ION LUCA CARAGIALE

LA HANUL LUI MÂNJOALĂ

LITERA

Cuprins

TEMĂ ŞI VARIAŢIUNI
LA HANUL LUI MÂNJOALĂ
JUSTIŢIE
EMULAŢIUNE
POLITICĂ ŞI DELICATEŢE
GROAZNICA SINUCIDERE DIN STRADA FIDELITĂŢII
TELEGRAME
PROCES-VERBAL
URGENT...
HIGH-LIFE
AMICI
FIVE O'CLOCK
ATMOSFERĂ ÎNCĂRCATĂ
TEMPORA...
1 APRILIE
LA PAŞTI
DE ÎNCHIRIAT...
DL GOE...
LA MOŞI...
DASCĂL PROST
SITUAŢIUNEA
O ZI SOLEMNĂ
AMICUL X...
TREN DE PLĂCERE
ULTIMA ORĂ!...
BACALAUREAT
PETIŢIUNE...
MICI ECONOMII...
ULTIMA EMISIUNE...
O LACUNĂ...
INSPECŢIUNE
TRIUMFUL TALENTULUI...
CADOU
ART. 214
BÙBICO...
CĂLDURĂ MARE
MOŞII
LANŢUL SLĂBICIUNILOR
LA PELEŞ
INFAMIE...
REPORTAJ
ANTOLOGIE...
O CRONICĂ DE CRĂCIUN...

O CONFERENŢĂ
GREU, DE AZI PE MÂINE... SAU UNCHIUL ŞI NEPOTUL
DUMINICA TOMII
ŢAL!...
REPAUSUL DOMINICAL

Ion Luca Caragiale
La hanul lui Mânjoală

© LITERA, 2011
Tehnoredactor: *Adrian Cozma*
Corector: *Aleutina Saragia*
Redactor: *Victor Gherman*
Editor: *Anatol Vidraşcu.*
ISBN 978-606-600-389-6

Lectura digitală protejează mediul

Versiune electronică realizată de Elefant.ro

Carte digitala

Cuprins

- TEMĂ ŞI VARIAŢIUNI
- LA HANUL LUI MÂNJOALĂ
- JUSTIŢIE
- EMULAŢIUNE
- POLITICĂ ŞI DELICATEŢE
- GROAZNICA SINUCIDERE DIN STRADA FIDELITĂŢII
- TELEGRAME
- PROCES-VERBAL
- URGENT...
- HIGH-LIFE
- AMICI
- FIVE O’CLOCK
- ATMOSFERĂ ÎNCĂRCATĂ
- TEMPORA...
- 1 APRILIE
- LA PAŞTI
- DE ÎNCHIRIAT...
- DL GOE...
- LA MOŞI...
- DASCĂL PROST
- SITUAŢIUNEA
- O ZI SOLEMNĂ
- AMICUL X...
- TREN DE PLĂCERE
- ULTIMA ORĂ!...
- BACALAUREAT
- PETIŢIUNE...

- MICI ECONOMII...
- ULTIMA EMISIUNE...
- O LACUNĂ...
- INSPECŢIUNE
- TRIUMFUL TALENTULUI...
- CADOU
- ART. 214
- BÙBICO...
- CĂLDURĂ MARE
- MOŞII
- LANŢUL SLĂBICIUNILOR
- LA PELEŞ
- INFAMIE...
- REPORTAJ
- ANTOLOGIE...
- O CRONICĂ DE CRĂCIUN...
- O CONFERENŢĂ
- GREU, DE AZI PE MÂINE... SAU UNCHIUL ŞI NEPOTUL
- DUMINICA TOMII
- ŢAL!...
- REPAUSUL DOMINICAL

Textele sunt reproduse după:

I. L. Caragiale, *Opere*, vol. I-II. Editura Minerva, Bucureşti, 1971.

I. L. Caragiale, *Temă şi variaţiuni*. Momente, schiţe, amintiri. Ediţie îngrijită şi prefaţată de Ion Vartic. Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1988.

Textele, cu excepţii ce ţin de specificul de limbă şi stil al autorului, respectă normele ortografice în vigoare.

TEMĂ ŞI VARIAŢIUNI

TEMA

Aseară, pe la 6 ore, un foc a izbucnit la o casă peste drum de cazarma Cuza în Dealul Spirii. Mulţumită activităţii pompierilor şi soldaţilor, focul, deşi bătea un vânt puternic, a fost năbuşit în câteva minute. Pagubele nu prea sunt însemnate.

(Universul)

VARIAŢIUNI

I

De patru ani împliniţi aproape de când reacţiunea ţine în gheare Belgia Orientului, care din lipsă de energie în evoluţiunea ei către progres, un progres bine definit de aminteri prin spiritul tradiţional şi istoric, şi ocazionat întrucâtva, deşi jenat oarecum, de evenimentele economice din urmă, în care duplicitatea reacţiunii a întrecut toate marginile şi a atins limita tutulor speranţelor de îndreptare, speranţe ce nu pot fi întemeiate pe câtă vreme reacţiunea cu oamenii ei fatali, care nu se tem nici de lege, nici de Dumnezeu, nici de judecata, nepărtinitoare dar aspră, a Istoriei, au avut cinismul prototipic şi revoltător s-o declare, cu cea mai enormă dezinvoltură şi exuberanţă, într-o memorabilă şedinţă a Parlamentului, care a avut imprudenţa, sau, mai bine zis, impudenţa de a-şi pune botul pe labe şi, strigând ca mamelucii *mea culpa*, au trecut la ordinea zilei, ordine de zi pe care Istoria unei ţări, ce se mai bucură de cea din urmă doză de respect de sine, trebuie s-o înregistreze cu dezgust şi ruşine, deoarece când *sic volo sic jubeo* domneşte într-o ţară ca maximă de înaltă politică şi când, ca raţiune de stat, se constituie bunul plac al unor reacţionari fiefaţi, nu ne putem aştepta decât la atâtea şi atâtea infamii de tot soiul şi altele încă, dar însă nu credeam pentru ca să ajungem aici, nu credeam, o mărturisim *coram populo*, oricât am fi crezut de infamă reacţiunea concentrată şi atotputernică, să ajungem şi la incendii ca acela ce s-a petrecut în Dealul Spirii peste drum de cazarma Cuza, care trebuie să serve cetăţenilor de învăţătură şi sa rămâie o pată neştearsă şi indelebilă asupra acestui negru regim, pretins alb, regim al incendiului, căci dacă pompierii, opera venerabilului şi bătrânului general Florescu, nu stingeau focul, cine ştie cât mai ardea!!!

(Un ziar opozant fără programă, nuanţă liberală-conservatoare)

II

Aseară iust la orele când puneam ziarul ediţia a cincea supt presă, în Dealul Spirii vis-à-vis de casarma Cuza, un incendiu a sbucnit.

Din causa vântului violinte, care sufla puternic de la occidinte spre oriinte, incendiul a produs o mare panică printre cetăţiani şi cetăţiane.

Pompiarii şi câţiva serginţi şi oficiari — generalele era absinte — au mers la localitate, unde cu greu au sbutit să năbuşească sinistrul, care apăruse deja la steriorele casii atinse.

Cu această ocasiune vom repeţi dechiaraţiunile făcute în organul nostru de atâtea ori, privitoare la instituţiunea pompiarilor.

Am zis, zicem şi de datoria noastră este să o repeţim mereu protivnicilor noştri de la guvern:

Speriinţa ne-a probat până la evidinţă că:

până când nu vom avea pompiari-cetăţiani,

până când nu vom avea cetăţiani-pompiari,

nu vom sbuti să ridicăm această instituţiune la treapta la care ea în occidinte s-a ridicat.

Să avem patriotismul a lăsa de o parte spiritul de partită şi să ne întrebăm:

Până când cu spediinte?

Este cineva pompiar? — trebuie sa fie şi cetăţian;

Este cineva cetăţian? - trebuie sa fie şi pompiar.

Aceasta este eficace,

este ecitabile,

speditiv,

iust.

Speriinţa din Dealul Spirii până la stremitate ne-a probat că sperietura cetăţianilor şi cetăţianelor nesperiinţi adesea causa lăţirii straordinare a sinistrelor este.

Să căutăm deci:

a avea pompiari-cetăţiani,

a avea cetăţiani-pompiari.

Numai cu condiţiune d-a fi şi cetăţian cineva un bun pompiar este,

şi viceversa.

Şi se-nţelege că aceea ce zicem în cetăţi despre cetăţiani, vom zice la sate despre sătiani:

pompiari-sătiani,

sătiani-pompiari.

Dar ne vor întreba protivnicii noştri:

Cine va comanda pe pompiarii-cetăţiani? pe pompiarii-sătiani?

Răspundem:
Ingeniarii,
Ingeniarii competinţi, inteligenţi, prudinţi, indipendinţi, speriinţi.
Numai astfel instituţiunea pompiarilor, puterică, va da roade scelinţi.

(Un ziar opozant cu câteva programe, nuanţă trandafirie)

III

Décidément Maître Printemps n'est pas gai cette année-ci: du vent, de la pluie, de la pluie, du vent. Nos mondaines perdent leurs heures à regarder le baromètre, qui, insensible comme cette vieille Mère Nature, baisse, baisse toujours, on dirait les actions du Panama. Le Dieu Plaisir et la Fée Bamboche s'entêtent à tenir fermés leurs temples, en dépit des voeux de leurs fervents fidèles; partant, plus d'encens sur leurs autels jadis si chargés de fleurs. C'est insensé comme on ne s'amuse plus en cette malheureuse fin de siècle, qui n'en finit plus avec ses surprises ravacholiennes.

Hier un grand incendie a eu lieu dans le Dealul Spirii. Faute d'amusement, une émotion vaut toujours mieux que l'ennui. Le coup d'oeil était vraiment assez pittoresque. Beaucoup de monde à l'incendie. Notons en passant M-me Chose, une brune descendue d'un cadre de Murillo, en robe de chambre, superbe dans son négligé transparent; M-me Machin, un Rubens, non moins élégante, toute rouge d'émotion; la toute jeune M-me Bigoudiano, un rêve brillant de Watteau, ravissante avec sa chevelure blonde or qui frise naturellement sans aucun artifice, un bouton de rose sur le point de s'épanouir aux rayons de Phoebus, harmonisant très-heureusement avec le ton rougeâtre des flammes légèrement estompé par le voile de la fumée. J'en passe et des meilleures, dont le nom m'échappe. Puis un essaim de jeunes filles, fraîches comme des violettes qu'on vient de cueillir au bord du ruisseau limpide, les unes plus charmantes que les autres, et que l'incendie avec ses flammes, qui rappelaient les contes fantastiques d'Hoffman, et les braves et infatigables pompiers avec leurs manoeuvres paraissaient beaucoup amuser.

Après l'incendie, chambrée des plus selectes chez le rôtisseur du coin.

IV

Mai multe ziare ale opoziţiei vorbesc cu un zgomot asurzitor despre un incendiu ce ar fi avut loc în Dealul Spirii peste drum de cazarma Cuza. Cu această ocazie încalecă iar pe faimosul dumnealor Dada, aruncând în spinarea reacţiunii (sic) răspunderea pentru acest sinistru. Întrucât trebuie să pună publicul temei pe spusele acestor foi, ce nu mai au câtuşi de puţin respect de adevăr, iată:

Din sorginte oficială aflăm că nu a fost nici un incendiu ieri în Dealul Spirii. Sinistrul cel grozav este o pură invenţiune ieşită din fantazia nesecată şi din bogatul arsenal de calomnii al adversarilor noştri.

(Un ziar oficios) 1892

LA HANUL LUI MÂNJOALĂ

Un sfert de ceas până la Hanul lui Mânjoală... de-acolea, până-n Popeştii de Sus o poştie: în buiestru potrivit, un ceas şi jumătate... Buiestraşu-i bun... dacă-i dau grăunţe la han şi-l odihnesc trei sferturi de ceas... merge. Care va să zică, un sfert şi cu trei, un ceas, şi până-n Popeşti unul şi jumătate, fac două şi jumătate... Acu sunt şapte trecute: ăl mai târziu până la zece, sunt la pocovnicu Iordache... Am cam întârziat... trebuia să plec mai devreme... dar în sfârşit!... de aşteptat mă aşteaptă...

Aşa socotind în gând, am şi văzut de departe, ca la o bătaie bună de puşcă, lumină multă la hanul lui Mânjoală, adică aşa-i rămăsese numele; acuma era hanul Mânjoloaii — omul murise de vreo cinci ani... Zdravănă femeie! ce a făcut, ce a dres, de unde era cât p-aci să le vânză hanul când trăia bărbatu-său, acuma s-a plătit de datorii, a dres acaretul, a mai ridicat un grajd de piatră, şi încă spun toţi că trebuie să aibă şi parale bune. Unii o bănuiesc că o fi găsit vreo comoară... alţii, că umblă cu farmece. Odată au vrut s-o calce tâlharii... S-au apucat să-i spargă uşa. Unul dintre ei, ăl mai voinic, un om cât un taur, a ridicat toporul şi când a tras cu sete, a picat jos. L-au ridicat repede! era mort... Frate-său a dat să vorbească, dar n-a putut — amuţise. Erau patru inşi. L-au pus pe mort în spinarea lui frate-său, şi ceilalţi doi l-au apucat de picioare, să-l îngroape undeva departe. Când să iasă din curtea hanului, Mânjoloaia începe să strige pe fereastră: hoţii! şi-n faţă-le, iaca zapciul cu mai mulţi inşi şi cu patru dorobanţi călări. Strigă pomojnicul: „Cine-i?” Hoţii cei doi, fugi care-ncotro! rămâne mutul cu frate-său mort în cârcă. Acu, ce te faci la cercetare? Toată lumea ştia că mutul vorbeşte; cui putea să-i treacă prin cap că mutul nu se preface? L-au bătut până l-au smintit, ca să-i vie glasul la loc — degeaba. De atunci li s-a tăiat pofta flăcăilor să mai calce hanul...

Până să-mi treacă toate astea prin minte, am sosit. O sumă de cară poposesc în curtea hanului; unele duc la vale cherestea, altele porumb la deal. E o seară aspră de toamnă. Chirigii, se-ncălzesc pe lângă focuri... de aceea se vedea atâta lumină de departe. Un argat îmi ia calul în primire să-i dea grăunţe la grajd. Intru în cârciumă, unde fac refenea oameni mulţi, pe când doi ţigani somnoroşi, unul cu lăuta şi altul cu cobza, ţârlâie într-un colţ olteneşte. Mi-e foame şi frig — m-a răzbit umezeala.

— Unde-i cocoana? întreb pe băiatul de la tarabă.

— La cuptor.

— Trebuie să-i fie mai cald acolo, zic eu şi trec, printr-o săliţă, din cârciumă în bucătărie...

Foarte curat în bucătărie... şi abur, nu ca în cârciumă, de cojoace, de cizme şi de opinci jilave — abur de pâine caldă. Mânjoloaia priveghea cuptorul...

— Bine v-am găsit, cocoană Marghioalo.

— Bine-aţi venit, cocoane Fănică.

— Mai s-o fi găsind ceva de mâncare?

— Pentru oameni de omenie ca dumneata, şi la miezul nopţii.

Şi repede coana Marghioala, dă poruncă unei cotoroanţe să puie pe masă-n odaie, şi pe urmă s-apropie de cotlon la vatră, şi zice:

— Uite, alege-ţi.

Cocoana Marghioala era frumoasă, voinică şi ochioasă, ştiam. Niciodată însă de când o cunoşteam — ş-o cunoşteam de mult: trecusem pe la hanul lui Mânjoală de atâtea ori, încă de copil, pe când trăia răposatul taică-meu, că pe acolo n-era drumul la târg — niciodată nu mi se păruse mai plăcută... Eram tânăr, curăţel şi obraznic, mai mult obraznic decât curăţel. M-am apropiat pe la stânga ei, cum era aplecată spre vatră, şi am apucat-o peste mijloc; ajungând cu mâna de braţul ei drept, tare ca piatra, m-a-mpins dracul s-o ciupesc.

— N-ai de lucru? zice femeia şi s-a uitat la mine chiorâş...

Dar eu, ca s-o dreg, zic:

— Straşnici ochi ai, coană Marghioalo!

— Ia nu mă-ncânta: mai bine spune ce să-ţi dau.

— Să-mi dai... să-mi dai... Dă-mi ce ai dumneata...

— Zău...

Şi eu oftând:

— Fie, că straşnici ochi ai, coană Marghioalo!

— Dar dacă te-aude socru-tău?

— Care socru?... de unde ştii?

— Dumneata gândeşti că, dacă te-ascunzi sub căciulă, nu te vede nimini ce faci... Nu te duci la pocovnicu Iordache să te logodeşti cu fata a mai mare?... Aide, nu te mai uita aşa la mine; treci în odaie la masă.

Multe odăi curate şi odihnite am văzut în viaţa mea, dar ca odaia aceea... Ce pat! Ce perdeluţe! ce pereţi! ce tavan! toate albe ca laptele. Şi abajurul şi toate cele lucrate cu igliţa în fel de fel de feţe... şi cald ca subt o aripă de cloşcă... şi un miros de mere şi de gutui...

Am vrut să m-aşez la masă şi, după obiceiul apucat din copilărie, m-am întors să văd încotro e răsăritul să mă-nchin. M-am uitat cu băgare de seamă de jur împrejur pe toţi pereţii — nici o icoană. Zice cocoana Marghioala:

— Ce te uiţi?

Zic:

— Icoanele... unde le ţii?

Zice:

— Dă-le focului de icoane! d-abia prăsesc cari şi păduchi de lemn...

Femeie curată!... M-am aşezat la masă făcându-mi cruce după datină când, deodată, un răcnet: călcasem, se vede, cu potcoava cizmii, pe un cotoi bătrân, care era sub masă. Cocoana Marghioala sare repede şi deschide uşa de perete; cotoiul supărat dă năvală afară, pe când aerul rece năpădeşte-năuntru şi stinge lampa. Caută chibriturile pe bâjbâite; caut eu încolo, caută

cocoana-ncoace — ne-am întâlnit piept în piept pe-ntunerec... Eu, obraznic, o iau bine-n braţe şi-ncep s-o pup... Cocoana mai nu prea vrea, mai se lasă; îi ardeau obrajii, gura-i era rece şi i se zbârlise pe lângă urechi puful piersicii... În sfârşit iacă jupâneasa aduce tava cu demâncare şi cu o lumânare. Pesemne om fi căutat mult chibriturile, că ţilindrul lămpii se răcise de tot. Am aprins-o iar...

Bună mâncare! pâine caldă, raţă friptă pe varză, cârnaţi de purcel prăjiţi, şi nişte vin! şi cafea turcească! şi râs şi vorbă... halal să-i fie cocoanii Marghioalii! După cafea, zice cotoroanţii:

— Spune să scoată o jumătate de tămâioasă...

Grozavă tămâioasă!... Mă apucase un fel de amorţeală pe la încheieturi; m-am dat aşa-ntr-o parte pe pat, să trag o ţigară cu ale din urmă picături chihlimbarii din pahar şi mă uitam pân fumul tutunului la cocoana Marghioala, care-mi sta pe scaun în faţă şi-mi făcea ţigări. Zic:

— Fie, cocoană Marghioalo, straşnici ochi ai!... Ştii ce?

— Ce?

— Dacă nu te superi, să-mi mai facă o cafea; da... nu aşa de dulce...

Şi râzi!... Când vine jupâneasa cu cafeaua, zice:

— Cocoană, dumneavoastră staţi de vorbă aici... nu ştiţi ce-i afară...

— Ce e?

— S-a pornit un vânt de sus... vine prăpăd.

Am sărit drept în picioare şi m-am uitat la ceas: zece şi aproape trei sferturi. În loc de o jumătate de ceas stătusem la han două ceasuri şi jumătate! Vezi ce e când te-ncurci la vorbă?

— Să-mi scoaţă calul!

— Cine?... Argaţii s-au culcat.

— Mă duc eu la grajd...

— Ţi-a pus ulcica la pocovnicu! zice cocoana pufnind de râs şi ţinându-mi calea la uşe.

Am dat-o binişor la o parte şi am ieşit pe prispă. În adevăr, era o vreme vajnică... Focurile chirigiilor se stinseseră; oameni şi vite dormeau pe coceni, vârându-se cuminţi unii-ntr-alţii jos la pământ, pe când pe sus prin văzduh era vântul nebun.

— E vifor mare, zise cocoana Marghioala, înfiorată şi apucându-mă strâns de mână; eşti prost? să pleci pe vremea asta! Mâi de noapte aici; pleci mâine pe lumină.

— Nu se poate...

Mi-am tras mâna cu putere; am mers la grajd; cu mare greutate am deşteptat un argat şi mi-am găsit calul; l-am închingat, l-am tras la scară şi m-am suit în odaie să-mi iau noapte bună de la gazdă. Femeia, dusă pe gânduri, şedea pe pat cu căciula mea în mână, o tot învârtea ş-o răsucea.

— Cât am de plată? am întrebat.

— Îmi plăteşti când treci înapoi, răspunse gazda, uitându-se adânc în fundul căciulii.

Şi pe urmă se ridică în picioare şi mi-o întinse. Mi-am luat căciula ş-am pus-o-n cap, aşa cam la o parte. Zic, privind pe femeie drept în lumini, care-i sticleau grozav de ciudat.

— Sărut ochii, cocoană Marghioalo!

— Umblă sănătos!

M-am urcat pe şea; jupâneasa bătrână mi-a deschis poarta, şi am ieşit. Rezemat cu palma stângă pe coapsa calului, mi-am întors înapoi capul: peste zăplazul înalt se vedea uşa odăii deschisă, şi în deschizătură, umbra albă a femeii adumbrindu-şi cu mâna arcurile sprâncenelor. Am ţinut la pas încetinel, fluierând un cântec de lume ca pentru mine singur, până când, cotind după zăplaz, să-mi apuc drumul, mi s-a ascuns vederii. Am zis: hi! la drum! şi mi-am făcut cruce; atunci am auzit bine uşa bufnind şi un vaiet de cotoi. Gazda mea ştia că nu o mai văz, intrase degrab la căldură şi apucase pe cotoi cu uşa, desigur. Afurisit cotoi! se tot vâră pântre picioarele oamenilor.

Să fi mers o bucată bună de drum. Viforul creştea scuturându-mă de pe şea. În înalt, nori după nori zburau opăciţi ca de spaima unei pedepse de mai sus, unii la vale pe dedesubt, alţii pe deasupra la deal, perdeluind în clipe largi, când mai gros, când mai subţire, lumina ostenită a sfertului din urmă. Frigul ud mă pătrundea; simţeam că-mi îngheaţă pulpele şi braţele. Mergând cu capul plecat ca să nu mă-nece vântul, începui să simt durere la cerbice, la frunte şi la tâmple fierbinţeală şi bubuituri în urechi. Am băut prea mult! m-am gândit eu, dându-mi căciula mai pe ceafă şi ridicându-mi fruntea spre cer. Dar vârtejul norilor mă ameţea; mă ardea sub coastele din stânga. Am sorbit în adânc vântul rece, dar un junghi m-a fulgerat pân tot coşul pieptului de colo până colo. Am aplecat iar bărbia. Căciula parcă mă strângea de cap ca o menghinea; am scos-o şi am pus-o pe oblânc... Mi-era rău... N-am făcut bine să plec! La pocovnicu Iordache trebuia să doarmă toată lumea; m-or fi aşteptat; pe vremea asta or fi crezut oamenii, fireşte, că n-am fost prost să plec... Am îndemnat calul care se-mpleticea de parcă băuse şi el...

Dar vântul s-a mai potolit; s-a luminat a ploaie; lumină ceţoasă; începe să cearnă mărunt şi-nţepos... Îmi pun iar căciula... Deodată sângele incepe iar să-mi arză pereţii capului. Calul a obosit de tot: gâfâie de-necul vântului. Îl strâng în călcâie, îi dau o lovitură de biciuşcă; dobitocul face câţiva paşi pripiţi, pe urmă sforăie şi se opreşte pe loc ca şi cum ar vedea în faţă o piedică neaşteptată. Mă uit... În adevăr, la câţiva paşi înaintea calului zăresc o mogâldeaţă mică sărind şi ţopăind... Un dobitoc!... Ce să fie?... Fiară?... E prea mică... Pun mâna pe revolver; atunci auz tare un glas de căpriţă... Îndemn calul cât pot; el se-ntoarce-n loc şi porneşte-napoi... Câţiva paşi... şi iar stă sforăind... Iar căpriţa... Îl opresc, îl întorc, îi dau câteva lovituri, strângându-l din zăbală. Porneşte... Câţiva paşi... Iar căpriţa... Norii s-au subţiat de tot; acuma văz cât se poate de bine. E o căpriţă mică neagră; aci merge, aci se-ntoarce; aruncă din copite; pe urmă se ridică-n două picioare, se repede cu bărbiţa în piept şi cu fruntea înainte să-mpungă, şi face

sărituri de necrezut şi mehăie şi fel de fel de nebunii. Mă dau jos de pe cal, care nu mai vrea să meargă în ruptul capului, şi-l apuc scurt de căpăstru; mă aplec pe vine-n jos: „Ţa-ţa!” şi chem căpriţa cu mâna parcă aş vrea să-i dau tărâţe. Căpriţa se apropie zburdând mereu. Calul sforăie nebun, dă să se smucească; mă pune în genunchi, dar îl ţiu bine. Căpriţa s-a apropiat de mâna mea: e un ied negru foarte drăguţ, care se lasă blând să-l ridic de jos. L-am pus în desaga din dreapta peste nişte haine. În vremea asta, calul se cutremură şi dârdâie din toate încheieturile ca de frigurile morţii.

Am încălecat... calul a pornit năuc.

De mult acum, mergea ca praştia sărind peste gropi, peste moşoroaie, peste buşteni, fără să-l mai pot opri, fără să cunosc locurile şi fără să ştiu unde mă ducea. În goana asta, când la fiecare clipă îmi puteam frânge gâtul, cu trupul îngheţat şi capul ca-n foc, mă gândeam la culcuşul bun pe care-l părăsisem prosteşte... De ce?... Cocoana Marghioala mi-ar fi dat mie odaia ei, aminteri nu mă poftea... Iedul se mişca în desagă să se aşeze mai bine; mi-am întors privirea spre el: cuminte, cu capul deştept scos afară din desagă, se uita şi el la mine. Mi-am adus aminte de alţi ochi... Ce prost am fost!... Calul se poticneşte: îl opresc în silă; vrea să pornească iar, dar cade zdrobit în genunchi. Deodată, printr-o spărtură de nor se arată felia din urmă aplecată pe o rână. Arătarea ei m-a ameţit ca o lovitură de măciucă la mir. Mi-era în faţă... Atunci sunt două luni pe cer! eu merg la deal: luna trebuie să-mi fie-n spate! Şi mi-am întors repede capul, s-o văz pe cea adevărată... Am greşit drumul! merg la vale... Unde sunt? Mă uit înainte: porumbişte cu cocenii netăiaţi; la spate, câmp larg. Îmi fac cruce, strângând de necaz calul cu pulpele amorţite, ca să se ridice — atunci, simţ o zvâcneală puternică lângă piciorul drept... Un ţipăt!... Am strivit iedul! Pun mâna iute la desagă: desaga goală — am pierdut iedul pe drum! Calul se scoală scuturându-şi capul ca de buimăceală; se ridică în două picioare, se smuceşte-ntr-o parte şi mă trânteşte-n partea ailaltă; pe urmă o ia la goană pe câmp ca de streche şi piere-n întunerec. Pe când mă ridic zdruncinat, auz foşneală pântre coceni şi un glas de om din apropiere, tare:

— Tiu! Ţa-ţa! Ptiu! Ucigă-te toaca, duce-te-ai pe pustii!

— Care-i acolo? strig eu.

— Om bun!

— Care?

— Gheorghe!

— Care Gheorghe!

— Nătruţ... Gheorghe Nătruţ, care păzeşte la coceni.

— Da nu vii încoace?

— Ba, iaca viu.

Şi, dintre coceni, se arată umbra omului.

— Mă rog, frate Gheorghe, unde suntem noi aicea?... am rătăcit cu viforul ăsta drumul.

— Da unde vrei dumneata să mergi?

— La Popeştii de Sus.

— Ehei! la pocovnicu Iordache.

— Ei, da.

— Apoi, n-ai rătăcit drumul... da mai ai de furcă până-n Popeşti... Aicea eşti d-abia în Hăculeşti.

— În Hăculeşti? am zis cu bucurie. Atunci, sunt aproape de hanul lui Mânjoală...

— Uite-l colea; suntem la spatele grajdului.

— Hai de-mi arată drumul, să nu-mi rup gâtul tocma-acuma.

Rătăcisem vreo patru ceasuri...

În câţiva paşi am ajuns la poartă. La odaia cocoanii Marghioala lumină, şi umbre mişcă pe perdea... A avut parte cine ştie ce alt drumeţ mai înţelept de patul cel curat! Eu oi fi rămas să capăt vreo laviţă lângă cuptor. Dar noroc! cum am ciocănit, m-a şi auzit. Jupâneasa bătrână a alergat să-mi deschiză... Când să intru, mă-mpiedic de prag de ceva moale — iedul... tot ăla! era iedul gazdii mele! A intrat şi el în odaie şi a mers să se culce cuminte sub pat.

Ce să spui? Ştia femeia că mă-ntorc?... ori se sculase de dimineaţă?... Patul era nedesfăcut.

— Cocoană Marghioalo! atât am putut să zic, şi vrând să mulţumesc lui Dumnezeu că m-a scăpat cu viaţă, am dat să ridic dreapta spre frunte.

Cocoana mi-a apucat repede mâna şi, dându-mi-o în jos, m-a luat cu toată puterea în braţe.

Parcă văz încă odaia ceea...

Ce pat!... ce perdeluţe!... ce pereţi!... ce tavan!... toate albe ca laptele. Şi abajurul şi toate cele lucrate cu igliţa în fel de fel de feţe... şi cald ca subt o aripă de cloşcă... şi un miros de mere şi de gutui...

Aş fi stat mult la hanul Mânjoloaii, dacă nu venea socru-meu, pocovnicu Iordache, Dumnezeu să-l ierte, să mă scoată cu tărăboi de acolo. De trei ori am fugit de la el înainte de logodnă şi m-am întors la han, până când bătrânul, care vrea zor-nevoie să mă ginerească, a pus oameni de m-au prins şi m-au dus legat cobză la schit în munte: patruzeci de zile, post, mătănii şi molitve. Am ieşit de-acolo pocăit: m-am logodit şi m-am însurat.

Tocma-ntr-un târziu, într-o noapte limpede de iarnă, pe când şedeam cu socru-meu la lafuri, după obiceiul de la ţară, dinaintea unui borcan cu vin, aflarăm de la un isprăvnicel, care sosea cu cumpărături din oraş, că despre ziuă stătuse să fie foc mare la Hăculeşti: arsese până-n pământ hanul lui Mânjoală îngropând pe biata cocoană Marghioala, acu hârbuită, subt un morman uriaş de jăratic.

— A băgat-o în sfârşit la jăratic pe matracuca! a zis socru-meu râzând.

Şi m-a pus să-i povestesc iar istoria de mai sus pentru a nu ştiu câta oară. Pocovnicul o ţinea întruna că în fundul căciulii îmi pusese cocoana farmece şi că iedul şi cotoiul erau totuna...

— Ei aş! am zis eu.

— Era dracul, ascultă-mă pe mine.

— O fi fost, am răspuns eu, dar dacă e aşa, pocovnice, atunci dracul te duce, se vede, şi la bune...

— Întâi te dă pe la bune, ca să te spurce, şi pe urmă ştie el unde te duce...

— Da dumneata de unde ştii?

— Asta nu-i treaba ta, a răspuns bătrânul; asta-i altă căciulă!

1898

JUSTIŢIE

Judele de ocol: Care va sa zică, d-ta Leanca văduva, comersantă de băuturi spirtoase...

Leanca: La Hanu Dracului...

Jud.: Ştiu... Lasă-mă să-ntreb.

Leanca: Plătim licenţa, domn'judecător...

Prevenitul: Oleo!

Jud.: Tăcere!

Leanca: ...E păcat pentru mine, domn' judecător...

Jud.: Lasă-mă sa te-ntreb...

Leanca: Te las...

Jud.: Care va sa zică, d-ta Leanca văduva, comersantă de băuturi spirtoase, ce reclami de la prevenitul Iancu Zugravu?

Leanca *(cu emoţiune treptată)*: Eu, să trăiţi, săru'mâna, domn' judecător, eu sunt o fomeie sârmană, Dumnezeu mă ştie cum mă chinuiesc pentru o pâine... De-aia şi pusesem de gând de la Sfântu Gheorghe să las prăvălia, care nu mai poate omul de atâtea angarale pentru ca să mai mănânce o bucâţică de pâine, şi nu ne mai dă mâna să plătim licenţa.

Prevenitul: Licenţa o plăteşte domn' Mitică.

Leanca: Domn'Mitică?... să fie al dracului care minte?

Jud.: Tăcere! Nimini n-are voie să vorbească până nu-l întreb eu.

Leanca: Dacă zice dumnealui că domn' Mitică!... Eu, domn' judecător, săru'mâna, poci să jur că sunt curată la sufletul meu!

Jud.: Nu e vorba de asta!... Spune cum s-au petrecut lucrurile şi ce reclami de la prevenit?

Leanca: Eu, domn' judecător, reclam, pardon, onoarea mea, care m-a-njurat, şi clondirul cu trei chile mastică prima, care venisem tomn-atunci cu birja de la domn' Marinescu Bragadiru din Piaţă, încă chiar domn' Tomiţa zicea să-l iau în birje...

Jud.: Pe cine să iei în birje?

Leanca: Clondirul... că zicea...

Jud.: Cine zicea?

Leanca: Domn' Toma... se sparge...

Jud.: Cine se sparge?

Leanca: Clondirul, domn' judecător!

Jud. *(impacientat)*: Femeie, ce tot bârâi?... Răspunde odată lămurit la ce te-ntreb eu! Ce pretinzi d-ta acum de la prevenit?

Leanca *(cu volubilitate)*: Onoarea mea, domn' judecător, care m-a-njurat dumnealui, pardon facu-ţi şi dregu-ţi, şi mi-a spart clondirul, că nu vrea să-mi plătească... *(Cu obidă:)* Că eu sunt o fomeie sârmană, şi e păcat! Vine dumnealui gol puşcă şi bea până se face tun, şi pe urmă, dacă am vrut sa

chem vardistul, dumnealui zice că mă sulemeneşte cu chinoroz şi vrea s-o tulească, ş-a căzut peste tarabă şi s-a făcut praf.

Jud.: Ce s-a făcut praf?

Leanca: Clondirul cu mastică; şi pe urmă vrea să fugă.

Jud.: Cine?

Leanca: Dumnealui.

Jud.: Ei, ce pretinzi?

Leanca: Onoarea mea şi trei chile de mastică prima...

Jud.: Bine; şezi şi taci.

Leanca: Care vine dumnealui...

Jud.: Taci!

Leanca: Tac, da'...

Jud.: Tăci odată!

Leanca: Am tăcut.

Jud.: Iancu Zugravu! Ce ai d-ta să răspunzi la pretenţiile reclamantei?

Prevenitul *(e afumat şi pronunţă foarte îngălat)*: Eu, domnule judecător, dumneaei zice, pardon, iar ai venit, mă porcule? că dumneaei n-are niciodată o politică vizavi de muşterii. Eu zic... dacă domn' Mitică...

Jud.: Cine-i domn' Mitică?

Leanca: Domn' judecător! uite, săru'mâna, ş-acuma e beat...

Jud.: Taci! nu te-ntreb pe d-ta. *(Către prevenit:)* Cine-i domn' Mitică?

Leanca: Domn' Mitică?... nu-l cunoşti pe domn' Mitică? *(Râzând ironic.)* Al dracului domn' Mitică!

Jud.: Vorbeşte serios! Cine-i domn' Mitică?

Prev.: Care va sa zică, domn' Mitică de la pricepţie. *(Cu un zâmbet de fină intenţie.)* Pricepi dumneatale acuşica cum vine vorba noastră. *(Face cu ochiul.)*

Jud.: Ce are a face domn' Mitică?

Prev.: Dacă i-a plătit licenţa...

Leanca: Să fie-al drac...

Jud.: Tăci! *(Prevenitului:)* Nu e vorba de licenţă, e vorba de clondirul cu mastică.

Prev.: A căzut de pe tejghea, domn' judecător; era pe margine.

Jud.: Cine l-a împins?

Prev.: Piaza rea, fincă zicea că cheamă vardistul... Eu nu vream, că sunt comersant...

Leanca *(dându-i cu tifla)*: Comersant de piei de cloşcă.

Jud.: Te invit sa fii cuviincioasă aici! aici nu-i permis sa dai cu tifla!

Prev. *(vesel)*: Bravos, domn' judecător! Ai văzut şi dumneatale acuşica ce pramatie e dumneaei?

Jud.: Nu-ţi permit să fii necuviincios aici!... *(aspru)* m-ai înteles?

Leanca *(veselă)*: Hahahà! bravos, domn' judecător!... să spuie ce comerţ învârteşte...

Jud. *(mai aspru)*: Taci, că te dau afară!

Prev.: Hahahahà! Brav...

Jud. *(foarte aspru)*: Răspunde! Ce comerţ faci d-ta?

Prev.: Am fost zugrav de case român, domn’ judecător... Dac-am văzut că mă omoară concurenţa străinilor, am deschis o tombolă cu obiecte la Moşi.

Jud.: Da’ de chinoroz cum a venit vorba?

Prev.: Am vrut numai s-o speriu c-o stric *(face cu ochiul),* pardon, la ficsonomia obrazului...

Leanca:Să mă sperii? N-ai venit odată cu căciula umplută cu chinoroz?...

Prev.: Las-o p-aia! Aia-i altă căciulă! *(Judelui:)* Aia a fost la politică..., nu înţelege dumneaei... fomeie...

Jud.: Bine, toate bune, dar de ce vii beat la judecătorie?

Prev. *(obidit)*: Dacă n-am aminteri coraj, domn’ judecător!...

Jud.: Destul!

(Condamnă pe prevenitul Iancu Zugravu la şapte lei despăgubire civilă şi doi lei cheltuieli de judecată.)

Leanca: Da’, domn’ judecător, onoarea mea, săru’mâna, nerepetată, cum rămâne?

Prev. *(maliţios)*: Las’că ţi-o reperează domn’ Mitică!

1893

EMULAŢIUNE

Două zile întregi, 10 şi 11 mai, vechea noastră cunoştinţă, dl Marius Chicoş Rostogan, pedagogul absolut, a urmărit cu cel mai viu interes, pas cu pas, pe elevii liceului „Traian'' de la Severin, care au fost aceea ce se numeşte *le clou* (cuiul) cu ocazia festivităţilor naţionale în anul acesta.

Prin multe emoţiuni a trecut ziua eminentul pedagog, şi ceea ce vedea ziua nu-l lăsa să doarmă noaptea. Acel cui al sărbătorilor regale i-a rămas la inimă.

După două zile de emoţiuni adânci şi de gânduri înalte, după două nopţi de insomnie, dl M. Ch. Rostogan intră vineri, 12 mai, dimineaţa, în clasă foarte posomorât.

Se vede bine, după fizionomia şi după mişcările eminentului profesor, că sufletul i-e încărcat.

De ce oare?

Vom vedea îndată ce-l vom asculta.

Cititorul ştie, fără să mai alterăm modul normal de a scrie românească, micile particularităţi de pronunţare ale eroului nostru naţional-cultural.

Profesorul intră, cum am zis, posomorât, se uită lung la şcolari, clatină din cap considerându-i, apoi începe solemn.

Să-l ascultăm cu atenţia cuvenită.

Profesorul: No!... care dintră voi a fost ieri şi alantăieri la paradie?

Şcolarul Ionescu: Am fost toţi, domnule...

Profesorul: Toţi?... bine! Văz' t-aţi numa la paradie pe colejii voşti din ghimnazium „Traian" de la Turnul Zeverin, cari au vin't...

Şcolarul Georgescu: Numa' după ei ne-am ţinut toată ziua, domnule! d-aia n-am venit ieri la şcoală.

Profesorul: N-aţi vin't ieri la şcoală, ha?...

Şcolarul Otopeanu: Nu, domnule, că te-am văzut şi pe dumneata că umblai după ei, şi...

Profesorul: No!... văz't-aţi numa?...

Şcolarul Ionescu: Dumitale ţi-era cald, domnule...

Profesorul: Ha!

Şcolarul Otopeanu: Te ştergeai mereu cu basmaua...

Profesorul *(impacientat)*: Tu închide-ţi râtul!... No!... văz't-aţi numa ieri ş-alantăieri la paradie cum au fost cununate cu lauri şi înaltă aprobăţiune disţiplina aceea şi aplicăţiunea aceea, m'rog, pe carea au arătat-o şcolerii aceia?

Otopeanu: Păi?

Profesorul: No!... văz't-aţi numa ce iaşte lucrul acela, m' rog, carele se cheamă reşpectul dătorinţii *(cu elevaţiune)* carele este fundământul acelui lucru, m' rog, carele se cheamă adevăratul romăgnism?... Că-z eu ce vă spun în toate zilele, măgarilor! şi vă muştruluiesc *(foarte sentimental)* cu

aceea dragoste, cu acel devotământ ca un adevărat părinte pântru copiii lui, m’ rog! ca să scot şi din voi, oameni… şi voi *(foarte mâhnit)* n-ascultaţi!

Şcolarul Otopeanu *(afectat de mâhnirea profesorului)*: Ba, ascultăm, domnule!

Profesorul *(schimbând tonul, foarte aspru)*: Ba n-ascultaţi, râtanilor! că dacă aţi fi ascultat, în atâta vreme de patru ani, de când fac cu voi rotăţiune, mi-ar fi sucţes şi mie să vă scot o dată la un defilir în paradie; să capăt şi eu aceea înaltă aprobăţiune, carea este ca o recompenză, m’ rog.

Şcolarul Anibal IonesCu *(făcând zgomot în bancă, cu tonul înfundat către camaradul său Otopeanu)*: Astâmpăr’ te, dom’ le!

Profesorul *(tunător)*: Ce-i acolo, animale? *(ia rigla de la tablă şi o joacă în aer.)*

Ionescu: Domnule! Otopeanu nu mă lasă-n pace.

Profesorul: Otopene! socoteşti că nu ţi-s urechile destul de lunji?

Otopeanu: Nu… domnule! nu i-am făcut nimica… el nu mă lasă pe mine.

Ionescu: Nu, domnule!

Profesorul *(cu toată asprimea)*: Silenţium!… No!… uitaţi-vă numa vitele, cum nu ştie asculta cu atenţiune când le vorbesc de un aşa lucru, m’ rog, care ar trebui să provoace o emulăţiune… Pântru aceea, toate ostenelile mele cu cele mai din urmă metoade, nu mi-au sucţes! *(Se emoţionează treptat.)* Pântru aceea doară ieri ş-alantăieri am simţit acel simţimânt carele se numeşte, m’ rog, penetrăţiune, când am văzut aceea mândreţă de şcoleri ca o lejiune din acelea care au vin’t cu divul Traian şi au trecut întăiu pe la Viminacium — Ionescule! — şi a doile pe la Egreta-Drubetis — Ghiorghiescule! — pe podul lui Apolodor — Otopene!!! — … aceea mândreţe de şcoleri, cu pieptu-nainte, cu capu-ndărăpt, cu pas amăsurat pe muzică! *(Ridică linia ca o sabie, scoate pieptul, înalţă fruntea.)* Aşa şcoleri să fi avut ca să fac cu ei, m’ rog, un defilir! *(Porneşte.)* Links! rechts! links! rechts! links! rechts! *(Defilează pe dinaintea băncilor cu mult soldatesc.)*

Şcolarii aplaudă foarte veseli.

Profesorul (oprindu-se ostenit): Aşa şcoleri romani îmi trebuia mie! da nu nişte loaze levantine ca voi, care nu ştiţi decât numa doară să vă rânjiţi şi nu aveţi reşpect pentru dătorinţă!

Şcolarul Ionescu: Domnule, tata spunea aseară c-a citit la gazetă, că zice că e acolo la Severin un profesor mare, l-a decorat Regele, că zice că el…

Profesorul *(cu humor)*: Ce e tată-tău?

Ionescu: E de aici, domnule!

Profesorul: Nu te-ntreb de unde-i, prostule! te-ntreb, ce-i.

Ionescu: Ce să fie, domnule?

Profesorul: Ce meşteşug are, boule? Ce-i? popă? negustor? hengher?

Ionescu: Nu, domnule… pantofar… zice că-l cheamă d. Costescu.

Profesorul: Pe cine-l cheamă d. Costescu? pe tată-tău?

Ionescu: Nu, domnule; pe profesorul de la Severin; zicea tata: aşa profesor, halal să-i fie!

Profesorul: Spune-i tată-tău, şuşterului, aşa de la mine: ne, sutor, ultra crepidam, că-z doar nu toţi şuşterii or să aibă compekenţa să se pronunţe obiectiv asupra metoaghelor de pedagojie care iaşte cea mai înaltă ştiinţă. Înţelesu-m-ai?

Ionescu: Nu, domnule!

Profesorul: Vina tată-tău şi mumii-ti, că te-or făcut prostovan!

Şcolarul Georgescu: Domnule, pe mine a zis tata că mă trimite la Severin în gimnaziu... la d. Costescu.

Profesorul: Dă' tată-tău ce-i?

Georgescu: Avocat şi deputat...

Profesorul: Te poate trimite şi la Kecikemet! tot dejaba! dacă n-ai aplicăţiune, n-are ce-ţi face, să fie nu d. Costescu, să fie, m' rog, şi cel mai emininke pedagog, m' rog, să fie măcar şi Peştaloţiu! că-z doară te-am proboluit de atâta vreme, de patru ani, de când fac cu tine rotăţiune.

Otopeanu: Şi eu o să rog pe taica să mă trimeată tot la d. Costescu...

Profesorul: Da trimeată-te şi la furci!... *(Schimbând tonul:)* No! basta cu colocvia! Nu vreau să vă las să mereţi mai departe în ghimnazium fără să aveţi şi voi o disţiplină. Curând acuma va veni finele anului, când vom arăta, m'rog, cu toţii onoratului ministeriu cum am ştiut să ne împlinim dătorinţa, ca să căpătăm şi noi o înaltă aprobăţiune.

Pentru aceea dar, m-am hotărât ca de astăzi o oară pe zi să aibă o destinăţiune hotărâtă pântru muştruluială, ca să proboluim, m' rog, spiritul nostru de emulăţiune. De astăzi, vom începe să facem până la împărţirea premiilor ecserţir. Aceia dintră voi cari vor avea mai multă aplicăţiune, vor fi amăsurat, corporali şi undrofiţiri, iar acele loaze, cari vor fi proşti, vor rămâne cătane proaste. Trebuie ca să arătăm şi noi, m' rog, onoratei azistenţe, care va fi de faţă ca să ne onoreză la un defilir, că ne-am dat osteneala, aşa că toţi musai să strije cu patriotism *virtus romana rediviva!*

No!... acum să vă văz! toţi după mine la ecserţir, ca o lejiune traiană!

(Merge la uşă, o deschide de perete; apoi se-ntoarce, ia rigla ca o sabie, aşază pe copii în linie de companie, şi porneşte urmat de micii legionari, comandând.)

Peptu-naintre! capu-ndărăpt! forverţ! marş! Links! rechts! links! rechts!

(Iese pe uşă. Copiii urmează foarte mândri pe comandantul lor. Ajung în curte.)

Profesorul *(se opreşte şi comandă)*: Halt!

(Şcolarii se opresc în repaus pe loc.)

Profesorul *(asudat, se sterge cu basmaua)*: No!... văz' t-aţi că nu e vun lucru mare, dacă aveţi o ţâr' de atenţiune şi de aplicăţiune... Gândiţi-vă numa la reuşita aceea măreaţă — când onoratele matroane romane ale soţietăţii *(cu mândrie prospectivă crescândă)* vor arunca cununi de flori asupra voastră şi fel-mareşalii şi gheneralii şi onoratul ministeriu, şi toţi spectaţii inşpectori şi Rejele şi Rejina, şi cronprinţii, care sunt, m' rog, mai mari ca un erţherţog, vă vor da înalta aprobăţiune, şi mie, profesorului vost', pântru împlinirea dătorinţii după metoada mea, o distinţiune, m' rog,

o decorăţiune până să mă pună în penziune, cum i-or dat şi Costesculuі, m’ rog! gândiţi-vă numa la răuşita aceea măreaţă, care, neam de neamul vost’, nişte râtani! nu s-au învrednicit, mă rog!

Ionescu: Da!... da noi n-avem ca băieţii lu’ d. Costescu, muzică.

Profesorul: Muzica nu-i de lipsă!... Destulu-ţi-i un trombetaş şi un dobaş la o mică lejiune romană!

Otopeanu: Eu bat toba, domnule!

Profesorul*(obosit)*: S-o baţi pe pielea tată-tău, măgariule! No!... destulu-i, pentru astăzi. Mereţi acas’ cu mândrie la mumele voastre şi mâne cu toţii iar la ecserţir!

Copiii vor să iasă în neregulă. Profesorul zbiară: halt! Ei se pun în rând şi ies pe poarta şcoalei, milităreşte, pe când profesorul le comandă cadenţa pasului: links! rechts!

1900

POLITICĂ ŞI DELICATEŢE

Istoria e adevărată şi merită povestită.

Într-un oraş mare de provincie, sau mai bine într-o capitală mică, numele nu importă, este un negustor băcan foarte deştept, partizan hotărât şi neascuns al conservatorilor. Colectiviştii nu-l puteau suferi personal, însă n-aveau ce-i face, de vreme ce băcănia lui este în localitate singura prăvălie de clasa întâia în această ramură, fiind asortată totdeauna foarte bogat după modelul băcăniilor de lux din oraşele mari. Ce se întâmplă însă? Acum câtva timp, un fost ministru conservator merge să se aşeze pe toată perioada electorală în acel oraş, fiind hotărât să candideze acolo în opoziţie contra guvernului colectivist. Pentru aceasta ia cu chirie rândul întâi al caselor negustorului conservator, pe strada principală, deasupra băcăniei. Asta a înfuriat la culme pe liberali. O deputaţiune a lor se duce la băcanul nostru şi-l interpelează foarte grav:

— Ai dat casa cu chirie ciocoiului?

— Da.

— Dă-i arvuna înapoi!

— De ce?

— Fiindcă nu face tocmai d-un negustor, de unul d-ai noştri, să-ţi dai casa la ciocoi.

— Da’ nu sunt d-ai dv. deloc; mă iertaţi, eu sunt conservator.

— O să te căieşti!

În adevăr, numaidecât încep şicanele — la vamă, la accize, la drumul-de-fier etc… şi nu numai atât: colectiviştii încep sa facă propagandă între ai lor, şi în două-trei săptămâni, câte unu-unu, nici unul nu mai calcă în băcănia conservatorului. Negustorul, deşi se ştie boicotat, bagă de seamă că vânzarea în toate privinţele rămâne aceeaşi ca totdeauna, afară, se-ntelege, de ţuică şi pelin, unde constată o scădere de consum simţitoare. Dar în sfârşit, colectiviştii nu consumă numai ţuică şi amar, mai ales când nu sunt în opoziţie. Atunci negustorul inteligent pricepe cum merge treaba: liberalii, pentru a nu-şi călca jurământul şi totdeodată a nu se lipsi de trufandalele şi delicateţele conservatorului, nu-i mai călcau în prăvălie, dar trimeteau om să le târguiască fără a spune pentru cine.

Într-o zi, din conversaţia mai multor muşterii la ţuică, află că seara e masă mare la cuconul Iancu X… un chiabur foarte colţat, iniţiatorul boicotului. Cuconul Iancu cinstea cu un mare *diner de gală* pe un ministru şi vreo doi-trei oratori din Bucureşti, care veniseră cu ocazia alegerilor să ţie o întrunire publică. Cocoana lui cuconul Iancu e tot atât de celebră pentru mesele-i de gală ca şi pentru eleganţa ei. Negustorul nostru tocmai în ziua aceea primise un mare taxid de prospătură şi lipise pe geamurile mari ale prăvăliei: ICRI MOIU PRIMA — STRIDII PROSPEŢI — SOMONU DU RIHN ETC.

Era duminică, pe la unsprezece dimineaţa: prăvălia gemea de muşterii, care îşi luau aperitivul şi mezelicuri pentru dejun. Un ungurean intră cu zgomot:

— Câte parale icrele moi?

Dar negustorul, strângându-şi sprâncenele, ca şi cum ar fi voit să facă o asociaţie forţată de idei depărtate, răspunde prin o altă întrebare:

— Câte-ţi trebuie, drăguţă?

— ...Vreo două-trei chile.

— Aşa... Da de unde eşti d-ta?

— De unde sunt, de unde nu sunt, câte parale?

— Dacă nu spui de unde eşti, nu-ţi dau: icrele sunt arvonite de boieri.

Ungureanul stă un moment la gânduri şi pleacă.

Peste vreun sfert de ceas, în timp ce icrele se vindeau pe capete, intră o jupânească, o băbuţă bătrână, care, uitându-se în toate parţile, zice:

— Sărut mâna, măiculiţă; aici e băcănia a mare?

— Ia vezi, ce pofteşte dumneaei, strigă negustorul la un băiat.

— Icre moi aveţi?

— Este.

— Cum daţi ocaua?

— Ocaua?... Câte pofteşti să iei?

— Vreo două-trei oca.

— Da’ pentru d-ta?

— Aş! unde mănânc eu d-alea! Să mă ferească Dumnezeu! eu postesc... Pentru boieri.

— Care boieri?

— Nu spui.

— Dacă nu spui, n-am icre.

Dar baba, mai deşteaptă decât ungureanul, face un semn discret, trage la o parte pe negustor şi-i şopteşte încet:

— Măiculiţă, sunt de la conu Iancu; da’ să nu care cumva să-i spui că ţi-am spus, că mi-a spus să nu care cumva să-ţi spui.

— Aşa?... De la conu Iancu?... Atunci spune-i lui conu Iancu că pentru dumnealui le dau cu 100 de lei kilo.

— Vai de mine! unde s-a mai pomenit? Mi-a spus să dau, dac-o fi la o adică, pân’ la 28 lei.

— Dacă-ţi place; dacă nu, voia la dv., marfa la mine; dacă vrea să cumpere, să poftească conu Iancu aici, că ne învoim noi.

A plecat băbuţa foarte mâhnită de insuccesul misiunii sale diplomatice.

Înainte de amiazi, intră în băcănie un funcţionăraş foarte pirpiriu, deşi afară era destul de ger; zice:

— Băiete, o drojdie.

După ce bea drojdia şi-şi suflă în degetele degerate, funcţionăraşul îşi face loc cu pardon prin înghesuiala prăvăliei şi ajunge până la taraba de marmură. Aci se opreşte să dea un târcol cu ochii la marfă. În momentul acesta, negustorul scoate capacul de la putinica a doua de icre.

— Ei, bravo! zice tânărul; ţi-a venit icre proaspete?... Cum dai kilo?

— Da’ de ce întrebi?

— Vreau să cumpăr.

Atunci băcanul, gustând cu vârful cuţitului o probă din putinică şi măsurând cu ochii de sus până jos pe muşteriu:

— Nu face pentru d-ta, zice... astea nu sunt de cosac.

— Da’ ce-ţi pasă d-tale, dacă vreau eu să cumpăr?... Câte parale?

— Vezi că marfă de-asta nu pot da cu paralâcul... Vrei să iei mai mult?

Tânărul, fără să şovăiască, răspunde hotărât:

— Trei chile.

— Cât?... strigă băcanul, pufnind de râs. Ei, vezi, aici mi-ai plăcut: auzi fason de trei chile de icre moi!...

Apoi întorcându-se către unul din băieţi:

— Băiete! încă o drojdie la domnul, că-i e frig.

Dar funcţionarul supărat:

— Mersi, domnule, nu-mi trebuie: dar să ştii că nu-ţi mai calc în prăvălie.

— Păcum eşti d-ta liberal, răspunse băcanul râzând şi mai tare, mă mir că ai băut aici şi drojdia întâia.

Tânărul a ieşit trântind uşa.

E aproape de amiazi, când o caleaşcă mândră se opreşte în faţa prăvăliei. Feciorul sare repede de pe capră şi strigă în uşă:

— Să vie un băiat afară!

Băiatul iese repede şi se întoarce:

— Întreabă cocoana de icre moi.

— Cocoana lui conu Iancu?.. Spune-i că nu prea sunt proaspete... nu face pentru dumnealor... Dar, dacă pofteşte, dă-i să guste.

Şi-i trimite cocoanei din putinica nouă o linguriţă plină pe o frunză curată de viţă. Băiatul se întoarce:

— Zice că sunt bune.

— Ma mir. Tocmai la mine să fie icre bune.

Zicând acestea, băcanul iese degrabă afară la caretă şi, după multe reverenţe, se adresează foarte miorlăit cocoanei:

— Sărut mâna, madam X... sărut mâna... De ce nu poftiţi jos? Nu-i nimeni în prăvălie; numai câţiva mitocani... nu vă cunoaşte. Poftiţi să vedeţi şi alte mezeluri... avem stridii, brânzeturi proaspete, ne-a venit o langustă vie...

...şi-i înşiră, foarte volubil, toată lista prospăturilor sosite de dimineaţă.

Cocoana stă un minut la gânduri, dar nu poate rezista mult; coboară din caretă şi intră foarte înţepată în prăvălie... După o scurtă inspecţie şi o lungă tocmeală, în timp ce aspiră cu nesaţiu caracteristica atmosferă îmbibată de atâtea parfumuri grase şi pofticioase, o atmosferă de care-i era dor de multă vreme, cocoana, îmbătată de atâtea bune emanaţiuni, se porneşte pe târguială, şi negustorul scrie: două chile de icre moi, trei bucăţi camembert, un kilo somon, una langustă vie, opt duzini stridii, un ananas, un flacon curaçao triplesec.

De mult nu mai intrase în băcănie cocoana! Acum îşi scotea din capete, pe când muşteriii ceilalţi, între care mai mulţi tineri ofiţeri, în curent cu afacerea boicotului, privind-o cu admiraţie, îşi dădeau coate.

Cocoana, foarte satisfăcută, vrea să plece:

— Apropo, coconiţă, sărut mâna: şampanie? Am ceva bun de tot; un *Pommery extra*, garantat.

— Cum îl dai? întreabă cocoana, aruncând pe sub genele-i mai pudruite decât aripile unui fluturaş de noapte o privire galeşă către tinerii ofiţeri.

— Mai ieftin decât oriunde, coconiţă. Dacă dv. găsiţi cu preţ ca la mine undeva, primesc să nu-mi daţi nici o para.

— Atunci, să-mi trimeţi şi şase sticle de şampanie... Bonjour!

Şi cocoana, salutată până la pământ de toţi tinerii, este condusă până la caretă de băcan, care-i zice:

— Sărut mâna, madam X... sărut mâna: nu ne uitaţi... avem totdeauna lucru proaspăt; imposibil să găsiţi în altă parte.

Careta a plecat. Băcanul, frecându-şi mâinile, se întoarce înăuntru şi, pe când băieţii încarcă în coşuri marfa comandată — un condei de peste trei sute de lei, — zice, făcând cu ochiul către tinerii muşterii:

— Uite, d-aia îmi plac mie liberalii... oameni cilibii! când e vorba de delicateţe, nu se mai încape politică. Băiete! un rând de ţuici la domnii!... fac eu cinste!

1897

GROAZNICA SINUCIDERE DIN STRADA FIDELITĂŢII

Subt acest titlu, citim în „Aurora”, ediţia de dimineaţă:

Azi dimineaţă, întreagă strada Fidelităţii a fost viu emoţionată de o senzaţională dramă pasională. Pe la orele şapte a. m. vecinii fură alarmaţi de nişte ţipete sfâşietoare, care porneau de la casa cu nr. 13. În această casă locuiesc de multă vreme doamna Zamfira Popescu, văduva răposatului veteran al corpului didactic Nerone Popescu, fost profesor de limba latină, împreună cu cei doi copii ai săi, Cicerone Popescu, elev de administraţie, şi domnişoara Porţia Popescu. La ţipetele îngrozitoare, toţi mahalagiii se adunară în grabă şi îndată aflară ce era: o sinucidere!

Domnişoara Popescu de mai multe săptămâni căzuse într-o stare de melancolie şi de abatere sufletească, încât nu mai mânca, nu mai bea, nu mai dormea deloc. Cu o zi înainte de a lua fatala hotărâre,arătase semne de mare nelinişte; a cerut să mănânce şi să bea. După ce a dejunat cu mare poftă şi s-a saturat, a-nceput deodată să plângă, zicând către doamna Zamfira Popescu:

— Mamiţo, eu nu mai pot să trăiesc! eu vreau să mor!

La aceste cuvinte, mama i-a răspuns:

— Mofturi! ia fii bună şi te-astâmpără... Las’ că o să-ţi treacă!

Porţia însă a adăugat:

— Ai să vezi!... Dar dacă mor, jură-mi, mamiţico, jură-mi că o să-mi pui pe mormânt boboci de trandafir!

Bobocii erau florile ei favorite.

Doamna Zamfira Popescu schimbă vorba, fără să se teamă de vreun sfârşit fatal, deoarece Porţia, care era simţitoare, de multe ori, în momente de supărare, ameninţa că se va sinucide. Din nenorocire, de astă dată ameninţarea fusese mai mult decât serioasă.

Ce se-ntâmplase?

Azi-noapte, pe când fratele său lipsea după obicei şi mamiţica dormea, Porţia scoase gămăliile la o duzină de cutii mari cu chibrituri şi le aruncă într-o cinzeacă de rachiu de drojdii. Aşteptând să se dizolve fosforul, sărmana fată se aşează la masă şi scrise cu toată limpezimea de minte o scrisoare către mamiţa şi către frăţiorul ei, prin care le cere pardon de durerea ce le-o causează şi le declară că moare deoarece este părăsită de tânărul Mişu Z..., până zilele trecute student în medicină şi astăzi doctor de plasă. Într-un post-scriptum apoi, conjură încă o dată pe dezolata mamă să nu uite de boboci.

Când a terminat scrisoarea, gămăliile de chibrituri erau dizolvate. Porţia înghiţi păhăruţul, dându-l cu voluptate peste cap, şi merse să se culce în patul ei, aşteptând cu resemnare moartea. Aceasta nu întârzie să se anunţe prin nişte oribile crampe de intestine. Nenorocita, covârşită de dureri, sări în sus şi-ncepu să ţipe spunând tot:

— Mor! mor!... ah! Mişule, fii fericit!... Scăpaţi-mă, scăpaţi-mă!... sunt încă tânără! Nu! nu! nu vreau să mor!

Atât putu să zică şi căzu în convulsiuni. Într-o stare desperată a fost transportată iute la spitalul cel mai apropiat.

Cât despre d. Mişu Z., cauza acestei nenorociri, iată ce am putut afla în pripă...

Acum vreo patru-cinci ani, un tânăr student sărac, de vreo 21 de ani, prietenul lui Cicerone Popescu, îndată ce dete bacalaureatul şi se înrolă ca voluntar, se aşează în pensiune, într-o odaie mobilată, la doamna Zamfira Popescu, cu casă, masă, îngrijire, în fine de toate. Tănărul Mişu Z... foarte vioi şi drăcos, limbut şi caraghios, nu întârzia să inspire Porţiei una din acele pasiuni care decid de viaţa unei femei. În curând o relaţiune amoroasă nebună se contractă între ei. Această relaţiune a durat până mai acum vreo două luni, când tânărul, care studia medicina, şi pe care toţi îl numeau pentru aceasta „doftoraşul”, îşi luă diploma şi imediat, având oarecare protecţii — mama lui este jupâneasă-n casă la moşia unui înalt personaj — căpătă un post de medic de plasă. Îşi poate oricine închipui lovitura ce „doftoraşul” i-o dete Porţiei, când îi spuse că el are s-o părăsească şi să meargă la post. Fata începu să-i facă nişte scene, aci duioase, aci fieroase, aşa încât el înţelese că pasiunea ei contrariată brusc ar fi primejdioasă, şi astfel se hotărî sa joace comedia. Pentru a adormi temerile victimei sale şi a o asigura că şi-a schimbat cu desăvârşire hotărârea de a o părăsi, el alergă la ajutorul unui prietin redactor, făcându-l să-i publice prin ziarul *„Lumina”* următoarea notiţă:

„Aflăm că tânărul doctor Mişu Z... care şi-a susţinut cu un succes strălucit teza sa despre *Simptomele la diverse intoxicări violente* şi care a fost numit doctor de plasă, refuză categoric a primi acest post. Era în adevăr absurd ca un aşa distins elev al facultăţii noastre de medicină să se înfunde într-o provincie. Tănărul doctor e hotărât a rămânea în Bucureşti, unde va practica arta sa, aşteptând să se presente la primul concurs pentru obţinerea unui post la vreunul din spitalele Eforiei. Nu ne îndoim de succesul simpaticului nostru amic”.

Ultima umbră de bănuială şi de temere a drei Popescu fu risipită prin citirea acestor rânduri. Ba ceva mai mult, tânăra sentimentală, văzând reîntoarcerea iubitului ei, deveni şi mai pasionată. Ea nu ştia că totul este o farsă. Nu-şi putea închipui, în naiva ei sinceritate, ce surpriză îi pregătea acela pe care-l adora. „Doftoraşul” nostru, ca să poată pleca fără vorbă şi să-şi ia bagajul, care consista într-un geamantan şi câteva cărţi, făcu un plan infernal. Obţinând un bilet de lojă la Dacia — probabil un bilet de favoare, căci se va vedea că individul nu era decât un chilipirgiu — merse cu

damele, mama şi fata, la teatru. Peste câteva minute după ridicarea cortinei, pe când damele urmăreau cu cel mai viu interes desfăşurarea comediei, el se sculă şi, pretextând că merge la bufet să le aducă prăjituri şi apă rece, plecă frumuşel din lojă. Coborî, ieşi din teatru, se aruncă într-o birje, merse acasă, îşi luă bagajul, se duse la gară şi se sui în tren. Un moment femeile crezură că doftoraşul s-a încurcat la bere în bufet, după obicei. Dar, trecând şi actul al doilea, o idee trecu ca un fulger prin mintea tinerei abandonate. Repede alergară acasă. Intrară în odaia lui: bagajul şi cărţile nu mai erau acolo. Dra Popescu a avut o criză nervoasă îngrozitoare, din care nu şi-a revenit decât tocmai a doua zi. De atunci, disperarea ei a mers tot crescând până ieri, când durerea morală devenindu-i insuportabilă, s-a hotărât a pune capăt nenorocirii sale prin moarte.

Când oare se va face un exemplu cu aceşti domnişori, care se introduc în familii oneste, sub pretext de prieteşug, spre a corupe copilele şi a le arunca în ghearele desfrâului sau în ghearele morţii, ca în cazul de faţă? Mărturisim că nu-nţelegem deloc nepăsarea parchetului, care nu intervine, deşi i s-a adus la cunoştinţă cazul, punându-i-se în vedere şi documentul trist rămas de la nenorocita victimă.

La ediţia de seară alte amănunte.

* * *

Apoi în ediţia de seară:

Am alergat la spitalul unde fusese transportată dra P. Popescu, şi am cerut să văz pe internul de serviciu. Am avut deocamdată noroc: eu cerusem unul şi m-au întâmpinat doi — doi tineri destul de politicoşi şi foarte, prea veseli, pentru atmosfera tristă în care trăiesc. În adevăr, trebuie să aibă cineva o inimă de bronz sau de piatră ca să mai fie vesel în mijlocul atâtor suferinţe şi mizerii omeneşti. Am rugat pe domnii interni să-mi permită a vedea pe dra P. Popescu, de soarta căreia se interesează cititorii noştri. Au început amândoi să râză.

— Tânăra?... cu chibriturile? m-a întrebat unul, apăsând ironic pe fiecare vorbă... Ehei! dumneata să fii sănătos!

— A murit! am strigat eu.

— Ei, aş!

— Atunci?

— Nu mai este aici! i-a trecut, şi i-am dat drumul. Adineaori a plecat mititica cu mamiţica!

Şi-ncepură iar să râdă amândoi.

— Dacă n-a luat chibrituri destule! cine strică?

— Dar mi se pare, zisei eu, că o duzină de cutii mari...

— Ei, aş!... nici o duzină de gămălii... Pentru dra Porţia a fost porţia prea mică; cum e dumneaei solidă, îi trebuie o porţie mult mai zdravănă!

Deşi am fost revoltat de modul cum cei doi tineri îşi râdeau de nenorocirea bietei creaturi, făcând jocuri de cuvinte triviale şi neroade

asupra numelui ei clasic, am voit să profit de ocazie şi să mai culeg câteva informaţiuni asupra „doftoraşului”. În adevăr, îl cunoşteau. La prima mea întrebare despre dânsul, au început iar râsul lor, care mă enerva:

— Se săturase bietul „doftoraşul”... În sfârşit a scăpat! zise unul.

— Mare răbdare a avut! închipuie-ţi, atâţia ani de-a rândul, tot o porţie, şi ce porţie!

— Iar? am strigat eu indignat, şi fără să-i mai salut, am plecat.

Tot drumul până la redacţie m-am gândit câtă prăpastie este între educaţiunea spiritului şi educaţiunea inimii, şi cum neglijând pe aceasta din urmă nu poţi, cu toată învăţătura, produce decât monştri sociali. Iată cazul celor doi tineri, cari mâine, poimâine, vor fi chemaţi în societate să exercite cea mai nobilă şi cea mai umanitară profesiune. La ce altă profesiune se cere mai multă dragoste şi milă de aproapele său, mai multă delicateţe de sentimente, mai fină pricepere a cutelor sufletului omenesc? Medicul!... Dar medicul este un duhovnic mângăietor; el trebuie să se apropie de nenorocitul suferind cu blândeţea cu care Mântuitorul s-a apropiat de Lazăr: numai astfel ştiinţa, ajutată de înălţarea sufletului, poate face miracolul!... Mâine, aceşti doi tineri vor fi medici şi astăzi râd şi-şi bat joc, într-un mod atât de vulgar, de suferinţa extremă care a determinat pe nefericita tânără să prefere luminii vieţii bezna nimicului! Iată roadele înaltei noastre culturi universitare! Foarte mulţumim de aşa cultură!

Dar, în fine, bine că a scăpat biata fată!... Asta desigur o s-o facă mai cuminte... Mai la urmă, cine ştie ce noroc poate avea!

* * *

În aceeasi seară, citim în „Lumina”:

Un confrate a publicat azi-dimineaţă o ştire de senzaţie despre sinuciderea unei copile disperate din cauză că ar fi fost trădată de amantul ei, un doctor proaspăt — un întreg roman pasional à la Ponson de Terrail sau Jules Mary, o întreagă melodramă à la d’Ennery.

Am fost şi noi curioşi să vedem ce este adevărat din toată comedia aceea şi am mers după informaţiuni.

Un amănunt caracteristic trebuie să-l dăm cititorilor dintru început: când noi ne-am transportat în localitate, sinucisa din strada Fidelităţii, dra Porţia Popescu, se-ntorsese de la spital, unde, de aminteri, putem afirma cu siguranţă, nici n-avusese nevoie să meargă. În adevăr, doza de chibrituri pe care o luase fusese cu totul neînsemnată. Din aceasta şi din cele ce vor urmă se va convinge oricine că n-a fost deloc vreo hotărâre serioasă de sinucidere, ci numai o demonstraţie, cu scop de a interesa pe infidelul „doftoraş”.

Trebuie mai întâi să spunem că tânăra amăgită, delăsată, abandonată, nenorocită, numără peste de două ori mai multe roze decât îi trebuiesc cuiva pentru a-şi putea administra liber averea şi răspunderea personală — adică o vârstă cam de 44 - 45 de ani. Sunt vecine în mahala care o

estimează chiar la mai mult. Astfel, dna X... moaşă, una dintre primele eleve ale răposatului doctor Capşa, proprietară alături cu dra în chestiune, ne-a afirmat că-şi aduce aminte exact de timpul când îşi clădea casele răposatul Nerone Popescu, pe care parcă-l vede încă în cămaşe de noapte şi-n papuci, conducând lucrările zidăriei în persoană şi înjurând ungureşte pe salahori (era în vacanţa mare),deoarece, în acelaşi an ,d-sa, dna X... moaşa, s-a nascut. Ei bine, pe atunci Ţica, adică Porţia, era fetiţă măricică; se juca cu păpuşile.

Tânăra delăsată stă şi în avere tot aşa de binişor ca şi-n vârstă. Are împreună cu mama sa, după legea veche, pensia veteranului profesor Nerone Popescu, de la care a moştenit casele din strada Fidelităţii, două prăvălii de cârciumă, cu pivniţă, grădină şi vie în strada Viişoara, producând net 1200 lei anual; apoi se zice că avea şi vreo 12 mii de lei în bonuri la casa de depuneri; dintre aceştia însă se presupune că ar fi atins ceva pentru cheltuielile de studii ale „doftoraşului".

Foarte romanţioasă, ea ţinea mult la societatea tinerilor studenţi, slăbiciune contractată de demult, de vreo douăzeci şi cinci de ani, de pe când tatăl său Nerone ţinea în mahala o mică fabrică de bacalaureat. De aminteri toţi mahalagiii zic: unde sare capra, sare şi iada; se pare că şi mamiţa a avut odinioară multă slăbiciune de „boboci". De vreo trei-patru ani acuma, Porţia primise în pensiune pe tânărul Mişu Z..., student în medicină, şi imediat contractase pentru el o pasiune nebună.

Medicinistul, băiat sărăcuţ, găsind aşa de călduros adăpost şi culcuş, nu căutase deloc a contraria pasiunea gazdei sale, care era o binefacere cerească pentru el; din contră, o alimentase cu multă metodă. Această relaţiune destul de nepotrivită dură până ce, după câţiva ani de studii, tânărul îşi susţinu teza. De mult îi erau peste cap favorile drei Ţica; se hotărî să scuture jugul când nu mai avea nevoie să-l poarte.Stărui şi, prin protecţiuni, căpătă un post de medic de plasă. Când voi să plece, pasionata Porţia îi puse piciorul în prag: scene sfâşietoare, rugăciuni fierbinţi, ameninţări teribile de sinucidere şi chiar de asasinat. „Doftoraşul" plictisit, neputând pleca fără bagaj şi voind să evite scandalul în mahala, se hotărî să recurgă la un subterfugiu, la aceea ce — ierte-ni-se expresia tipică şi consacrată — în argoul studenţesc se numeşte un *chiul.*

Câteva zile se prefăcu apucat de o reîntoarcere de pasiune turbată, apoi, când adormi bine orice prepus, conduse pe cele două dame la teatru; le lăsă în loje, şi el cu bagajul se sui în tren pentru a se prezenta la post.

Urmarea acestui roman tragicomic îl ştie publicul din darea de seamă lirică şi senzaţională a confraţilor noştri de la „Aurora". Şi... iată cum se scrie istoria!

În momentul când aşternem aceste rânduri, dra Porţia Popescu este în afară de orice pericol, precum era de aminteri şi în momentele crampelor, prea puţin serioase ca să poată compromite o sănătate aşa de robustă.

Un amănunt curios iarăşi este faptul că dra, cu o zi înainte de demonstraţiunea ei romantică, suferea grozav de măsele. Dra are dinţii

foarte stricaţi şi sufere mult de asta când răceşte; e probabil că această infirmitate, ca şi cearcănele vinete de pe obraz, se datoreşte abuzului nemăsurat al gogoşilor de ristic. Din cauza durerilor prea frecvente de măsele, a şi contractat de mult obiceiul fumatului. Ei bine, după crampele ce le-a suferit din pricina chibriturilor, i-a trecut cu desăvârşire durerea de măsele. Poate că fosforul!

* * *

A treia zi „Lumina", ediţia întâia, scrie:

Aseară, în faţa otelului Continental s-a petrecut un scandal nemaipomenit.

Primul nostru redactor, d. Mihail Constantinescu, se plimba pe dinaintea otelului, convorbind despre chestiuni politice cu d. deputat N...

Pe când nici nu gândea, doi indivizi, un ofiţer de intendenţă şi un elev de administraţie, i se pun în faţă.

Cel din urmă, cu un ton provocator, îl întreabă:

— Mă rog, d-ta eşti d. Mihail Constantinescu, directorul pamfletului care se intitulează „Lumina"?

— Eu! răspunde amicul nostru.

— Eşti un mişel! strigă individul cu un ton şi mai provocator.

— Şi cine eşti d-ta, mă rog, care îmi spui aceasta? întreabă calm amicul nostru, retrăgându-se trei paşi.

— Sunt Cicerone Popescu!... ai atacat familia mea! ţi-ai permis să ataci familia Popescu!

Şi fără a mai da timp amicului nostru să facă încă un pas înapoi, se repezi şi-l lovi în obraz cu pumnul, umplându-l de sânge.

Într-o clipă lumea se strânse. Mai mulţi inşi săriră în ajutorul primului nostru redactor, care se aruncă, după întâiul moment de surpriză, înhăţă de piept pe agresor şi, după ce-i dete o corecţiune meritată, îl duse urmat de atâţia martori la secţia apropiată, unde se încheiă cuvenitul proces-verbal.

Agresorul descreierat este fratele persoanei ridicule, pasionată de „boboci", despre care am vorbit în numărul nostru de alaltăieri — domnişoara tinerică de 45 de ani trecuţi, Porţia, Ţica Popescu, din care confraţii de la „Aurora" au vrut să facă cu orice preţ o eterică eroină de roman sentimental.

S-a *sezisat* parchetul şi s-a reclamat ministerului de război.

Sperăm că atât justiţia, cât şi suprema autoritate militară îşi vor face datoria faţă cu acest tip şi infam şi ridicul de bătăuş.

Vom reveni.

* * *

Apoi în „Aurora" de dimineaţă:

Ieri seara un atac infam a fost îndreptat în contra directorului nostru d. Constantin Mihăilescu, în Piaţa Teatrului.

Pe când d-sa voia să treacă drumul către fotografia Mandy, trei inşi care aveau aerul a fi într-o stare de ebrietate patentă, ridicându-se de pe scaune de dinaintea berăriei Gambrinus, i-au tăiat drumul. Unul dintre ei îl interpelează cu cuvintele:

— D-ta eşti d. Constantin Mihăilescu, directorul „Aurorei”?

— Eu! şi ce poftiţi? cum vă numiţi? cu cine avem onoarea? întrebă râzând amicul nostru şi retrăgându-se câţiva paşi.

— Sunt doctorul Mişu Zaharescu! Cum ţi-ai permis să te atingi de numele de Zaharescu?!

Zicând acestea, beţivul aplică o lovitură puternică cu bastonul peste capul directorului nostru; din norocire însă, bastonul fu împiedicat de pălărie şi nu atinse decât uşor sfârcul urechii amicului nostru. Mai multe persoane sărind, mizerabilii agresori, cari erau numitul erou şi ridicul şi infam al dramei din strada Fidelităţii şi doi interni doctoranzi, s-au suit degrabă într-o birje şi au fugit de furia mulţimii indignate.

Parchetul a fost *sezisat*.

Denunţăm onor. Consiliu sanitar faptul mişelesc al celor trei felceri, adoratorii lui Gambrinus, şi cerem o pilduire severă.

Înţelegem ca un doctor să-şi ucidă fără răspundere bolnavii cu clistirul şi cu scalpelul; dar trei doctori să facă un consult pentru a ucide cu parul pe stradă oamenii sănătoşi, asta e prea mult!

Dacă d. director general al serviciului sanitar nu-şi va spune cuvântul, vom reveni.

* * *

Peste câteva zile, citim în „Universul”:

Doctorul Mişu Zaharescu a fost suspendat de către consiliul sanitar din postul de medic de plasă pentru neglijenţă în serviciu.

* * *

În fine, „Aurora” reproduce după „Lumina”:

Aflăm cu deosebită plăcere logodna gentilei domnişoare Porţia Popescu, fiica doamnei Zamfira Popescu şi a repausatului profesore, veteran al corpului didactic, Nerone Popescu, cu simpaticul dr. în medicină d. Mişu Zaharescu. Îndată după cununie, tânăra pereche va pleca la Montpellier, unde eminentul elev al facultăţii noastre merge a-şi complecta cercetările ştiinţifice.

Felicitările noastre călduroase tinerei şi simpaticei perechi.

1897

TELEGRAME

Onor. Prim-Ministru

Bucureşti.

Directoru prefecturi locale Raul Grigoraşcu insultat grav dumnezeu mami şi palme cafinè central. Ameninţat moarte. Viaţa onorul nesigure. Rugăm anchetaţi urgent faptul.

Costăchel Gudurău,

avocat, aleg. coleg. I, fost deputat.

* * *

Onor. Prim-Ministru

Bucureşti.

Repet reclama telegrama No... Petiţionat parchetului. Procoror lipseşte oraş mănăstire maici chef. Substitut refudat pără vini procoror. Tremur viaţa me, nu mai putem merge cafinè. Facem responsabil guvern.

Costăchel Gudurău,

avocat, aleg. coleg. I, fost deputat.

* * *

Procuror Tribunal X...

Anchetaţi urgent scandalul Costăchel Gudurău cu directorul prefecturii şi raportaţi imediat.

Ministrul Justiţiei.

* * *

Ziarului „Aurora Română”

Bucureşti.

Az pitrecut scenă nostimă piaţa noastră. Madam Atenaisa P. al cărui nume trecem sub tăcere, care părăsit soţul cetăţean onorabil, pentru romanse cu individ infam localitate, întâlnind nefericitul soţ, capatat bună lecţie moralitate în public, care aprobat. Această fimee fără inimă neroşind ameninţat cu sbiri puteri, deoarece complicele directoru prefecturi.

Corespondent.

* * *

Onor. Prim-Ministru
Bucureşti.

A doua oară atacat palme picioare piaţa endepedenţi acelaş bandit director scandalos însoţit sbiri. Situaţia devenit insuportabilă. Oraş stare asediu. Panica domneşte cetăţeni.

Costăchel Gudurău,

avocat, ecţetera.

* * *

Procuror Tribunal X...

Repet ordinul telegrafic. Cercetaţi imediat incidentul directorului prefecturii cu Costăchel Gudurău la cafeneaua centrală şi în Piaţa Independenţei şi raportaţi urgent.

Ministrul Justiţiei.

* * *

Onor. Prim-Ministru
Bucureşti.

Faceţ înceta atacuri contra fratemeu Costăchel bandă infamă talari ziua meaza mare sub conducerea personală directorului Raul Grigoraşcu. Reclamat tronului.

Iordăchel Gudurău,

mari propietar, aleg. col. I, fost senator.

* * *

M. Sale Regelui

Sinaia.

Bandiţi regimului acest secol lumină bagiucurind constituţia ce aţi giurat voit ucidi di două ori cafine central şi piaţa endepedenţi fratemeu fost reprezentant naţiuni. Victima frică merge telegraf sigur al treilea atentat bandiţi. Implorăm garanţia vieţi onorului contrar siliţi face justiţie singuri. Trăiască Dinastia.

Iordăchel Gudurău,

mari propietar, aleg. col. I, fost senator.

* * *

Procuror Tribunal X...

Pentru ultima oară repetăm ordinul privitor scandalul Costăchel Gudurău. Dacă până mâine dimineaţă n-avem raportul dv., veţi fi considerat ca demisionat.

Ministrul Justiţiei.

* * *

Ecs. Sale Ministru Justiţiei

Bucureşti.

Raport.

Cercetat imediat cazul şi cu respect raportez urgent.

Acu cinci zile duminecă, fiind absent anchetă judeţ, orele 2 p. m. directorul prefecturi Raul Grigoraşcu afla cafine central jucând table cu căpitan Pavlache intedenţă. Mare devenă foarte iritat pronunţat Dumnezeu mami, nu personal cineva, ci ghinion. Atunci Costăchel Gudurău care sta altă masă criticând guvernul gura mare, sculat şi apostrofând directoru strigat *ba pe al măti* şi ridicat bastonu. Directoru parând răpide lovitura aplicat agresorului palme şi promiţând cavalireşte duel. Agrisorul plecat înjurând ameninţând guvern de bandiţi, propriile cuvinte.

Cu respect adaog spre cunoştinţa dv. între ambi suscitaţi ură veche cauză politica şi familie. Femeia nepotului lui Costăchel Gudurău, anume Albert Gudurău, unul din capii înverşunaţi opoziţie locală, divorsată, iar ei banuesc Raul directoru cauza divorsului, acuzând trăeşte cu mencionatu concubinagiu, dar vrând s-o iee socie legitimă, care reclamat restituţiunea dotei şi parafernei di 2 mii lei obţinând titlu executoriu, iar opoziţia promis răsbunare pretinzând paraferna cheltuită cu luxul di notoritate publică.

În consecinţă alaltaeri nepotul lor însoţit de moşii lui pândind piaţă fosta socie insultato public foarte grav. Dama chemat sergent stradă care nefiind nici unul urcat birje un cal plecând degrab huiduită di toţi trii şi cu vorbe triviale incapabile a vi le reproduce. Sosit imediat directoru prefecturi ofensat poliţai ipistaţi cerut cont. Dar agrisori fugind, directoru prins Costăchel şi întrebat *pentru ce insulţi dame mişălule* şi apucat de pept, dar el răspuns *să nu mai dai mizerabile canalie*, încât directoru apărându-se tras două palme, atunci agrisorul smucind voit fugi şi directoru prima furie lovindul piciorul spate gios.

Cred nu trebuie dăm altă urmare pără parchetul nu sezisat în regulă.

Binevoiţi, dle ministru, etc.

Procuror Trib. X...

* * *

Directorul Prefecturii X...

Vă invit căutaţi aplanarea diferendului cu familia Gudurăilor. Contrariu, puneţi guvernul în situaţiune prea delicată. Nu convine acum, în aşteptarea campaniei electorale, ca agenţi superiori ai autorităţii să dea loc la scandaluri, din toate punctele de vedere regretabile.

Ministrul de Interne.

* * *

D-lui Ministru de Interne

Bucureşti.

Interese familie obligă părăsi funcţiune. Rog dar respectuos primi demisia me postul director prefecturii pe ziua di poimâne când prefect întoarce congediu.

Raoul Grégoraschco.

* * *

Onor. Prim-Ministru

Bucureşti.

Fratemeu Costăchel Gudurău avocat, alegător col. I, fost reprezentant naţiuni legitimă apărare contra treilea atac mişelesc bandiţi ameninţând viaţa, fost az arestat procoror. Victima arest torturată ca inchiziţă. Cuţitul os.

Iordăchel Gudurău,

mari propietar, aleg. col. I, fost senator.

* * *

Ministre Intérieur

Bucarest.

N-acceptez point démission cousin Raoul. Pauvre jeune homme, embêté par cochons opposition, veut faire coup de tête. Ne point se fier aux criailleries de ces canailles. Si Raoul se retire, ce crétin de préfet capable de tout compromettre. Pourrais plus garantir situation locale. Se duce dracului giudeţul.

Ami

Général Grégoraschco

* * *

Procuror Trib. X...

Raportaţi imediat cauza arestării lui Costăchel Gudurău. Ar fi bine să înceteze odată scandalurile de acolo. Purtarea parchetului dv. lasă de dorit. Cercetaţi dacă arestatul suferit maltratări arest. Avem denunţuri că ar fi fost torturat poliţie. Răspundeţi telegrafic.

Ministrul Justiţiei.

* * *

Directorul Prefecturii Jud. X...

În interesul serviciului, demisia respinsă. Ramâneţi la post.

p. Ministrul de Interne

Secretar general Z...

* * *

Ecs. Sale Ministrul Justiţiei

Bucureşti.

Bandă desperată opozanţi îndârjiţi sub conducerea Costăchel Gudurău, Iordăchel Gudurău şi nepot Gudurău, Albert divorsat Atenaisa Perjoiu, atacat directoru prefecturi faţă grădina primării. Acesta aparat bastonu, lovit cap Iordăchel, Costăchel tras revolver spart glob lampa centrul grădini electrică. Panică, asasin arestat. Luăm prim interogatoriu. Garantăm inventţiuni fictive torturile.

Procuror Trib. X...

* * *

M. Sale Regelui

Sinaia.

Fratemeu Costăchel omorât torturi secret beciurile poliţiei locale. Familia orfană cerem liberarea cadavrului reclamând satisfacţie la picioarele tronului. Trăiască Dinastia.

Iordăchel Gudurău,

mari ecţetera, ecţ.

* * *

Procuror Trib. X...

Aci denunţare Costăchel Gudurău mort arest în urma torturilor. Vă facem răspunzător. Răspundeţi la moment, dacă nu vreţi să fiţi telegrafic destituit.

Ministrul Justiţiei.

* * *

Ecs. Sale Ministru Justiţiei

Bucureşti.

Costăchel Gudurău liberat az dimineaţă lipsă probe intenţie asasinat. Împacat cu directoru. Pupat toţi piaţa endepedenţi. Mâne seară logodna Raul madam Atenaisa Perjoiu. Dânsa renunţat orce pretenţie revandicare parafernă de la Albert Gudurău, dând înscris primit toată suma.

Adineaori ora două post meridiane avocatul statului Pamfil mort subit cafine central. Medic primar constatat caz apoclepsie celebrală.

În consideraţia vechimii mele di magistrat procuror de aproape douăzeci şi trii di ani, fiind înaintat în vrâstă şi o familie numeroasă devenind misiunea de minister public pre gre pentru mini, vă rog respectos a mi se acorda mie postul de avocatu statului, pe care o voi îndeplini cu zel şi activitate.

Binevoiţi, etc.

Vechiu procuror Trib. X...

* * *

D. Preşedinte al Consiliului

Bucureşti.

Avocatul public Pamfil mort subit. Raportându-mă la depeşa confidenţială de azi noapte, cu respect stăruesc a se numi în postul rămas vacant persoana ştiută, de care acuma garantez.

p. Prefectul de X...,

Directorul Raoul Grégoraschco.

* * *

Dlui Costăchel Gudurău,
avocat, fost deputat, etc.
Bucureşti.

În urma bunelor recomandaţii din localitate şi în consideraţia titlurilor dv., d. ministru al domenelor v-a numit avocat al statului în locul decedatului Antonache Pamfil. Cu poşta de mâne primiţi decretul oficial.

Şeful de cabinet al Ministerului Domenelor.

1899

PROCES-VERBAL

Astădi miercuri 27 oct. anul una mie nouă sute orele 1 p. m.

Noi comisarul secţiei 55 după reclamaţia părţilor şi anume domnişoara Matilda Popescu de profesiune particulară menajeră împreună cu mama sa dna Ghioala Popescu idem, domnişoara Lucreţia Ionescu de profesiune rentieră împreună cu mătuşa sa dna Anica Ionescu de profesiune văduvă pensionară viageră şi d. Stavrache Stavrescu de profesiune propietar, după ce l-am eliberat adi dimineaţă de la secţie, deoarece la prima cercetare ce am făcut-o aseară la faţa locului pentru scandalul provenit, s-a pronunţat cu vociferări la adresa guvernului, care este un obicei al său cunoscut de toţi concetăţenii din această suburbie şi în contra noastră chiar în eserciciul foncţiunii, transportându-ne în strada Graţiilor No. 13 bis unde se află imobilul în cestiune al sus-mencionatului propietar Stavrache Stavrescu, închiriat domnişoarii Matilda Popescu cu mama sa pe şase luni, de la Sf. Dumitru corent până la Sf. Gheorghe următor şi pe care nu-i permite a intra în posesiune numai cu arvuna fără a complecta chiria, iar domnişoara Lucreţia Ionescu cu mătuşa sa trebuie să se mute şi pretinde că nu vrea, deşi propietarul susţine că i-a rămas pe trecut datoare 22 lei, lăsând şi soba stricată, care d-sa contesteadă şi nu lasă nici o mobilă amanet,constatând următoarele:

Având în vedere că d. Stavrache Stavrescu, propietarul imobilului din strada Graţiilor No. 13 bis, lipit în dreapta cu imobilul aceluiaşi propietar cu No. 13 simplu, iar în stânga un loc viran tot al aceluiaşi propietar nengrădit depunându-se fel de fel de murdalâcuri de către vecini cum şi de trecători, pentru care i s-a făcut în mai multe rânduri proces de contravenţiune asupra salubrităţii publice, iar imobilul respectiv cu No. 13 bis fiind compus dintr-o cameră, o săliţă şi o bucătărie, toate de cărămidă şi o magadie de scânduri de lemne de foc, pe care l-a închiriat cu contract în regulă încă de la Sf. Gheorghe trecut domnişoarii Lucreţia Ionescu pe un an, iar acum sub felurite pretexte refudă, nevoind să considere absolut nimic.

Considerând că domnişoara Lucreţia Ionescu pretinde că este în dreptul său deoarece în virtutea contractului cu timbru în regulă, când se ştia că are domiciliu, neaşteptându-se nicidecum, căci nu a avut măcar cea mai mică somaţiune iar biletul de închiriat a fost pus ilegal şi de aceea nu i-a dat nici o importanţă, credând că este numai o glumă fiindcă datoria de 22 de franci nu intră în socoteala chiriei pentru că este bani împrumutaţi din mână, fiind prin urmare altă chestiune, şi soba nu se putea strica, fiindcă a fost vară, şi astfel nu voieşte a evacua, deşi sus-disul propietar i-a dat mobilele afară oprindu-i amanet un şifonel cu oglindă şlifuită în valoare de una sută douăzeci de lei şi o lampă sistem cu două fitiluri de porţolan cu abajur pentru suma de 18 lei, contestând patru care pretinde propietarul iar dânsul susţine.

Având în vedere că dra Matilda Popescu reclamă să intre imediat în casă neputând sta cu mobila d-sale expusă la intemperii, deoarece vremea ameninţă a se strica şi începând să pice poate să i-o ude, şi se păteadă fiind pluş de coloare delicată, şi deoarece a părăsit orice alt domiciliu ştiind că a dat arvună de cincideci de lei şi că poate conta cu siguranţă iar propietarul a încuiat imobilul şi a luat cheia, prin urmare nu cedeadă să lase a intra măcar un lucru cât de mic până ce nu i se achită tot restul chiriei în valoare de alţi 50 de lei în plus peste arvună, ca să nu mai paţă şi cu domnişoara Matilda Popescu, căci s-a saturat, iar aceasta promite pe onoare cel mult peste cinci dile, adică la 1 noiembrie.

Considerând că din cercetarea ce am făcut-o aseară, când am fi putut pentru ca să facem proces-verbal de ultragiu adus guvernulul şi nouă ca agenţi ai forţei publice de către sus-numitul propietar, dar am credut de cuviinţă a nu mai continua nici un scandal, deoarece ne-am mărginit a duce la secţie pe provocator până i va trece momentele de primă furie fiindcă pretindea că până la sosirea noastră ambele chiriaşe împreună cu mama şi mătuşa lor l-ar fi insultat şi chiar l-ar fi lovit, încât de-abia a scăpat spre a veni să reclame, care noi n-am constatat fiind dus la o altă chestiune de aceeaşi natură în strada Pacienţii.

Având în vedere că după cum redultă din declaraţiile părţilor, aseară ar fi venit domnişoara Matilda Popescu în birjă singură fără mobilă numai cu mama să dna Ghioala Popescu ca să vadă când începe să se mute domnişoara Lucreţia Ionescu şi cu mătuşa sa dna Anica Ionescu, iar acestea au început să râdă spunând că parol, dumneavoastră aţi luat casa! iar la întrebarea domnişoarii Matildii Popescu că de ce râde, vechile chiriaşe au răspuns că dânsele o au casa până la Sf. Gheorghe, atunci au început nouele chiriaşe să râdă, iar la întrebarea drei Lucreţii Ionescu că de ce râde nouile chiriaşe au răspuns că dânsele au dat arvună în regulă, şi atunci au început să caute pe propietar, căci era ascuns în casa sa de alături.

Considerând că la pretenţiunile chiriaşelor sus-numitul propietar a ameninţat cu dare afară din casă pe dra Lucreţia Ionescu şi pe mătuşa sa dna Anica Ionescu, căci nu le mai dă casa, neplătind regulat chiria şi având chiar pe trecut o datorie de 22 de lei şi soba stricată, dna Anica Ionescu exesperată a strigat să-i crape ochii cui minte, dacă datoria e de la chirie şi soba nu era aşa, pe câtă vreme dra Matilda Popescu a dis că dacă se ştie cu casa încurcată pentru ce face escrocherie şi o mai dă şi la alţii! iar propietarul i-a răspuns că cu dumneata nici nu vorbesc până nu văz toată chiria că n-am poftă şi de alt bucluc, şi atunci pretinde dânsul că toate chiriaşele au sărit asupră-i caudându-i lediuni.

Având în vedere că după intervenţia noastră pentru a împăca pe părţi am luat în cercetare şi actele constatând că în chitanţa dată de sus-numitul propietar că a primit arvuna de 50 de lei pentru imobilul pe care l-a închiriat domnişoarii Matilda Popescu nu se specifică numărul 13 bis ci dice numai 13 simplu iar amândouă imobilele sunt la fel identice cu deosebire că amândouă au faţa pusă altfel către răsărit şi către apus lipite spate-n spate,

pentru ocadie ca să poată sparge didul de la mijloc şi să facă un singur corp dacă s-ar ivi un amator cu famelie pentru o încăpere mai mare.

Considerând că toate chiriaşele promit ca în cel mai scurt termen să achite resturile de datorii, iar chiriaşele vechi să plătească şi chiria pe semestrul următor, care propietarul se-nvoieşte, iar dra Matilda dice că sametegal ori la No. 13 bis, ori la 13 simplu, căci a luat casă providoriu până la Sf. Gheorghe, iar propietarul care e becher poate să se mute în alt imobil mai mic pe care-l are în aceeaşi stradă la No. 12 vidavi, unde a ramas neînchiriat pretindând amatorii că strada de curând construită nu are canal şi tramvaiu.

Având în vedere că în fine s-a convins propietarul că e mai bine cu o bună maneră pentru ca să rămâie prin urmare domnişoara Lucreţia Ionescu cu mătuşa sa dna Aneta Ionescu la No. 13 bis, iar dra Matilda Popescu cu mama sa dna Ghioala Popescu să se stabilede la No. 13 simplu, şi nu rămâne nici cu imobilul de la No. 12 nenchiriat nemaiavând speranţă după Sf. Dumitru, deoarece fiind pe sedon de iarnă lumea s-a grăbit şi a rămas foarte multe imobile goale, care se vede în fiecare stradă chiar mai la centru peste tot de închiriat.

Drept aceea am încheiat predentul proces-verbal spre a servi la trebuinţă părţilor.

Comisar Secţiei 55, Mitică Pişculescu.

1899

URGENT...

Şcoala de fete No. 1 din Urbea Z... No. 654 – 15 noiembrie.
D-sale Dlui Primar al Urbei Z...

urgentă.

Domnule Primar,
Referindu-ne la adresa noastră din luna trecută octombre cu No. 597 asupra necesităţii de lemne pe care o simte şcoala, vă rugăm ca de urgenţă să binevoiţi a ne trimite cantitatea prevăzută, căci vremea se strică şi ameninţă să nu mai putem urma cursurile fără combustibil.
Primiţi, vă rog, Domnule Primar, etc.

Directoare, Aglae Poppesco.

* * *

Şcoala de fete No. 1 din Urbea Z... No. 683 – 1 decembre.
D-sale Dlui Primar al Urbei Z...

urgentă.

Domnule Primar,
Referindu-ne la adresa noastră din luna trecută noiembre 15 cu No. 654, avem onoare a vă repeta cu insistenţă rugăciunea ce v-am făcut în privinţa lemnelor de încălzit necesare şcoalei de fete No. 1 din această urbe, care se află în lipsă de căldură suficientă pentru studii pe timpul de iarnă, mai ales aşa de aspră cum este cea actuală, încât elevele sunt incapabile a mai scrie cu mâinile îngheţate, şi chiar profesoarele sufăr neputându-se dezbrăca în clasă, fiindu-le temperatura aşa de exagerată, încât, cum se poate uşor constata, este de nesuferit, ameninţând cu maladii atât pe profesoare cât şi pe eleve.
Vă rugăm dar să luaţi măsuri urgente pentru întâmpinarea acestei situaţiuni anormale, contrariu va trebui să reclamăm Onor. Minister nemaiputând lua nici o răspundere.
Primiţi, vă rog, Domnule Primar, etc.

Directoare, Aglae Poppesco.

* * *

Revizorul şcolar al distr. X... No. 4599 – 15 decembre.
D-sale Dlui Primar al Urbei Z...

urgentă.

Domnule Primar,

Astăzi 15 decembre făcând inspecţiunea reglementară la şcoala de fete No. 1 din Urbea Z... am fost întâmpinat de doamna directoare Aglae Poppesco împreună cu doamnele profesoare Areti Ionesco, Sevasti Ionesco şi Aristi Poppesco, care toate s-au plâns de starea de mizerie în care a ajuns şcoala din causa lipsei de combustibil, pe care îl refuză Onor. Primărie locală, pe care în nenumărate rânduri au rugat-o prin adrese oficiale, care se văd la dosar, dar care n-au avut până în present nici un rezultat.

În adevăr, vizitând apoi clasele am găsit o temperatură incapabilă de a putea fi suferită mai ales de copii, din care cauză se pot chiar îmbolnăvi de vreo boală infecţioasă, ceea ce ar împiedica urmarea regulată a cursurilor reglementare, fiind silite a se întrerupe până la stingerea contagiunii epidemiei, precum s-a mai întâmplat pe căldurile cele mai mari, dar atunci nu din cauza focului, ci a apei, chiar cu câteva zile înainte de examenele anuale, ceea ce produce o enormă confuziune pedagogică.

Având dar acestea în vedere, vă rog, Domnule Primar, să binevoiţi a dispoza ca să se satisfacă cât mai urgent nevoile şcoalei.

Primiţi, vă rog, Domnule Primar, etc.

Revizor şcolar,

Lazăr Ionescu-Lion.

* * *

Şcoala de fete No. 1 din Urbea Z... No. 13 – 8 ianuarie.

D-sale Dlui ministru al Instr. Publice, etc.

urgentă.

Domnule Ministru,

În repeţite rânduri am cerut la Onor. Primărie locală să ne libereze combustibilul de care are şcoala noastră necesitate din cauza gerului aspru prin care trecem în acest anotimp fără nici un rezultat, aşa încât tremurăm de viaţa noastră şi a elevelor, care nici nu mai vin la şcoală încă dinaintea vacanţelor, fiindcă părinţii au aflat şi temându-se nu le mai permit până ce nu vom putea da foc.

Însuşi d. revizor şcolar Lazăr Ionescu-Lion a vizitat şcoala, constatând lipsa noastră de căldură, şi a înaintat o adresă încă din anul trecut 15 decembre cu No. 4599, către d. Primar local, dar şi aceasta a rămas tot literă moartă, căci şcoala se află în aceeaşi mizerie, încât nu se mai poate zice că aceasta este o umanitate, lăsând astfel să sufere elevele.

Aşadar ne adresăm cu cel mai profund respect d-voastre spre a lua urgent orice măsuri veţi crede de cuviinţă pentru a face să înceteze barbaria prezentă.

Binevoiţi, Dle Ministru, etc.

Directoare, Aglae Poppesco.

* * *

Ministerul Instr. Publice şi Cultelor, 10001 – 15 ianuarie.
D-sale Dlui Revizor Şcolar al distr. X...

urgentă.

Domnule Revizor,

Doamna Aglae Poppesco, Directoarea şcoalei de fete No. 1 din Urbea Z..., ni se plânge că Primăria locală nu dă şcoalei lemnele necesare pentru încălzitul claselor.

Anexându-vă raportul doamnei Directoare, vă invităm a face imediat o anchetă la şcoală şi a ne raporta de urgenţă.

Primiţi, etc.
p. Ministru,
indescifrabil.
p. Director,
asemenea.

* * *

Revizorul şcolar al distr. X... No. 103 – februarie.
D-sale Dlui Ministru al Instr. Publice şi Cultelor

urgentă.

Domnule Ministru,

Imediat ce am primit ordinul dv. cu No. 10001 din 15 ianuarie, m-am transportat la şcoala de fete No. 1 din Urbea Z... şi am constatat că raportul doamnei directoare respective este în totul adevărat.

În adevăr, am găsit din cauza frigului pe jumătate şcoala despopulată complet, iar restul tuşind toate şi dureri cu umflătură în gât, pentru care chemând pe d. medic al Urbei, a constatat mai multe cazuri de amigdalintă, adică gâlci, care poate degenera mai cu seamă la copiii anemici şi limfatici, prin diferite complicaţiuni foarte adesea contagioase.

De aceea, d. medic a opinat că ar fi mai bine dacă s-ar închide şcoala, spre a nu lua proporţiuni mai mari.

Cu cel mai profund respect viu dar a vă ruga, în interesul salubrităţii, să-mi daţi de urgenţă un ordin în consecinţă, sau să interveniţi pe lângă Onor. Primăria locală să libereze combustibilul de care simte nevoie cursurile.

Binevoiţi, Dle Ministru, etc.

Revizor şcolar, Lazăr Ionescu-Lion.

* * *

Ministerul Instr. Publice şi Cultelor. No. 20002 – 15 februarie.
D-sale Dlui Primar al Urbei Z...

urgentă.

Doamna Aglae Poppesco, directoarea şcoalei No. 1 de fete din acea urbe, se plânge că Onor. Primărie, după repeţite cereri, nu-i liberează lemnele necesare pentru încălzit, din care cauză sufăr cursurile.

Vă invit dar, Domnule Primar, ca de urgenţă, să satisfaceţi, conform legii, justele reclamaţiuni ale doamnei Directoare.

Primiţi, Dle Primar, etc.

p. Ministru,
nedescifrabil.

p. Director,

asemenea.

* * *

Camera Deputaţilor. Sesiunea prelungită. Şedinţa de la 1 martie.

D. Al. Lingopolu: Am cerut cuvântul ca să fac o întrebare dlui Ministru al Cultelor şi Instrucţiunii Publice: ştie oare d-sa în ce stare de mizerie s-a aflat iarna aceasta şcoala de fete No. 1 din Urbea Z... lipsită de combustibilul necesar deoarece nu i l-a liberat Primăria locală, bântuită de boale din această cauză şi conform avizului medicului local chiar suprimarea cursurilor?

D. ministru al Cultelor: Răspunz onor. deputat că, în urma raportului revizorului şcolar local, ministerul a luat măsuri urgente ca Primăria să libereze conform legii combustibilul necesar acelei şcoale.

* * *

Primăria Urbei Z... No. 3712 – 15 martie.
D-sale Doamnei Directoare a Şcoalei de Fete No. 1 din Urbea Z...

urgentă.

Doamnă!

Mâne veţi primi la şcoala ce cu onoare o dirijaţi 5 (cinci) care de lemne cer curat, prima calitate, şi vă rugăm să binevoiţi a ne răspunde urgent de primirea combustibilului.

Primiţi, Dnă Directoare, etc.

p. Primar,
Niţă Necşulescu,
ajutor

Secretar, Athanasie Eleutherescu.

1899

HIGH-LIFE

Tânărul Edgar Bostandaki este suplinitor la catedrele de musică, desen, gimnastică, scrimă şi religie de la gimnaziul clasic înfiinţat de curând în urbea sa natală. Gimnaziul are până acuma numai clasa întâia şi e întreţinut de comună; se speră că la anul viitor se vor completa patru clase, trecând totul pe seama statului. Deşi încărcat cu predarea a cinci cursuri importante de gradul secundar, tânărul suplinitor găseşte destulă vreme să frecventeze societatea înaltă din localitate, unde trece drept un perfect gentilom. În adevăr, Edgar este un tânăr care are multe succese în saloanele din Târgul Mare. Vorbeşte franţuzeşte de când era mic şi se pricepe foarte bine la mode şi confecţiuni, aşa că nu o dată este consultat asupra acestui capitol. Profesia de cronicar *high-life* nu este uşoară, fiindcă trebuie să scrii despre dame, şi damele sunt dificile, pretenţioase, capriţioase. Spui de una o vorbă bună, superi pe alta; spui rău de alta, atunci nu mai poţi pretinde că eşti un om galant; insişti cu deosebire asupra uneia, dai loc la bănuieli; neglijezi pe vreuna, îi inspiri o ură primejdioasă. Mai ales într-o societate foarte restrânsă şi foarte aleasă ca societatea din Târgul Mare, un cronicar de salon trebuie să-şi drămuiască atenţia cu cea mai mare stricteţă. Grea profesie, ce-i drept; însă tânărul Bostandaki, om de spirit şi cu educaţiune distinsă, a fost parcă născut a fi cronicar *high-life.* Cronicele lui, în formă de corespondenţă, le publică într-un ziar cotidian din cel mai apropiat oraş mare de provincie.

Dar, va zice cineva:

— Bine! însă cronicarul este şi el om, mai ales dacă e tânăr; trebuie să aibă şi el simpatiile şi preferinţele, antipatiile şi aversiunile sale. El stă într-un colţ al salonului cu carnetul său în mână şi priveşte la vârtejul valsului; în acest vârtej, ochii lui trebuiesc să deosibească între toate pe câteva, mai graţioase, şi, între aceste câteva mai graţioase, pe una, ne-ntrecută, adorabilă.

— Ei, da, răspunz eu, înţeleg ce spuneţi. Însă cronicarul de salon trebuie să-şi calce pe inimă, să fie discret şi imparţial. Şi asta n-o poate oricine, cum o poate Turturel.

— Care Turturel?

— Edgar Bostandaki... Turturel este numele pe care i l-au dat în copilărie, alintându-l, papaia, mamaia şi duduile, surorile mai mari...Turturel — aşa-i că sună bine? — este pseudonimul destul de transparent cu care Edgar îşi semnează cronicele.

Ei! şi totuşi, cât de corect şi de discret, cât de galant şi de imparţial, însuşi Turturel a greşit odată un *carnet mondain*.

Din iniţiativa unui comitet compus de damele din înalta societate a Târgului Mare, reşedinţa subprefecturii Plăşii de Mijloc, s-a dat în saloanele Otelului Regal de acolo „Un mare bal filantropic, al carui venit se va impărţi

giumatate în folosul umanităţii suferinde şi giumatate pentru sporirea fondului de întreţinere a gimnaziului clasic local, până la trecerea lui în bugetul statului”. Maiorul a oferit muzica militară, pe care a adus-o cu trenul de la reşedinţa prefecturii.

A fost un bal cum nici într-o capitală de judeţ nu se poate mai splendid. Damele, pline de devotament pentru nobilul scop al petrecerii, s-au întrecut în toalete. Uniforma şi fracul au fost minunat reprezentate, deşi frac nu purtau decât subprefectul, primarul şi Turturel; restul sexului urât, purtau unii redingotă, alţii jachetuţă scurtă. Onorurile balului le-a făcut comitetul damelor, sub preşedinţia tinerei doamne Athenaïs Grégoraschko, soţia subprefectului. S-a petrecut pâna la şapte dimineaţa, când aurora cu degetele ei de rază a venit să bată la uşa orizontului şi să stingă cu privirile ei lumina petroleului, amintind infatigabililor dănţuitori că trebuie, cu regret, să se despartă.

A doua zi, d. Turturel punea la poştă pentru gazetă un *carnet mondain*, cu notiţa: „Rog a se trimite, după obicei, 50 de exemplare pi adresa mè”. Seara, cronicarul citea în faţa comitetului damelor, al cărui secretar era, darea de seamă asupra rezultatului operei de binefacere. De prisos să reproducem textul întreg al acestei lucrări de caracter oficial. Ne mărginim a-i da concluziunile: „Venit brut, 575 lei; cheltuieli, 368 lei; beneficiu net, 207 lei; 103 l. 50 bani pentru sporirea fondului de întreţinere a gimnaziului; 103 l. 50 b. pentru umanitatea suferindă”.

După ce au mulţumit comitetului de dame, d. Edgar Bostandaki în numele gimnaziului, iar d. primar în numele umanităţii suferinde, şedinţa oficială s-a ridicat. Apoi s-a-nvârtit un maus. Peste două zile, iată că mult aşteptatele exemplare din „Vocea Zimbrului” sosesc. Ele conţin cronica atât de dorită: „Cum se pitrece la noi”...

Extragem la întâmplare câteva rânduri:

...Sămbătă seara s-a ţinut în fine la noi strălucitul bal filantropic sub prezidenţia graţioasei doamne Athenaïs Grégoraschko, nascută Perjoiu...

...O enormă afluenţă de tot ce Târgul Mare are mai distins, fiecare ţinând să mulţumească încântătoarei prezidente iniţiatoare, prea amabila doamnă Athenaïs Grégoraschko...

... În acordurile muzicii militare, care întonează cu destul brio un vals vaporos, perechi pornesc ca duse pe nişte valuri, în care se pierde conştiinţa, iar timpul pare că s-a oprit pe loc ca să admire cum trec în vârtej fierbinte, uimitor, nebunesc, atâtea ş-atâtea flori, parcă smulse de vântul aprig al pasiunii... Doamna Athenaïs Grégoraschko, regina adorabilă a valsului adorat...

... Dar, la un semnal, uşile din fund se deschid... Supeul! Un moment de odihnă pentru această zvăpăiată tinereţe, un moment de odihnă şi de reconfortare!... Doamna Athenaïs Grégoraschko face onorurile, luând loc în capul mesei, cu graţia nespusă care o caracterizează...

... Dopurile pocnesc, pare c-am fi la un atac de tiraliori, care nu sparie deloc pe bravii convivi... Şampania curge-n valuri. Doamna Athenaïs

Grégoraschko dă semnalul şi aci; ridicând în sus cupa plină de delicii ca divina Hebe, atinge de buzele răci buzele sale calde, cu acea delicateţă poetică cu care fluturelul atinge caliciul unei miozotis...

...Dar muzica ne cheamă. Trăiască valsul! Doamna Athenaïs Grégoraschko, infatigabilă silfidă...”

Aci o îngrozitoare greşală de tipar... A doua zi, duminică dimineaţa, la cafeneaua din centru, spiritualul cronicar high-life citea mai multor tineri din localitate *carnetul* lui: *Cum se pitrece la noi*. Tinerii îl ascultau cu multă admiraţie şi poate cu mai multă invidie: e desigur fericit un tânăr care dispune, pe lângă talentul stilului, de o coloană de publicitate, ca să se facă, fireşte, atât de plăcut damelor! Pe când se comenta articolul şi autorul căuta să explice amicilor săi ce înseamnă „divina Hebe” şi „calici”, iată că deodată intră d. subprefect Raoul Grégoraschko, soţul „infatigabilei silfide”. Domnul subprefect salută în dreapta şi în stânga cu gravitate, apoi, drept în faţa lui Edgar Bostandaki şi cu un ton neobişnuit de aspru :

— Domnule Turturel! uite-te la mine... Te opresc, magariule, să faci de *mauvaises plaisanteries* pi conta doamnei Grégoraschko, soţia mè!

Apoi face un ocol prin cafenea bufnind:

— *A-t-on jamais vu pareille insolence!*

Edgar nu pricepe deloc... Însă Raoul se întoarce iar şi, gesticulând cu cravaşa, de care nu se desparte niciodată:

— Altădată, dacă-ţi mai permiţi di aieste, îţi rup urechile.

— Dar...

— Urechile! m-ai înţeles? espèce d’imbécile!

Şi iese turbat, făcând să şuiere aerul sub jocul cravaşei. Toată lumea rămâne uimită. Din ce pricină?... Hebe?... Calici?...

— Nu înţeleg deloc, zice Turturel, dând din umeri cu totul nedomirit.

Pe când fiecare caută cu de-amănuntul să găsească în cronică motivul penibilei scene, iată că intră în cafenea d. maior Edmond Buzdrogovici, graţie amabilităţii căruia opera filantropică avusese concursul graţios al muzicei militare. Fără să salute şi vădit foarte supărat, Edmond se apropie de Edgar, cu aşa pas şi aer straşnic, încât Edgar se ridică drept în picioare în faţa lui Edmond.

— Domnule! zice Edmond, fierbând ca un samovar; dumneata eşti acela care scrii porcăriile aieste?... Răspunde!

Şi-i vâră lui Edgar gazeta sub nas. Edgar, ferindu-se, răspunde hotărât:

— Da!

— N-o fost şi madam Buzdrogovici, soţia mè, la bal?

— Ba da!

— Atunce, di madam Buzdrogovici, soţia mè, pentru ci n-ai pominit nimică?... nici chiar numele!... Să fi fost fără compliment — nu pretinde!... dar nici macar numele!?

— Domnule maior...

— Mişălule! strigă Edmond.

Şi, scurt mişcarea! până să-i zică unul dintre amici: „Ăra! da’stăi, bri omule!” îi trage două palme vajnice şi iese.

— Nu mai înţăleg nimică, pi onoarea mè! zice Edgar şi iese şi el.

1899

AMICI

Domnul Mache şade la o masă în berărie şi aşteaptă să pice vreun amic; e vesel şi are poftă de conversaţie. N-aşteaptă mult. Peste câteva momente, iată că-i soseşte unul dintre cei mai buni amici, d. Lache. D. Lache e fără chef. S-apropie şi şade şi el la masă. Cititorul mă va ierta că nu dau nici o indicaţie de ton, de acţiune şi de gamă temperamentală în tot decursul dialogului, — indicaţie atât de necesară pentru citire caldă, — şi va suplini însuşi cu imaginaţia această lipsă.

Lache: Bonsoar, Mache.

Mache: Bonsoar, Lache.

L.: Ai venit de mult?

M.: Nu... De vreo zece minute... Iei o bere?

L.: Iau.

M.: Băiete! două mari... *(către Lache:)* Da'... ce ai? te văz cam...

L.: Nu prea am chef... Sunt obosit... Am stat azi-noapte târziu la Cosman, până la ziuă.

M.: Cu cine?

L.: Cu nişte amici... Am vorbit foarte mult de tine.

M.: Da?... Ce?

L.: E!... mai nimic... fleacuri! Nu ştii cum sunt oamenii noştri?

M.: Adică... cum? mă vorbea de rău... mă-njura...

L.: Uite, vezi! ăsta e cusurul tău — exagerezi.

M.: N-ai spus tu?

L.: Ce-am spus eu? nu ţi-am spus nimica... Ţi-am spus că aşa sunt oamenii... Tu vrei numaidecât să te laude toată lumea, şi să nu-ndrăznească nimeni să-ţi facă o critică, fie cât de mică. Vezi, ăsta e cusurul tău — prea te crezi.

M.: Ba nu mă crez deloc, să mă ierţi; da' mă mir că nu găsiţi alt subiect de conversaţie decât pe mine...

L.: Dacă a venit vorba... Mai la urmă, nu te-a vorbit nimeni de rău pe faţă... fireşte că n-ar fi îndrăznit: ştie ce buni amici suntem...Da' ştii, aşa, ciupeli.

M.: Cam ce?

L.: Secături... Mai ales unul dintre ei nu te poate suferi, şi ţi-e amic.

M.: Cine-i ala?

L.: Ei! asta e!... Ce-ţi pasă?

M.: Aş vrea să-l ştiu.

L.: Nu se poate.

M.: Parolă de onoare că nu-i cer nici o socoteală; n-am să-l fac niciodată să-nţeleagă că am aflat ce-a spus...

L.: Mai întâi, nici nu ştii ce-a spus...

M.: Ce-a spus?...

L.: Uite, ăsta e cusurul tău — eşti curios.

M.: Bine, frate, fireşte că sunt curios să aflu ce se spune pe socoteala mea, mai ales de amici, ca să ştiu cui să mă încrez, cum să mă apăr.

L.: Mai luăm câte una mică?

M.: Da.

L.: Băiete, două mici...

(Pauză. Chelnerul aduce paharele cu bere.)

M.: Ei?

L.: Ei!...

M.: Ei! ce spunea amicul?

L.: Nu te poate suferi... Nu ştiu cum venise vorba de oameni deştepţi, şi zic eu: „Uite, Mache e băiat deştept”... că tu ştii că eu te-am considerat totdeauna ca foarte deştept, nu că mi-eşti amic, fiindcă mai la urmă, să-mi dai voie să-ţi spun, n-am nici un interes să-ţi fac curte...Acu, ce să mai vorbim?... te cunosc şi mă cunoşti, slavă Domnului! toate defectele le pot avea; dar trebuie să mărturisiţi toţi că am şi eu o calitate — sinceritatea; şi-ţi spun sincer că mi-ar părea foarte rău să vie tocmai amici şi să zică, mă-nţelegi...

M.: Bine, monşer, cine zice?

L.: Tu.

M.: Eu?

L.: Văz că te uiţi la mine aşa, cu un aer care de! parcă vrei să-mi zici că nu crezi.

M.: Da’ mai întâi ce să crez? că nu mi-ai spus nimic. Mi-ai spus că unul dintre amicii cu care erai aseară nu mă poate suferi, şi că tu ai susţinut că eu sunt deştept.

L.: Am susţinut, fireşte.

M.: Dar amicul meu, care nu mă poate suferi?

L.: Apoi tocmai la asta vream s-ajung; dar dacă mă întrerupi mereu! Uite, vezi! ăsta e cusurul tău — întrerupi!

M.: Ei! iaca nu mai întrerup; spune, ascult.

L.: Când am zis eu că eşti deştept, întâi a zâmbit aşa, adică: „Prost eşti!” mie, şi pe urmă zice: „O fi deştept, nu zic; dar e cam... zevzec”.

M.: Zevzec!

L.: Zevzec.

M.: Ei! după ce mă judecă dumnealui pe mine că sunt zevzec?

L.: După multe, care le spunea el...

M.: Cam ce?

L.: Că ţi-ai neglijat totdeauna slujba...

M.: Nu-i adevărat!

L.: Că era să te dea afară până acum de vreo trei ori...

M.: Minte!

L.: Că joci cărţi, şi râd toţi de tine ca de o mazetă.

M.: Eu, mazetă!

L.: Că bei...

M.: Ce beau?... două-trei pahare de bere pe zi.

L.: Că te-ai însurat fără zestre.

M.: Treaba mea!... Ce măgar!... Ma rog ţie, cine e măgarul ăsta, aş vrea să-l ştiu...

L.: Ţi-am zis de la început că nu ţi-l spui.

M.: De ce să nu mi-l spui, dacă zici că mi-eşti amic sincer.

L.: Ca să mă pui de faţă?... N-am poftă.

M.: Pe onoarea mea că nu... Îţi jur pe ce am mai scump că nici n-am să-i pomenesc vreodată. Vreau să-l ştiu numai, ca să mă feresc de el, şi să-l despreţuiesc.

L.: Nu se poate, Mache.

M.: Pe onoarea mea! Ma rog ţie, spune-mi-l.

L.: Uite, vezi, ăsta e cusurul tău — eşti indiscret. Înţelege româneşte că nu ţi-l spui. Eu am toate defectele, câte pofteşti; dar trebuie să mărturisiţi toţi că am şi eu o calitate — eu sunt discret... nu-mi place să umblu cu plosca.

M.: Atunci, dă-mi voie să-ţi spun că nu-mi eşti amic, cum te credeam...

L.: Eu! nu-ţi sunt amic ţie? eu? Bravo! Mersi ...

M.: În sfârşit, un amic...

L.: Dacă sunt eu prost... şi-ţi spun... Da' iacă tac... şi aldată să-mi dai cu tifla dacă ţi-oi mai spune ceva... (*Către chelner:)* Băiete, încă două mici...

M.: Şi... numai atât a zis amicul de mine?

L.: A zis mai multe... Da-n sfârşit, ce-ţi pasă?

M.: Nu-mi pasă nimic... dar sunt curios să văz până unde merge mişelia omului... Zici că mi-e amic.

L.: Bun.

M.: Amic de-aproape?

L.: Da.

M.: Şi ce mai zicea?

L.: Nu-ţi mai spui, că te superi... Că ăsta trebuie să mărturiseşti şi tu că e cusurul tău — te superi.

M.: Pe onoarea mea, nu mă supăr...

L.: Zicea de nevastă-ta... că...

M.: Că ce?

L.: Că... În fine, prostii! ce să-ţi mai spui?... Da! dar i-am tăiat nasul. Nu-ţi permit, zic, să te atingi, mă-nţelegi, de onoarea femeii amicului meu!

M.: Cum! de onoarea nevestii mele?

L.: Că e prea frumuşică şi prea tânără pe lângă tine, că te-a luat fiindcă era săracă, dar...

M.: Dar ce?

L.: Că la teatru mereu... Zic: „Are lojă gratis!" „Da', zice el, la şosea cu bicicleta de două ori pe zi, dimineaţa şi seara?" „Tot gratis!" zic eu. „Da' vara la Sinaia, tot gratis? zice el; de unde atâta lux?"

M.: Mare canalie!

L.: Şi pe urmă a făcut aluzie aproape pe faţă la un alt amic...

M.: La cine?

L.: Nu-ţi spun...

M.: Ascultă-mă, Lache! să stii că mă supăr serios!... Trebuie numaidecât să-mi spui...

L.: Dacă nu vreau.

M.: Trebuie să vrei! auzi! fiindcă-ţi trag palme, mă-nţelegi!

L.: Ei, uite, vezi? ăsta e cusurul tău — eşti violent.

M.: Cusur, necusur, numaidecât să-mi spui la cine a făcut infamul aluzie?

L.: Vrei numaidecât să stii?

M.: Da!

L.: La Fănică.

M.: La bărbatul sorii nevesti-mi! la cumnatu-meu?

L.: La Fănică, la cumnatu-tău.

M.: Mizerabilul! canalia! Cine e? trebuie să-mi spui numele lui!

L.: Uite, vezi? ăsta e...

M.: Nu vreau să ştiu nimic!... Trebuie să mi-l spui!...

L.: Nu-ţi spun!...

M.: Îţi trag palme, mă-nţelegi!

L.: Ia poftim!... Ei! apoi nu mă lua aşa repede... că... Auzi dumneata! Dar nu strici tu; eu stric... Viu şi-ţi dau de ştire să te păzeşti de amici, să nu te-ncrezi în oricine ca un zevzec, şi-ţi atrag atenţia asupra ce spune lumea despre onoarea ta şi a nevestii, şi tu, în loc să-mi mulţumeşti, te răţoieşti la mine... O să mă faci să te evit altădată...

M.: Care va să zică, nu vrei să-mi spui?

L.: Nu.

M.: Mersi.

(Cheamă pe chelner şi plăteste. Pauză lungă, în timp ce Mache bate toba cu degetele pe masă, având aerul că plănuieşte ceva adânc. Un muşteriu nou-venit, anume Tache, se apropie de masa celor doi amici.)

Tache: Bună seara.

Lache Şi Mache: Bună seara.

Tache: Mare secătură eşti, amice Lache... Mă faci să-mi pierz noaptea până despre ziuă, să te aştept ca un caraghios la Cosman.

Lache: Mă rog ţie, scuză-mă... Eram zdrobit de oboseală; nu mai puteam; am stat să mă odihnesc şi eu o noapte ca oamenii; m-am culcat de la opt aseară.

Mache *(drept în picioare, izbucnind furtunos)*: A! care va să zică te-ai culcat devreme! n-ai fost az'noapte la Cosman?... Acu ştiu cine e amicul!... Poftim! *(Două palme straşnice şi pleacă.)*

Lache: Uite, vezi! ăsta e cusurul lui — e măgar!... şi violent!... şi n-are manieră!

1900

FIVE O’CLOCK

Five o’clock pe englezeşte însemnează *cinci ceasuri.* În lumea mare, fiecare damă-şi hotărăşte o zi pe săptămână *(jour fixe)*, când primeşte, la ceasurile cinci după-amiazi, vizite şi face mosafirilor trataţie cu ceai; de aceea se mai zice şi *five o’clock tea*, adică pe româneşte *ceaiul de la cinci ceasuri*. În genere, damele din lumea mare publică în carnetul lui Claymoor, spre ştiinţa numeroaselor lor cunoştinţe, ziua lor de primire. De exemplu, citim în „l’Indépendance Roumaine”:

„Madame Esméralde Piscopesco, five o’clock tea tous les jeudis”

— Azi e joi. Haide, zic eu, la madame Piscopesco.

Feciorul în frac şi cu mănuşi albe mă introduce în salonul splen-did ai somptuosului *hôtel Piscopesco*. Dar nu văz pe nimeni... A! în fund! auz, în salonaşul intim de cel mai pur stil Louis XV, ciripind pe-ntrecute, ca doi scatii, două glasuri de coconiţe. Merg acolo. Madam Măndica Piscopesco cu surioara sa, Madam Tincuţa Popesco. Cocoana Măndica mă-ntâmpină cu graţia-i obişnuită. Mărturisesc drept... Am mare slăbiciune de ceea ce francezul numeşte la *causerie* şi de aceea frecuentez bucuros cercurile *mondains*. Îmi place adică, pe româneşte, să stau de vorbă cu damele din lumea mare. Găsesc în conversaţia lor mult mai multă graţie decât în conversaţia bărbaţilor. Femeile ştiu să spună o mie şi o sută de nimicuri într-un mod mult mai interesant decât spun bărbaţii lucrurile cele mai serioase... O floare, o panglicuţă, o deosebire d-abia simţită între două nuanţe, un nimic, distilate prin mintea subtilă a unei femei şi exprimate prin acele dulci modulaţiuni de voce şi prin jocul acela încântător al luminilor ochilor, capătă, pentru mine cel puţin, un farmec indicibil. Iată-mă dar în elementul meu... Aci, desigur, am să petrec câteva momente delicioase.

EU: Madam Piscopesco, daţi-mi voie...

MĂNDICA: Vii tocma la pont...

TINCUŢA: Ai fost...?

MĂNDICA: Taci tu!... Las’ să-l întreb eu... Ai fost aseară la circ?

EU: Am fost.

TINCUŢA: Cine mai...

MĂNDICA: Taci, soro! n-auzi? *(Către mine:)* Ai văzut pe Miţa?

EU: Pe sora matale?

MĂNDICA: Nu... Pe Miţa, pe Potropopeasca a tânără?

EU: Da; era într-o lojă în faţa mea...

MĂNDICA *(Tincuţii)*: Ai văzut?

TINCUŢA *(mie)*: Cu cin...

MĂNDICA: Taci!... *(Mie:)* Cu ce pălărie era?

EU *(încurcat)*: Cu...

(Tincuţa vrea să mă-ntrerupă.)

MĂNDICA *(astupându-i gura cu mâna)*: Cu o pălărie mare...

EU *(răsuflând)*: Da...
MĂNDICA *(Tincuţii)*: Ai văzut? *(Mie:) Bleu gendarme*
EU: Da...
MĂNDICA *(mie)*: Cu pamblici *vieux-rose...*
(Eu dau din cap afirmativ.)
MĂNDICA *(Tincuţii)*: Te mai prinzi aldată?
TINCUŢA: Stăi, sa vedem... *(Mie:)* Era cu bărbatu-său?
MĂNDICA *(Tincuţii)*: Taci tu!
TINCUŢA: Apăi, lasă-mă şi pe mine, soro! Tot tu?
MĂNDICA *(mie)*: Era cu Potropopescu?
EU *(încurcat)*: Mi se pare că...
MĂNDICA: Nu era cu Haralàmbina?
EU *(şi mai încurcat)*: Cu care Haralàmbina...?
TINCUŢA: Cu mă-sa.
EU: ...
MĂNDICA: ...O bătrână mică, urâtă, parcă-i o smochină uscată, şi gătită-gătită...
EU *(răsuflând)*: Da.
TINCUŢA: Cu părul roşu văpsit...
EU: Da, da.
TINCUŢA *(Măndichii)*: Ai văzut?
MĂNDICA: Ce să văz?... parcă mă-sa nu ştie! *(Mie:)* A venit cineva în lojă la ele?
EU: ...
TINCUŢA: Mitică...
EU: Care Mitică?
MĂNDICA: Ei! care Mitică...
TINCUŢA: Lefterescu, locotenentul...
EU: Să mă credeţi, cuconiţelor, pe onoarea mea vă spun, că nu pot să zic, pentru că eu...
MĂNDICA: Pentru că dumneata eşti cavaler şi nu vrei să spui.
TINCUŢA: Da' pe Lefterescu l-ai văzut în circ?
EU: Mi se pare că era într-un stal, drept în faţa mea.
MĂNDICA: Lângă loja ei!... *(Tincuţii:)* Ai văzut? Ai înţeles acum pontul?... Vezi, dacă eşti proastă?
TINCUŢA: Peste poate!
EU *(aruncând o privire pe fereastră şi văzând o trăsură închisă, care a tras la scară)*: Vorbeşti de lup şi madam Potropopesco la uşă.
TINCUŢA: Ea!
MĂNDICA: Vezi ce obraznică e!...
EU *(având un presentiment şi luându-mi pălăria)*: Doamnelor, daţi-mi voie să vă salut... Îmi pare bine că vă găsesc totdeauna vesele şi graţioase... Eu trebue să mă retrag.
TINCUŢA *(tăindu-mi calea)*: Aşa degrab'?
EU: Vă asigur că... o afacere... urgentă...

MĂNDICA *(acoperindu-mi uşa)*: Fără să iei măcar un ceai?

EU *(apăsat din ce în ce mai mult de negrul meu presentiment)*: Parol...

MĂNDICA: Tocma acu?

TINCUŢA *(smulgându-mi pălăria)*: Peste poate!

(Eu, trebuind să cedez, cad zdrobit pe un puf.)

FECIORUL: Madam Potropopesco.

(Măndica se face roşie, Tincuţa vânătă, eu galben. Madam Miţa Potropopesco apare, uimitoare de frumuseţe şi de toaletă ca totdeauna, purtând pălăria bleu gendarme. Cele trei dame se sărută foarte afectuos.)

MIŢA: E un ger afară, maşer, că nu-ţi poţi face o idee... Dacă o ţinea aşa toată noaptea, se duce dracului rapiţa!

EU: Nu crez... Am vorbit cu arendaşi...

MIŢA: Aş! nu mi-a scris azi Potropopesco al meu!

MĂNDICA *(Miţii)*: Ai fost aseară...

TINCUŢA *(Măndichii)*: Taci tu! Las' să-ntreb eu. *(Miţii:)* Ai fost aseară la circ, madam Potropopesco?

MIŢA: Da.

MĂNDICA: Sin...

TINCUŢA:Taci!... *(Miţii:)* Singură?

MIŢA: Nu; cu maman.

TINCUŢA: Cu maman?... Bravo!

EU *(sculându-mă)*: Doamnelor, eu...

MĂNDICA *(împiedicându-mă să-mi iau pălăria şi încet)*: Tocma la pont? *(Merge să apese nasturele soneriei.)*

TINCUŢA: Şi... era multă lume la circ?

MIŢA: Foarte multă.

MĂNDICA *(sunând prelungit)*: Ce slugi dobitoace!

(Feciorul vine.)

MĂNDICA: Nu te-am chemat pe dumneata; treaba dumitale e să stai la uşe; unde e dobitoaca de Roza? Ce face cu ceaiul?

(Feciorul iese.)

TINCUŢA *(Miţii)*: Era cineva dintre cunoscuţi?

MIŢA: Mai nimeni... Era Constandineasca, Dumitreasca, Vasileasca, Georgeasca, Ogretinencile...

(Roza, subreta, apare.)

MĂNDICA: Ce faci cu ceaiul ăla?

ROZA: E gata, coniţă.

MĂNDICA: Apăi, de ce dracu nu-l aduci odată?

ROZA: E gata, în salon.

MĂNDICA: Atunci, de ce nu spui, proasto!

(Roza pleacă bombănind.)

MĂNDICA: Să nu bombăneşti, obraznico!

(Toată vremea asta, madam Tincuţa Popesco tace, bătându-se pe palma stângă cu un cuţit de sidef pentru tăiat corespondenţa; pe când madam Potropopesco se consideră în oglindă, drăcuindu-şi un cârlionţ rebel din

frunte care nu vrea să stea cum trebuie. Madam Piscopesco cu un gest degajat ne pofteste în salonul cel mare, la ceai. Un samovar şi un serviciu de argint cu coroană de conte dasupra monogramei E. P. (Esméralde Piscopesco) de toată frumuseţea.)

TINCUŢA *(Miţii)*: Apropo, nu mi-ai spus cine mai era la circ.

MIŢA: Ba, ţi-am spus...Ogretinencile...

TINCUŢA: Nu... Dintre bărbaţi...

MIŢA: Dintre bărbaţi?

(Eu trec repede din salonaş şi-mi iau pălăria.)

MĂNDICA: Nu iei ceaiul?

EU *(ţinându-mi în sus şi bine pălăria)*: Ba da.

TINCUŢA: Mitică... nu era?

MIŢA: Mitică?... nu ştiu care Mitică...

TINCUŢA: Lefterescu!... locotenentul!

EU *(frigându-mă cu ceaiul, către Măndica)*: Pardon, eu trebuie să...

MIŢA *(râzând foarte veselă, către Tincuţa)*: A! Lefterescu! Mitică al dumitale...

TINCUŢA: Ba al dumitale, obraznico!

MIŢA: Ba al tău, mojico!

(Eu, scăpând din mână paharul cu ceai, împing pe madam Piscopesco cât colo, dau în lături pe fecior şi într-o clipă sunt în curte. În poartă întâlnesc pe bravul Lefterescu.)

EU: Un’te duci?

MITICĂ: *La five o’clock*, la madam Piscopesco.

EU: Fugi, nenorocitule!

1900

ATMOSFERĂ ÎNCĂRCATĂ

E o zi posomorâtă de primăvără; dar e zi de sarbatoare, mare repaus dominical... Ai observat şi dumneata, cititorule, câte progrese a făcut opinia noastră publica de când avem legea repausului dominical?... E zi de sărbatoare. Pe stradele principale este o mişcare febrilă neobicinuită. Mulţimea circulă cu mare greutate; grupuri se aglomerează la răspântii, unde discută fierbinte; toată lumea e cuprinsă de nervozitate... Miroase în aer, nu, după expresia clasică, a iarbă de puşcă, — din norocire, moravurile poporului nostru sunt mai blânde decât ale altor popoare, mai civilizate chiar — miroase a... ghiontuială. Dar ce e? De ce fierbe lumea? Se face o manifestaţie populară monstră în contra guvernului, care vrea sa treacă prin camere *à la vapeur* legea pentru înfiinţarea *Monopolului băuturilor spirtoase!* De când ne bucurăm de binefacerile regimului parlamentar, n-a trecut această ţară printr-o agitaţie mai grozavă.

Drept să spun: să merg la manifestaţie, n-am curaj, fiindcă am aflat că guvernul este hotărât să reprime cu toată energia mişcarea populară, şi n-am poftă să-mi stric vreun os pentru o simplă curiositate de gură-cască. Pe stradă să mă plimb, e foarte frig; şi afară de asta, te pomeneşti că mă încurc în vreo discuţie şi-mi capăt beleaua... Cine ştie dacă nemeresc să mă adresez în mulţime cuiva de aceeaşi parere cu mine; şi-n astfel de împrejurări, un om ca mine, care nu înţelege mândria eroismului civic, trebuie ori să discute cu oameni de aceeaşi părere, ori şi mai bine, să n-aibă nici o părere. Dar dacă n-ai nici o parere, în astfel de împrejurări, când mai toată lumea are o părere, eşti în primejdie să superi pe oricine are una. E mai bine aşadar să mă retrag discret într-un colţ şi să tac. Intru într-o berărie şi aştept să pice din moment în moment ediţia de seară a ziarelor politice... Sunt tare nerăbdător să aflu ce a fost la manifestaţie.

E lume destulă şi-n berărie. Un cunoscut mi se aşază alături.

— Ei! ce zici?

— Ce să zic? răspund eu... Bine!

— Cum bine? Asta e bine?

— De! zic; ştiu ţi eu?

— Cum, ştiu şi eu? Dacă dumneata, cetăţean care te pretinzi...

— Ba, zic, mă iartă, nu mă pretinz deloc.

— Nu e vorba că te pretinzi, dar eşti; eşti un om, care va să zică, mai instruit, şi ai datoria, mă-nţelegi; fiindcă, dacă unul ca dumneata stă indiferent şi nu se interesează, atunci să-mi dai voie să-ţi spui...

— Nene, zic eu...

— Ce, nene?... Aoleu! vai de biată ţara asta! O să ajungă rău, domnule! o să ajungă rău!! fiindcă nu mai este patriotism şi totul se vinde, şi sunt oameni, mă-nţelegi, care ar merita...

Şi omul meu ridică tonul aşa de tare, încât toată lumea dimprejur îşi întoarce privirile către masa noastră... Eu aplec ochii şi cu tonul foarte blajin:

— Să mă crezi că şi pe mine...

El, ridicând tonul şi mai sus:

— Ce, şi pe dumneata?... Când vine, mă-nţelegi, un guvern ca bandiţii, fiindcă n-are cine să-l oprească de a lovi în tot ce e mai scump, pentru care nu mai există nici o apărare, fiindcă tăcem toţi, şi eu şi dumneata şi dumnealor (arată pe cei de la mesele apropiate) ca nişte laşi, fără nimica sacru, mă-nţelegi! fireşte că are să-şi bată joc de poporul întreg... A! dar nu mai merge! Poţi dumneatale, mă-nţelegi, să zâmbeşti şi să ridici din umeri, parcă-ai fi străin, nu...

— Da' nu ridic din umeri, domnule! nu zâmbesc, domnule! mă iartă!

— Ţal! strigă omul foarte supărat...

Chelnerul n-aude.

— Ţal!!

— Lasă, zic, plătesc eu...

— Mersi! Las'că avem şi noi cu ce plăti atâta lucru!... Nu ne-a jupuit până acum de tot guvernul bandiţilor dv.!

— Al meu? guvernul meu?...

— Las'că ştim noi... Ţal! surdule!

Plăteşte şi pleacă foarte necăjit.

Nu mai vin gazetele... N-apuc să-mi aduc aminte de gazete, şi iată o altă cunoştinţă se apropie şi-mi cere să-i permit a sta lângă mine.

— Ei?

— Ei? repet eu.

— Îţi place ce fac mizerabilii?

— Cari mizerabili?

— Ei, cari mizerabili! derbedeii! bandiţii, care socotesc că, dacă se strâng două-trei sute, beţi, gata pe scandal... Oameni desperaţi, domnule, care pentru un pisoi omoară pe tat-său... Dar astă dată li s-a-nfundat... Auzi dumneata!... În carne vie are să tragă, în carne vie!

— De, nene! zic eu...

— Dar adicătele, ce poftiţi dv.? adicătele, cum o ieşi o ceată de dalcauci, de haimanale de-ale dv. în uliţă cu reteveiul, guvernul...

— Iartă-mă, zic; înţeleg să combaţi pe haimanale, dar să susţii că sunt ale mele...

— Ce să te iert!... Dv., oameni inteligenţi, sunteţi de vină, fiindcă staţi indiferenţi. Ia să fi mers dumneata cu mine şi cu dumnealor toţi (arată pe cei de la celelalte mese dimprejur), să fi mers, ca nişte cetăţeni convinşi, să facem şi noi o manifestaţie... Dar nu! Noi stăm ca blegii în cafenele, şi-n berării, şi-n cluburi, şi lăsăm pe toţi apelpisiţii cari ard să puie iar mâna pe slujbuşoare, ca să-şi facă de cap şi să răstoarne sub felurite pretexte...

— Nene, zic, te-i supăra, nu te-i supăra, eu în politică, nu m-amestec, pentru că...

— Pentru că?
— Pentru că... mi-e frică...
— Frică?... bravo!
Şi omul meu începe să râză:
— Atunci, dă-mi voie să-ţi spun, adicătele, că eşti o mangafa...
— Sunt funcţionar, domnule...
— Tocmai de-aia, trebuie să aperi guvernul...
— Da' ce? zic eu, cam plictisit... guvernul n-are altă apărare decât pe un conţopist ca mine?...
Omul meu îmi dă cu tifla, se scoală şi pleacă grăbit, fără să-şi plătească halbele, pe care le-a băut una după alta... Las'că i le plătesc eu! şi nu-mi pare rău; mai puţin costă două halbe decât crudele-i lecţiuni de civism...
Dar iată soseşte un băiat cu gazetele. Lumea i le smulge. Iau şi eu două: una guvernamentală şi una opozantă. Sunt om care iubesc adevărul şi fiindcă-l iubesc, ştiu să-l caut. De mult mi-am făcut reţeta cu care, în materie politică, îl poţi obţine aproape exact. De exemplu, gazeta opoziţiei zice: *„...la această întrunire a noastră alergaseră peste 6000 de cetăţeni, tot ce are Capitala mai distins ca profesiuni libere, comercianţi, proprietari, ş.c.l..." Gazeta guvernului zice: „...la această întrunire a lor, d-abia se putuseră aduna în silă vro 300 de destrăbălaţi, derbedei, haimanale..."* Atunci, zic eu, au fost la acea întrunire 3000 şi ceva de oameni, fel de fel, şi mai aşa şi mai aşa.
Pe când deschid gazeta guvernamentală, să mă uit la ultimele informaţiuni asupra scandalului, iată că, intrând pe uşa din dos, vine la masa mea un domn ca de vreo treizeci şi cinci de ani şi mai bine, cu o barbă neagră foarte bogată, însoţit de un tinerel ca de vreo paisprezece ani — probabil fiu-său. Amândoi, tatăl şi fiul, se asază *sans façon* la masa mea, şi tatăl, foarte răguşit, îmi zice cu ton de aspră imputare:
— Ce citeşti porcăria aia, domnule?
— Pardon, zic eu...
Dar până să-i mai zic ceva tatălui, fiul îmi smulge gazeta, o rupe şi o azvârle sub picioare...
— Domnilor! vreau să zic eu...
— Ce, domnilor? ţipă băiatul... Credeţi că n-aveţi să plătiţi infamia?...
— Ce infamie, domnule?
— O să vă arătăm noi dv. tutulor, care vă solidarizaţi cu regimul banditesc...
— Cu regimul monopolurilor! adaogă tatăl.
Înţelegând că un tată aşa de răguşit n-ar putea fi niciodată pentru monopolul băuturilor spirtoase, zic:
— Ma iertaţi, domniior, dar... cu cine am, mă rog, onoarea?
— Cu studenţi! strigă băiatul.
— Bine, dumneata se vede... dar tata dumitale...
— Care tată?
— Dumnealui!

Şi arăt pe omul cu barbă.

— Nu-i sunt tată, domnule, strigă omul răguşit...

— !?...

— ...Suntem camarazi...

— Camarazi!! strig eu. Camarazi? şi încep să râd...

— Domnule! strigă bărbosul, nu-ţi permit să insulţi tinerimea universitară!

Eu chem degrabă chelnerul, plătesc iute şi plec, după ce salut frumos pe cei doi tineri camarazi.

1900

TEMPORA...

Acum câţiva ani, unul dintre cei mai de seamă studenţi ai Universităţii noastre era şi tânărul Coriolan Drăgănescu. Avea inteligenţă vie, caracter de bronz, temperament de erou; pe lângă acestea, natura-l înzestrase cu un talent de orator de o putere irezistibilă. Se-nţelege că posedând astfel de calităţi, Coriolan trebuia să ajungă în fruntea camarazilor lui. El conducea toate mişcările studenţimii. De câte ori generoasa tinerime universitară, nemaiputând sta indiferentă faţă cu împrejurările politice, se hotăra să-şi spună şi ea cuvântul ei, Coriolan îi strângea rândurile, o organiza, o îmbărbăta, o înflăcăra şi o ducea – la statua lui Mihai Viteazul. Până aci, Coriolan era mare, era incomparabil; dar aci, la statua eroului de la Călugăreni, era prodigios. Cuvântarea lui era aşa de zguduitoare, încât auzindu-l, te mirai de nepăsarea eroului de bronz: cum oare nu descalecă, precum odinioară comandorul lui Don Juan, spre a face şi el o demonstraţie?

De câte ori auzeam pe Coriolan înflăcărând tinerimea generoasă, — şi l-am auzit de multe ori, — mă gândeam că tânărul acesta şi-a întârziat intrarea în lumea terestră cel puţin cu două-trei sute de ani. A! el trebuia să se nască pe vremea când tirania sugruma popoarele, când nu erau încă proclamate drepturile omului, când lumea gemea cu grumajii striviţi sub călcâiul despotismului. Aş fi vrut să văz pe tirani faţă-n faţă cu Coriolan Drăgănescu! Desigur, proclamarea drepturilor omului n-ar fi întârziat atâta. Dar astăzi? astăzi când ne bucurăm de atâtea libertăţi, când nu se mai pomeneşte măcar de tiranie, când opera progresului nu mai are nici o piedică... Şi cu toate astea, chiar astăzi, sunt aşa de dese împrejurările în care ordinea publică ar fi turburată fără amestecul tinerimii generoase.

Spre a da o idee despre Coriolan Drăgănescu şi despre activitatea lui de tribun al tinerimii, nu voi face fraze pompoase; mă voi mărgini a reproduce câteva pasaje din „Amicul Poporului”, de pe vremea când acest tânăr mergea foarte des la statua lui Mihai... Să vedem.

„Tinerimea universitară, având ca totdeauna în fruntea ei pe distinsul student în drept, eminentul tânăr Coriolan Drăgănescu, a pornit din Cişmegiu în corp compact, voind să meargă la statua lui Mihai Bravul, unde dorea să aducă, în aceste momente de doliu pentru ţară, pentru popor, pentru naţiune, prinosul ei marelui erou al naţionalităţii noastre.

Deşi studenţii înaintau în cea mai perfectă ordine, la colţul bulevardului au fost opriţi de un cordon de sergenţi, de agenţi secreţi şi bătăuşi.

În zadar tânărul Coriolan Drăgănescu, împreună cu toată tinerimea, a protestat în numele drepturilor înscrise în constituţie. Mizerabilii poliţişti nu i-au lăsat să treacă.

Atunci bravul tânăr Coriolan Drăgănescu a strigat: „Fraţilor! la Mihai Bravul! după mine, la Mihai Bravul!” şi a voit să înainteze.

Tinerimea entuziastă a voit să urmeze pe bravul ei tribun. Atunci sbirii au început să lovească în dreapta şi-n stânga cu ciomegele şi cu tesacele...”

Apoi:

„Tânărul Coriolan Drăgănescu, bravul student, care se afla în fruntea tinerimii universitare aseară pe bulevard, a fost arestat de către bandiţii poliţiei. El se află ţinut la secret, fără să poată comunica nici cu părinţii. Se crede că a fost lovit grav şi torturat în arest; pentru aceea, mizerabilul jude, ruşinea magistraturii, al cărui nume ne facem o datorie de pudoare a nu-l mai pomeni în coloanele noastre, nu permite nimănui a da ochi cu tânăra victimă a acestui regim de teroare!”

Şi alta:

„Guvernul a-nnebunit! Mizerabilii îşi fac de cap!

Aseară, pe când studenţimea, adunată la statua lui Mihai Bravul, asculta cu inima încordată, cu sufletul transportat, patrioticul şi magistralul discurs al tânărului şi eminentului student Coriolan Drăgănescu, asupra dreptului ce-l are poporul de a protesta contra guvernului banditesc, poliţia a dat năvală asupra acelora care vor fi *mâine fala ţării, şi, lovind, zdrobind, zdrelind orbeşte, şi-a făcut loc până la statua eroului de pe treapta căreia vorbea oratorul.*

A fost o scenă de teroare de nedescris.

La vederea agenţilor avinaţi, care voiau să pună mâna pe el, tânărul Coriolan s-a suit repede pe statuă, şi-ntr-o clipă a fost în picioare pe coapsa calului, de unde a strigat: „Fie toată lumea martoră la această nouă infamie a celui mai infam dintre regimuri!”

Dar bandiţii l-au apucat de picioare. Atunci bravul tânăr a luat pe la spate în braţe trupul lui Mihai Bravul şi s-a încleştat de el cu putere. Bandiţii îl trăgeau de picioare aşa de tare, încât, dacă tânărul nu ceda şi nu lăsa pe Mihai Bravul din braţe, atunci ori ar fi frânt trupul de bronz al eroului, ori acele fiare sălbatice i-ar fi smuls picioarele din încheieturi.

Nu! nu! acest guvern a-nnebunit!...”

Acesta era Coriolan Drăgănescu... Şi cu toată prodigioasa lui activitate de tribun politic, el nu şi-a neglijat studiile decât foarte puţin. A frecventat regulat cursurile la Universitate şapte-opt ani, şi nu cu puţină bucurie părinţii, rudele şi numeroşii săi amici au citit într-o zi în „Amicul Poporului” următoarea notiţă la ultimele informaţiuni:

„Aflăm cu deosebită plăcere că tânărul Coriolan Drăgănescu, eminentul student al Universităţii noastre, şi-a susţinut cu succes teza de licenţă în drept, tratând cu talent despre „Ordinea publică în Statul modern”. Eminentul tânăr a fost viu felicitat de membrii comisiei. Din parte-ne, ne facem o datorie a-l felicita asemenea, dorindu-i strălucita carieră pe care desigur cu talentele sale o merită”.

Licenţiat în drept! tânăr eminent! irezistibil orator! caracter mare! idei generoase!... Desigur, mi-am zis eu, iată un cetăţean de mare viitor. Frumoasă carieră!... Îl avusesem totdeauna în vedere pe eminentul tânăr. Isprăvile lui ca student erau aşa de zgomotoase, încât mai în fiecare zi

trebuia să auz, să citesc sau să pomenesc de acest frumos nume, Coriolan Drăgănescu! Parcă a fost însă un făcut... După ce am citit notiţa despre obţinerea licenţei lui în drept, încet-încet am început să uit de numele altădată atât de celebru, şi era firesc lucru: îl uitam fiindcă nu mai mă-mpiedecam de el la tot pasul. De mult acum îl uitasem de tot. Era vreme turbure. Chestiuni politice acute; criză economică, agricolă, finanţiară; călcări mai mult sau mai puţin grave ale pactului fundamental — toate acestea iritaseră mult opinia publică. Studenţimea era în fierbere şi pusese de gând să manifesteze. Ce s-o fi făcut astăzi la statua lui Mihai Viteazul? Ia să vedem. Am luat „Amicul Poporului” şi am citit:

„Au trecut de culmea infamiei! Săriţi, cetăţeni! Regimul a turbat! Fapta de azi a acestor tâlhari a întrecut tot ce se putea închipui din partea unor aşa lăpădaţi de lege şi de Dumnezeu!

Studenţii au fost schingiuiţi, zdrobiţi, măcelăriţi!

Bandiţii regimului au avut ordin să tragă-n carne vie şi au tras! A fost ceva şi oribil şi murdar!

Sângele generoasei tinerimi române a roşit marmora albă pe care se ridică statua celui mai mare erou român!

Să nu crează însă bandiţii că nu va veni ceasul pedepsei! Ucigaşii tinerimii sunt notaţi şi nu vor scăpa de răspundere măcar de s-ar ascunde în gaură de şarpe...

Îndeosebi, promitem neruşinatului inspector poliţist, canaliei ordinare, mişelului fără ruşine, sălbaticului zbir şi călău antropofag, care răspunde la dezgustătorul nume de Coriolan Drăg...”

1900

1 APRILIE

Desigur, având cineva inspiraţie, poate minţi şi mistifica pe altul ori în ce zi peste an; dar la zi-ntâi de aprilie este un fel de datorie, pentru cine ţine la tradiţiuni, să mintă şi să mistifice, inspirat ori nu. Oricât s-ar părea de comună arta minţitului, artă pe care o profesează omenirea întreagă cu atâta pasiune — prima artă frumoasă pe care a profesat-o speţa noastră — tot, ca orice artă, unii o fac cu mai puţin, alţii cu mai mult talent, cu mai mult sau mai puţin succes. Izvorul ei stă în acea putere nepătrunsă a spiritului, pe care o numim imaginaţiune, şi fireşte că oamenii nu sunt deopotrivă înzestraţi cu acea putere. Apoi, imaginaţiunea este şi ea condiţionată la fiecare individ de temperamentul şi caracterul lui. Astfel, sunt minciuni şi mistificări vesele, inteligente, delicate; altele stupide, grosolane, lugubre chiar. De exemplu, tânărul Costică Petrăchescu, controlor al unei mari administraţiuni publice, este vestit printre camarazii lui, atât cei din serviciul central cât şi cei din serviciul exterior, pentru talentul cu care ştie să mistifice la 1 aprilie. Nu se poate o imaginaţie mai bogată. Nota caracteristică a invenţiunilor tânărului controlor este nota lugubră. Câteva specimene din celebrele-i mistificări vor da o idee exactă cetitorului despre talentul lui d. Petrăchescu. Sunt din anul trecut, 1 aprilie 1900:

Domnului Teodor Ionescu, impiegat clasa III
Direcţia generală X... Bucureşti

Dragă Tudorache,

Imediat ce vei primi scrisoarea mea, suie-te în tren şi vino aci. Este neapărat nevoie de prezenţa ta. Unchiu-tău Panait este foarte greu bolnav; l-a lovit iar apoplexia şi doctorii nu mai dau nici o speranţă de scăpare, cel mult până mâine seară poate s-o mai ducă. Am vorbit cu madam Ionescu, mama ta, şi mi-a spus să-ţi scriu, fiindcă singură nu ştie ce măsuri să ia în caz de nenorocire. Prăvalia lui unchiu-tău Panait a rămas pe mâna băieţilor şi a lui Iordache, tejghetarul, aşa că dacă n-ai fi tu aici la cazul fatal, cine ştie cu ce vă alegeţi la moştenire!

Fă-ţi curaj! toţi o să trecem prin asta! aşa e viaţa noastră! toţi suntem muritori!

Te aştept la sosirea trenului în gară.

Al tău fidel amic,

C. Petrăchescu

Domnului Panait Mistopolu, comersant, Târgul Y...

Prea stimate neică Panait,

Nepotului dumitale Tudorache Ionescu, impiegat clasa III la direcţia noastră generală, i s-a întâmplat o mare nenorocire. Dintr-o desperare de

amor, pe care-l trata cu o fată de la maşinile de scris ale serviciului central, a nebunit şi a vrut aseară să-şi spintece pântecele în canţilerie, cu nişte foarfeci mari de la registratură. Au sărit mai mulţi camarazi şi, cu mare luptă, i le-au putut smulge din mâna. Atunci, bietul Tudorache a-nceput să cânte şi să joace, şi pe urmă s-a repezit să strângă de gât pe unul dintre camarazi, crezându-l că este amanta lui care-l trădează.

Te rog, nu spune lui madam Ionescu, mama nenorocitului, şi asteaptă-ne mâine dimineaţă în gară, la sosirea trenului. Doctorii au spus că altă scăpare nu e decât liniştea în sânul familiei. Mâine-l aducem pe bietul Tudorache.

Fă-ţi curaj, neică Panait; aşa e viaţa omului, n-ai ce-i face! dar păcat de el, că era tânăr!

Încă o dată, nu cumva să lipseşti din gară ca să-l iei în primire pe bolnav.

Al d-tale, cu tot respectul,

C. Petrăchescu

De prisos să mai spunem ce şi-au spus a doua zi, 1 aprilie, dis-de-dimineaţă, d. Teodor Ionescu, impiegat clasa III din Direcţia Generală X... şi respectabilul său unchi Panait, când s-au întâlnit, la sosirea trenului, pe peronul gării din Târgul Y...

Dar alta:

TELEGRAMĂ
Mandache Smărăndescu, impiegat Direcţia Generală X...

Bucureşti

Casele voastre şi prăvăliile aici piaţa mare în flăcări. Răspuns plătit 10 cuvinte.

Petrăchescu

D. Costică Petrăchescu, controlorul, are strânse legături de prietenie cu reporteraşul unei mari gazete bucureştene. Îi dă, foarte emoţionat, următoarea informaţie pentru ediţia de dimineaţă:

„Aseară s-a întâmplat în gara N... un teribil accident.

Trenul de persoane sosind pe linia a doua, publicul a dat năvală către peron, trebuind să traverseze şinele liniei întâia.

O damă în vârstă, voind şi ea să treacă mai la urmă, s-a-mpiedicat în rochie şi a căzut pe şine. A voit să se scoale, când iată trenul accelerat, care intra în gară cu o vitesă ne-nchipuită.

Nenorocita femeie se ridicase şi ieşise de pe şine; dar fiindcă bătea un vânt puternic şi, poate, din pricina curentului provocat de iuţeala locomotivei, pulpana rotondei umflată a fost apucată de botul maşinei. Într-o clipă femeea a fost smulsă, învârtită în loc şi apucată sub roţi.

Toată lumea ţipa. În zadar! mecanicul n-a putut opri decât prea târziu, când nenorocita era cu desăvârşire zdrobită — o masă de carne informă.

Victima acestui teribil accident e doamna Tincuţa Constandineasca, soacra dlui Iancu Dimitrescu, impiegat clasa I în Direcţia Generală X...

Nenorocita lasă o frumoasă avere fiicei sale, dnei Dimitrescu.

Condoleanţele noastre neconsolatului ginere".

Iarăşi de prisos a spune că în aceeaşi zi chiar, la ediţia de seară de 1 aprilie, ziarul felicitând pe ginere, a anunţat cu bucurie că a fost indus în eroare de un mişel, că dna Constandinescu nici nu se afla în ziua de 31 martie în tren.

A! Dar nu numai d. Costică Petrăchescu, controlorul, are imaginaţie! şi, afară de asta, în fiecare an e câte un 1 aprilie!

Domnului Costică Petrăchescu, controlor

al Direcţiunii Generale X... Târgul N...

Dragă Costică,

Am să-ţi dau o veste foarte bună. Aseară în sfârsit, am putut să punem mâna pe noul buget, pe care direcţia l-a ţinut foarte secret până acuma.

Ai avut mare noroc. Din posturile de controlori s-au suprimat două, şi s-a înfiinţat încă un subinspector pe lângă ceilalţi şapte, cari trebuie să controleze pe cei cinci controlori.

Eşti înaintat în noul post.

Leafa noului subinspector este de 350 de lei pe lună, afară de diurnă; adică, vei căpăta încă 50 lei diurnă, peste ce aveai în calitate de controlor, şi noi tot cu ce avem rămânem.

Halal să-ţi fie! Se vede că ai bună protecţie!

Dar, în orice caz, nu crede că suntem invidioşi: suntem buni camarazi şi te felicităm. Aseară am băut câte un pahar în sănătatea ta. La revedere! Amicii tăi sinceri,

Teodor Ionescu, Iancu Dimitrescu,

Mandache Smărăndescu.

Alta:

Dlui Costică Petrăchescu, subinspector etc., etc.

Dragă Costică,

Am aflat de la nepotul meu Tudorache că te-a înaintatără. Foarte bine a făcutără. Amploiat ca dumneata deştept şi de treabă n-a mai avutără ei. Să-

ţi spui drept că ne-am bucuratără şi eu şi soră-mea, mama lui Tudorache, ca de copilul nostru. Să trăieşti şi la mai mare!

Al d-tale ca un părinte,

Panait Mistopolu

Telegramă
Subinspector Costică Petrăchescu etc., etc.
Ginerele spus înaintare. Felicitările noastre sincere.

Tincuţa Constandineasca.

Direcţia Generală X... Serviciul Administrativ
No. 15.245. 31 martie 1901
Domnului Costică Petrăchescu, controlor etc., etc.
Domnule,
Prin noul buget 1900-1901, suprimându-se, pe motive de economie, postul de controlor în care funcţionaţi, vi se aduce la cunoştinţă că rămâneţi în disponibilitate până la alte dispoziţiuni.
Primiţi, etc.
Director general, N. N...

1900

LA PAŞTI

10 ceasuri şi jumătate seara, în Sâmbăta Paştelui...

„Marele Magazin de Coloniale, Delicatese, Comestibile et Colori şi mare Depou de Vinuri et Băuturi Indigene et Streine”, cu firma „La trei struguri tricolori”, şi-a lăsat obloanele şi închis gazometrul.

Tânărul Lache, funcţionar comercial la acest mare magazin, îşi pune costumul cel nou şi cravata cea nouă, îşi încalţă ghetele cele noi cu bizeţuri, îşi ia pălăria cea nouă şi porneşte.

Douăzeci şi patru de ore de absolută libertate...

Să-l urmărim ceas cu ceas şi pas cu pas.

11 şi jumătate sâmbătă noaptea.

Clopotul de la Mitropolie...

Un tun...

Lache trece podul de la Palatul Justiţiei în direcţia Sud.

Al doilea tun...

Lache a intrat în curte la Doamna Bălaşa.

În biserică nu mai e loc.

Lache stă afară... Se închină... Cuprins de o adâncă evlavie, îşi aduce aminte cu dor de părinţii de la Otopeni.

Încet-încet, tot vârându-se, reuşeşte să suie treptele de la intrarea templului.

Aude corul... dar nu poate vedea decât marele policandru, învăluit într-o ceaţă groasă.

Se ridică în vârful picioarelor, rezemându-se cu mâinile întâi pe umerii unei cocoane, care-l face obraznic şi măgar, pe urmă pe una dintre coloanele de marmură imitaţie.

Stă câteva minute cu capul întins şi în vârful picioarelor. Parcă ar vedea mai bine aşa, însă o gheată, a din dreapta, îl supără când stă în vărful picioarelor.

Lache rabdă cât rabdă, apoi se hotărăşte să se mai lase şi pe călcâie.

Lumânările se aprind.

Lache scoate din buzunar o portocală, îi trage coada afară şi ia, de la cocoana care l-a făcut măgar şi obraznic, lumină.

12 şi un sfert.

Lache suie la Mitropolie cu portocala aprinsă.

Suind, gândeşte... La ce? La un lucru foarte ciudat: de ce totdeauna gheata din dreapta supără mai tare decât cea din stânga? Şi apoi: de ce la suiş supără gheata din dreapta mai tare decât pe drum drept?

1 şi trei sferturi...

Lache coboară dealul Mitropoliei, ţinând strâns portocala aprinsă...

Ciudat lucru! la coborâş, gheata din dreapta parcă supără şi mai mult ca la suiş...

Cu cât îl strânge gheata, cu atât Lache strânge portocala... O strânge până o sparge.

Suflă, o stinge şi o pune în buzunar.

5 şi jumătate dimineaţa...

Lache umblă pe stradă fără să ştie exact unde vrea să meargă, fără să fi hotărât cum să înceapă petrecerea de Paşti.

Ciudat lucru însă!

Şi pe loc drept, gheata din dreapta supără tot aşa de tare ca şi la suiş ori coborâş.

7 ceasuri dimineaţa...

Lache se întâlneşte cu un amic, alt funcţionar comercial, tot comestibile et colori.

— Christos a-nviat!

— Adevărat a-nviat!

Oricât să zici, teribilă potrivеală! Ghete la fel!

Da, dar pe amicul nu-l supără gheata a din dreapta — îl supără a din stânga.

A! care va să zică, atunci — ce e de făcut?

E lucru simplu. Lache ia la braţ în stânga pe amicul său, care primeşte bucuros, şi aşa pornesc înainte, rezemându-se unul de altul în partea piciorului la care nu-i supără gheata.

8 ceasuri dimineaţa.

Sunt pe bulevard...

Lache are o idee: să şază pe o bancă.

Amicul aprobă ideea lui Lache...

Şed, şi unul întinde piciorul din dreapta, adică Lache, iar celălalt întinde piciorul din stânga, amicul, care va să zică...

Şi şed aşa foarte melancolici, privind cum trec fel de fel de trecători şi de trecătoare, unii mai încet, alţii mai iute, ba unii chiar aleargă, parcă ar fi cu picioarele goale.

9 ceasuri.

Lache zice:

— Ai să mai umblăm... mai rău e când şezi!

Şi amicul zice:

— Şi mie mi se pare...

Se ridică şi, muşcându-şi fiecare buza de jos, iar se iau la braţ.

Spre Cişmigiu...

Coborând, văd cadre atârnate pe grilajul grădinii...

Amândoi, amatori de bele-arte, au deodată acelaşi gând: să stea puţin să se uite la cadre. Se opresc, rezemându-se bine unul de altul şi ridicând picioarele de afară: Lache pe cel din dreapta, cum ţine pe amic de braţ în stânga; iar amicul, pe celălalt.

Dar o galerie de pictură este cea mai obositoare distracţie intelectuală.

După câteva momente de admiraţiune, Lache zice:

— Ai să umblăm... e rău când stai!

Şi amicul zice:

— Şi mie mi se pare.

Atunci pornesc ca doi fraţi din Siam şi încet-încet trec la maida-nul Duca.

10 ceasuri.

Lache şi amicul se dau în leagăn, fiecare întinzând piciorul din partea unde s-au ţinut la braţ...

Parca vântul face bine, la început...

Dar peste câteva momente, cei doi amici se satură de leagăn şi pornesc după metoda lor.

1 şi jumătate după-amiazi.

Lache s-a desfăcut pentru un moment de braţul amicului, care stă rezemat de un perete al vestibulului Teatrului Naţional.

Lache cumpără de la casă două staluri III la „Sânzeana şi Pepelea”.

E îmbulzeală la casă.

Un glas sfâşietor:

— Nu mă mai călca şi d-ta, domnule!

4 şi jumătate după-amiazi.

S-a isprăvit spectacolul...

Lache coboară, cu amicul său la braţ, cele trei trepte ale vestibulului.

Se opresc în faţa băncii, pe trotuar.

O inspiraţie trece prin mintea lui Lache:

— Hai să şedem!

Şed, şi Lache zice:

— Eu o scot.

— Şi eu o scot, zice amicul.

Atunci fiecare îşi scoate gheata de la piciorul din partea unde se ţinuseră de braţ, adică Lache pe a din dreapta, şi amicul pe a din stânga.

O, sfântă libertate!

Am putea pentru ca să zicem că nu e ceva mai sfânt pe lume! şi putem pentru ca să afirmăm că n-au fost vreodată două picioare mai fericite decât acum piciorul drept al lui Lache şi piciorul stâng al amicului său.

De fericire, ele nu mai ştiu ce să facă cu degetele lor, — parcă ar cânta la clavir.

Şi teribilă potriveală, domnule! amândoi poartă ciorapi crem şi cam largi, care vin de fac cute şi, fireşte că, dacă face cute ciorapul, e mai rău când e gheata strâmtă.

Foarte frumos pe piaţa Teatrului! stai, mă-nţelegi, la umbră şi te uiţi... şi vorbeşti şi râzi, şi se mai zbicesc şi ghetele de lacrimile picioarelor...

5 ceasuri după-amiazi.

Lache zice:

— Hai să mergem!

Amicul zice:

— Hai!

Şi amândoi îşi potrivesc ciorapul crem, trăgându-l bine şi făcând o cută sistematică sub călcâi... Apoi, fiecare îşi ia gheata şi vâră piciorul în ea...

Vârful merge... călcâiul nu vrea, scârţâie, şi picioarele, care au gustat odată libertatea şi lumina, încep să palpite şi să zvâcnească nebuneşte la ideea că o nouă eră de sclavie şi de-ntuneric trebuie să înceapă: o adevărată revoltă, care n-ar putea fi năbuşită decât cu praf de federvais; dar praful lipseşte, şi revolta triumfă.

Lache zice:

— Nu merge!

— Nu merge! zice şi amicul.

Şi amândoi lasă ghetele jos, fiecare în partea lui, şi amândouă picioarele încep iar să joace din degete ca nişte mâini de harfonistă.

8 ceasuri după-amiazi.

Lache şi amicul beau bere la Gambrinus, unde e lume destulă. Amândoi sunt cu piciorul respectiv liber şi cu câte o gheată alături.

Plătesc şi vor să plece.

Se apleacă să-şi ia fiecare gheata.

Caută în zadar: ghetele lipsesc amândouă.

Un mare hohot de râs porneşte dintr-un colţ al berăriei.

Toată lumea se uită într-acolo.

Ce e?... Un câine englezesc al unui ofiţer, câine dresat la circ să servească pe stăpân ca fecior în casă, face sluj ţinând două ghete-n gură.

9 ore seara.

Lache şi amicul stau în trăsură picior peste picior, cel de deasupra numai în ciorap crem.

Lache zice:

— Hai să le schimbăm! să vedem.

— Haide... Opreşte, birjar.

Genială inspiraţie a avut Lache!

Ghetele schimbate merg minunat. Dau drumul birjarului şi se întorc în târg cu tramvaiul, la Mitică Georgescu.

Dar, vai! fatalitate, ca să zicem aşa!

La Mitică, amândoi sunt forţaţi să scoată iar câte una, însă acuma viceversa: Lache p-a din stânga şi amicul p-a din dreapta... şi cu mai multă precauţiune decât la Gambrinus — fiecare şi-o ţine dinainte pe masă...

1900

DE ÎNCHIRIAT...

O vorbă veche franţuzească zice că mai-binele e adesea vrăjmaşul binelui. Este foarte adevărat; însă omului nu-i trebuieşte binele, îi trebuieşte mai-binele; aceasta e raţiunea întregului progres al omenirii. Priviţi, la fiecare Sf. Gheorghe şi Sf. Dumitru ce goană după mai-bine! Gândesc că nicăieri nu se mută mai mult şi mai des lumea ca la Bucureşti; e natural — capitala trebuie să dea tonul progresului. Cu trei luni înainte de termenul mutării, mai în fiecare familie începe regulat o interesantă dezbatere, având un vădit caracter de urgenţă:

— Nu-mi mai dă mâna, cocoană! leafa scăzută; criză; nu mai pot! trebuie să căutăm una mai ieftină...

— Iar să ne mutăm?

— Dacă trebuie...

— Uf! când mă gândesc, să plec iar cu troacele, să le mai hodorogesc iar! să mai paţ iar ca-n rândul trecut, când s-a răsturnat căruţa cu mobila şi era să mă calce tramvaiul! că mă mir ş-acum cum am scăpat! uf! parcă mai bine să mor!

— N-am ce-ţi face! De ce nu ţi-a dat părinţii o pereche de case de zestre? şi mie mi-ar fi plăcut să nu mai umblu la fiecare şase luni din mahala în mahala... Dar de! asta e soarta noastră, a chiriaşilor!...

A treia zi de Sf. Gheorghe.

— Umbrela mea! şoşon-galoşii mei! mi i-aţi pierdut pe drum!...

Şi ţine-te pe urmă, înjurături...

Sau:

— Ei! noi... ce facem?

— Cum, ce facem?

— Da, ce facem? rămânem tot aici, ori ne mutăm?

— Dè! zice bărbatul, ştiu şi eu ce să facem? eu zic să rămânem... Iar să ne mutăm?

— Dar dacă găseşti una mai ieftină şi mai bună? N-ai zis tot tu că aci ţi-e departe de canţilerie?

— Da, decât... ce zor e să ne gândim de-acum? Mai avem încă trei luni în cap... Mai e vreme... Nici nu s-au pus biletele.

— Da! să facem ca în rândul trecut... să alergăm ca nebunii, cu două zile înainte de Sf. Dumitru, pîn zloată şi să luăm ce ne iese-nainte şi să dăm cât ne cere... Nu-i mai bine să căutâm din vreme?

— Bine, să căutăm mai din vreme, zice omul cu glasul pe jumătate...

— Eu, să ştii că de mâine pun samsar... Aicea n-o să ne fie de trăit la vară... o să ne coacem de soare.

— Bine, pune samsar... treaba dumitale! eu nu m-amestec...

— Fireşte! d-ta nu te amesteci... etc.

Şi se isprăveşte masa cu ceartă şi cu lacrimi...

— Fir-ar a dracului ş-afurisită de viaţă! etc...

Aceeaşi damă, a treia zi de Sf. Gheorghe, către Boriş, servitoarea.

— Oglinda din salon! ce-ai făcut? trăsni-te-ar Dumnezeu să te trăsnească! lua-te-ar hengherul, şoangheriţa dracului! etc...

— Uf! mie-mi spui? aşa e cu mutatul, soro! mie, ţiganul, globul ăl de cleştar de la lampă!... Asta e soarta noastră, a chiriaşilor!

„Soarta numai a chiriaşilor? zic eu în gândul meu. Aş!...”

În toate părţile lumii se mută numai chiriaşii; la Bucureşti se mută şi proprietarii. Dacă unui proprietar care are două perechi de case îi rămâne o pereche neînchiriate, desigur se mută din casa în care a şezut în casa goală...

— Probabil pentru ca să spargă ursuzlâcul, zici dumneata.

— Nu! răspund eu; pentru că omului îi trebuieşte mai-binele. Era bine în casa unde sta până acuma; dar... în casa-n care se mută, o să fie mai bine.

Ba, ceva mai mult... Cunosc proprietari care au o singură pereche de case tocmai potrivite pe mijloacele şi nevoile lor: le dă cu chirie, şi ei se mută cu chirie în alte case. De la casele proprii ia chirie, să zicem, o mie de lei pe an; la casele în care se mută plăteşte o mie fără ceva, ori o mie şi ceva.

Dar iată un caz şi mai interesant.

Doi amici ai mei, dd. George Marinescu şi Marin Georgescu, sunt proprietari fiecare a câte o pereche de case în aceeaşi stradă. Amândouă casele sunt absolut identice: acelaşi plan, aceleaşi încăperi zugrăvite la fel; în sfârşit două case gemene, peste putinţă de deosebit dacă una n-ar purta numărul 7 simplu şi cealaltă 7-bis. Au fost începute şi isprăvite de clădit tot odată. După ce le-au adus în stare de locuit, amândoi proprietarii s-au mutat fiecare în proprietatea respectivă, şi au stat, ca buni vecini, fiecare la sine şase luni, de la Sf. Dumitru până la Sf. Gheorghe. De la Sf. Gheorghe, fiecare s-a hotărât să se mute şi să-şi dea casa cu chirie. De ce? De ce, de ne-ce, nu ştiu; dar ştiu că au pus fiecare bilet de închiriat. Ca buni vecini şi vechi prieteni, au făcut însă învoială, că n-au să scază din preţul hotărât pentru chirie — una mie două sute de lei anual. Astfel, orice concurenţă neleală era înlăturată şi rămânea să joace rol numai norocul, după gustul muşteriilor. Multă lume a venit rând pe rând să vază casele amândouă, şi fireşte că, dacă chiar se învoiau din preţ, fiecărui muşteriu i-ar fi venit foarte greu pe care din două să o prefere, pe 7, ori pe 7-bis, deoarece nu era altă deosebire între cele două acareturi decât că, dacă veneai dintr-o parte a stradei, 7 venea mai aproape, dar dacă veneai din partea cealaltă, atunci venea mai aproape 7-bis. În sfârşit, ce să mai lungim vorba degeaba! casele plăceau la toată lumea, dar preţul nu convenea.

— Mai jos nu putem! zicea d. Georgescu; mai bine rămânem noi în ele. D-voastră poftiţi şi la vecin, alături, la d. Marinescu, să vedeţi...

— Am fost şi la vecin...

— Şi cât v-a cerut?

— Tot cât ceri şi d-ta.

— Apoi, vedeţi...

Tot aşa şi iar aşa, au rămas şi casele lui d. Georgescu şi ale lui d. Marinescu neînchiriate până alaltăieri, după Sf. Gheorghe. Şi madam Marinescu, şi madam Georgescu steteau la fereastră, ori în grădiniţă, şi se uitau cum trec pe dinaintea caselor dumnealor calabalâcuri peste calabalâcuri, şi auzeau cum drăcuiesc cocoanele mergând, care cu o lampă, care cu o colivie, care cu un căţeluş în braţe, pe urma calabalâcului ei fiecare, şi atunci un fel de mâhnire le cuprindea pe amândouă:

— Toţi! toţi se mută!

Iar seara, când veneau acasă d. Georgescu şi d. Marinescu, găsea fiecare pe consoarta sa aşa supărată, aşa, cum să zic, fără chef, că nici bucâţică nu punea femeia în gură. Amândoi bărbaţii au pătruns în taina sufletului consoartelor... Ce-i de făcut?... Nimic mai lesne! S-au învoit să se mute d. Georgescu de la 7 la 7-bis, în casele lui d. Marinescu, iar d. Marinescu de la 7-bis în casele lui d. Georgescu, la 7 simplu.

Şi bucuria cocoanelor! Şi ridică, şi asudă, şi sparge, şi ocărăşte, şi drăcuieşte, şi blestemă-ţi viaţa! Dar, în sfârşit, s-au mutat şi dumnealor!

N-apuc să sfârşesc, şi iacă-tă hamalii... Au sosit pentru mutat; adică, pentru mutat, vorba vine; căci, de data asta, nu ştiu cum făcurăm, n-am avut noroc să ne mutăm... Dar, în sfârşit, tot putem zice că e ca o jumătate de mutat, şi poate chiar mai mult decât jumătate; fiindcă, după multe chibzuinţe în familie, am văzut că nu eram destul de bine aşezaţi şi ne-am hotărât să ne aşezăm mai bine; anume: în salon, odaie de dormit; în odaia de dormit sofragerie; în birou, salonul; în sofragerie, odaia servitorilor; în odaia servitorilor, bucătărie, şi-n bucătărie, biroul... Ei! Cum putem face această operaţie fără încurcătură?.. Foarte uşor... Le scoatem toate din casă în curte şi pe urmă le băgăm din curte în casă, după planul cel nou... Să-ncepem dar...

— Numai de-ar da Dumnezeu să nu ne-apuce vreo ploaie!...

— Încet! Încet! că spargeţi!...

1900

DL GOE...

Ca să nu mai rămâie repetent şi anul acesta, mam’mare, mamiţica şi tanti Miţa au promis tânărului Goe să-l ducă în Bucureşti de 10 mai.

Puţin ne importă dacă aceste trei dame se hotărăsc a părăsi locul lor spre a veni în capitală numai de hatârul fiului şi nepoţelului lor. Destul că foarte de dimineaţă, dumnealor, frumos gătite, împreună cu tânărul Goe, aşteaptă cu multă nerăbdare, pe peronul din urbea X, trenul accelerat care trebuie să le ducă la Bucureşti. Adevărul e că, dacă se hotărăşte cineva să asiste la o sărbătoare naţională aşa de importantă, trebuie s-o ia de dimineaţă. Trenul în care se vor sui ajunge în Gara de Nord la opt fără zece a. m. Dl Goe este foarte impacient şi, cu un ton de comandă, zice încruntat:

— Mam’mare, de ce nu mai vine?... Eu vreau să vie!

— Vine, vine acuma, puişorul mamii! răspunde cocoana. Şi sărută pe nepoţel; apoi îi potriveşte pălăria.

Tânărul Goe poartă un frumos costum de marinar, pălărie de paie, cu inscripţia pe pamblică: *le Formidable*, şi sub pamblică biletul de călătorie înfipt de tanti Miţa, că „aşa ţin bărbaţii biletul”.

— Vezi ce bine-i şade lui, zice mam’mare, cu costumul de marinel?

— Mamiţo, nu ţi-am spus că nu se zice marinel?

— Da’ cum?

— Marinal...

— Ei! ziceţi voi cum ştiţi; eu zic cum am apucat. Aşa se zicea pe vremea mea, când a ieşit întâi moda asta la copii — marinel.

— Vezi că sunteţi proaste amândouă? întrerupe tânărul Goe. Nu se zice marinal, nici marinel.

— Da cum, procopsitule? întreabă tanti Miţa cu un zâmbet simpatic.

— Mariner...

— Apoi de! n-a învăţat toată lumea carte ca d-ta! zice mam’ mare, şi iar sărută pe nepoţel şi iar îi potriveşte pălăria de mariner.

Dar nu e vreme de discuţii filologice: soseşte trenul – şi nu stă mult.

Trenul este plin... Dar cu multă bunăvoinţă din partea unor tineri politicoşi, care merg până la o staţie apropiată, se fac locuri pentru dame. Trenul a plecat... Mam’mare îşi face cruce, apoi aprinde o ţigară... Goe nu vrea să intre în cupeu; vrea să şadă în coridorul vagonului cu bărbaţii.

— Nu!... nu e voie să scoţi capul pe fereastră, mititelule! zice unul dintre tineri lui dl Goe, şi-l trage puţin înapoi.

— Ce treabă ai tu, urâtule? zice mititelul smucindu-se. Şi după ce se strâmbă la urâtul, se spânzură iar cu amândouă mâinile de vergeaua de alamă şi scoate iar capul. Dar n-apucă să răspunză ceva urâtul, şi mititelul îşi retrage îngrozit capul gol înăuntru şi-ncepe să zbiere:

— Mamiţoo! mam’maree! tantii!

— Ce e? ce e? sar cocoanele.

— Să oprească! zbiară şi mai tare Goe, bătând din picioare. Mi-a zburat pălăria! să oprească!!!

Tot într-un timp, iacătă conductorul intră să vază cine s-a suit de la staţia din urmă.

— Biletele, domnilor!

Cocoanele arată biletele dumnealor, explicând dlui conductor de ce nu poate şi Goe să facă acelaşi lucru: fiindcă biletul era în pamblica pălăriei, şi, dacă a zburat pălăria, fireşte c-a zburat cu pamblică şi cu bilet cu tot. Dar avea bilet...

— Parol! chiar eu l-am cumpărat! zice tanti Miţa.

Conductorul însă nu înţelege, pretinde bilet; dacă nu, la staţia apropiată, trebuie să-l dea jos pe dl Goe. Aşa scrie regulamentul: dacă un pasager n-are bilet şi nu declară că n-are bilet, i se ia o amendă de 7 lei şi 50 de bani, şi-l dă jos din tren la orice staţie.

— Dar noi n-am declaratără? strigă mamiţa.

— Ce e vinovat băiatul, dacă i-a zburat pălăria? zice mam’ mare.

— De ce-a scos capul pe fereastră? eu i-am spus să nu scoată capul pe fereastră! zice cu pică urâtul.

— Nu-i treaba dumitale! ce te-amesteci d-ta? zice tanti Miţa urâtului...

— Uite ce e, cocoană, zice conductorul, trebuie să plătiţi un bilet...

— Să mai plătim? n-am plătitără o dată?

— Şi pe d-asupra un leu şi 25 bani.

— Şi pe d-asupra?...

— Vezi, dacă nu te-astâmperi? zice mamiţa, şi-l zguduie pe Goe de mână.

— Ce faci, soro? eşti nebună? nu ştii ce simţitor e? zice mam’mare.

Şi, apucându-l de mâna cealaltă, îl smuseşte de la mamiţa lui, tocmai când trenul, clănţănind din roate, trece la un macaz. Din smucitura lui mam’mare într-un sens, combinată cu clătinătura vagonului în alt sens, rezultă că Goe îşi pierde un moment centrul de gravitate şi se reazimă în nas de clanţa uşii de la cupeu. Goe începe să urle... În sfârşit, n-au ce să facă. Trebuie să se hotărască a plăti biletul, pe care are să-l taie conductorul din carnetul lui. Păcat însă de pălărie!... Ce-o să facă dl Goe la Bucureşti, cu capul gol? şi toate prăvăliile închise!... s-ar întreba oricine, care nu ştie câtă grijă are mam’mare şi câtă prevedere. Cum era să plece băiatul numai cu pălăria de paie? Dacă se întâmplă să plouă, ori răcoare? Şi mam’mare scoate din săculeţul ei un beret tot din uniforma canonierii *le Formidable*.

— Te mai doare nasul, puişorule? întreabă mam’mare.

— Nu... răspunde Goe.

— Să moară mam’mare?

— Să moară!

— Ad’ să-l pupe mam’mare, că trece!

Şi-l pupă în vârful nasului; apoi, aşezându-i frumos beretul:

— Parcă-i şade mai bine cu beretul!... zice mam’ mare scuipându-l să nu-l deoache, apoi îl sărută dulce.

— Cu ce nu-i şade lui bine? adaogă tanti Miţa, şi-l scuipă şi dumneaei şi-l sărută.

— Lasă-l încolo! că prea e nu ştiu cum!... Auzi d-ta! pălărie nouă şi biletul! zice mamiţa, prefăcându-se foarte supărată.

— Să fie el sănătos, să poarte mai bună! zice mam' mare.

Dar mamiţa adaogă:

— Da' pe mamiţica n-o pupi?

— Pe tine nu vreau! zice Goe cu humor.

— Aşa? zice mamiţa. Lasă!... şi-şi acopere ochii cu mâinile şi se face că plânge.

— Las'că ştiu eu că te prefaci! zice Goe.

— Ţi-ai găsit pe cine să-nşeli! zice mam'mare.

Mamiţa începe să râză; scoate din săculeţ ceva şi zice:

— Cine mă pupă... uite!... ciucalată!

Mamiţa pupă pe Goe, Goe pe mamiţa lui şi, luând bucata de ciucalată, iese iar în coridor.

— Puişorule, nu mai scoate capul pe fereastră!... E lucru mare, cât e de destept! zice mam'mare.

— E ceva de speriat, parol! adaogă tanti Miţa.

Pe când Goe işi mânâncă afară ciucalata, cocoanele se dau în vorbă de una, de alta... Trenul aleargă acuma despre Crivina spre Periş.

— Ia mai vezi ce face băiatul afară, mamiţo! zice mamiţa către mam' mare.

Mam' mare se ridică bătrâneşte şi se duce în coridor:

— Goe! puişorule! Goe! Goe!

Goe nicăieri.

— Vai de mine! ţipă cocoana! nu-i băiatul! Unde e băiatul!... s-a prăpădit băiatul!

Şi toate cocoanele sar...

— A căzut din tren băiatul! Ţaţo, mor!

Dar deodată, cu tot zgomotul trenului, se aud bubuituri în uşa compartimentului unde nu intră decât o persoană.

— Goe! maică! acolo eşti?

— Da!

— Aide! zice mam'mare! ieşi odată! ne-ai speriat!

— Nu pot! zbiară Goe dinăuntru.

— De ce?... te doare la inimă?

— Nu! nu pot...

— E încuiat! zice mam'mare, vrând să deschidă pe dinafară.

— Nu pot deschide! zbiară Goe desperat.

— Vai de mine! îi vine rău băiatului înăuntru!

În sfărşit, iacătă conductorul cu biletul: primeşte paralele şi liberează pe captiv, pe care toate trei cocoanele îl sărută dulce, ca şi cum l-ar revedea după o îndelungată absenţă. Şi mam'mare se hotărăşte să stea în coridor, pe un geamantan străin, să păzească pe Goe, să nu se mai întâmple ceva

puişorului. Puişorul vede o linie de metal în colţul coridorului, care are la capătul de sus o maşină cu mâner. Se suie-n picioare pe geamantan, pune mâna pe mânerul maşinii şi începe să tragă.

— Sezi binişor, puişorule! să nu strici ceva! zice mam'mare.

Trenul îşi urmează drumul de la Periş către Buftea cu mare viteză. Dar pe la mijlocul kilometrului 24, deodată s-aude un şuier, apoi semnalul de alarmă, trei fluiere scurte, şi trenul se opreşte pe loc, producând o zguduitură puternică.

— Ce e? ce e?... Toţi pasagerii sar inspăimântaţi la ferestre, la uşi, pe scări...

— Goe! puişorule! Goe! strigă tanti Miţa şi se repede afară din compartiment.

Goe este în coridor... De ce s-a oprit trenul?

Cineva, nu se ştie din ce vagon, a tras semnalul de alarmă. Din ce vagon?... Asta e usor de constatat; manivela semnalului nu se poate trage decât rupându-se aţa înnodată şi cu nodul plumbuit. Personalul trenului umblă forfota, examinând roatele tamponate cu toată presiunea, aşa de tamponate că-i trebuie vreo zece minute mecanicului să-şi încarce iar pompa de aer comprimat şi să poată urni trenul din loc. În toată vremea asta, conductorii şi şeful trenului aleargă din vagon în vagon şi cercetează aparatele semnalelor de alarmă.

Cine poate ghici în ce vagon era ruptă aţa plumbuită şi răsturnată manivela? Ciudat! tocmai în vagonul de unde zburase mai adineaori pălăria marinerului! Cine? cine a tras manivela? Mam'mare doarme în fundul cupeului cu puişorul în braţe. Nu se poate şti cine a tras manivela.

Trenul se porneşte în sfârşit, şi ajunge în Bucureşti cu o întârziere de câteva minute. Toată lumea coboară. Mam'mare aşază frumuşel beretul lui Goe, îl scuipă pe puişor să nu-l deoache, îl întreabă dacă-l mai doare nasul şi-l sărută dulce.

Apoi cocoanele se suie cu puişorul în trăsură şi pornesc în oraş:

— La bulivar, birjar! la bulivar!...

1900

LA MOŞI...

Vagoane de tramvai galbene şi albastre, tramcare, trăsuri boiereşti, căruţe mitocăneşti şi biciclete şi lume multă pe jos... De pe atâtea strade şi căi, ca de pe atâtea braţe ale unui fluviu uriaş, se varsă, ca-ntr-o mare zgomotoasă, pe bariera de la capul podului Târgului de Afară, valuri peste valuri de omenire. Precum este greu să se mai întâlnească două picături de apă o dată ce au apucat să intre fiecare după soarta ei în largul mării, aşa ar fi şi pentru două persoane să se mai găsească, rătăcite odată prin învălmăşeala Moşilor, dacă n-ar fi cuminţi să-şi hotărască mai dinainte locul şi momentul de întâlnire. De aceea, foarte cuminte au făcut madam Georgescu a lui d. Mitică ceaprazarul şi madam Petrescu a lui d. Guţă de la minister şi cu tanti Lucsiţa, moaşă diplomată, de şi-au dat *rendez-vous*: la trei ceasuri fix în pavilionul central la berărie — cine vine întâi aşteaptă pe ceilaiţi.

În interiorul unui vagon închis al tramvaiului vechi, stau înghesuite, pe banchete şi-n picioare, treizeci şi patru de persoane suferind foarte tare. Între toate acestea, una sufere mai grozav — e cocoana Lucsiţa; fiindcă toate celelalte sufăr numai de căldură şi de sete, pe câtă vreme dumneaei sufere pe lângă astea şi de foame. Când se opreşte vagonul la Sf. Gheorghe, se face roşie, apoi galbenă şi pe urmă simte o sudoare rece, şi iar fierbinţeală şi iar răceşte, şi răsuflă greu, ştergându-se pe sub bărbia grasă, şi zice:

— Uff! dacă stiam, mai bine luam birze! (Că vorbeşte cam peltic.) Teribelă căldură! mor!

Vagonul porneşte de la Sf. Gheorghe şi intră în Calea Moşilor... Parcă umblând, tot e mai bine, tot se mai face niţel curent. Curentul astâmpără puţin căldura; dar foamea nu se poate astâmpăra cu o slabă suflare de vânt. A fost desigur o mare imprudenţă din partea acestei dame să plece de-acasă aşa, trei ceasuri după dejun, fără să guste ceva, mai cu seamă că, din cauză că se grăbea să nu scape ora de *rendez-vous* la pavilionul central, a dejunat aşa de uşor: trei ouă răscoapte, o căpăţână de miel cu borş, nişte stufat, prune cu carne, friptură la tavă şi salată de castraveţi, trei cinzecuri cu sifon şi o cafeluţă.

La Zece Mese, vagonul se opreşte iar. Cocoana Lucsiţa se simte foarte rău. Pe trotoar, lângă ferestrele vagonului, se aude, acoperind tot zgomotul stradei, glasul unui bragagiu. Moaşa se scoală cu o hotărâre supremă şi, pardon în dreapta, pardon în stânga, îşi face loc până la uşe; împinge cu puterea desperării pe toţi de pe platformă şi dă să sară; vagonul se pune în mişcare; moaşa se aruncă jos făcând un pas fals. Bragagiu, de două ori salvator! Dacă nu-l apuca în braţe, cine ştie ce se-ntâmpla cu cocoana Lucsiţa, cum e corpolentă şi robustă!

Într-un colţ e puţintică umbră. Acolo îl atrage ea pe salvatorul ei şi bea una după alta două litre de bragă. Braga este, ca băutură, foarte răcoritoare şi igienică; iar ca mâncare, cea mai uşoară şi totdeodată cea mai reconfortantă. În câteva clipe, moaşa Lucsiţa s-a simţit rentremată: sfârşeala şi acel sentiment de pierzare, care-i vine omului când simte un gol de chaos la lingurea, au dispărut cu desăvârşire. Dar este târziu: două ceasuri şi trei sferturi... Vagoane după vagoane trec toate pline cu vârf: un locşor nu se mai găseşte. La fiecare vagon, cocoana moaşa face semne cu umbreluţa, cu batista, strigă: opreşte!

— Nu mai e loc!

Şi vagoanele îşi urmează drumul cu indiferenţă. Dar iată că se aude prin toată uruiala un sunet de timbru: un vagon se opreşte. Doi tineri eleganţi de pe treapta platformei de dinainte se dau jos scuturându-şi pantalonii şi pulpanele redingotelor de contactul cu mitocanii. Locuri goale! Cocoana moaşa se aruncă cu toată bravura, apucă bara de fier, suie treapta, împinge, se vâră şi ajunge pe platformă. Un tânăr, strivit sub presiunea cocoanei, zice:

— Pardon, doamnă! Nu vedeţi că nu mai avem loc?

— Eu văz că este! răspunde cocoana Lucsiţa.

— Da; da' dumneavoastră sunteţi corpolentă!

— Bine că eşti dumneata subţirel!... Pe mine aşa m-a făcut Dumnezeu, voluptoasă!... Cui-i plaţe!... cui nu...

— Taxa, mă rog! strigă conductorul.

Coana Lucsiţa scoate din portofel biletul pe care-l avea din Piaţa Teatrului. Conductorul observă biletul.

— Ăsta nu-i de la mine.

— Da de la ţine? întreabă cocoana.

— De la alt vagon.

— Da' ţe? nu e tot vagonul vostru? Am plătit până la bareră... m-am dat zos...

— Dacă v-aţi dat o dată jos, întrerupe conductorul, trebuie să plătiţi a doua oară.

— A doua oară? Bravos! frumoasă sarlatanie!

Dar în sfârşit plăteşte şi ia biletul nou. Vagonul soseşte la barieră. Cocoana Lucsiţa coboară. Din amândouă colţurile vine profumul de mititei: e o senzaţie neplăcută pentru cine e sătul; dar cui i-e foame, profumul acesta-i pare mai bun decât odagaciul. Cocoana Lucsiţa se porneşte cu nările umflate spre unul dintre colţuri, ca o panteră atrasă de mirosul ţapului sălbatic.

— Băiete! doi mititei!

Reconfortată, o ia pe jos şi intră în pavilionul central, unde o aşteaptă cu nerăbdare compania.

— Mitică! zice cocoana moaşa, după ce rupe o bucată de turtă dulce de la madam Georgescu; faţi ţinste?... Mă! băiete, o halbă!... da' să nu-mi pui guler de gheneral!

Târgul e în toiul lui... Lume, lume, e ceva de speriat, pe onoarea mea!

După ce plăteşte d. Mitică, zice madam Petrescu:

— Haideţi întâi pe la oale, că am promis să cumpăr un fluieraş pentru băieţelul lu' madam Ionescu, stăpâna casei.

— Haide!

Şi au plecat spre oale.

Când să treacă drumul, coana moaşa zice:

— Staţi!

Gogoşi prăjite în ulei! Sahanul clocoteşte... Una... două... trei...

— Aide, ţaţo! lasă-le focului de gogoşi! nu simţi că miroase a rânced? Iar o să-ţi strici stomacul.

— Ba, să mă ierţi! nu miroase deloc a rânţed.

La oale... A cumpărat madam Petrescu fluieraşul şi au pornit toţi la grădină la Iliad. Când să intre strigă cocoana moaşă la unul cu fes:

— Mă! dzeanabet, ăla cu sampanica! ad-o limonadă!...

Şi după ce bea:

— E reţe, bravos! mai ado una.

Pe urmă trag toţi planeta de la o italiancă cu papagalul. D. Mitică a citit planeta cocoanii Lucsiţii:

„Ai să paţi multe după inima ta cea largă; dar să ai coraj, căci vei trăi până la adânci bătrâneţe în mare fericire".

— Ei, ass! ţe să mai paţ; dacă n-am păţit eu cât am fost zună! acuma, haber n-am!

Pe urmă d. Mitică a tratat-o pe tanti cu două bărdace de floricele calde...

Lăutari cu ţambalul, şi flaşnete, şi claranete cu toba mare, şi trâmbicioare, şi fluieraşe, şi hârâitori, şi cleşte clănţănind pe grătare, şi strigăte, şi zbierete, şi chiote! — e o plăcere!... şi un miros de grătar încins! — e o bunătate!... S-a aşezat prin urmare compania noastră la o masă, şi a comandat cârnaţi şi fleici şi două baterii cu sifon mare.

— Mă băiete! a strigat coana moaşă... la fleiţi să le pui ţimbru, m-ai înţeles? şi să le freţe bine cu ceapă, m-ai priţeput?

Şi trage-i pe urmă la fălci!

— Ce cioar'le, ţaţo! zice madam Georgescu, iar mănânci?

— Ţe mănânc? ţe-am mai mâncat?

Şi s-a făcut roşie ca sfecla şi a băut un macmahon pe nerăsuflate. Dar deodată, ca printr-un farmec, se opresc într-o clipă şi lăutarii şi cimpoierii şi claranetele şi toate glasurile, şi în acea clipă se aude banca pe care stă coana Lucsiţa făcând ca o cadenţă de fagot; apoi, iar porneşte cu mult brio grandioasa simfonie: muzici, jucării, cleşte, glasuri...

— Ţe? ţe râdeţi? zice coana moaşa roşie ca focul.

— Nu-i nimica! strigă d. Mitică. Sifonul meu a făcut aşa.

— Ce sifon? zice madam Petrescu. Nici n-ai pus mâna pe el!

— Parcă dumneata n-ai văzut sifoane să scârţâie fără să le atingi! dacă răsuflă la maşină...

Dar până să explice d. Mitică, moaşa s-a sculat repede şi s-a pierdut în învălmăşeală.

— Unde-i ţaţa? unde-i coana moaşa?

— S-a dus în grădină, zice d. Mitică, să mai tragă o planetă!...

Al dracului d. Mitică!

1900

DASCĂL PROST

Foarte de dimineaţă, într-o mahala depărtată, bat la uşa amicului meu Pricupescu, profesor de cursul secundar — predă istoria în clasele inferioare la un liceu. Deşi foarte buni prieteni, n-am fost niciodată la el acasă; aşa, nu mă mir că i se pare ciudat a mă vedea la dânsul.

— Ei! ce cauţi tu prin mahalaua noastră aşa de dimineaţă?

— Am trecut pe aici, zic eu, şi am intrat să-ţi dau bună ziua ... Ştiu că pe la ceasul ăsta pleci de-acasă... şi... zic: haide să văz... o fi plecat Pricupescu? dacă o fi plecat, bine; dacă nu, merg cu el până-n târg... Azi o să fie o căldură... Mai teribilă ca ieri... S-a pus pe călduri... O să ne topim în vara asta...

Pricupescu este un om bănuitor; zice:

— Fac prinsoare pe ce vrei, că şi tu ai venit să mă rogi pentru vreun măgar, pentru vreun leneş, pentru vreun ticălos...

— A! zic eu...

— Măi! adaugă el... mai am doi ani până să ies la pensie... douăzeci o să mi se pară!... Uf! să mă văz odată scăpat de canonul ăsta, care a ajuns de la o vreme nesuferit... Uite! până viu eu, citeşte!

Şi zicând acestea, scoate din buzunar un vraf de scrisori, mi le trânteşte dinainte pe masă şi iese. Pricupescu este indiscret. De vreme ce mi-a dat voie, m-apuc să-i citesc scrisorile.

Iubite Domnule Pricupescu,

Ştiţi că de când am fericirea a vă cunoaste, şi e cam mult de atunci, nu v-am supărat cu vreo rugăciune de favoare, fiindcă nu-mi place să importunez pe cineva în îndeplinirea datoriilor sale, mai ales când îl ştiu de o corectitudine exemplară ca Dv. Crez că a venit momentul ca, mai ales în şcoală, de la care depinde viitorul naţiunii noastre, noi românii să incetăm odată cu nenorocita sistemă a favoritismului, a îngăduielii, a hatârului. Când mai cu seamă ne aflăm în faţa unui bărbat devotat datoriei, cum sunteţi Dv., şi conştiinţios, fără nici o urmă de bănuială, trebuie să-l lăsăm a-şi îndeplini misiunea aşa cum crede el, în matura lui judecată nepărtinitoare. Profesori ca Dv. fac onoare unei şcoli, ei sunt o garanţie că tinerele generaţiuni care le trec prin mână, când vor deveni cetăţeni, vor fi perfect educate şi solid instruite şi vor face fala naţiunii. Pentru aceea, când frate-meu Ghiţă Postolache, deputatul, m-a consultat în ce liceu să-şi dea copilul la Bucureşti, i-am spus numaidecât:

— Dacă vrei să înveţe o bună creştere şi carte ca lumea, dă-l la liceul unde este profesor amicul meu Dl Pricupescu... Acolo poţi fi sigur şi-n privinţa educaţiunii, şi-n privinţa instrucţiunii!

Băiatul, Costică Postolache, după cum ştiţi, stă la mine, eu îi ţiu loc de tată; prin urmare, înţelegeţi de ce mă interesez, şi de ce-mi permit, în puterea prieteniei ce mi-aţi acordat-o totdeauna, a vă importuna cu o mică rugăminte. Nepotul meu, precum veţi fi observat cu perspicacitatea ce vă caracterizează, este foarte timid; pe lângă aceasta, a fost şi cam bolnav în anul acesta, a trebuit să-i scoatem o măsea, aşa că are o mare frică de examen. Ne-aţi îndatora foarte mult şi pe frate-meu şi pe noi mai ales, pe mine şi pe soţia mea, căci în grija noastră am avut pe copil, dacă aţi fi, nu indulgent, aceasta nu v-o putem cere, dar nici prea sever cu el, care nu ştiţi câtă iubire vă poartă şi cu cât respect pomeneşte totdeauna de Dv.

De aceea, fiindcă vedem cât ţine Costică la Dv., ne-am hotărât să vă luăm pe Dv. ca meditator, începând chiar din vacanţă. Ştiţi că mergem la ţară, la munte. Am fi fericiţi dacă aţi primi, cum n-aveţi îndatoriri de familie, să veniţi cu noi, neavând altceva mai bun de făcut, bineînţeles. Am dori ca şi-n vacanţă să se mai ocupe cu cartea.

N-ar fi rău, prin urmare, să ne vedem cât mai curând, ca să aranjăm această afacere. Până atunci, primiţi, stimate domnule Pricupescu, cele mai afectuoase salutări din partea soţiei mele şi din partea

devotatului D-voastră

Nicu Postolache,

senator”

— Halal de Pricupescu! zic în gândul meu eu, care cunosc bine şi pe nenea Nicu Postolache şi moşia lui şi gospodăria lui, şi mai ales pe madam Postolache... În paradis îl invită nenea Nicu şi consoarta! mâncare, băutură, aer, călărit... plus două sute de lei pe lună cel puţin... Oameni cu dare de mână!

Dar nu mai vine Pricupescu!... Să citim mai departe:

Amice Pricupescule,

Mâine încep la voi examenele. În interesul tău iţi atrag atenţia încă o dată, nu fi sever cu băiatul persoanei cunoscute. Ar fi o prostie din partea ta să faci exces de zel, când ştii bine că, şi fără să vrei tu, băiatul tot va trece. Pentru ce tu, un dăscălaş, numai ca să te faci grozav, să indispui pe nişte oameni cu atâta influenţă? Nu e mai bine să ţi-i faci binevoitori?

Aseară am prânzit acolo. Era o sumă de oameni mari. Toată vremea la masă s-a vorbit rău de profesori, care, după ce că nu sunt buni de nimic, apoi sunt şi brutali şi mojici, mai ales cu copiii de familii bune.

La plecare, cucoana a spus că dacă cumva persecuţi pe mititelul, n-are să-ţi meargă comod.

Eu am garantat pentru tine. Ia seama, în interesul tău.

Amic

N. N.

Alta:

Dragă Bică, cocoşelule moţat,

Dacă ai ţinut tu vreodată la mine măcar a suta parte din cât mi-ai spus, sper că n-ai să mă refuzi. A venit Miţa Popescu la mine cu lacrimi în ochi, şi m-a conjurat pe tot ce am mai sacru, să-ţi vorbesc în privinţa băiatului ei, Octavian Popescu, care zice că tremură toţi băieţii de frica ta, că eşti prea sever, şi că el are groază când se gândeşte la ziua de mâine.

Biata Miţă este desperată, fiindcă Octavian i-a spus curat că, dacă rămâne repetent, se împuşcă. Pune-te tu în locul ei, ca mamă.

Astă seară, nu se poate... Dar mâine seară la ceasul ştiut, negresit, cocoşelule moţat. Când ăi veni la puiculiţa ta, să-i spui că l-ai trecut pe Octavian.

Puiculiţa.

— Bravo, domnule Pricupescu! gândesc eu... Cine să fie puiculi-ţa? A! un plic *rose-pâle* cu un blazon aurit într-un colţ... Să vedem.

— Sunt gata; aide, că e cam târziu; am treabă la şcoală.

— Uite, frate Pricupescule, de ce venisem eu la tine, zic eu şi înghit în sec... apoi, îmi iau inima-n dinţi.

— De ce?

— Venisem să te rog să-mi faci un mare hatâr.

— Am înţeles... Nu ţi-am spus eu?... ghicisem...

— Ei! nu fi şi tu aşa de... cum să zic... de sever... Ştii că de când te cunosc... şi de! slavă Domnului! ne cunoaştem din copilărie... nu te-am supărat cu vreo rugăminte, fiindcă nu-mi place să importunez pe cineva, cât de prieten să-mi fie, în îndeplinirea datoriilor sale, mai ales când îl ştiu de o corectitudine exemplară, cum eşti tu...

— Apoi, atunci...

— Fireşte, nu zic; trebuie să ne hotărâm odată, mai ales când e vorba de şcoală, de la care depinde viitorul naţiunii noastre, noi românii, să încetăm, mă-nţelegi...

— Astea le-ai citit undeva.

— Pe onoarea mea, nu. Ei bine, tu... eşti un bărbat devotat şi conştiinţios, fără nici o umbră de bănuială, care trebuie în misiunea lui să fie, mă-nţelegi...

— Îţi spun eu că le-ai citit undeva...

— Zău, nu... Uite ce e: un băiat... timid... şi a fost cam bolnăvior iarna asta... a trebuit să-i scoaţă o măsea...

— Când îţi spun eu...

— Pe ochii mei!... şi în sfârşit, ce mai una-alta?... ce să mai umblu cu mofturi?... De colea ar fi pentru tine, un dăscălaş pârlit, pe timp de vară cinci sute de lei?...

Am aruncat vorba cea mare... Pricupescu e nebun!... a început să zbiere la mine... să-mi spuie că nu mi-e ruşine! prieten vechi! dar eu, cuminte, zic:

— Nu-ţi cunoşti interesul! De ce să te pui cu nişte oameni mari, care au atâta influenţă?... De-aia v-a ieşit vorba la toţi dascălii că sunteţi mojici şi brutali, mai ales cu copiii de familie bună!

— A! strigă Pricupescu... Iar?

— Secule! am strigat eu... Dacă e vorba de zbierete, apoi zbier şi eu... Un băiat cu atâtea rude, care ţi-ar fi de mare sprijin...

— Eşti un prost! strigă Pricupescu.

— Ba tu eşti prost!... Mă-sa e văduvă, bogată, frumoasă şi de familie mare... În loc să te iei cu binele, să te ia meditator!...

Am strigat degeaba; a fost peste putinţă să-l scot pe pedant din ale lui. Mare dobitoc dl Pricupescu!

1900

SITUAŢIUNEA

A fost o zi îngrozitor de fierbinte. Tocmai pe la unu după miezul nopţii, parcă s-a mai potolit puţin cuptorul, parcă începe să mai poată respira omul... Să respirăm. Stau în faţa unui local de noapte, o mică berărie, şi fiindcă am poftă de vorbă, aştept, nu cumva o pica vreun alt bucureştean iubitor ca mine de aer curat, să respirăm împreună: dacă o durere împărtăşită e pe jumătate uşurată, desigur o bucurie în doi e îndoită. Aşteptând, miros cum din apropiere adie dulce un zefir, pe când un municipal îşi face cu măturoiul lui enorm datoria, stricând odihna prafului şi făcând să se-mbrobodească în ceaţă din ce în ce mai deasă luminile felinarelor. Prin ceaţa aceea, mi se arată legănându-se o umbră... se apropie... Să fie un amic?... Da, e un amic; n-am aşteptat degeaba — e amicul meu Nae; şi lui îi pare bine că m-a-ntâlnit.

— Teribilă căldură a fost astazi! zice Nae, ştergându-se de sudoare.

— Teribilă! răspunz eu.

— Dar acuma tot poţi pentru ca să zici că respiri.

— Se-nţelege... De unde vii?

— Am fost pe la berării cu nişte prieteni.

— Ce mai nou?

— Prost, monşer... Este o criză, mă-nţelegi, care poţi pentru ca să zici că nu se poate mai oribilă... S-a isprăvit... E ceva care poţi pentru ca...

— Lasă, Nae, că se mai şi exagerează...

— Ce se exagerează, nene? Este o criză, care ascultă-mă pe mine, că dv. nu ştiţi, care, mă-nţelegi, statul cum a devenit acuma, eu după cum văz ce se petrece, că nu sunt prost, înţeleg şi eu atâta lucru, fiindcă nu mai merge cu sistema asta, care când te gândeşti, te-apucă groaza, monşer, groaza!...

Nae, foarte afectat, bea paharul lui de bere până-n fund, apoi după ce oftează adânc:

— Eu pot pentru ca să-ţi spui pe parola mea de onoare că-mi pare foarte rău! dar ştii?... foarte rău!! foarte rău!!! pentru ca să ajungem să vedem ţara mea, care era peste putinţă ca să prevază cineva o situaţiune foarte tristă, fiindcă le-am spus şi dumnealor...

— Cari dumnealor...

— Dumnealor cu cari am fost; zic: pot pentru ca să spui că nu se poate ceva mai trist, ca să vie un moment orişicât ai zice, când vezi că bate falimentul la uşă şi nu mai e nici un patriotism...

Nae face o figură foarte mâhnită; e aşa de obidit, încât ai crede că vrea să plângă.

— Bine, Nae, zic eu, nu trebuie să fie omul aşa de pesimist. Lucrurile or să se-ndrepte... este o recoltă admirabilă.

Nae, schimbând figura şi zâmbind cu compătimire de ignoranţa mea:

— Ce recoltă, nene, ce recoltă? D-ta n-ai văzut rapiţa?

— N-am văzut-o, că n-am fost pe-afară.

— Apoi vezi!... Rapiţa, moft!

— Ei, moft.

— Fireşte că moft, că nu poate pentru ca să dea nici patruzeci de milioane, şi dumnealor, mă-nţelegi, lucru mare! parc-a apucat pe Dumnezeu de-un picior cu rapiţa, care o să poată dumnealor pentru ca să ia două chile la pogon... Ai văzut acuma? unde sunt o sută cinzeci de milioane, care se lăuda?

— Bine, da' numai rapiţa e?... da' grâul?... da' porumbul? da' alelalte?

Nae iritat, maimuţindu-mi tonul:

— Da' cuponul de iulie? Da' cuponul de septembrie? da' cuponul de noiembrie? da' alelalte?

— O să le plătim.

Nae, încărcând tonul:

— O să le plătiţi! Cu ce o să le plătiţi? Nu te mai lipseşti de *Disconto...*

— Ce-i aia?

— Aia-i aia, care ştii dumneata de câte ori am spus eu, că o să se-nfunde odată cu cheltuelile nebuneşti, care pot pentru ca să zic că nici o ţară nu s-a mai întâmplat, pentru ca să vie şi să zică la un moment: nu mai am drept ca să mă împrumut fără voia dumitale! care atunci însemnează că nu mai eşti independentă nici la tine acasă, după ce ţi-ai vărsat sângele ca să ajungem pentru ca să aibă fortificaţii şi să poţi zice la un moment dat: până aci! nu permit!

— În sfârşit, guvernul o să...

Nae mă-ntrerupe:

— Las' că şi guvernul... Dumnezeu îl ştie şi pe el, care toate gazetele urlă în fiecare zi despre criză ministerială, pentru că nu se-mpacă, şi numa intrigi şi la conservatori şi la liberali, în loc să facă un guvern de coaliţie, cu toţi bărbaţii de stat; care să le zică Regele, mă-nţelegi, serios: vă ordon pentru ca să limpeziţi situaţiunea, fincă aşa nu poate pentru ca să meargă, ca dumneata să tragi încolo, şi dumnealui încoace, fincă niciodată nu s-a-ntâmplat în alte ţări, nici pe vremea fanarioţilor, putem pentru ca să zicem, nici înainte de independenţă, în detrimentul prestigiului, care trebuie toţi să lupte, dacă e vorba să aibă pretenţii de oameni politici... Dumneata nu vezi, cu chestia economiilor...

— Ba văz!

— Apoi, dacă vezi, ce mai umbli cu mofturi?

— Ba nu umblu deloc cu mofturi; e o chestie destul de grea.

— Economii? Hm! Zice că face economii... mofturi! şi cu bugetul încărcat cu treizeci şi şase de milioane, care mă prinz cu dumneata pe ce pofteşti că nu poate pentru ca să fie o realitate...

— Dacă e vorba de economii, zic eu, pentru ce nu desfiinţăm armata, care...?

— Ce vorbeşti, domnule? se poate să spui astfel de absurdităţi?... Tocmai acuma să desfiinţăm armata?

—De ce nu?

— Dumneata nu vezi cum se încurcă lucrurile în politică, care nu poţi pentru ca să ştii de azi pe mâine cum poate pentru ca să devie o complicaţiune... Dumneata nu vezi ce se petrece în China cu boxerii, şi toată Europa nu poate pentru ca să se-nţeleagă; asta e o chestie mare, nu vorbi aşa, îmi pare rău!

S-a răcorit binişor... Ceaţa s-a lăsat încet-încet peste capetele noastre, aşezându-se iar la pământ. E târziu... Fanaragiul companiei de gaz a început să închidă becurile. Se face ziuă. Plătim şi ne sculăm.

— Unde mergem? întreabă Nae.

— Eu, zic, mă duc spre casă.

— Ai la o simigerie, trebuie să scoaţă covrigi calzi.

— E târziu, Nae...

— Eu nu mă duc d-acu acasă, zice Nae. Mai umblu prin oraş... pân-o face.

— Cine să facă?

— Nevastă-mea.

— Ce?

— O apucase aseară durerile.

— !...

— Nu pot, monşer, pentru ca să stau când face... Mă plimb aşa de colo până colo; mai beau o bere, un macmahon, un şvarţ, mai vorbesc cu un prieten, trece vremea; şi când mă întorc... gata.

— Face greu?

— Ştii, nici prea-prea, nici foarte-foarte. Ăl din urmă, Costică, a fost mai greu: i l-a scos cu fiarele...

— !...

— Acu a venit doctorul, da' a zis că poate pentru ca să n-aibă trebuinţă de cleşte...

— !...

În momentul când deschiz ochii cât pot mai mari, trece o birjă cu o damă. La lumina zorilor, Nae recunoaşte desigur pe acea damă, pentru că începe să strige, luându-se după trăsură:

— Madam Ionescu!... Coană moaşă! Madam Ionescu!

Dama întoarce capul, recunoaşte şi ea pe Nae şi opreşte trăsura.

— A făcut? întreabă Nae.

— Da, răspunde moaşa.

— Uşor? întreb eu.

— Foarte uşor.

— Uf! adaog. Ce?

— Băiat.

Şi trăsura moaşei porneşte.

— Bravo, Nae! să-ţi trăiască!

— Mersi, asemenea... Ei, acu nu mai am grijă... Ai la simigerie...

Şi mă ia la braţ.

— Ştii ce-ar trebui la noi? zice Nae

— Ce?

— O tiranie ca în Rusia... Nu mai merge, mă-nţelegi. Constituţia, care aceea ce vezi că se petrece, nu poţi pentru ca...

Zic:

— Nae! scuză-mă; e aşa de târziu, care nu pot pentru ca să mai merg...

— Îmi pare rău...

— Mi-e aşa de somn, care trebuie negreşit pentru ca să mă culc. La revedere.

M-am suit într-o birjă şi l-am lăsat pe fericitul tată pentru ca să meargă singur la simigerie.

1900

O ZI SOLEMNĂ

Zi-ntâi de mai stil nou 1900, zi de redeşteptare, ziua florilor, ziua triumfului primăverii, a fost ziua şi a unui alt mare triumf – triumful unei idei mari! ziua-n care s-a realizat în fine un ideal de multă vreme hrănit cu pasiune în sufletul celui mai neobosit dintre primarii urbani ai regatului, în sufletul bravului meu amic Leonida Condeescu, primar al urbei Mizil. Numai acela care a luptat în viaţa lui pentru o idee mare, numai acela care şi-a jertfit liniştea, odihna, totul, pentru o cauză publică, numai acela poate înţelege importanţa zilei de 1 mai 1900.

Mizilul!... Aşezat la poalele Tohanilor, celebre podgorii, această urbe - o grădină - se răsfaţă cu multă cochetărie pe o pajişte plană, asupra căreia bate soarele în plin de cum răsare şi până apune, iarna şi vara. Rar se găseşte o panoramă aşa de plăcută şi atât de luminată: la miazănoapte, trâmba podgoriilor aci aproape, şi mai sus, în depărtare, treptele din ce în ce mai azurii ale Carpaţilor; la miazăzi, câmpia vastă, care se-ntinde, uşor povârnită, până departe-n Dunăre. La spate cea din urmă treaptă a munţilor; în faţă neţărmurita zare a câmpiei. Se poate zice că Mizilul este poarta Bărăganului. Alături se află Fefeleiul, ilustru pentru vechimea lui istorică, leagănul aristocraţiei de pe albia Buzăului; se mai află apoi aci aproape Inoteştii şi mai încolo Lipia, amândouă vestite pentru cultura pasionată a rasei cavaline şi pentru cursele de cai pe deşelate şi pe distanţe de sute de kilometri...

Se întinde o câmpie
Pe sub poale de Carpaţi
Câmp deschis de... călărie,
etc.

Mizilul străluceşte în mijlocul tutulor, până acum ca reşedinţă de suprefectură şi ca una din cele mai importante centre politice ale ţării. El datoreşte însă în mare parte importanţa sa activităţii, energiei şi devotamentului lui Leonida Condeescu. Se poate oare zice Termopile fără a zice Leonida? Nu, desigur. Ei! tot astfel, cine zice Leonida zice Mizil. Mizilul nu se poate concepe altfel; dar nici Leonida.

Ce a făcut Leonida Condeescu pentru urbea lui este imposibil de descris pe larg într-un cadru aşa de strâmt. Mă voi mărgini prin urmare a consemna, în liniamenlele lor generale, unele din faptele sale cele mai importante ale căror mobil a fost totdeauna dorinţa fierbinte de a afirma importanţa Mizilului, de a grăbi ridicarea Mizilului, de a realiza înflorirea Mizilului. Este Leonida un ambiţios? Da, fără îndoială! zic eu; dar când ambiţiunea nu este egoistă, ci altruistă; când ea s-aprinde pentru binele public, este nobilă şi mai presus de orice laudă. Din frageda lui tinereţe,

Leonida a visat un Mizil mare, un Mizil cel puţin capitală de district deocamdată... Astfel, odată l-a întrebat profesorul la lecţia de geografie:

— Leonido, care e capitala judeţului Buzău?

— Mizilul, domnule! a răspuns cu mândrie tânărul Leonida, viitor primar al urbei sale natale.

— Nu e adevărat, Leonido, a zis profesorul: e Buzăul... Dar capitala judeţului Prahova?

— Mizilul, domnule! a răspuns hotărât junele.

— Nu e adevărat, Leonido: este Ploieştii.

— Dar a judetului Ialomiţa?

— Mizilul, domnule! a răspuns desperat băiatul.

— Nu-i Mizilul; e Călăraşii... Treci la loc!

Leonida a tăcut, încruntându-şi sprâncenele — e foarte sprâncenat — şi a trecut la loc. Dar dacă a tăcut, asta nu înseamnă că n-a gândit...

— A! şi-a zis el în gândul lui. A! care va sa zică Mizilul nu e capitală de judeţ!

De atunci tânărul nu a mai avut astâmpăr şi, înainte chiar de vârsta legiuită, s-a aruncat cu pasiune în luptele politice, şi — orice glumă de o parte — trebuie să mărturisească fiecine că puţini dintre bărbaţii noştri politici mari şi mici au fost aşa de consecvenţi ca Leonida: soldat credincios al partidului conservator, încă de pe vremea când nu se-ndura să crează că Mizilul ar putea fi ceva mai puţin decât capitala Ialomiţei, dacă nu a Buzăului, sau a Prahovei, a ramas până astăzi acelaşi — partidul său n-are un membru mai nestrămutat şi mai devotat.

Toate stăruinţele lui Leonida pentru a face din Mizil capitala unuia dintre cele trei judeţe limitrofe au ramas infructuoase: era peste putinţă a se degrada, fără nici un motiv plauzibil, Ploieştii, Buzăul, ori Călăraşii. În privinţa Ploieştilor, Leonida găsise motivul, un motiv destul de puternic: Ploieştii se făcuseră vinovaţi de o crimă contra unităţii statului; acest oraş se proclamase odată republică independentă; statul avea tot dreptul să pedepsească Ploieştii şi să declare Mizilul capitală a Prahovei. La această argumentare zdrobitoare a lui Leonida, i s-a răspuns că un caz identic se petrecuse cu sora noastră de gintă latină, Franţa: Parisul se declarase şi el comună independentă; cu toate astea, nimeni nu s-a gândit să-l pedepsească prin degradare, mutând capitala districtului în altă parte, la Versailles, de exemplu.

Atunci, Leonida a propus guvernului o altă soluţiune: să se ia câte o bucată din cele trei judeţe limitrofe, să se facă un trup, care să se declare judeţ de sine stătător cu capitala Mizil. Soluţiunea era neadmisibilă din cauza crizei de care suferea tezaurul public.

Fără să renunţe a gândi la realizarea visului sau într-un timp mai oportun, Leonida a început să stăruie ca barem să se strămute la Mizil Episcopia de Buzău. Fatalitate, însă! s-a opus Sinodul.

— Atunci, dacă nu se poate Episcopia, strămutaţi la Mizil măcar regimentul 32.

La aceasta s-a opus comenduirea corpului respectiv de armată.

— Atunci, dacă nu se poate regimentul 32, înfiinţaţi-ne un liceu clasic şi mutaţi la Mizil facultatea de medicină din Iaşi!

La aceasta s-a opus Ministerul Cultelor.

— Sau clădiţi-ne un teatru naţional cu o subvenţie din partea statului.

La aceasta s-a opus Direcţia generală a teatrelor.

„Mulţi vrăjmaşi are Mizilul!” a gândit cu amărăciune Leonida, şi la acest gând şi-a îndoit energia. A cerut o audienţă la Rege. La această audienţă, Leonida şi-a aşternut tot programul său de dezvoltare a Mizilului, arătând în culori vii Suveranului perspectiva unui măreţ oraş, care să fie cu vremea fala regatului.

— Sire, tot s-a făcut pentru alte oraşe; pentru Mizil, nimic! Noi n-avem reşedinţă de judeţ, n-avem tribunal, n-avem episcopie, n-avem regimentul 32, n-avem liceu, n-avem facultate de medicină, n-avem teatru naţional, n-avem pod peste Dunăre, — n-avem nimic, nimic, Sire!... Rugăm pe Maiestatea Voastră să ni se dea şi nouă ceva din toate astea. Să nu se uite că Mizilul este un oraş, care a luat totdeauna parte cu entuziasm la cele mai mari acte ale istoriei naţionale; este păcat, Sire, ca Mizilul să fie astfel persecutat; că nu putem pentru ca să zicem alt decât că e o persecuţiune!

Suveranul a promis că va recomanda atenţiunii guvernului stăruinţele energicului primar, şi-n adevăr, cum a văzut pe preşedintele consiliului, i-a vorbit despre Mizil, şi despre Leonida. Preşedintele consiliului a surâs cu bunătate şi a spus Regelui:

— Sire, primarul Mizilului este un tănăr foarte meritos; însă are... are... nu un cusur, ci un exces de calitate: ţine să facă cu orice preţ şi cât se poate mai iute din urbea sa măcar un port de mare...

Pe când Leonida medita asupra chestiunii arzătoare: „ce s-ar putea cere guvernului în favoarea dezvoltării Mizilului?” iată că Direcţia Generală C.F.R. înfiinţează expresul Bucureşti-Berlin via Breslau. Leonida ia itinerariul oficial şi vede... o scăpare din vedere, probabil! o greşeală de tipar, desigur!! În dreptul Mizilului nu se indică ora — o linie dreaptă, ca la Inoteşti şi la Vintileanca! Aleargă la gară... Cercetează... Nenorocire! Nu e scăpare din vedere, nu e greşeală de tipar! Este exact: expresul trece pe la Mizil fără să se oprească, nici la dus, nici la întors!

A! asta e prea mult!

Un an! un an întreg de alergături, de stăruinţe, de protestări, de ameninţări! un an de nelinişte, de neodihnă, de luptă eroică! Atâta luptă trebuia sa fie-n sfârşit încoronată de succes. În sfârşit, de la 1 mai stil nou, trenul numărui 5 Bucarest-Berlin şi trenul numărui 6 Berlin-Bucarest se opresc în gara Mizil. Cel dintâi soseşte în gară la 10 şi 12 minute şi pleacă la 10 şi 13 minute antemeridiane; cel de al doilea soseşte la 6 şi 37 şi pleacă la 6 şi 38 minute postmeridiane. La trecerea primului tren, simpaticul primar al Mizilului, în culmea emoţiunii, emoţiune legitimă a unui triumf atât de greu repurtat, a expediat colegului său, primarului de la Breslau, următoarea telegramă:

Maire Bürgermeister,
Breslau
Aujourd'hui jour solennel matin précises 10 h. 12 min. express Bucarest-Berlin arêté gare notre Midil pavoisée foule énorme presque dix mille personnes applaudissements frénétiques enthousiasme comble commission trois citoyens notables montés aller Buzeo banquet rentrer soir précises 6 h. 37 min. Midil express Berlin-Bucarest. Vive Allemagne! vive Roumanie! Vive Breslau! Vive Midil! Salutations fraternelles!

Maire Bürgermeister Midil

Léonida Condeescu

Înainte de înapoierea comisiei de trei de la Buzău, Leonida primeşte următoarea telegramă:
Maire Bürgermeister,
Midil,
Breslau touché profondément sentiments Midil! Vive énergique maire Lèonida Condeescu.

Maire Bürgermeister Breslau

Nedescifrabil

A! dar nu e totul sfârşit! zice Leonida, şi se suie în expresul numărui 6.
— Unde merge acest primar, care nu oboseşte niciodată?
— La Bucureşti.
— Ce treabă are la Bucureşti?
— Merge să stăruiască la C.F.R. ca, pe tăbliţa albă cu litere roşii, care indică directia celor două exprese, să se scrie de acum: *Berlin-Bucarest via Breslau-Midil,* şi, viceversa: *Bucarest-Berlin via Midil-Breslau.*

1900

AMICUL X...

Un tip eminamente simpatic este amicul meu X..., foarte bine cunoscut de noi toţi bucureştenii. Cum să nu-l cunoaştem? Îl întâlnim aşa de adesea, pretutindeni: în somptuoasele saloane de elită, în sindrofiile modeste de mahala, la Capşa, la Gambrinus, la Zdrafcu, la Jockey şi la cafeneaua Schreiber din Lipscani, în Orient-Express, în tramcar, în cupeu cu roate de cauciuc, pe jos în galoşi — pretutindeni gata a te saluta cu toată afabilitatea şi a-ţi întinde cordial mâna lui, să fii mitropolit sau paracliser, general ori căprar, ministru ori comisionar de stradă, nobil, mojic, ş.cl.

Din cauza acestei mulţimi imense de varii cunoştinţe, pe care ştie să le cultive cu o artă superioară, X... devine pentru fiecare din noi cel mai preţios prieten. Frecventând atâtea ş-atâtea cercuri diverse, care-i sunt deopotrivă de familiare, se-nţelege câtă admiraţie trebuie să-mi inspire mie, care cunosc aşa de puţină lume şi care sunt aşa de puţin introdus mai ales în cercuri de seamă, unde se-nvârtesc personaje ilustre.

El ştie câtă admiraţie-mi inspiră, cât ascendent moral şi intelectual exercită asupră-mi; de câte ori însă ne întâlnim amândoi, nu-mi arată nici un fel de mândrie care m-ar atinge; totdeauna modest, simplu şi fără nici o pretenţie, mă pune în curent cu tot ce se petrece în sferele înalte. Omul acesta pare că nu ştie cât preţuieşte pentru mine amiciţia lui: nu-şi face idee, desigur, ce fericit sunt eu când aflu de la dânsul importantele secrete ale zeilor.

Eu stau într-un local ieftin de consumaţie, într-o berărie populară, pierdut în mulţime, şi mă gândesc: eu nu sunt un cine, eu sunt un ce; în masa omenirii, eu sunt un număr trecut la statistica populaţiei, şi poate chiar acolo trecut cu vederea, fiindcă, la ultimul recensământ al populaţiei capitalei, mai la toţi din mahalaua noastră au mers agenţi cu catastifele, la mine n-au venit. Nu sunt vreun ambiţios; dar gândul acesta mă mâhneşte... Să te vezi, să te înţelegi aşa de mic, aşa de neînsemnat! Sub povara acestei gândiri, oftez şi-mi aplec în jos fruntea cu umilinţă. Dar simţ îndată o mână pe umărul meu încovoiat; ridic ochii; a! ce plăcere! este amicul meu X... Vine din cine ştie ce sfere înalte, să-mi facă onoarea a sta într-o berărie populară alături cu mine. O strângere de mână cordială. Această strângere de mână îmi ridică imediat moralul.

Îl cunosc bine pe X..., ştiu că are sa mă înnobileze, să mă facă să am o mai bună părere de mine, comunicându-mi lucruri ce nu le poate şti un om care nu frecventează decât lumea de jos, cum am zice, care nici la picioarele Olimpului nu poate s-ajungă vreodată. Cu respect şi cu dragoste mă ridic şi-i fac loc la masa mea, şi nu mă aşez pe scaun decât după ce el s-a aşezat mai întâi. Amicul meu răsuflă, scoate batista şi se şterge de sudoare; desigur, a venit pe jos. Faţa-i e radioasă; clipeşte foarte semnificativ din ochi; de câte ori clipeşte aşa, cu privirile parcă ar fi întoarse de-a-ndărătele

către fundul magaziei cu gânduri şi idei, sunt sigur că e plin de informaţiuni de mare însemnătate, de o importanţă capitală. Eu încep sa palpit de nerăbdare: vreau cât mai iute să-l pornesc a da drumul nepreţuitului izvor.

— Uf! zice amicul meu; grozavă căldură azi!...

— Grozavă! zic eu.

— Ce mai nou?

— Ce sa fie? zic... Ştiu eu?... De unde să ştiu eu?... Eu să te întreb pe dumneata, nu dumneata pe mine.

Amicul meu zâmbeşte cu acea satisfacţie pe care o simte orice om când i se face dreptate.

— De unde vii? întreb eu.

— De la Take...

Cititorul nu ştie, fireşte, de la care Take vine amicul meu X... Eu însă ştiu. Amicul meu X..., care este în termeni familiari cu toată lumea, fireşte că nu va zice ca mine şi ca dumneata, când am veni de la acel Take, că vine de la dl Take Ionescu, ci zice pur şi simplu:

— De la Take.

— Ei?...

— Nu vrea sa intre în combinaţie... Hotărât!... Cât n-am stat de capul lui!... Nu vrea şi pace!...

— !...

— ...Când intram la el, ieşea şeful...

Noi, eu şi dumneata, zicem dl Petre Carp, sau dl Carp, când ne e mai degrabă; amicul meu X... zice şi mai simplu: şeful.

— Ei?

—Şeful era bine dispus... zice: „Mergi la Take?” zic: „Da!” zice: „Mai caută de-l convinge şi tu, că pe mine m-a obosit!” şi a plecat râzând. Nu-l ştii pe şeful?...

— Nu! zic eu.

— ...Zeflemist. Am râs alaltăieri cu el la „Continental”!...

— !...

— Era şi Barbu...

— Dl Delavrancea?

— Da... şi Nicu...

— Dl Filipescu?

— Ei da! şi Costică...

— ?...

— Costică Arion... Costică ar fi vrut mai bine Justiţia; dar nu-l ştii pe şeful? cu şeful nu se discută...

O pauză, în timp ce nu ştiu cum să admir mai mult pe acest om, care, stând la mijloc, pe când de o parte îi stau atâtea personaje strălucite, de altă parte îmi permite să stau eu. Iată cum te ridică prietenia unui aşa bărbat!... Rup tăcerea, şi, timid:

— Frate, e adevărat că or sa scază lefurile?

— Nu se ştie nimic pozitiv până acuma. Tocmai de asta vorbeam ieri cu Alexandru...

Amicul meu vede că-l privesc cu ochii unui om care nu-nţelege şi:

— Cu Alexandru... cu Marghiloman. El nu e de parere să se întindă prea mult coarda economiilor; el crede că trebuiesc studiate mijloacele de a crea izvoare de producţie. Du reste, asta este şi părerea şefului şi a lui Nicu, în fine a tutulor.

O trăsură trece pe dinaintea berăriei, unde ne aflăm la masă. În trăsură este un domn cu barbete... Parcă l-aş cunoaşte... L-am văzut tot în trăsură, mi se pare, la o paradă, când s-au deschis Camerele... Amicul meu salută foarte familiar pe domnul din trăsură, care, uitându-se în altă parte, nu bagă de seamă şi nu răspunde la salut.

— Aha! zice amicul meu. A venit şi el... Azi, mâine, se isprăveşte cu formarea cabinetului.

— Care el?

— Nu l-ai văzut când l-am salutat?... Costică.

— A! ăsta e Costică Arion? zic eu; îl credeam mai tânăr.

Amicul meu râde cum se râde de un ignorant.

— Nu Costică Arion... Costică Ollănescu.

— A!... Ei cum s-aude că o să se combine, dacă nu intră şi dl Take Ionescu?

— Apoi, dragă, dacă până la urmă nu l-om putea convinge pe Tăkiţă, lucrul este hotărât aşa: Şeful, prezidenţia şi Finanţele; Maiorescu, Justiţia; Alexandru, Externele; Costică, Instrucţia.

— Care Costică?

— Arion... Costică, Internele.

— Alălalt...

— Ollănescu... Nicu, Domenele, şi Ionaş, Lucrările publice.

— La război, cine?

— Jac. Jac şi Ionaş rămân... Câte ceasuri sunt?...

— Cinci şi zece.

— Sapristi! zice amicul meu, sărind din loc. E târziu, te las. Am promis lui Nicu să merg cu el la Sinaia. Acceleratul pleacă la 5 şi 40. Mai am numai o jumătate de ceas, şi trebuie să trec şi pe la Barbu, să-i spui să nu uite de ce-a vorbit cu Nababul. Am două halbe şi un corn... plăteşte tu... Mă grăbesc... La revedere!...

A doua zi, duminecă, la şase dimineaţa, mă sui într-un vagon de clasa a treia, în trenul de plăcere pentru Sinaia. Pe cine găsesc în vagon? pe amicul X... vorbind politică cu mai mulţi negustori, care îi sorb cu mult nesaţiu vorbele preţioase. Cum mă vede:

— M-am încurcat aseară la vorbă cu Barbu şi am scăpat trenul. Apoi, urmând vorba începută, către negustori:

— Eu i-am spus: ghenerale, nu te grăbi...

TREN DE PLĂCERE

S-a hotărât, care va să zică...

Madam Georgescu — Miţa Georgeasca — cu d. Georgescu — Mihalache — pleacă la Sinaia cu trenul de plăcere. Însă, de mult madam Georgescu a promis „puiului” să-l ducă odată şi pe el la Sinaia; prin urmare, trebuie să-l ia şi pe puiul; dar puiul nu merge nicăieri fără „gramamà”; prin urmare, şi pe gramamà trebuie s-o ia. Puiul este mititelul Ionel Georgescu, în etate de cinci anişori împliniţi, unicul fruct până astăzi al amorului părinţilor săi; iar gramamà este cocoana Anica, mamiţa mamiţichii puiului.

Trenul de plăcere pleacă din Gara de Nord sâmbătă după-amiazi, la orele trei fără cinci. Sâmbătă, aşadar, de la amiazi, amândouă aceste doamne încep să se pregătească de plecare. Madam Georgescu este pe deplin stabilită asupra toaletei sale: bluza vert-mousse, jupa fraise écrasée şi pălăria asortată; umbreluţa a roşie, mănuşile albe şi demibotinele de lac cu cataramă; ciorapii de mătase vărgaţi, în lungul piciorului, o bandă galbenă şi una neagră, despărţite cu câte un fir stacojiu. Cocoana Anica se-mbracă în negru, aşa se-mbracă dumneei de când a pierdut pe răposatul Nicula; culoare deschisă n-a mai purtat, decât acuma de curând, barej conabiu la cap. Cât despre puiul, nici nu mai încape discuţie — el va purta la Sinaia uniforma de ofiţer de vânători ca prinţul Carol. Până să potrivească mamiţa pe madam Georgescu, până să-mbrace pe puiul şi să-i puie sabia, iată că s-a făcut ceasul două fără douăzeci. La ceasurile două fără un sfert, iată soseşte şi d. Georgescu cu un muscal cu cauciuc. Cum intră şi dă cu ochii de gramamà, strigă:

— Cocoană! încă n-ai plecat? să ştii c-ai pierdut trenul! Până s-ajungi la tramvai, cum umbli d-ta; până să-l apuci, că poate n-ai noroc să-ţi treacă tocmai atunci; până să ajungi la gară — s-a isprăvit! n-are să te aştepte trenul pe dumneata...

Apoi, văzând pe gramamà că tândăleşte căutând nişte chei:

— N-auzi, cocoană, că scapi trenul?

Cocoana Anica porneşte, şi madam Georgescu după ea:

— Mamiţo, ştii unde am vorbit să ne-ntâlnim: în salon de clasa-ntâi... Ai auzit?

Gramamà a plecat să caute tramvaiul. D. Georgescu cu familia şi cu un coşuleţ elegant de provizii — salam, opt ouă răscoapte, un pui fript, două jimble, sare, piper, în sfârşit tot ce trebuieşte — se urcă în birjă şi:

— La gară, gaspadin!

De douăzeci şi cinci de minute, familia Georgescu stă în salon de clasa-ntâi, şi gramamà nu mai soseşte. Ceasornicul arată două şi jumătate... Madam Georgescu începe sa devie impacientă. Trei fără douăzeci şi cinci...Mai sunt douăzeci de minute; la casă se dau bilete, şi cocoana Anica nu mai vine. D. Georgescu începe a bănui că n-are să trebuiască a mai lua

patru bilete, poate că trei or s-ajungă, şi porneşte din salonul de aşteptare să meargă la ghişet. Dar în uşă întâlneşte piept în piept pe gramamà, care nu mai poate de gâfâială.

— Uf! nu mai poci! zice cocoana Anica.

Dar d. Georgescu îi numără parale potrivite pentru un bilet de dus şi întors clasa III, şi-i arată ghişetul respectiv.

Peste câteva minute, trenul sboară-nspre Carpaţi.

— Biletele, vă rog, domnilor, zice politicos conductorul, intrând în primul vagon de clasa-ntâia. D. Georgescu arată două bilete.

— ...Mititelul... al d-voastră? întreabă conductorul arătând pe ofiţeraşul de vânători, care s-a suit cu picioarele pe bancheta de catifea.

— Da! dar n-a-mplinit patru ani... Nu trebuie să ne-nveţi dumneata pe noi regula, zice madam Georgescu.

Conductorul salută politicos şi trece mai departe.

— I-ai spus mamiţii (întreabă discret madam Georgescu pe consoartele dumneaei) să bage de seamă să nu-i fure cineva coşul?

D. Georgescu dă din cap şi se mulţumeşte să zică numa:

— Hâhâ!

Mai discret încă, întreabă d. Georgescu pe consoarta d-sale:

— I-ai dat ceva parale?

Madam Georgescu răspunde consoartelui tot aşa de laconic cum i-a raspuns şi dânsul.

— Cât?

Madam Georgescu arată mâna cu cele cinci degete răsfirate: cinci — adică, o băncuţă.

Treizeci de bani, tramvaiul de la Zece Mese până la gară: care va să zică gramamà are încă douăzeci de bani pentru ca să cumpere două legături de vişine la Comarnic. Şi-n adevăr, le şi cumpără, şi le şi mănâncă pe jumătate până la Valea Largă, cu sâmburi cu tot. Trenul soseşte la Sinaia regulat. Lume — destulă. Dar cu toată-mbulzeala, cine ştie să-şi facă un plan bine hotărât, nu se rătăceşte niciodată. Familia Georgescu ştie perfect ce are să facă pas cu pas şi minută cu minută. Astfel, madam Georgescu cu d. Georgescu şi cu puiul se urcă-n birjă şi merg drept în parc, unde muzica militară cântă cadrilul *Les petits cochons*, să se asigure de o odaie cu două paturi la Regal; iar gramamà cu coşul merge la Mazăre să se asigure de o odaie cu un pat: e atât de aproape Mazăre de gară, că nu face pentru ca să mai dai parale la birjă. D. Georgescu însă dă unui băiat un ban, să ducă după gramamà coşul.

S-a întunecat... Lămpile electrice încep a sclipi. Puiului i-e foame. D. Georgescu lasă pe madam Georgescu pe o bancă în aleea principală, unde e toiul promenadei de lume bună, şi pleacă cu puiul la gramamà. Fatalitate! La otel Mazăre i se spune că n-a fost odaie goală şi că a trimis-o pe jupâneasa la otel Manolescu, devale. D. Georgescu coboară cu bravul ofiţeraş de vânători, care este foarte obosit şi flămând. La Manolescu, iar fatalitate! n-a fost odaie goală, şi a trimis-o pe jupâneasa la otel Voinea, în

Izvor. D. Georgescu suie cu bravul ofiţeraş, după ce i-a cumpărat o franzelă şi i-a dat sa bea apă. Trecând spre Izvor, se abate prin parc să spuie lui madam Georgescu, nu cumva să-şi piarză răbdarea aşteptându-l. Fatalitate! Madam Georgescu lipseşte de pe bancă. D. Georgescu lasă un moment pe puiul, care nu mai poate umbla, să se odihnească pe bancă, face câţiva paşi în sus, apoi în jos, să găsească pe madam Georgescu. Madam Georgescu, nicăieri! Se-ntoarce să ia pe puiul, să-l ducă la Voinea şi să se-ntoarcă apoi în parc, unde trebuie până în fine să găsească pe madam Georgescu. Fatalitate! Puiul lipseşte.

— Pardon, zice d. Georgescu către un domn care stă pe bancă, n-aţi văzut un copilaş frumuşel, îmbrăcat în uniformă ca prinţul Carol?

— Ba da... Acu a plecat cu o damă...

— Cu o damă înaltă, cu o bluză verzuie şi cu jupă...

— N-am băgat de seamă; dar am auzit că dama-i zicea „puiule” şi băiatul „mamiţico”.

— Pardon, încotro a pornit?

— Încoace, răspunse domnul, arătând înspre Mazăre. Dama zicea că-l duce pe puiul la gramamà.

D. Georgescu porneşte înapoi la Mazăre... Acolo i se spune — fatalitate! — că madam Georgescu a fost acum cu puiul şi, negăsind pe gramamà, a plecat devale la Manolescu. Degrab’ la Manolescu...

— A fost o damă cu băieţelul cu care aţi fost d-voastră şi i-am spus tot cum v-am spus d-voastră, că n-am avut odaie, şi am mânat-o la Voinea.

D. Georgescu suie şi porneşte cu pas regulat către Izvor. Ajunge foarte obosit şi asudat la Voinea... Fatalitate! La Voinea nu se află nici madam Georgescu, nici puiul, nici gramamà, nici coşul.

— Ce-i de făcut?

Cu toată inteligenţa lui, d. Georgescu stă câteva momente pe loc fără să poată răspunde la această întrebare... Va trebui să răspunză însă...

— Ce?

Pentru cine nu e deprins să se caţere pe munţi, putând trece ca o capră din valea Prahovei în a Ialomiţei, Sinaia nu se poate compara mai nemerit decât cu un stomac: o încăpere mai mult sau mai puţin largă, având două deschizături destul de strâmte. Te-a inghiţit odată Sinaia, nu mai poţi ieşi decât ori pe sus, spre miazănoapte, către Predeal, ori pe jos, spre miazăzi, către Comarnic. Prin urmare, îşi face d. Georgescu următoarea judiţioasă socoteală:

— Trebuie sa fie în Sinaia, că n-au avut pe unde zbura.

N-apucă sa isprăvească această gândire, şi cineva, venindu-i drept în faţă, sub lumina unei lămpi electrice, îi zice:

— Să-mi scrii, nene Georgescule!

— Adio, Mitică...

— Te aşteaptă-n parc madam Georgescu cu familia Vasilescu şi cu locotenentul Mişu.

— În parc?... Să-mi scrii, Mitică!

— Adio şi n-am cuvinte, nene Mialache!

D. Georgescu îndoieşte pasul... intră în parc; caută peste tot... Madam Georgescu - fatalitate! - nicăieri. Obosit, omul şade pe o bancă, să răsufle, şi, pentru prima oară, după o alergătură de cinci ceasuri, înjură în gând... Pe cine?... Pe coana Anica... Dumneei a făcut toată încurcătura, dumneei face toate încurcăturile... Dar... nu strică dumneei; el strică; nu trebuia s-o ia; trebuia s-o lase la Bucureşti... Şezând astfel pe bancă-n parc, în prada unor gânduri destul de nefavorabile cocoanei Anichii, d. Georgescu nu ia seama că muzica a plecat şi că lumea încet-încet s-a strecurat, mergând fiecare către culcuşul său. A! e grozav sa ai fiinţe iubite, rătăcite departe de tine, şi să nu ştii la un moment în ce loc se află, ce fac, ce li se intâmplă, ce vorbesc, ce simt, ce gândesc despre tine... le e lor dor de tine, cum ţi-este ţie de ele? etc., etc.

„Unde dracul s-a băgatără?” zice d. Georgescu...

Şi iar o înjurătură — de astă dată la adresa tutulor celor trei fiinţe iubite, pe care le caută fără sa le găsească. Dar iată că un glas simpatic îl trezeşte pe d. Georgescu din urâtele-i gânduri.

— Bravos! dle Mialache! bravos!

Este coana Anica, mamiţa lui madam Georgescu.

— Cocoană! strigă ginerele, sărind drept în picioare... Unde umblaţi, cocoană?

— Bravos! tot dumneata-ntrebi...

— Fireşte că eu, dacă nu ştiu... De cinci ceasuri de când umblu după d-voastră.

— După noi!... Ce spui, frate?... Dar la Oppler nu puteai sa vii? A nemerit orbul Brăila... şi d-ta...

— La Oppler te-am trimis eu pe d-ta? strigă d. Georgescu scos din pepene... La Oppler? Dracul era să ştie că d-voastră sunteţi la Oppler? Eu v-am căutat la Mazăre, la Manolescu, la Voinea, în parc.

— La Voinea?... Nu mi-a zis Miţa că ne-a găsit loc la Vasileasca?...

— Când ţi-a zis Miţa că ţi-a găsit loc la Vasileasca?...

— Când ne-am întâlnitără pe bulivar...

— Când v-aţi întâlnitără pe bulivar?...

— Când mergeam la Voinea... ne-am întâlnitără, că nu l-am găsit.

— Pe cine?

— Pe Voinea... Fincă ne-am întâlnitără cu Măndica.

— Care Măndica? zbiară d. Georgescu.

— Vasileasca, omule! şi cu Miţa...

— Ei! şi unde e acuma Miţa?

— Nu ţi-am spus?

— Când mi-ai spus?

— Mialache! eşti nebun? Nu ţi-am spus că te aşteaptă la Oppler cu Vasileasca şi cu fratele Vasileaschii, locotenentul Mişu de la itidenţă?

— Dar puiul?

— L-am culcat.

— Unde?
— Nu ţi-am spus?
— Cocoană! eşti nebună? când mi-ai spus?
— Nu ţi-am spus că am tras la Măndica?
— Ei?!
— Nu zbiera aşa!... Ei! ne-a dat un pat pentru puiul în odaie la copiii ei, şi Miţii i-a dat odaia lui Mişu, şi el doarme pe canapea în antreluţă...

Din vorbă-n vorbă, au ajuns la Oppler. La Oppler, fatalitate! Toate luminile sunt stinse.

— S-a dusără la Vasileasca acasă.

D. Georgescu şi coana Anica suie încet pe drumul prăpăstios către strada Furnica. E o noapte caldă, cu lună plină... Cu cât suie, cu atât se desfăşoară la picioarele drumeţilor panorama mirifică a Sinaiei, cu simetricele ei constelaţii de lampioane electrice. Vederea aceasta o încântă pe coana Anica... D. Georgescu e mai puţin simţitor faţă cu măreaţa privelişte şi înjură bombănind. Au ajuns în sfârşit la Villa Măndica. Puiul doarme cu copiii Vasileaschii; dar, fatalitate! Madam Georgescu lipseşte. A plecat.

— Unde?
— A plecatără acuşica toţi, zice servitoarea somnoroasă, la Sfânta Ana.
— Şi d. Mişu locotenentul? întreabă coana Anica.
— Şi dumnealui, răspunde slujnica.
— Du-te şi dumneatale repede, Mialache! zice cocoana.

Dar d. Mialache izbucneşte:

— Ce? cocoană! ce? sunt nebun? dumneatale mă socoteşti cal de poşte?
— Nu striga, că scoli copiii!
— De cinci ceasuri de când alerg după d-voastră, ca un turbat,nu e destul? Nu mai mă duc.
— Du-te, Mialache mamă! zice foarte rugătoare cocoana; o să-i faci mare plăcere Miţii şi la toţi.
— Nu mai poci...
— O să te căieşti, Mialache!
— De ce să mă căiesc?... Nu mă duc! n-o găsesc nici acolo... Mai bine, adu coşul.

Când zice d. Georgescu acestea, orologiul de la Castelul Peleş se aude-n depărtare bătând noaptea jumătate. Cocoana scoate coşul de sub canapea, slujnica aduce o sticlă cu vin, şi d. Mialache se pune să supeze cu coana Anica. La supeu, d. Mialache povesteşte cu de-amănuntul toate peripeţiile prin care a trecut; iar cocoana Anica cum s-a întâlnitără cu madam Vasilescu şi cu toată compania şi cu locotenent Mişu, care e mucalit al dracului „şi cântă teribel”. Apoi, după supeu, s-a culcat d. Georgescu în odaia locotenentului, rezervată pentru el şi madam Georgescu; iar gramamà, în odaia copiilor, cu puiul.

Dormeau încă profund când, pe la cinci şi jumătate dimineaţa, un zgomot straşnic, clopoţei de trăsură, lăutari şi chiote, i-a smuls din braţele lui Morfeu . Se-ntorcea compania de la Urlătoare, cu lăutari: madam Vasilescu,

madam Costandinescu, nepoţica ei, domnişoara Popescu, şi d. Vasilescu şi madam Georgescu şi locotenent Mişu... Fusese o partidă de plăcere improvizată, o fantazie a locotenentului.

— Vezi, cocoană? zice d. Mialache lui gramamà. Vezi? dacă mă luam după vorba d-tale şi mă duceam şi la Sfânta Ana!...

Ah! a fost o plăcere ce va rămânea neuitată... Pe lună, cu trăsurile la pas, şi dasupra armoniei apelor de munte şi şoaptelor pădurii, lăutarii acompaniând încetinel şi d. Mişu cântând menuetul, pe care-l cântă regulat muzica în parc şi care-i place atâta lui madam Georgescu!... De aceea, cu sufletul încărcat de fermecătoare amintiri, seara, la Bucureşti, când îşi face toaleta de culcare, madam Georgescu zice oftând:

— Ah! mamiţo, menuetul lui Pederaski... mă-nnebunesc!

1900

ULTIMA ORĂ!...

Mă aflam în toiul conflictului româno-bulgar, în parcul de la Sinaia. Vreme splendidă, deşi prea călduroasă, şi o mişcare neobicinuită: pe de o parte afluenţa trenurilor de plăcere, ale căror bilete, fiindcă lunea cădea între două sărbători, erau valabile până miercuri dimineaţa; astfel, se-ngrămădea lumea pentru bâlciul de a doua zi marţi, Sf. Maria, când e şi hramul mănăstirii; pe de altă parte, era hotărâtă pentru după-amiazi plecarea Suveranilor noştri spre străinătate.

Fizionomia parcului era destul de caracteristică. Persoanele oficiale - Curtea regală era în mare doliu - redingotă şi mănuşi negre, pălărie înaltă; generalii şi ofiţerii în uniformă de mare ţinută; mult public de elită şi lume de jos destulă. Unii stăteau la mese în faţă bufetului, pe când alţii se plimbau în sus şi-n jos.

Aşteptând să-mi aducă o cafea, mă pomenesc bătut pe umăr cu multă discreţie... Un amic, reporter de ziar. A venit să asiste la plecarea Suveranilor, spre a face cuvenita dare de seamă în ziarul său, un ziar foarte belicos.

— Ai aflat?

— Ce? zic eu.

— Care va să zică nu ştii nimic?

— Ce, frate?

— Aseară s-au prins doi inşi, un bulgar şi un italian.

— Unde?

— Pe bulgar l-au prins la Valea Largă, când se cobora din tren şi pornea pe jos către Sinaia. Au găsit la el două revolvere, două cuţite şi mai multe scrisori iscălite de Sarafoff, de Dimitroff, de Trifanoff şi de ăsta... cum îl cheamă, frate?... de...

— ...De Ciciu Penciu...

— Da, de Ciciu Penciu...

— Ei! şi?

— Ei! şi... a vrut el s-o întoarcă, s-o răsucească; s-a contrazis şi l-au arestat.

— Şi acuma unde e?

— E închis la cazarma vânătorilor în deal.

— Ei! dar italianul?

— Care italian?

— Italianul pe care l-a prins.

— Nu, nene; nu-ţi spui că e bulgar?

— Bine, ăsta pe care l-a închis la cazarma vânătorilor, da, bulgar; dar ăla pe care spuseşi că l-a prins la Buşteni... nu era italian?

— A! da! ăla, da, ăla era italian...

— Ei! cu ăla cum stă lucru?

— Vine din America... S-a găsit la el un pachet de dinamită, cam de vreo patru kilograme, otravă şi...

— Şi mai multe scrisori...

— Da, mai multe scrisori... De unde ştii?

— Ei, bravo! se putea fără scrisori?.... Fac prinsoare că scrisorile sunt de la Bresci şi de la Luccheni...

— Exact.

— Şi, întreb eu, ce s-a făcut cu acest anarhist? Unde l-au închis? Tot la cazarma vânătorilor?

— Aş! ăsta e teribil... că le-a scăpat!

— Cum se poate?

— Da, le-a scăpat frumuşel. Pe când voiau să-i ia dinamita şi să-l lege, repede a dat brânci unuia dintre agenţi, pe alt agent l-a răsturnat cu o lovitură de picior în pântece, pe urmă a scos un pumnal şi un revolver şi ameninţându-i s-a făcut nevăzut... Se crede că s-a ascuns în pădurile Peleşului... S-au luat cele mai straşnice măsuri, ca să fie prins... Înţelegi ce primejdie!

— Bine, zic eu, astea trebuie să le dai la gazeta d-tale.

— Fireşte că le dau... Acu mă duc la telefon... Stai puţin, mă-ntorc îndată... îţi aduc ştiri din Bucureşti.

Şi a plecat amicul meu la telefon. Rămânând singur, iată văd un ofiţer de vânători cunoscut.

— Iubite căpitane, iartă-mă că te rog un lucru: nu s-ar putea să văz şi eu pe bulgarul...

— Care bulgar?

— Bulgarul prins la Valea Largă... care e arestat la d-voastră la cazarmă în deal?

— Un bulgar arestat la noi la cazarmă?... Poate de acum douăzeci de minute încoace... Acuma viu de acolo...

— Nu, frate, arestat de aseară... S-a găsit la el două revolvere, două cuţite şi mai multe scrisori de la Sarafoff, de la Dimitroff, de la Trifanoff şi de la Ciciu Penciu...

— Fugi, monşer! Cine ţi-a spus gogoşile astea?... N-avem nici un bulgar arestat... Poţi, dacă vrei, să mergi să te convingi. Salutare, mă grăbesc; e târziu, trebuie sa dejunez mai devreme; escortăm pe Maiestăţile Lor la gară.

Când căpitanul a făcut câţiva paşi, iată se întoarce de la telefon reporterul meu foarte încruntat.

— Nu ştii nimic...

— Ba ştiu, zic eu; ştiu că bulgarul dumitale nu există la cazarma vânătorilor: acum am vorbit cu căpitanul... (şi i-l arăt pe căpitanul, care se depărtează prin mulţime) mi-a spus că sunt toate gogoşi, că la cazarma lor nici pomeneală n-a fost despre vreun bulgar.

— Da?... bravo! În adevăr că acuma nu mai există nici un bulgar la cazarma dumnealor... Dar pentru ce?... Pentru că nu l-au păzit cum se cade

şi l-au lăsat să scape. Bine c-am aflat-o şi pe asta!... Dar în sfârşit, asta n-are atâta importanţă; asta e veche... Să-ţi spun ce am aflat acuma la telefon din Bucureşti... E lată rău! războiul e declarat.

— Ce?! zic eu îngrozit.

— Douăzeci şi trei de ofiţeri români şi treisprezece soldaţi, făcând exerciţii pe malurile Dunării, între Călăraşi şi Giurgiu, au fost înconjuraţi de echipajul unei şalupe bulgare, care debarcase pe teritoriul nostru, dezarmaţi, făcuţi prizonieri, încărcaţi în şalupă şi trecuţi pe malul bulgar.

— Cum se poate?

— Vezi dar că nu mai putem sta cu braţele încrucişate... Stai un moment... Mă duc la telefon, să dau amănunte despre evaziunea bulgarului...

— Care bulgar?

— Bulgarul care a evadat de la cazarma vânătorilor.

— Ce amănunte, domnule? De unde ştii şi amănuntele?

— Ce-ţi pasă?

Şi zicând acestea, bravul meu aleargă la telefon.

Mă ridic înecat de vestea războiului... am nevoie sa mă mişc, nu mai pot sta locului.

La câţiva paşi, un grup de domni, între care şi un domn ministru, de care am deosebita onoare a fi cunoscut.

Mă apropii cu respectul cuvenit şi salut... D. ministru îmi răspunde foarte politicos şi îmi întinde mâna. Mă miră mult că d. ministru nu pare îndestul de emoţionat de lovitura echipajului şalupei bulgare.

— Scuzaţi-mă, îndrăznesc eu, domnule ministru... E adevărat?

— Ce? întreabă d. ministru, zâmbind ca şi cum ar înţelege ce sentimente mă muncesc.

— ...O şalupă...

— ...Bulgărească... zice d. ministru accentuându-şi mai bine zâmbetul.

— ...Da... zic eu.

— ...Linişteşte-te... N-a făcut până acum nici un prizonier român.

Apoi, către toţi:

— Hotărât, oamenii aceştia vor să smintească lumea!

Pe urmă către mine:

— Ei, cum îţi vine dumitale să crezi aşa baliverne?

— Dè! domnule ministru, zic eu, ştiu eu ce să mai crez şi ce să nu mai crez? De exemplu, istoria cu evaziunea bulgarului.

— Care bulgar?

— Care a fost prins aseară la Valea Largă şi închis la cazarma vânătorilor din deal... zice că a reuşit să fugă.

Ministrul şi toată lumea din grup încep să râză.

Dar eu urmez:

— Şi anarhistul pe care l-au scăpat la Buşteni, care venea din America cu patru kilograme de dinamită...

— Nu v-am spus eu, zice d. ministru, că o să sminteascâ lumea?... Uite-n ce stare l-au adus chiar pe un om ca dumnealui, care dè! orişicât... om cu condei...

Zicând acestea, d. ministru ne salută frumos şi după ce mai mă-mbărbătează încă o dată, asigurându-mă că războiul nici n-a început, nici n-are să-nceapă, se depărtează.

Ameţit, mă reîntorc la scaunul meu şi şez la loc, să aştept pe d. reporter, care trebuie sa se-ntoarcă de la telefon.

Nu aştept mult; iată-l.

— Ei? întreb eu. Mai ai ceva nou din Bucureşti?

— Se vorbeşte cu stăruinţă despre asasinarea unui judecător de instrucţie.

— Nu mă-nnebuni!... Dar ştii ce am aflat eu?... Acu am vorbit cu ministrul X...

— Cu ministrul X!?

— Da.

— Ei?

— E mai latâ decât toate!

— Ce?

— Podul de pe Dunăre...

— Ei? podul de pe Dunăre...

— Podul de la Cernavoda...

— Ei? podul de la Cernavoda...

— Nu-nţelegi?

— A sărit în aer?!

— Da, zic eu; cum ai ghicit?

— Mi s-a spus ceva la telefon, dar nu credeam... Mă duc să dau confirmarea ştirii. Şi pleacă glonţ.

— Stai! strig eu.

Mă iau după el, îl ajung şi-l opresc:

— Nu uita să telefonezi că de trei zile escadra bulgară bombardează Constanţa.

— Constanţa?... Bine!

1900

BACALAUREAT

Când ies de dimineaţă din casă, o trăsură din trap mare intră pe strada mea: în trăsură madam Caliopi Georgescu, o bună prietenă. O salut respectuos. Cum mă vede, opreşte trăsura înfigând cu putere vârful umbreluţei în spinarea birjarului.

— Sărut mâna, madam Georgescu, zic eu, apropiindu-mă.

— La dumneata veneam! răspunde cucoana emoţionată.

— La mine?

— Da... Te rog să nu mă laşi!

— ?!

—Să nu mă laşi! Trebuie să-mi faci un mare serviciu amical... La nevoie se arată amiciţia; să vedem cât ne eşti de prieten!

— Cu cea mai mare plăcere, madam Georgescu, dacă pot...

— Poţi!... să nu zici că nu poţi... ştiu că poţi... trebuie sa poţi!

— În sfârşit, ce e? de ce e vorba?

— Dumneata cunoşti pe... Ştiu că-l cunoşti!

— Pe cine?

— Ţi-este prieten... ştiu că ţi-e prieten! să nu zici că nu ţi-e prieten!...

— Cine?

— Popescu, profesorul de filozofie.

— Suntem cunoscuţi, ce e drept; dar iar aşa de buni prieteni, nu pot să zic.

— Las' că ştiu eu...

— Ei?

— Ei! trebuie numaidecât să te sui în birje cu mine, să mergem la el, să-i vorbeşti pentru Ovidiu.

Cetitorii trebuie sa ştie că madam Caliopi Georgescu are trei copii - Virgiliu, Horaţiu şi Ovidiu Georgescu. Virgiliu este în anul al treilea la facultatea de drept; Horaţiu în al doilea, şi Ovidiu vrea sa intre în anul întâi, la aceeaşi facultate. Ovidiu trece acum examenul sumar de şapte clase liceale, şi, cu toată bravura lui, pe cât spune cucoana Caliopi, după ce a biruit toate obiectele, s-a înţepenit la Morală.

— Închipuieşte-ţi, zice mama emoţionată. Să-l persecute pe băiat! să-i zdrobească băiatului cariera!... Cum este el simţitor, e în stare să se prăpădească... Ştii ce mi-a zis? „Mămiţo, dacă pierz un an, mă omor!"... E în stare, cum e el ambiţios... Închipuieşte-ţi, să-i dea nota 3, şi lui îi trebuie 6... şi la ce? tocmai la Morală... Acu dumneata îl cunoşti pe Ovidiu de când era mic... Ştii ce creştere i-am dat!...

— Ei! bravo!

— Auzi, tocmai la Morală... Suie-te, te rog.

Şi, zicând acestea, cucoana îmi face loc lângă dumneaei în trăsură.

— N-ar fi fost mai bine, madam Georgescu, zic eu, să fi mers dl Georgescu în persoană la profesor?... Ştiţi... Dl Georgescu, om cu greutate... ca tată, altfel... Eu... de... străin...

— Aş! ţi-ai găsit! Georgescu! Nu-l ştii pe Georgescu ce indife-rent e cu copiii. Dacă ar fi fost după Georgescu, nici Virgiliu, nici Horaţiu n-ar fi fost în facultate... Despre partea lui Georgescu, rămâneau baieţii fără bacaloriat... Suie-te, te rog.

— Dar nu e nevoie de trăsură, madam Georgescu, mă duc pe jos.

— Vai de mine! Dacă avem trăsură... Suie-te, te rog...

A trebuit să mă sui, şi am plecat.

— Unde mergem? întreb eu pe cucoana Caliopi.

— La profesorul...

— Nu ştiu unde şade...

— Ştiu eu... ce-ţi pasă! La dreapta, birjar. Şi cucoana loveşte tare cu umbreluţa peste braţul drept al birjarului.

— Mână mai iute!

Loveşte la stânga, loveşte la dreapta, apoi iar la dreapta, apoi la stânga; în fine, înfige iar vârful în spinarea birjarului, care opreşte.

— Uite, zice madam Georgescu, căsuţele alea galbene de lângă băcănie; intri în curte, casele din fund la dreapta... Acolo şade... Eu te aştept aici.

Mă dau jos din birjă şi pornesc ridicând rugi călduroase la cer, să dea Dumnezeu sa nu fie acasă dl profesor de filozofie. Intru, ajung la locuinţa lui, bat. Cerul n-a voit s-asculte rugile mele: dl profesor este acasă... Cum să încep? Să-l iau pe departe... zic:

— Frate Popescule, ciudate sunt şi programele şi regulamentele şcolilor noastre: prea se dă o egală importanţă tuturor obiectelor de studiu şi asta e dăunător mersului, adică, vreau să zic, progresului; căci, în definitiv, ce vrea sa facă şcoala din tinerele generaţiuni, care vin şi caută, mă-nţelegi, o cultură sistematică, pentru a deveni cetăţeni utili, fiecare în ramura sa de activitate socială?

Profesorul se uită la mine aiurit, fără să înţeleagă. Eu urmez:

— Bunăoară, am văzut absurdităţi în şcolile noastre; am văzut copii cu excelente aptitudini la studii, condamnaţi a sta un an repetenţi, fiindcă n-au avut notă suficientă la muzică sau la gimnastică. Înţelegi bine că un an de întârziere, pentru inaptitudine la muzică sau la gimnastică!... Dar asta, trebuie să convii şi dumneata, e tot aşa de absurd ca şi când ai împiedica pe un tânăr dispus să înveţe dreptul, să piarză un an, fiindcă nu e tare la Morală... Ce are a face Morala cu cariera de avocat, pe care vrea tânărul să o îmbrăţişeze?... Ba nu, spune d-ta!

Profesorul holbează ochii la mine şi mai aiurit... Văzându-l aşa, îmi zic: nu merge! nu merge cu sistema mea pe departe! Trebuie apu-cat boul de coarne.

— Uite, frate Popescule, să lăsăm chestiile de principiu. Ştii de ce am venit la dumneata?

— Ba!

— Am venit să te rog sa dai lui Ovidiu Georgescu pe care l-ai examinat ieri la Morală şi i-ai dat nota 3 — să-i dai nota 6...

— !

— Să nu zici că nu poţi!... Ştiu că poţi! trebuie sa poţi!

— Atunci trebuie să le dau la toţi!

— Să le dai la toţi!

— Bine, dar...

— Să nu zici că nu poţi! Stiu că poţi! trebuie să poţi!... să le dai la toţi! Sunt toţi copii de familie bună!

Profesorul — e şi el om de familie bună — zice:

— Bine! dacă sunt de familie bună, vom căuta să le dăm la toţi nota 6.

— Îmi promiţi?

— Pe onoarea mea de profesor!

Am plecat încântat. Madam Georgescu mă aştepta foarte nerăbdătoare:

— Ei?

— Ei, le dă la toţi...

— Cum la toţi?

— Fireşte... fiindcă toţi sunt de familie bună.

— Cum de familie bună?

— Ca Ovidiu.

— Nu-nţeleg.

— Le dă, zic eu, notă bună la toţi băieţii.

— Şi lui Ovidiu?

— Mai ales... Le dă nota 6 la Morală, pentru că toţi sunt de familie bună.

După-amiazi, primesc de la madam Georgescu o scrisorică, prin care mă anunţă că Ovidiu a obţinut nota dorită şi mă roagă să iau prânzul deseară la dumnealor. Se-nţelege că n-am lipsit a profita de graţioasa invitaţiune.

A fost o masă splendidă. S-a băut şampanie în sănătatea lui Ovidiu Georgescu, urându-i-se o strălucită carieră. Cocoana Caliopi, în culmea fericirii, a sărutat cu toată căldura pe iubitul ei prâslea, cu examenul căruia s-a încheiat deocamdată palpitaţiile ei de mamă.

— Uf! mi-a zis norocita matroană română, oferindu-mi un pahar de şampanie: am scăpat! Am dat şi bacaloriatul ăsta.

1900

PETIŢIUNE...

E în toiul verii, când serviciile publice încep dimineaţa la 7 şi sfârşesc la 2 d. am. Toată noaptea a bântuit căldură apăsătoare şi acuma, pe un cer senin, a răsărit soarele, ameninţând cu groaznică dogoare. Ce are sa fie peste zi?

Sunt 7 ceasuri fără 10 minute de dimineaţă. În biroul registraturii generale a unei mari administraţiuni, impiegatul îşi pregăteşte registrul, aşteptând să bată ceasul, ca să ridice oblonul de la ferestruica pe unde i se înmânează corespondenţa oficială şi petiţiile particulare. Pe când se şterge de sudoare, gândind la cine ştie ce, aude ciocănituri la oblonul lăsat. Se uită la ceasul său, regulat adineaori după cel oficial: 7 fără 5 minute... Dă din umeri, se şterge iarăşi şi gândeşte mai departe... Ciocăniturile de afară au trecut; dar peste câteva momente iar încep cu mai multă tărie şi insistenţă. Impiegatul dinăuntru se uită la ceas: 7 fără 2 minute. Dă din umeri, se şterge de sudoare şi-şi urmează gândurile intime... Ciocăniturile se-ndoiesc cu violenţă... În sfârşit, cele două minute au trecut: ceasul arată 7 punct. Impiegatul trage zăvorul şi ridică oblonul, lăsând ferestruica închisă numai cu geamul. Se uită afară. La geam, e un domn, care aşteaptă; probabil acela ciocănea. Impiegatul ridică şi geamul.

— D-voastră ciocăneaţi aşa?

— Da.

— D-voastră nu ştiţi că biroul se deschide la 7?

— Ba da.

Şi zicând aceasta, domnul vâră adânc capul pe ferestruică înăuntru; impiegatul, surprins de această mişcare, se dă-napoi şi lasă din mână geamul mobil, care pică peste gâtul domnului ca tăişul unei ghilotine. Domnul vrea să tragă afară capul, dar nu poate.

— Ridică! domnule! strigă domnul cu ochii mari.

Impiegatul ridică binişor ferestruica; domnul îşi retrage capul.

— Ce poftiţi?

— Am o afacere de registrat...

Şi domnul iar vrea sa vâre capul. Dar impiegatul prinde de veste, lasă repede geamul, care atinge vârful nasului domnului.

— Poftiţi pe uşă, înăuntru, dacă aveţi vreo afacere! strigă impiegatul, făcând acelui domn semn cu mâna pe unde poate intra în birou.

Domnul ascultă, pleacă de la ferestruică şi-ndată apare în uşă. Este un om nici prea tânăr, nici prea bătrân; pare foarte ostenit, şi un ochi deprins ar pricepe îndată că domnul acesta n-a dormit noaptea. E asudat şi prăfuit; mişcările îi sunt nesigure ca şi articularea vorbelor. Apărând în pervazul uşii, ţine într-o mână pălăria de paie, cam ghemuită; cu cealaltă mână se ţine de nas.

— Era să-mi tai nasul!... Ştii ce teribil m-ai lovit?

— Pardon!... dar nu stric eu... Dacă vârâţi aşa capul...
— Nu face nimic... N-aveţi un scaun?
— Poftiţi.
Domnul şade alături de birou...
— Teribil sunt de ostenit...
Zicând acestea, domnul se uită lung la un pahar ce stă pe masă aproape gol, şi din care a băut impiegatul.
— Mă rog, dacă nu vă supăraţi, aveţi apă?
— Da.
— E rece?
— Potrivită.
— Nu-i puneţi gheaţă?
— Ba da.
— Aşa? Îi puneţi gheaţă?
— Fireşte!
— E flir... e firl...? ăsta...
— Da, avem filtru.
— Monşer! te superi dacă te-oi ruga pentru un pahar de apă?... Teribil mi-e de sete!
Impiegatul sună; un aprod se prezentă.
— Un pahar cu apă...
Apoi, după o pauză, către domnul:
— Aţi zis că aveţi o afacere...
— Da, am o afacere.
— Aici la noi?
— Da, la d-voastră... o afacere... Pesemne că acum s-a dus s-o scoată din puţ...
— Cum s-o scoată din puţ?
— Apa... că văz că nu prea are amicul de gând sa vie...
Aprodul intră. Domnul ia paharul şi-l soarbe întreg pe nerăsuflate, apoi, ridicând nişte ochi foarte dulci şi plini de mulţumire, către aprod:
— Mersi... Dacă nu te superi... mai îmi dai unul?
Aprodul pleacă. Domnul, după ce s-a căutat prin toate buzunarele, către impiegat:
— S-a dus dracului! am pierdut-o!
— Ce?
— Ce, ne-ce... e vorba, am pierdut-o?
— A fost o petiţie...
— Nu, frate, batista... Monşer, te superi dacă te-oi ruga să-mi dai batista d-tale?... numai un moment.
Zicând acestea, ia de pe masă batista impiegatului şi până când acesta să scoată măcar o exclamaţie, se şterge cu ea la gură de apă.
— Şi dumneata năduşeşti ca mine.

Impiegatul dă să-şi ia batista înapoi; domnul îşi trage mâna, se şterge de sudoare şi pe urmă la nas; apoi înapoiază batista, punând-o iar la loc pe masă.

— Şi eu năduşesc al dracului!

Impiegatul ia batista şi o trânteşte departe în partea cealaltă a mesei; apoi se aşază, ia condeiul şi-ncepe a trece hârtii la registru. Aprodul intră, aducând al doilea pahar. Domnul ia paharul şi-l dă pe gât; pe urmă, cu tonul dulceag, făcând semn să-i treacă batista:

— Dacă nu te superi...

Impiegatul se face că n-aude. Domnul se scoală, trece pe dinaintea mesei în partea cealaltă, se apleacă peste ea şi ia batista. Impiegatul vrea să i-o apuce; dar domnul s-a şters pe frunte şi la nas; pe urmă, aruncând batista la loc:

— Mersi!

— Domnule, zice impiegatul; zici că ai venit cu o afacere... Mă rog... Noi n-avem timp aici sa stăm de vorbă... Nouă ne plăteşte statul leafă, să lucrăm... Mă rog, ce afacere?

— Stăi că-ţi spun... E cald al dracului!

Se duce la butonul soneriei, pe care-l apasă. Soneria zbârnâie lung.

Impiegatul, impacientat:

— Destul, domnule! Ce pofteşti?

— Dacă nu te superi, încă un pahar... mi-e sete al dracului. Azi noapte am umblat forfota cu nişte prieteni... Nici n-am dormit... Ştii...

După o pauză:

— Nu-i aşa că se cunoaşte că n-am dormit?

— Ba bine că nu!

— Pe unde n-am fost!

Aprodul vine. Domnul, cu multă politeţe:

— Drăguţă, dacă nu te superi, m-aş ruga... încă un pahar cu apă...

Aprodul iese. Domnul, către impiegat, cu delicateţe:

— Aveţi mult de lucru?

Impiegatul:

— Nici prea-prea, nici foarte-foarte... potrivit.

Aprodul aduce paharul. Domnul îl bea pe nerăsuflate; către aprod:

— Mersi!

Apoi către impiegat:

— Dacă nu te superi, te-aş ruga... batista...

— Domnule! strigă impiegatul; înţelege odată că nouă nu ne plăteşte statul aici ca să stăm de vorbă; avem treabă; n-aveam vreme de conversaţie... Spune: ce pofteşti? Aici n-are voie sa intre nimeni fără afaceri. Ce afacere ai?

— Ce afacere?

— Da! ce afacere?

— Am dat o petiţiune... Vreau să ştiu ce s-a făcut. Să-mi daţi un număr.

— Nu ţi s-a dat număr când ai dat petiţia?

— Nu.
— De ce n-ai cerut?
— N-am dat-o eu.
— Da’ cine?
— Am trimis-o prin cineva.
— Când? în ce zi?
— Acu vreo două luni...
— Nu ştii cam când?
— Ştiu eu?
— Cum, nu ştii? Cum te cheamă pe d-ta?
— Nae Ionescu.
— Ce cereai în petiţie?
— Eu, nu ceream nimic.
— Cum?
— Nu era petiţia mea.
— Da’ a cui?
— A unui prieten.
— Care prieten?
— Unul Ghiţă Vasilescu.
— Ce cerea în ea?
— El, nu cerea nimic.
— Cum, nu cerea nimic?
— Nu cerea nimic; nu era petiţia lui.
— Da’ a cui?
— A unei mătuşi a lui... Ştia că viu la Bucuresti şi mi-a dat-o să o aduc eu.
Cum o cheamă pe mătuşa lui dl Ghiţă?
— Nu ştiu!
— Nu ştii nici ce cerea...
— Ba, mi se pare că cerea...
— Ce?
— Pensie!
Impiegatul, ieşindu-şi din caracter şi zbierând:
— Domnule, aici este Regia Monopolurilor! aici nu se primesc petiţii pentru pensii! Du-te la pensii, acolo se primesc petiţii pentru pensii!
— Aşa? la pensii, care va să zică?
Merge la sonerie, apasă butonul; soneria zbârnâie foarte lung.
— Destul, domnule!
— Uite ce e; dacă nu te superi, te-aş mai ruga pentru un pahar cu apă.
Aprodul intră.
— Uite ce e, drăguţă, dacă nu te superi, te-aş mai ruga pentru un pahar cu apă.
Aprodul iese.
Impiegatul bufneşte şi scrie cu ochii plecaţi în registru.
— Aşa?... care va să zică, la pensii?
Aprodul vine. Domnul ia paharul.

Impiegatul, după ce l-a lăsat să bea în ticnă, către aprod:
— Dă-l afară!
Domnul, plecând, foarte politicos:
— Mersi... Mă duc... Aşa? care va să zică, la pensii, care va să zică?!

1901

MICI ECONOMII...

În ajunul lui Sf. Dumitru, amicul meu Iancu Verigopolu stă înfipt în colţul otelului Continental, privind la trecători. Ne salutăm şi intrăm în vorbă. Are frumos caracter amicul meu Verigopolu: totdeauna egal, fără a se lăsa alterat măcar de orice împrejurare; şi mărturisesc drept că nu-l pot admira îndestul pentru aceasta. Dumneata, bunăoară, ori eu, sau un altul, n-am fi în stare să ne înfigem în colţul otelului Continental pentru a privi la mişcarea de pe stradă, cu sângele rece al unei persoane absolut lipsite de grija zilei de mâine - în ce momente?... în ajunul lui Sf. Dumitru... şi când?... când am şti bine că a doua zi trebuie să părăsim casa unde am locuit, fără să ştim deloc unde o fi casa-n care avem să ne transportăm calabalâcul. Dar pavajul de piatră rece ni s-ar părea desigur mai fierbinte decât smoala clocotită! ne-ar arde tălpile! am alerga nebuneşte, şi nu ne-am putea astâmpăra până când nu am şti tot aşa de bine unde vom ajunge mâine cu troacele noastre, pe cât ştim de unde vom porni cu ele. Ei bine, amicul meu Iancu Verigopolu, ştiind bine că a doua zi se mută, fără a şti deloc unde se mută, stă înfipt în colţul otelului Continental, amuzându-se a privi la trecători.

— Bine, Iancule, întreb eu, fără să cred ce-mi spune: serios, omule, că nu ştii unde vă mutaţi?

Zic *vă mutaţi*, fiindcă amicul e însurat.

— Ma parol, monşer!...

Şi râde... Eu, fără să spun o vorbă, îl privesc uimit de admiraţie...

— Ce te uiţi aşa?

— Te admir, zic, monşer... Eu, în locul tău...

— Dar ce e mai frumos, e că n-am sfanţ, monşer!..

— !!...

— ...Adică, vorba vine că n-am sfanţ; aşa, tot am câţiva franci... Aide sa luăm un aperitiv... Câte ceasuri sunt?

— Şapte şi zece.

— Tocma bine... Aide spre Episcopie: mi-am dat întâlnire cu nevastă-mea la Tripcovici, la şapte şi jumătate.

Pornim la deal, şi merg plin de respect alături cu acest filosof antic, pe care atât de puţin îl pot afecta micile mizerii ale vieţii. Dumneata, ori eu sau altul, dacă ne-am afla în situaţia amicului Verigopolu, n-am putea desigur trece prin mulţimea care forfoteşte liniştită pe podul Mogoşoaii, fără să vedem în fiecare dintre acele fiinţe un motiv mai mult de amărăciune pentru sufletul nostru destul de amărât. Şi drept să spun, mergând alături cu filosoful meu, de mai multe ori mi-a trecut prin gând: ce aş face eu, dacă aş fi în situaţia lui, şi el ar merge alături cu mine, fiind în situaţia mea?... L-aş maltrata, desigur... M-ar irita apropierea lui aşa de mult, încât l-aş acuza d-a dreptul că el, ocrotit de stăpânul destinelor omeneşti, mi-a răpit partea mea de bine în această scurtă trecere pe sub lumina soarelui!... Ei bine, el —

nu!... el mă pofteşte la un aperitiv... Admirabil caracter!... Gândind astfel, pe când el salută în dreapta şi-n stânga cu cea mai senină amabilitate pe trecătorii cunoscuţi, ajungem la Episcopie, tăiem drumul şi intrăm la Tripcovici.

— Două vermuturi franceze! comandă Iancu.

Scoate punga din buzunar, apoi, din pungă, două patace şi mi le arată. Le pune apoi la loc în pungă, şi vâră la loc punga-n buzunar.

— Asta e tot ce am pe sufletul meu... Şi încă şi astea mi le-a dat nevasta din micile ei economii... Apoi, schimbând brusc ordinea de idei:

— ...Pentru că dacă nu era canalie dl Georgescu, eu tot aş mai fi rămas în slujbă; nu demisionam... Dar pentru o mizerabilă leafă de trei sute de lei pe lună, adică, vorba vine, trei sute... în mână iei două sute cinzeci şi şase şi cinzeci de bani... să rabzi toate şicanele, toate aroganţele şi toate lipsele de educaţiune ale unui şef... Mai luăm câte unul?... băiete! încă două!...

— Da, frate Iancule, zic; dar, oricum, în ziua de azi... atâta vreme fără leafă... cam greu.

— Greu ne-greu, nu poţi, dacă ai caracter... Mai luăm câte unul?... Băiete!...

— Mersi, frate Iancule, zic eu; două, destul...

— Nu se poate... Nu ştii vorba neamţului?... *Allen gute Dinge...*

— *...sind drei...*

— Păi, vezi!... Băiete! încă două...

— ...E şi cam târziu...

— Câte?

— Şapte şi jumătate trecute.

— Stai încă un minut..., acu trebuie sa pice şi nevastă-mea...

Eu, cu gândul în altă parte, întreb:

— În definitiv, n-ai putea dumneata, cu atâtea cunoştinţe, să găseşti altă slujbă?

— Să-ţi spun drept, monşer, mi s-a propus să-mi dea cineva o recomandaţie la primărie; dacă găsesc ceva serios, ca să am cel puţin siguri şapte-opt sute pe lună, înţeleg; dar ca să mai mă-ncurc, să-mi pierz independenţa pentru o mizerie, nu; asta n-o mai fac... Ce te uiţi aşa curios?

— Nene, zic, te admir din ce în ce mai mult!...

— ...Ca să mai am a face iar cu cine ştie ce maţe-pestriţe ca dl Georgescu... mai bine, lipsă! mai bine, sărac şi curat!

Ce om! zic eu în gândul meu... când iată, văd, la lumina lămpii electrice, că se opreşte o trăsură, un muscal, în faţa prăvăliei, şi din trăsură coboară o damă elegantă, care intră repede la noi. A!... este încântătoarea soţie a amicului meu, madam Aglae Verigopolu.

— M-aştepţi de mult, cocoşelule? întreabă ea pe soţul ei, care-i sărută cu multă galanterie mănuşa albă.

— De câteva minute, puică... răspunde el, pe când eu fac mănuşii albe omagiul pe care i l-a făcut şi soţul.

— Ştii că ne mutăm mâine?

— Unde? întreabă el, fără cea mai mică turburare de surpriză.

— Ce-ţi pasă!... Salon, patru odăi, baie, bucătărie, odaie de servitori, pimniţă, singuri în curte, *tout à l'égout*, grădiniţă.

— Scumpă?

— Două mii patru sute...

— În patru rate...

— Nu... i-am dat pe şase luni înainte...

Şi zicând aceasta, doamna trage din manşon punguţa, din care scoate o hârtiuţă, chitanţa proprietarului.

— Contractul îl facem după ce ne mutăm; am luat-o pe trei ani.

La toate astea, eu fac o figură aşa de imbecilă, încât amicul Verigopolu mă-ntreabă:

— Ce te uiţi aşa curios?...

Zic:

— Nu... dar... vezi... adineaori... şi acu... noroc!...

—Ei! monşer, dacă n-ar fi ea cu micile ei economii!... Închipuieşte-ţi că astă-vară la Sinaia...

Dar doamna întrerupe:

— D-voastră aveţi poftă de vorbă, mie mi-e foame... Bine, cocoşelule, mie nu-mi dai un aperitiv?

— Băiete! încă trei.

— Mersi, zic...

— Nu se poate... Vorba neamţului... *Alle guten drei Dinge sind vier*.

Trebuie să cedez insistenţelor doamnei Verigopolu şi să primesc a prânzi la dânşii. Deşi a fost vorba că merg *à la fortune du pot* (adică, pe româneşte, să te mulţumeşti cu ce s-o găsi), amica mea cumpără fel de fel de mezeluri şi o sticlă de marsala. Doamna scoate punga şi plăteşte socoteala toată.

Ne suim toţi trei în birje şi *paidiom, gaspadin!*. E un deliciu să mergi pe asfalt cu roate de cauciuc. Oprim la altă băcănie: nu-i încă vremea stridiilor; atunci — trei sute grame icre moi.

— *Paidiom, gaspadin! na leva, na prava... na prava, na leva!*

Am sosit... Coborâm iute, Iancu şi eu, şi dăm doamnei Verigopolu mâna. Femeia sare jos ca o căprioară:

— 'erssi!

Apoi, către muscal:

— La unsprece fix, Ivanuşca!

Intrăm... Minunată mâncare şi mai ales veselă petrecere!... Păcat că trec aşa de repede ceasurile de mulţumire!... Când au trecut trei ceasuri?

— Coconiţă, zice servitoarea, a venit Ivanuşca!

Doamna trebuie sa meargă negreşit la o mătuşică a ei. Înainte de a pleca, doamna cheamă dincolo pe cocoşelul ei, să-i spună cine ştie ce. Apoi, ne suim cu toţii în birje.

Noi, bărbaţii, ne coborâm în Piaţa Teatrului; doamna merge înainte la tanti.

— Luăm câte-o tizană? îmi zice Verigopolu.

— Mersi, dragă Iancule; nu pot bea şampanie; îmi face arsuri...
— Atunci, ce?
— O bere...
— Bine... eu iau o tizană, tu ia bere.
Intrăm la Cooperativa...
Sunt douăsprezece trecute.
— Ţal! strigă Iancu.
Şi aruncă pe masa de marmoră o hârtie de o sută. Eu mă uit iar ca un imbecil...
— Ei! monşer, dacă n-ar fi micile ei economii!

1900

ULTIMA EMISIUNE...

La o răspântie de mahala străluceşte de departe în fel de fel de feţe geamlâcul unei cârciume, razele lămpii din tavan trecând afară prin clondire pline cu deosebite vopseli străvezii. Afară e o vreme câinească: plouă ca prin sită şi bate vânt rece. Începe iarna. A-nnoptat bine. Prin dâra de lumină, se vede o umbră înaintând cu paşi grăbiţi. Umbra urmează calea luminată, ferindu-se de băltoace, se apropie şi intră în cârciumă.

— Bună seara!

— Bună seara, dle Iancule, răspunde negustorul de la tarabă.

— E cineva d-ai noştri p-aci?

— Încă n-a venit nimeni.

— Nici d. Tomiţa?

— Nu... Pesemne s-a mai abătut pe undeva; dar trebuie să pice acuma.

Persoana care a intrat şi întreabă de domnul Tomiţa este domnul Iancu Bucătarul. E un om ca de şaizeci de ani; dar cam prea trecut pentru vârsta lui. A şi pătimit multe. De mic, fiind copilul unui rob, bucătar vestit pe vremea lui, a învăţat arta culinară de la tată-său, pe care l-a moştenit întrecându-l în talente. De aceea, a fost un moment când casele boiereşti se băteau care mai de care să-l aibă pe domnul Iancu. Dar arta culinară uzează grozav pe om; încet-încet, focul i-a stricat vederile acestui artist; apoi s-au întâmplat şi nişte purdalnice de friguri: a trebuit sa facă omul multă vreme o cură serioasă de rachiu de drojdii cu picături de pelin; azi aşa, mâine aşa, purdalnicele de friguri nu-l lăsau; a-ndoit, a-ntreit dozele... degeaba! În sfârşit, odată, ce să te pomeneşti, a-nceput sa aibă tremurături la mâini şi aşa, un fel de ameţeli, şi noaptea să viseze urât. Odată a căzut pe maşina de bu-cate şi s-a ars la obraz. A trebuit în cele din urmă să renunţe la arta lui, căci oriunde intra, i se întâmpla să-i vie ameţeală pe maşină... Acuma, de vreo câţiva ani, ce să facă?... Cere... Şi nu-l slăbesc purdalnicele de friguri!

D. Iancu îşi comandă doza de rachiu de drojdii cu picături de pelin, trece în odăiţa din dos şi se aşază la o masă în colţ. Aci e locul de întâlnire a trei buni camarazi şi prieteni: domnul Iancu Bucătarul, coana Zamfira Muscalagioaica şi domnul Tomiţa Barabanciu. Pe când d. Iancu gustă doftoria, să vază dacă este potrivită din amărăciune, iată că intră şi cocoana Zamfira, o persoană de vreo cinzeci de ani trecuţi.

Această persoană, care a pierdut de mult un ochi şi uzul comod al mâinii drepte şi al piciorului drept, are o istorie poate şi mai interesantă decât amicii şi camarazii ei. A iubit!... De la o fragedă vârstă s-a furat din casa părintească, — tatăl ei era cel mai vestit ghitarist fără perdea de pe vremuri. Complicele acestui furt era un tânăr viorist plin de talent. Peste un an, s-a furat de la primul ei complice; al doilea complice era un foarte distins cobzar; peste doi ani, alt complice şi, în sfârşit, aşa din doi ani în doi ani, uneori chiar mai des, din complice în complice, a avut nenorocirea să

dea peste unul care a pretins cununie în regulă, şi care, îndată ce s-a văzut furat, n-a înţeles, ca toţi ceilaiţi, că regulile cele mai elementare ale galanteriei îl obligau să renunţe la orice scandal; acesta era celebrul Mitache Muscalagiul, un piept şi o forţă erculeane. A pândit-o, a prins-o la un chef cu ultimul ei complice, cântând bucăţi alese din repertoriul părintelui ei, s-a năpustit asupra-i, a lovit-o, a sucit-o, a tăvălit-o, a zdrobit-o... Celălalt fugise ca un laş... Când a lăsat-o Muscalagiul din mâini, juna Zamfira era o masă inertă. Iată cauza întreitei ei betegeli. Curând, după această scenă atât de dramatică, a murit şi Muscalagiul de o violentă afecţiune de piept. Ce-i rămânea de făcut unei nenorocite văduve, săracă, beteagă de un ochi, de mâna dreaptă şi de piciorul drept?... Acuma, cere.

Cocoana Zamfira salută graţios pe camaradul ei, îi întinde mâna stângă şi se aşază alături, pe când băiatul din prăvălie i-aduce o ţuiculiţă.

— D. Tomiţa n-a venit? întreabă coana Zamfira.

— Nu, răspunde d. Iancu.

— Unde-o fi umblând?...

Zicând astea, scoate din sân o legăturică, o pune pe masă, o ţine cu mâna dreaptă şi cu stânga o dezleagă. Din legăturică scoate un pumn de mărunţiş, dintre care alege cu băgare de seamă câteva bucăţi, să le arate camaradului.

— Le-ai văzut sărăciile astea noile, domnule Iancule?

— Le-am văzut... procopseală! semn de calicie, coană Zamfiro!

— S-a stricat ţara asta, domnule Iancule! Care cum trece: „Crede, babo, că e criză!...”

— Nu vezi dumneata, coană Zamfiro, dacă a ajuns visteria să facă bani de tinichea!...

Pe când vorbesc cei doi camarazi, iată că intră şi d. Tomiţa Barabanciu. Îl cheamă astfel, fiindcă, din tinereţe şi până acum câţiva ani, a fost toboşar municipal. Umblând, cu toba lui, de colo până colo, pe vreme bună şi pe zloată, vara pe arşiţă, iarna pe ger, a contractat un reumatism articular acut, pe care nu l-a putut combate decât cu rachiu de ismă fiert cu piper. Oricând îl încearcă la încheieturi, cu nimic altceva nu i se poate alina. Obosit de atâta carieră, s-a retras cu o pensioară de treizeci de lei, ca infirm din cauză de serviciu, şi ca să nu stea degeaba toată ziua, să-şi mai facă de lucru — acuma, cere. D. Tomiţa intră având aerul foarte contrariat. Se vede că-l încearcă la încheieturi. Băiatul din prăvălie a înţeles aceasta şi aduce numaidecât, fără comandă, rachiul de izmă cu piper. D. Tomiţa salută politicos pe camarazi, se aşază lângă ei tăcut şi dă repede pe gât o doză; apoi se scutură din umeri: parcă s-au mai alinat înţepăturile reumatismului. De aceea, pacientul se mai însenineză la faţă şi intră în conversaţie:

— Aţi văzut banii ăi noi?

— Sărăciile de tinichea?... Uite-le, zice cocoana.

— Cocoană Zamfiro, să nu zici vorba asta... Dumneata nu-nţelegi cum e chestia...

— Cum e?

— Peste câteva zile scoate visteria tot d-ăştia de câte douăzeci de parale. Care va să zică...

— Care va să zică... zice d. Iancu.

— Care va să zică... zice coana Zamfira.

— Care va să zică, zice d. Tomiţa, din câţi ne dă cate un ban pe zi, dacă doi-trei s-or întâmpla să n-aibă alte mărunţele decât d-ăi de câte douăzeci, atunci asta face un condei de câţiva frăncuţi pe lună... Aţi înţeles?...

N-apucă să răspunză camarazii dacă au înţeles sau nu teoria financiară a lui d. Tomiţa, şi s-aude dincolo în cârciumă înjurând cineva, foarte supărat cine ştie de ce; apoi, îndată, uşa odăiţii se deschide de perete, şi intră părintele Matache, urmat de paracliserul lui, urmat de băiat, care aduce pe tavă o jumătate de pelin turburel cu două pahare curate. Cei trei camarazi salută pe părintele, care-i blagosloveşte, aşezându-se cu paracliserul la masa din potrivă. Coana Zamfira, care de vreo câteva momente s-a încălzit bine, zice:

— Părinte Matache, săru' mâna, sfinţia-ta ai văzut pe ăştia noii?

Şi merge şontâc-şontâc la masa părintelui să-i arate bănuţii de nichel.

— I-am văzut!... răspunde părintele cu humor.

— Da'... părinte Matache, săru' mâna, o să scoaţă şi de douăzeci de parale?... Dom' Tomiţa zice... Barabanciu...

— O să scoaţă!... O să vedeţi voi ce-o să scoaţă!

— Ce?

— Pe dracu o să-l scoaţă, vai de capul vostru!

— Ce-o să scoaţă, părinte? întreabă d. Iancu.

— Ce?... lasă că o să vedeţi voi, pârliţilor, ce!

— Ce-o să scoaţă, părinte Matache, săru' mâna?

— O să scoaţă de câte două parale...

— Ce?!

— Şi de câte-o para!

— Când?!

— Acu, zilele astea...

— De câte două parale?

— Şi de câte-o para!

— De câte-o para!!

— Trăsni-i-ar Maica Domnului!!!

1900

O LACUNĂ...

Lache Diaconescu şi Mache Preotescu sunt impiegaţi în aceeaşi mare administraţie şi totodată sunt foarte buni prieteni. Pe lângă acestea, Mache s-a logodit zilele trecute cu sora dnei Diaconescu, dra Cecilia Pavugadi, care-şi termină la vară cursul de piano la conservator. Colegi, prieteni şi cumnaţi... În această întreită calitate, cei doi camarazi ies de la cancelaria lor la şase ore seara şi, sub aceeaşi umbrelă, pornesc pe Calea Victoriei la vale, să se abată pe la o băcănie; trebuie să târguiască nişte mezeluri pentru masă — Mache va prânzi la Diaconescu împreună cu dra Cecilia. În treacăt, Mache ia de la o cofetărie bomboane şi prăjituri, şi dintr-o florărie două buchete. Pentru cine?... Ghiciţi... Se-nţelege că dintre cei doi camarazi cel mai grăbit nu este Lache. De aceea Mache îi zice, de câte ori Lache vrea să se oprească la vreo vitrină:

— Lasă, monşer; ai mai repede, că e târziu; să nu ne aştepte damele!

La care, Lache răspunde:

— Lasă, monşer; ştiu eu; nu o să ne punem la masă de acum.

Dar Mache replică:

— Da, decât iar nu face să mergem tocmai la vremea mesii; să nu ne aştepte damele!

Mergând aşa, ajung în Piaţa Teatrului...

Lache zice:

— Ai să bem câte o bere la Gambrinus...

— Întârziem, Lache...

— Lasă, monşer, ştiu eu... Numa câte o bere...

— Da, decât nu face pentru ca să ne aştepte damele...

Şi amândoi intră în berărie... Aci se-ntâmplă să găsească o sumă de colegi, care le fac loc la masa lor, strângându-se cât se poate. Colegii urmează o discuţiune foarte animată: ei comentează decizia Curţii în procesul asasinatului şi complotului bulgăresc, şi dacă voim să fim drepţi, trebuie să mărturisim că cea mai deplină armonie domneşte în această dezbatere; toţi sunt de părere că decizia este dreaptă şi bine cumpănită. Dar cei doi prietini intervenind în dezbatere, Lache, „pentru prima oară în viaţa lui”, constată cu regret că legea noastră penală prezintă o lacună, că „n-avem pedeapsa cu moarte”. El nu este un om crud — toată lumea care-l cunoaşte ştie foarte bine aceasta...

— Dar când vine, mă-nţelegi, un caz ca acesta, ca să nu mai aibă cineva siguranţa vieţii în ţara lui...

— Ţal! strigă Mache bătând în masă...

— ...Când orice asasin, mă-nţelegi, plătit de o mână criminală, poate pentru ca să vie, sub pretext de politică, şi în ţara ta, când eşti liniştit şi când eşti cu conştiinţa împăcată că ţi-ai împlinit până-n capăt datoria, şi nu eşti întru nimic vinovat, pentru ca să vie, mă-nţelegi...

— Ţal! ţal!! strigă Mache bătând foarte tare în masă.
— Ci stai, monşer!
— E târziu, Lache!
— Ce târziu?
— Nu face pentru ca să ne-aştepte...
— Stai un moment... Pentru ca să vie, mă-nţelegi...
— Ţal!!!
— ...Aş!... Asta, nu! să mă ierţi! Asta, trebuie pedeapsa cu moarte!

Opiniile sunt împărţite de acum încolo. Părerea lui Diaconescu găseşte la căţiva camarazi aprobare, pe când alţii o combat „în numele principiilor moderne".

— Principiile moderne!? strigă Lache. Da' dumnealor, mă-nţelegi, moderni sunt?
— Ţal!!! strigă desperat Mache.
— Ci stai! monşer; mă plictiseşti...
— E târziu, Lache... Şapte trecute...
— Nu e nici şapte şi jumătate.
— Era vorba la şapte.
— Las' că ştiu eu... Ce-ţi pasă?
— Da, monşer; dar nu face pentru ca să lăsăm s-aştepte...
— N-aşteaptă, n-ai grije, ştiu eu... Care va să zică, dacă vii şi invoci principiile moderne, apoi, te rog, fă bunătate şi le aplică dumneata mai întâi, ca să ai dreptul pentru ca să zici „principiile moderne". Dar pumnalul dumitale tot principii moderne este?... Care va să zică toporul tot principii moderne, ai?
— Lache!
— Las' că nici noi nu suntem aşa de proşti, cum credeţi d-voastră, pentru ca să nu ştim ce va să zică principiile moderne.
— Lache!!
— Eşti teribil, monşer, când îţi abate ţie ceva; eşti teribil, parol! Lasă-mă, domnule, să termin, şi mergem... Eşti teribil, parol!
— Şapte şi jumătate, Lache!
— Ia să ştie dumnealor că este aici o justiţie, care pedepseşte cu asprime orice tentativă, mă-nţelegi...
— Lache!
— Ia să ştie că sunt judecători la Berlin!
— Lache!!
— Că în materie politică nu-ţi este permis a mai întrebuinţa violenţa fără să mergi la ghilotină...
— Lache!!!
— Eşti teribil, monşer, parol!
— Opt fără un sfert, Lache; dacă nu mergi, eu te las, mă duc singur...
— Cum, singur?
— Mă duc la un birt... Nu face să lăsăm damele pentru ca să ne aştepte... Ţal! Ţal!!

Plătesc în sfârşit, salută pe camarazi şi pleacă. La uşă Lache se opreşte... I-a fulgerat prin minte încă „un argument”. Se întoarce şi porneşte-napoi spre masa camarazilor:

— Şi-n definitiv, mă înţelegi...

Dar Mache l-apucă, îl învârteşte-n loc şi-l scoate pe uşă.

— Eşti teribil, monşer, parol! zice Lache. Hai la băcănie... Tre-buie să luăm mezeluri.

În băcănie, alţi camarazi... Iau ţuici şi comentează — ce? decizia Curţii, fireşte.

— Lache! zice Mache cu groază. Haide-n altă parte!

Dar Lache a intrat deja în dezbatere şi, „pentru prima oară în viaţa lui”, trebuie să constate cu regret că legea noastră penală prezintă o lacună... De astă dată însă, Lache întâmpină o opoziţie crâncenă. Mai cu seamă Sache Potropopescu se ridică în contra teoriei barbare a lui Diaconescu cu un formidabil bagaj de argumente ştiinţifice.

Dar Diaconescu zâmbeşte caracteristic: se vede bine că mestecă în sine o replică zdrobitoare.

— Lache! zice dezolat Preotescu; lasă, Lache! Aide că am cumpărat mezelurile... Aide, Lache! lasă, Lache!

— Nu las, domnule!

— Aide, Lache! Opt trecute, Lache! Nu face pentru ca...

— Eşti teribil, monşer, parol!

Atunci Preotescu, foarte rugător către Protopopescu, care urmează cu argumentaţia lui:

— Lasă, Sache!... E târziu, Sache!

— Şi în definitiv... zice Lache.

Dar Mache îl împinge spre uşă, îl scoate afară şi îl urcă-ntr-o trăsură.

— Înainte, birjar! şi mână mai iute!

— Eşti teribil, monşer, parol!

Trăsura merge în fugă:

— Opt şi jumătate, Lache; ne-aşteaptă damele; ne-am făcut de ruşine; să vezi ce supărare o să fie!

— Ia lasă-mă, monşer! dumneata nu vezi ce absurdităţi susţin dumnealor... Cum?... Care va să zică să intri dumneata în casă la mine cu pumnalul, cu toporul, cu conspiraţii, cu comploturi şi asasinaturi, şi eu să stau cu mâinile în şolduri şi, în loc să te iau de urechi ca pe un măgar, şi să-ţi zic: destul! pân-aci! nu-ţi permit mai mult în ţara mea! — eu, nu! eu să viu pentru ca să-ţi zic: bravo! bine faci! să mai pofteşti şi aldată... Să mă ierţi! astea să le spuie d. Potropopescu la alţii, asta nici o umanitate nu poate pentru ca să fie!...

— Mână mai iute, nene! strigă Mache către birjar.

— Eu, orice ar zice d. Potropopescu, eu să-mi dai voie pentru ca să zic că legea noastră penală prezintă o lacună!

Au ajuns... Mache sare repede jos, plăteşte birjarului şi, încărcat în buzunare cu mezeluri, într-o mână cu pachetele de la cofetărie, în alta cu

două buchete, sună destul de emoţionat. Dinăuntru s-aud valuri de armonie. Dar clopoţelul zbârnâind, pianul amuţeşte ca prin farmec. Peste un moment, domnişoara Cecilia Pavugadi deschide... Scuzele dlui Preotescu pentru întârziere sunt pe deplin primite de cele două dame: îl cunosc aşa de bine pe d. Diaconescu... „Când vine dumnealui vreodată la vreme?”... Doamnele sunt încântate de atenţia dlui Preotescu: aşa frumoase buchete!... La masă...

— Domnule Preotescu, zice dra Pavugadi, ţi-am preparat o surpriză: am studiat o bucată...

— Sublimă! zice madam Diaconescu.

— A! domnişoară...

—Ţi-a plăcut, zice Lache către Mache, ţi-a plăcut d. Potropopescu cu absurdităţile dumnealui... Auzi dumneata!...

— Lasă, Lache! zice Mache.

— Eşti teribil, monşer, parol!

— Şi ce bucată, domnisoară?

— O bucată nouă... *Stella confidente...*

— Eu nu-i înţeleg, pe onoarea mea, zice d. Diaconescu; când vezi că şi popoarele cele mai civilizate...

— Lasă, Lache... O s-o cântaţi, sper...

— Fireşte...

...Toata lumea se scoală de la masă. Cafeaua se serveşte în salon. Dra Pavugadi se aşază la clavir şi-ncepe. Mache în picioare, transportat, extaziat, se lasă dus de acele valuri de armonie... Dar Lache îl trage discret de mănecă şi-i zice încet, ca să nu turbure liniştea artistei:

— E absurd, monşer, să intru în casa dumitale cu toporul... şi dumneata, mă-nţelegi...

— Lasă, Lache!

— Lacuna asta trebuie, monşer...

— Lasă, Lache... s-ascultăm, Lache!...

— Eşti teribil, monşer, parol!...

1900

INSPECŢIUNE

Mai mulţi prietini — impiegaţi în diferite administraţii publice — stau de vorbă, la masa lor obicinuită într-o berărie, despre chestiunile la ordinea zilei. Firesc lucru ca, dintre toate, să-i intereseze una mai cu seamă; e vorba de nenorocirea unui coleg, vechi impiegat, reputat până mai zilele trecute ca un funcţionar model, ca om de o probitate mai presus de orice bănuială, şi care fuge din ţară lăsând în casa publică o foarte însemnată lipsă de bani. Fiecare dintre camarazi comentează în felul său această tristă aventură: unul înfierează cu toată asprimea fapta, altul nu şi-o poate explica îndestul, altul încearcă să găsească o scuză pentru fugar; în fine, d. Anghelache deplânge pe nenorocitul acela „care nu e decât o victimă a neglijenţei altora!” La această părere, aruncată cu toată seriozitatea de d. Anghelache, toţi ceilalţi fac nişte ochi mari; din aceasta, vede d. Anghelache că amicii lui nu i-au priceput deloc vorbele, şi astfel se simte obligat a le da explicaţiunile necesare. Şi nu trebuie să uităm a spune că dintre toţi cel mai competent în materie este d. Anghelache: d-sa este mânuitor de bani publici într-o mare administraţie.

— Fireşte că nu este el de vină, zice d. Anghelache. El este o victimă a neglijenţei altora!

— !?

— De câtă vreme nu a fost controlat? De câţi ani nu a venit vreun inspector să-i verifice casa?... Mizerabilii!

— Dă-mi voie! care va să zică, dacă mânuieşte cineva bani publici şi nu este controlat la vreme, asta însemnează că delapidarea, că necinstea lui ar fi scuzabile?... Să mă ierţi!

— Ba nu te iert deloc! strigă foarte tare d. Anghelache, bătând cu pumnul în masă. Nu te iert deloc, pentru că d-ta nu-nţelegi, n-ai idee de ce vorbeşti!

Cine n-ar cunoaşte bine pe d. Anghelache, şi-ar explica tonul şi manierele acestea violente prin numărul paharelor de bere consumate; însă camarazii îl cunosc destul ca să caute o altă explicaţie; pe când o caută în zadar, d. Anghelache înghite pe nerăsuflate încă un pahar şi urmează din ce în ce mai cu căldură:

— Dumnealor să-i tragă păcatele nenorocitului! Dumnealor l-au mâncat! Dacă la cea dintâi ciupeală ar fi venit un domn inspector şi i-ar fi făcut casa, ar fi găsit lipsă mai nimic... Aşa e?

— Aşa e!

— Şi dacă i-ar fi zis: „Amice, îţi lipsesc patru-cinci sute de lei din casă; ia fii bun d-ta şi-i pune imediat la loc, şi aldată socoteşte mai bine; că foarte curând am să viu iar să te vizitez, şi-ţi declar că nu-ţi voi mai vorbi tot astfel: imediat voi raporta cui de drept!” Aşa e că nu se nenorocea omul?

— Aşa e!

— Apoi dacă e aşa, strigă d. Anghelache foarte tare, trântind cu paharul în masă, dacă e aşa, de ce vă faceţi că nu-nţelegeţi? ori sunteţi idioţi?

Idioţi! Cuvântul acesta face pe camarazi să nu mai inţeleagă nimica. Ca să pronunţe d. Anghelache, care este un tip de urbanitate, astfel de cuvânt, desigur trebuie să fie scos din ţâţâni. Însă ce?... ce l-a putut scoate astfel din ţâţâni pe d. Anghelache? Iată ce nu pot înţelege camarazii. Dar d. Anghelache bea încă un pahar şi foarte enervat urmează:

— Ştiţi d-voastră câţi bani îmi trec mie pîn mână?

— Mii!

— Vezi că eşti prost?...

— Nene Anghelache!

— Mii, ai?... Sute de mii, boule!

— Nene Anghelache!

— Ce, nene Anghelache? ce, nene Anghelache?... Ţal! Ţal! Ţal!!!

— Nene Anghelache, spargi paharul!

— Nu vezi că bat de un ceas, şi nu vrea să vie mizerabilul!... Ţal!!!

În sfârşit, mizerabilul vine... D. Anghelache îşi plăteşte consu-maţia plus un pahar, care trebuie să vie.

— Milioane, neghiobule! strigă d. Anghelache. De când crezi d-ta că n-a mai dat pe la mine cineva, să-mi verifice casa?

— De când?

— De acum unsprezece ani, de când am luat-o în primire... Mişeii!

— Pentru că te cunosc toţi că eşti un funcţionar corect.

— Corect! strigă d. Anghelache fierbând... Corect! De unde ştiu dumnealor că sunt corect?... Canaliile!

Şi aduce paharul la gură.

— Cine poate crede de dumneata că nu eşti om cinstit?...

Cinstit!... Când aude acest cuvânt, d. Anghelache se scoală drept în picioare cu paharul ridicat în sus, şi, în culmea furiei:

— Nu vă permit să faceţi glume proaste pe socoteala mea, măgarilor! că vă sparg capul!

Trânteşte paharul pe masa de marmură, prefăcându-l în ţândări, şi iese turbat pe uşă. Lumea toată din berărie îşi întoarce privirile spre masa camarazilor, care au ramas consternaţi. Câteva minute, în timp ce chelnerul şterge urmele accesului de violenţă al dlui Anghelache, tac toţi, căutând fiecare în ochii celorlalţi o lămurire...

— Am înţeles! zice unul.

— Să ştii c-a făcut-o! adaugă altul.

— E pierdut, nenorocitul!

În momentul acesta, iată că intră în berărie un domn matur. Camarazii de la masă îl salută respectuos. El se apropie cu bunăvoinţă de dânşii şi le întinde mâna cu un aer de o vădită superioritate.

— Bună seara, băieţi.

— Bună seara, dle inspector.

— Îmi daţi voie?

Mai încape vorbă!... şi d. inspector se aşază în locul unde cu câteva minute mai înainte a şezut d. Anghelache.

— Ce mai nou? întreabă noul venit.

— Mai nimica, dle inspector... S-au dat lefurile astăzi.

— Da?... Eu n-am fost astăzi la minister, am dormit toată ziua; ieri-noapte în tren n-am putut închide ochii; era plin de deputaţi şi de senatori... M-a chemat telegrafic ministrul să viu de la gară drept la dânsul acasă... De mâine începem să călcăm rând pe rând toate casele... Istoria nenorocitului celuia care a fugit în America a pus pe gânduri pe d. ministru.

Cuvintele inspectorului finanţiar produc asupra camarazilor o aşa de puternică zguduitură, încât unul, fără să vrea şi fără să ştie pentru ce, zice: „An-ghe-la-che...”

— Cum ţi-a dat prin cap de Anghelache? întreabă inspectorul... Cu Anghelache vreau să încep mâine... tocmai pentru că ştiu că la el merge lucrul mai uşor... Ei! dacă ar fi toţi mânuitorii de bani publici ca Anghelache...

— An-ghe-la-che...

— ...n-ar mai trebui inspectori finanţiari. Tot vrea guvernul să facă economii; — ne-ar putea suprima pe toţi... Ei! ca Anghelache, mai rar, aşa corect şi serios.

— An-ghe-la-che... şopteşte aiurit impiegatul, pe când ceilalţi tac zdrobiţi.

Dar d. inspector nu observă cât e de curioasă înfăţişarea camarazilor, sau, dacă observă, o atribuie naturalei constrângeri pe care trebuie s-o simtă nişte inferiori având plăcerea şi onoarea să stea la aceeaşi masă într-un loc public cu un superior. D. inspector are să se scoale de dimineaţă a doua zi pentru ca să pornească a face surprize mânuitorilor de bani publici. A băut un pahar mare, îl plăteşte, apoi întinde cu multă bunăvoinţă mâna tutulor inferiorilor şi se retrage. Un moment, camarazii rămân în picioare, ca ţintuiţi, fără a se hotărî să mai şază jos ori să plece, când unul din ei rupe tăcerea:

— Ce-i de făcut?

— Nenorocitul!

— Trebuie să-i dăm numaidecât de ştire... Imposibil să-l lăsăm aşa... Când l-o vedea pe inspector mâine, îi cade dambla.

— Trebuie să-l găsim... să-l luăm cu binişorul!

— Anghelache?... Se-mpuşcă!

— Nu l-ai văzut ce iritat era?

— Îi lipseşte mult!...

— Încai să se facă nevăzut!...

Repede camarazii plătesc consumaţiile, ies, se suie toţi trei într-o birje şi pornesc către locuinţa nenorocitului lor camarad. Anghelache e flăcău, stă cu soră-sa şi cu mama lor, în Dobroteasa. E aproape unu după miezul nopţii.

— Trebuie să doarmă nenorocitul fără grijă...

— Aş! fără grijă! nu l-aţi văzut în ce hal era?

— Eu gândesc că-şi face bagajele...

— Să-l luăm cu binişorul...

Au ajuns... În casă nu e nici o lumină. La fereastra odăii de la pod, unde doarme Anghelache, perdeaua este ridicată.

Mahalaua e cufundată în deplină tăcere; nici o mişcare alta decât pâlpâiala rarelor becuri de gaz. Unul dintre camarazi bate discret la geam; nici un răspuns. Mai bate o dată: acelaşi rezultat.

— Doarme dus!

— Bate mai tare!

— Cine e? întreabă un glas tânăr dinăuntru.

— Bate mereu!

— Cine e?

Şi la fereastră, apare o icoană albă cu mâinile încrucişate pe piept... E domnişoara Eliza, sora lui Anghelache. Camaradul care a bătut zice foarte emoţionat:

— Dormeaţi, domnişoară Elizo?

— Da, dle Costică... Ce e?

— Mă scuzaţi că v-am deranjat somnul... Nenea Anghelache n-a venit?

— Nu!

— Ne daţi voie să-l aşteptăm...

— Îl aşteptaţi degeaba... a trimis vorbă aseară pe la zece cu un comisionar să stingem şi să-ncuiem, că nu vine la noapte acasă... E poftit la o petrecere cu nişte prieteni şi nu crede să scape până la ziuă...

— Nenorocitul!... Noapte bună, domnişoară Elizo!

— Mersi!

Şi icoana cea albă se retrage de la fereastră stingându-se-n întuneric.

— Ce e de făcut?

— După el!... Trebuie să-l găsim undeva.

— Mână, birjar!

— Nenorocitul!

Unde?... unde să fie nenea Anghelache?... De atâtea ceasuri acuma, bunii camarazi îl caută, alergând prin întunericul nopţii de colo până colo, când în birje, când pe jos — degeaba! Au fost de-a rândul peste tot, de câte două şi trei ori, prin toate localurile de noapte, pe unde şi-au închipuit că s-o fi încurcat, după cunoscutu-i obicei, la luarea lefii... Au mers mai departe: l-au căutat şi pe unde nu trebuia să-l caute... Anghelache nicăieri! Biruiţi de osteneală, demoralizaţi de atâta nesucces, au intrat încă o dată într-o cafeneluţă, unde gazul apune după ce a răsărit soarele. În odăiţa din fund, un alt camarad... La lumina spălăcită a becului „Auer”, chipul camaradului seamănă cu icoana unui martir în urma chinurilor: e alb ca varul, cu umbre albastre; fălcile-i sunt încleştate; nasul tras; ochii pierduţi în extaz. În mâna-i asemenea albă, ca şi cum pe sub piele n-ar mai curge un pic de sânge, ţine o linguriţă, cu care amestecă, încet, încet de tot, zahărul într-o ceaşcă plină cu şvarţ. Din când în când oftează din adânc pe nas, umflându-şi nările. Cum îl văd, camarazii se apropie de el şi-l salută. El le zâmbeşte — zâmbetul sfânt al martirului, care-ntrevede, prin deschizătura regiunilor cereşti,

lumina vieţii eterne — şi urmează să amestece în ceaşcă fără a schimba câtuşi de puţin măsura mişcării. Camarazii, înţelegând starea sufletească a camaradului, s-aşază discreţi la o masă alături şi comandă cafele... Dar unul are o inspiraţie şi, mai puţin discret decât ceilalţi, se adresează către omul care amestecă-n ceaşcă:

— Mitică... nu cumva ai văzut tu astă-seară pe undeva pe nenea Anghelache?

Mitică zâmbeşte şi face semn din cap că da. Toţi trei camarazii se ridică drept în picioare:

— Unde?

Mitică face semn cu palma stângă pe masă, adică: *aici*.

— Când?

Mitică face din buze un semn şi ridică din umeri, adică: *n-aş putea spune precis, când...*

— Spune, nene, păcatele mele! strigă unul scos din răbdare!... Când a plecat?

Mitică amestecă cu mâna dreaptă şi arată cu cea stângă spre uşă: *acuşica plecat.*

— Ci vorbeşte, domnule! eşti mut? ce dracu! Unde a plecat? Mitică lasă linguriţa şi zice cu o sforţare supremă:

— ’A... ’ăp... ’ăpt...

Şi caută să prindă iar linguriţa.

— Unde?

— ... âptăiie!

Şi prinde linguriţa şi-ncepe iar s-amestece.

— Băiete! strigă unul dintre camarazi.

Chelnerul vine...

— A fost în urma noastră pe aici nenea Anghelache?

— Da!

— A fost pe aici!... Când?

— Adineaori...

— Nu i-ai spus că l-am căutat? că avem o afacere foarte importantă şi să ne aştepte?

— Ba da.

— Şi ce-a zis?

— A zis: ce afacere importantă? să mă slăbească!

— Nenorocitul!

— Şi nu ştii unde a plecat?

— ... ’ptăiie!

— Cum?

— La lăptărie, tălmăceşte chelnerul, care e deprins cu vorba lui d. Mitică.

Peste câteva momente, o birje iese în goană pe la capul podului către şosea...

La lăptărie, întuneric beznă.

— Ce-i de făcut?

— Înapoi, birjar!

— Haid’ iar acasă. Trebuie să se fi întors.

— Eşti nebun? Tocma-n Dobroteasa?... Ne-apucă ziua pe drum...

— Dar putem să-l lăsăm aşa?... Dacă nu ştie nimica, se duce la canţilerie, şi-l prinde acolo inspectorul... Trebuie să ştie ce-l aşteaptă...

Se face în adevăr ziuă când camarazii ajung în Dobroteasa... Nenea Anghelache n-a venit acasă. Sunt şapte ceasuri... Peste două ceasuri, fiecare trebuie să fie la postul său. În definitiv, au conştiinţa împăcată că şi-au dat toată osteneala să-l scape, ca buni camarazi şi amici. Oamenii au făcut tot ce puteau face; de acuma, aibă Dumnezeu grijă de Anghelache! Cei trei camarazi se despart, să meargă fiecare la treaba lui. Unul dintre dânşii, care lucrează în aceeaşi administraţie cu Anghelache, ia însărcinarea să comunice la dejun ce s-a mai întâmplat. Şi, în adevăr, peste câteva ceasuri, la douăsprezece trecute ceilalţi doi camarazi se-ntâlnesc la birtul lor, unde al treilea vine tocmai la unu să le comunice lucruri de o extremă gravitate.

Pe la unsprezece ceasuri, când trebuie să se deschiză casa, a venit inspectorul financiar, şi, aşteptând pe Anghelache, s-a pus să cerceteze registrele. Pe la unsprezece şi jumătate, s-a trimes un aprod cu birja acasă la Anghelache să-l cheme, că-l aşteaptă inspectorul. Aprodul s-a-ntors după douăsprezece cu răspuns că d. Anghelache n-a mai dat p-acasă de ieri dimineaţă, că noaptea a trimes vorba să nu-l aştepte cocoanele, că nu vine. La vorbele aprodului, inspectorul a-nceput să râză... pe urmă a cerut lumânare şi ceară, a pecetluit casa şi a plecat spunând că se-ntoarce la trei.

— Nenorocitul de Anghelache!

Imediat după dejun, camarazii se reped în Dobroteasa. Dar şi acuma acelaşi rezultat — Anghelache nu se află. Din Dobroteasa apucă la stânga, să iasă pe chei spre Piaţa Mare. Trecând prin faţa Morgei, văd căruţa funebră: un nou oaspete a venit, sătul de căldurile vieţii, să coboare în răcorosul otel. Camarazii îşi fac cruce şi, privindu-se unul pe altul, se-ncruntă, ca şi cum ar voi să gonească unul din mintea altuia un gând, acelaşi, pe care unul altuia şi l-au ghicit.

— Sărmanul Anghelache!... Unde-o fi Anghelache?

La şase seara, la Gambrinus, tănărul comunică celor doi urmarea inspecţiunii. La trei fără un sfert, inspectorul s-a înfiinţat la casă, şi iar a mai cercetat registrele, şi iar a trimes zadarnic pe aprod în Dobroteasa. Apoi a încheiat un proces-verbal, dispunând că, dacă şi a doua zi casierul nu se va prezenta la post, să se cheme lăcătuşul. Pe când povesteşte camaradul, iată că vine un băiat cu gazete; fiecare dintre cei trei prietini ia câte una şi-şi aruncă ochii pe ultimele informaţiuni. Unul dă un ţipăt şi încremeneşte cu gazeta în mână.

— Anghelache!

Atât poate zice şi întinde gazeta, în care fiecare ceteşte:

„Azi dimineaţă s-a găsit la şosea spânzurat un om bine îmbrăcat în vârstă ca de 40-45 de ani. Din ordinul procurorului, cadavrul, asupra căruia nu s-a găsit nimic alta decât un plic cu adresa Anghelache M., mărunţiş în monede

nouă de nichel ca de şaptezeci de bani şi un ceasornic de argint cu monograma A. M., a fost transportat la morgă”.

— Bravo! nene Anghelache!...

— Da! mai bine moartea decât dezonoarea!

— Sărmanul nenea Anghelache!

Şi toţi trei camarazii se despart cu inima zdrobită.

A doua zi, la dejun...

— S-a deschis casa...

— Îi lipseşte mult?

— Nimic nu lipseşte!

— !?

— S-a găsit în plus un pol de aur românesc din ’70, învelit într-o foiţă de ţigară.

— !!

— Trebuie să mergem la Morgă să-l vedem! eu nu m-astâmpăr până nu-l văd!

Şi pornesc iar toţi trei. La Morgă se pregătesc servanţii a-l preda pe Anghelache să-l ducă acasă, fiindcă i s-a stabilit complet identitatea şi l-a reclamat familia. Camarazii s-au apropiat de masa pe care stă camaradul lor.

— De ce?... de ce, nene Anghelache? a întrebat plângând ca un prost cel mai tânăr.

Dar, nenea Anghelache, cuminte, n-a vrut să răspunză.

1900

TRIUMFUL TALENTULUI...

Au fost odată-ntr-o şcoală de provincie doi buni camarazi: Niţă Ghiţescu şi Ghiţă Niţescu. Amândoi erau potriviţi la-nvăţătură şi la purtare. Niţă însă se deosibea, şi nu numai de Ghiţă, dar chiar de toţi copiii ceilalţi, prin talentul lui la scris, de care se minuna cu drept cuvânt toată lumea. În anul al patrulea de şcoală primară, Niţă ajunsese să scrie aşa de frumos, încât, adesea, caietul lui ai fi zis că este modelul de caligrafie tipărit; pe câtă vreme, Ghiţă scria cum nu se poate mai urât; pe lângă că-i era mână dreaptă şubredă, fiindcă-i degeraseră degetele de mic, n-avea băiatul nici apucătură din ochi la lucru de piguleală. Aşa, isprăvind clasele primare, s-au despărţit cei doi buni camarazi, ca să meargă fiecare după norocul lui. Ghiţă s-a dus la ţară pe lângă tată-său, care era negustor cu dare de mână; iar Niţă, copil sărman, a apucat spre capitală, ascultând de sfatul dascălului său.

— Fătul meu, tu părinţi n-ai, carte multă nu ţi-e dat să-nveţi, că nu prea eşti deştept; slugă nu te poţi face, că eşti cam leneş... Ţi-a dat şi ţie Dumnezeu un dar; ai icoană la scris; ţie cu condeiul ţi-e dat să te hrăneşti. Du-te la Bucureşti, acolo ai să intri copist în vreo canţilerie şi-ncet-încet, cum te ştiu că n-ai purtări prea rele, cu vremea ai să-naintezi.

Niţă a ajuns în capitală şi s-a pus să-şi caute de lucru. A făcut cunoştinţă ba cu unul, ba cu altul, recomandându-şi talentul şi căpătând din toate părţile complimente şi dovezi de admiraţiune. Dar afară de acestea, n-a reuşit deocamdată să capete nimic mai mult. Niţă nu şi-a pierdut speranţa şi bine a făcut; căci iată că-ntr-o seară o cunoştinţă i-a spus:

— Mâine dimineaţă, la ceasurile unsprezece, să te afli la ministerul de interne: se ţine concurs pentru trei posturi de copişti; desigur ai să capeţi unul.

Se-nţelege că Niţă n-a lipsit a se înfiinţa la vreme. Concurenţii, în număr de vreo treizeci, au fost introduşi într-o sală mare; aci, în faţa comisiunii, compusă din directorul ministerului ca prezident, subdirectorul ca viceprezident şi trei şefi de birou ca membri, li s-a dictat de către unul dintre aceştia cu glas tare timp de cinci-şase minute. Apoi d. preşedinte a zis:

— Destul! acum fiecare să-şi iscălească proba.

Deşi dictarea mersese cam prea iute, Niţă s-a uitat lung pe foaia lui, înainte de a o iscăli, a zâmbit mulţumit de sine, apoi a iscălit şi a înmânat-o cu mult respect unui domn membru, care a strâns toate probele. Peste două zile, s-a dat rezultatul concursului... Numele Niţă Ghiţescu nu figura între cele trei numiri.

— Şi ce frumos scrisesem, domnule! a zis Niţă, mâhnit, cunoştinţii sale.

— Un tânăr nu trebuie să despere de la întâia încercare, i-a răspuns cunoştinţa: mai sunt încă şapte ministere; or să se mai ivească locuri.

În adevăr, peste câteva luni, se ivesc două locuri la alt minister. Niţă nu lipseşte a se înfiinţa. Şi iar mulţime de concurenţi, iar comisiune, iar dictare, iar formalităţile obişnuite, şi a doua zi iar nu se află între cele două numiri numele Niţă Ghiţescu.

— Şi ce frumos scrisesem, domnule! zise Niţă cunoştinţii lui.

— Răbdare, tânărule! n-a intrat vremea-n sac, o să-ţi vie şi rândul dumitale; mai sunt şase ministere; or să se mai ivească locuri.

A trecut câtva timp, şi iată că s-au ivit câteva locuri la al treilea minister. Acelaşi rezultat pentru d. Niţă Ghiţescu. Fireşte însă că, oricât i-ar fi crescut mâhnirea, Niţă n-avea de ce să despere; mai erau încă cinci ministere; trebuia să se mai ivească locuri. Şi s-au ivit, pe rând, locuri încă la patru ministere şi s-au ţinut concursuri; şi d. Niţă Ghiţescu a luat parte la fiecare concurs şi, după fiece resultat de concurs, concurentul nostru a zis, din ce în ce mai mâhnit:

— Şi ce frumos scrisesem, domnule!

Şi cunoştinţa lui i-a răspuns:

— Nu despera, tânărule! a mai rămas încă un minister, tocmai acela unde se cere cu dinadinsul caligrafie pentru acte şi documente; trebuie să se ivească acolo vreun loc.

Parcă a proorocit cunoştinţa lui Niţă: n-a trecut o săptămână, şi iată că s-a publicat concurs pentru un post de perfect caligraf la acel ultim minister. S-a pus d. Niţă pe brânci, în aşteptarea concursului, să-şi facă mâna, exercitându-se în fiecare zi, pe hârtie velină, la fel de fel de scrieturi — engleze, italice, gotice, bastarde, ronde, majuscule, minuscule, ş.cl., în fel de fel de mărimi, de la doi centimetri până la un milimetru, şi cu şi fără transparent. Era acuma gata... Dar, în ajunul concursului, se-ntâmplă, cum se-ntâmplă în orice poveste, să se-ntâlnească — cu cine? cu o veche a lui cunoştinţă, cu bunul său camarad de odinioară, cu Ghiţă Niţescu, băiatul cu degetele degerate.

— Ghiţă!

— Niţă!

Şi din vorbă-n vorbă, află Niţă că tata lui Ghiţă, după ce a scăpătat, a murit, că Ghiţă a venit la Bucureşti cu o scrisoare de recomandaţie către ministrul la ministerul căruia se ţine mâine concursul, că ministrul l-a primit foarte bine şi i-a spus că a doua zi, la ceasul fix, să se prezente la minister, să ia parte negreşit la concurs.

— Tu? la concursul de mâine? a zis pufnind de râs Niţă.

— Da, eu...

— La concursul de mâine?

— Ei! da... la concursul de mâine.

— Da’ tu ştii pentru ce loc e concurs, Ghiţă?

— Nu...

— Pentru un loc de perfect caligraf, amice Ghiţică!

— Apoi, dacă mi-a ordonat ministrul să merg... se poate?

— Apoi, mă prezent şi eu, Ghiţă.

— Bine, prezentă-te şi tu.
— Cu mine! la caligrafie, Ghiţică?
— Cu tine la caligrafie... Eu ştiu ce mi-a ordonat ministrul.
— Bine!
Cu aşa ton a pronunţat Niţă acest bine! încât Ghiţă, după câteva momente de gândire tăcută, i-a zis:
— Niţă... Eu am venit în Bucureşti cu ceva părăluţe... tu zici că eşti tinichea de tot. Eu... dacă vrei tu...
— Ce să vreau?
— Eu ţi-aş da ţie trei-patru poli... să...
— Să ce?
— Să mă laşi, să nu vii la concurs...
— Eu!?
— Eu tot am recomandaţie...
— Să pofteşti la concurs cu recomandaţia dumitale!
Dar iată că în acest moment se apropie cineva de cei doi prieteni — este cunoştinţa lui Niţă.
— Domnule Ghiţescu, aş vrea să-ţi spun ceva...
Niţă lasă pe Ghiţă la o parte.
— Domnule Ghiţescu, bucură-te: ai scăpat de concursul prin ministere; ţi-am găsit un loc la o litografie, un loc plătit mult mai bine ca unul de copist, şi în care poţi să-ţi faci un mai frumos viitor. Primeşti?
— Primesc... Dar un moment...
Şi Niţă, după ce a gândit o clipă foarte adânc, face la dreapta-mprejur şi se-ntoarce lângă Ghiţă.
— Ghiţă, tu vrei să-mi dai trei-patru poli, să nu mă prezent la concurs... Eu am o combinaţie mai bună şi pentru tine şi pentru mine...
— Care?
— Din contră, să ne prezentăm amândoi la concurs; tu ai recomandaţie, eu caligrafie, să iscălesc eu cu numele tău proba mea, şi tu să iscăleşti proba ta cu numele meu...
— Ei! dacă ai vrea...
— Vreau.
— Pe onoarea ta?
— Pe onoarea mea!... Să-mi dai cinci poli.
— Îţi dau!
Şi Ghiţă se şi execută. Niţă ia hârtia de o sută, o pune-n buzunar, iar cei doi camarazi se despart, amândoi foarte mulţumiţi, dându-şi întâlnire pe a doua zi, la minister, fix la unsprezece. A doua zi, printr-o întâmplare neexplicabilă, nu s-au prezentat la concursul de perfect caligraf decât doi candidaţi: fireşte erau vechii camarazi. Niţă s-a purtat foarte galant; pe câtă vreme mâna degerată a camaradului său tremura de emoţie pe hârtia ministeriala, Niţă, cu toată siguranţa, făcea pe coala lui adevărate *tours de force*. Au isprăvit şi şi-au iscălit probele, după învoiala din ajun, fiecare cu

numele celuilalt. Ieşind de la concurs, în sala de aşteptare, Ghiţă a mulţumit cu efuziune camaradului său, iar acesta i-a zis:

— Numai doi am fost: recomandaţie ai, caligrafie am, slavă Domnului! să fie cât de ai dracului, pe cine o să numească?

N-apucă să termine vorba Niţă, şi uşa se deschise.

— Rezultatul concursului! strigă solemn prezidentul comisiei. S-au prezentat doi concurenţi: Niţă Ghiţescu şi Ghiţă Niţescu. A reuşit domnul...

— Domnul? întrebară într-un glas cei doi concurenţi.

— Domnul Niţă Ghiţescu!

— Daţi-mi voie, domnule director, zise Niţă atins, pe când Ghiţă nu ştia ce să crează; trebuie să fie o greşală! poate că n-aţi văzut bine probele!

— Cum! întrebă aspru directorul, prezidentul comisiei.

— Slavă Domnului! adaugă Niţă... ne cunoaştem ce putem... Trebuie să fie: nu Niţă Ghiţescu, ci Ghiţă Niţescu.

— Domnule! nu-ţi permit să fii rău crescut!... mă înţelegi? Am zis bine: a reuşit dl Niţă Ghiţescu!

Dar dl Niţă Ghiţescu nu s-a lăsat biruit de asprimea dlui prezident al comisiei; foarte obraznic, a strigat şi mai tare:

— Nu se poate, domnule director! v-aţi înşelat! uitaţi-vă la probe!

Tonul cu care a zis „uitaţi-vă la probe!” a făcut un efect straniu asupra superiorului: i-a impus, parcă; acest domn a răspuns:

— În fine, errare humanum est... Să vedem...

Şi zicând acestea, a scos din buzunar un plic, pe care camaradul lui Niţă-l cunoştea bine, şi din plic a tras o scrisorică; s-a uitat pe ea cu băgare de seamă şi, cu tonul mult mai blând, zâmbind:

— Ştii că ai dreptate dumneata?... Aşa e! Vezi?... confundasem... În adevăr, a reuşit dl Ghiţă Niţescu.

— Aşa da! a răspuns plin de satisfacţie dl Niţă Ghiţescu. Şi dl director, grav, se retrase închizând uşa.

1900

CADOU

„Iubite amice,

Astă-seară, avem pom de Crăciun. Ne-ai promis că vii să prânzeşti cu noi. Te rog, nu uita. Te aştept până la şapte fără un sfert la berărie, ca să mergem împreună. În tot cazul, dacă nu ne-ntâlnim, vino direct la noi; dar vino negreşit; se supără Acriviţa.

Stasache”.

Acriviţa este soţia lui nenea Stasache. La oamenii aceştia se petrece bine; mă duc să-ntâlnesc pe amicul meu la locul arătat. Sunt şapte fără un sfert, şi omul meu lipseşte; dar n-aştept mult, şi iată-l.

— Gândeam că nu vii, îmi zice el.

— Se putea, nene Stasache, să supăr pe cocoana Acriviţa?

— Bine ai făcut, că ş-aşa e destul de supărată.

— De ce?

— Închipuieşte-ţi, monşer, că acum câteva zile nenea Andrei, senatorul! (ştii cât ţine el la familia noastră!) vine, ca după obicei, la noi şi zice: „Eu, mă-nţelegi, s-a închis Senatul şi se duc toţi p-acasă, şi n-am să fiu de Crăciun cu voi, şi m-am gândit să v-aduc la fiştecare câte ceva ca cadou”... şi scoate, şi scoate, şi scoate şi dă-i la cadouri: şi mie şi la copii, şi Acriviţii... Acriviţii-i dă un inel cu un brilănţel de toată frumuseţea...

— Ei!

— Ei! Eri-dimineaţă, eu lipseam de acasă. Vine Mişu, profesorul — ştii, Mişu al nostru, care dă meditaţie la băieţi, — vine pentru ca să le dea vacanţă, şi nevastă-mea pleacă să târguiască de-ale casei câte ceva, că ştii, dacă le laşi toate pe ajunul Crăciunului, nu le mai poţi prididi. Mă-ntorc eu acasă... îmi spune fata că s-a dus coconiţa pîn târg. Zic eu: bine! Mai trece ce mai trece, se face douăsprece, iaca vine şi Acriviţa foarte supărată. Zic: ce ai? zice: închipuieşte-ţi ce mi s-a întâmplat! am pierdut piatra de la inelul lui nenea Andrei.

— Când?

— Acuma.

— Unde?

— Pîn târg... Tocmai la băcănie am văzut că-mi lipseşte.

— Trebuie să căutăm pe unde ai mai fost.

— Am căutat peste tot: nu e şi nu e.

— Trebuie să dăm un anunţ la gazete!...

Şi isprăvind povestirea conversaţiei sale cu consoarta, nenea Stasache îmi pune sub ochi o gazetă. Citesc:

„O bună recompensă!... S-a pierdut ieri, vineri, 23 decembre, înainte de amiazi, între stradele Popa-Tatu, Ştirbei-Vodă şi Calea Victoriei, o pietricică de briliant în valoare de 3-400 de lei. Cel ce o va găsi să o aducă la d.

Stasache Panaiotopolu, strada... numărul... unde va primi o recompensă de 20 de lei”.

După ce citesc:

— Te pomeneşti că se găseşte! zice omul meu.

— Tot ce se poate, zic eu, nene Stasache. Mergem?

— Da... haide!

Ne suim într-o sanie şi pornim.

— Nu că-mi pare rău de piatră, pentru că-n definitiv, nu-i vreo valoare grozavă; dar ştii, nu face: un cadou de la nenea Andrei... Ştii cât ţine el la noi...

— Fireşte...

— Sunt curios, să vedem: se găseste? Dar în sfârsit nu zi că se găseşte... Atâta pagubă!... Dar de unde ştii? poate că se găseşte!

Eu nu zic nimic. Dar el, văzând că tac:

— Ce zici?... se găseşte?

— Ştiu eu? zic.

— Ei! vezi?... eu nu sunt om curios; dar am mare nerăbdare, să vedem: se găseşte?

Eu iar tac; el, văzând că nu zic nimica:

— Adică dumneata zici că... nu se găseşte.

— Ba nu! zic; din contra.

— Din contra? care va să zică, şi dumneata eşti de idee că se gaseşte?

În sfârşit, ajungem acasă la nenea Stasache. Madam Panaiotopolu, mai nostimă decât totdeauna, mă primeşte cu amabilitatea-i cunoscută:

— Dacă nu veneai, mă supăram foc pe dumneata.

— Se putea să nu viu, madam Panaiotopolu?... Pentru mine invitaţia unei dame aşa de graţioase ca dumneata este o poruncă straşnică, la care peste putinţă să mă gândesc măcar a nu mă supune.

— Mersi! zice doamna.

Dar adaog:

— Ce am aflat, madam Panaiotopolu?

— Ce?

— Pietricica de la...

— De la inelul care mi l-a făcut cadou nenea Andrei... Cine ţi-a spus?

— Nenea Stasache.

— Închipuieşte-ţi!

— Dar, zic eu, a publicat nenea Stasache în jurnale... poate că se găseşte.

— Ei, aş!

— De unde ştii d-ta că nu? întreabă bărbatul.

— Cum o să se mai găsească?

— Se poate, coniţă, zic eu.

— Fac prinsoare, zice râzând doamna, pe ce poftiţi, că nu se mai găseşte.

— Ba eu fac prinsoare că se găseşte! zice Stasache.

— Pe ce?

— Pe ce pofteşti?

— Pe alt inel la fel...

— Pe alt inel la fel...

Pe când discutăm astfel, se aude sbârnâind soneria. Slujnica iese în vestibul, deschide şi se-ntoarce:

— Domnul Mişu.

— Bravo! zice nenea Stasache, bătându-se cu palma pe frunte. Vezi, cu istoria inelului, ce-am uitat?

— Ce?

— Lui Mişu nu i-am luat nici un cadou... O să se supere băiatul.

— Ei, aş! zice iar răzând madam Panaiotopolu.

D. Mişu intră; e foarte elegant... o fundă de cravată şic, şi-n fundă, un ac cu o pietricică foarte strălucitoare.

— Mişule dragă, să mă ierţi; pe tine te-am uitat, zice d. Panaiotopolu.

— Cum, nene Stasache?

— Nu ţi-am cumpărat nici un cadou.

— Lasă, nene Stasache, zice Mişu, îmi cumperi la Anul Nou .

Dar Stasache se uită lung la Mişu, apoi, cu un aer foarte ciudat:

— Ce!... ce ai la gât?... briliant?

— Da.

— Unde ai găsit-o?

— Ce să găsesc?

— Piatra?

— Care piatră?

— Briliantul, frate.

— Îl am cadou, nene Stasache.

— Da' de cadou!...

— Parol!

— De la cine?

— Ce-ţi pasă?

— Ai citit anunţul meu?

— Da.

— ...Pe onoarea mea, Mişule, să nu te ştiu ce băiat de treabă eşti şi cât ţii la noi...

— Nene, întrerupe madam Panaiotopolu, ai scris lui nenea Andrei?... i-ai promis că-i scrii.

— Îi scriu mâine... Pe onoarea mea, Mişule...

— Poftiţi la masă!...

Iau braţul doamnei şi ne-ndreptăm spre sofragerie. Îndărătul nostru vin alţi musafiri, şi-n urmă Mişu cu nenea Stasache pe care-l aud bine:

— Ei! eu zic că se găseşte...

1901

ART. 214

I

Un birou de avocat. Ora 9 dimineaţa.

Avocatul, un licenţiat începător, stă la biroul său, studiind nişte hârtii.

O cocoană intră urmată de un tânăr.

Cocoana este îmbrăcată, cum purtau înainte vreme mahalagioaicele, cu barej havai legată la cap, rochie şi pieptar de lână de aceeaşi coloare, şi un tărtănaş conabiu, făcut cu igliţa; în mâini, mănuşi de imitaţie de mătase, fără deşte. E o femeie de vreo cincizeci de ani, destul de bine ţinută; cam prea dreasă la obraz; sprâncenele ca nişte lipitori; dinţii cam negriţi de ristic şi de tutun; foarte veselă şi vioaie, vorbeşte şi gesticulează degajat, chiar cu multă volubilitate şi cu o figură plină de expresie. Tânărul are aerul unui impiegat de minister; redingotă de camgarn la trei butoni, cravată strigătoare, pantaloni de coloarea oului de raţă leşească şi pălărie cilindru. El urmează cu încredere pe femeie, care intră cu pasul hotărât.

COCOANA: Las' că-i spui eu tot lu' domnu avucatu. *(Înaintează spre birou.)* Bonjur... Mă recomand Tarsiţa Popeasca, văduva lu' priotul Sava de la Caimata, care a dărâmat-o Pache, când a făcut bulivardu ăl nou, şi fiu-meu, Lae Popescu.

AVOCATUL: Poftiţi, luaţi loc.

COCOANA: Mersi!

TÂNĂRUL: Mersi! *(Şed.)*

COCOANA *(scoate o tabachere, din aceasta o ţigaretă militară, pe care o pune în gură. Avocatul îi oferă chibrituri; ea aprinde ţigareta; trage de două-trei ori şi, dând fumul pe nas)*: Uite la ce-am venitără noi la dumneata, care ne-a recomandat o prietenă a noastră, finc-a avut şi dumneei o chestie *(face cu ochiul râzând şi arătând pe Lae, care se uită la lucrurile din biroul avocatului de jur împrejur şi-n tavan la policandru)*, tot într-o pricină, de par egzamplu acuma, vine vorba; şi zice: du-te negreşit la dumnealui, că-ţi face dumnealui treaba.

AVOCATUL: Care cocoană, mă rog?

COCOANA: Miţa...

AVOCATUL: Care Miţa?

COCOANA *(râzând, dând fum pe nas şi făcând cu ochiul)*: Ei! nu te mai face acu... Miţa, de! care ai devorţat-o dumneata...

AVOCATUL: ...?

COCOANA: Care ai devorţat-o dumneata de Pricopoiu de la Ciulniţa.

AVOCATUL *(după o prefăcută sforţare a memoriei)*: A! madam Zaharidi...

COCOANA: Ei, da! aşa te-nvaţă... Zaharidina... *(se apleacă la urechea avocatului şi-i şopteste ceva râzând cu multă intenţie. Avocatul zâmbeşte cam sfiindu-se de atâta apropiere. Cocoana se trage repede de la urechea lui şi pune graţios trei deşte de la mâna stângă peste buze.)* U!... pardon... oi fi mirosind!... Am gustat de dimineaţă nişte anghelică de casă... Nu ştiu ce purdalnicu îmi venea de cum m-am sculat, pardon, de la stomac!... *(cu aceeaşi mişcare graţioasă, se apasă cu cele trei deşte la lingurea făcând ceea ce se zice pe franţuzeste une petite moue dégoûtée).*

AVOCATUL: Ei! şi afacerea d-voastră!...

TÂNĂRUL *(aplecând ochii din tavan)*: E pentru...

COCOANA *(după ce şi-a aprins o ţigaretă)*: Las' să spui eu. *(Către avocat:)* Eu i-am spus: Lae, nu face pentru tine! dar el, amurezat... n-ai ce-i face! nu şi nu! că se omoară, dacă nu-l las. *(Către Lae:)* Ai văzut acu, mangafache? *(Către avocat, cu blândă filosofie:)* Furia tinereţii... n-ai ce-i face! asta e al tinerilor dat. *(Iar s-apleacă la urechea avocatului şi-i şopteşte cu multă intenţie şi clipind din ochi. Avocatul iar evită contactul. Cocoana iar face mişcarea-i graţioasă:)* U! Anghelica, bat-o focu! *(Apoi iar s-apasă la lingurea.)*

AVOCATUL: În sfârşit... în sfârşit, cum stă chestia?

COCOANA: El... Lae...

TÂNĂRUL: Lasă-mă, mamiţo, să spui eu.

COCOANA: Ei! poftim, spune. *(Fumează şi se uită şi ea la policandru.)*

TÂNĂRUL: Eu vreau să dau divorţ...

AVOCATUL: Eşti însurat de curând...

COCOANA: De.

TÂNĂRUL: Lasă-mă, mamiţo! ce? eu sunt prost? *(Către avocat:)* De trei ani.

AVOCATUL: Copii aveţi?

COCOANA: Ei, aş! unde poate aia să facă? *(Se dă la urechea avocatului.)*

AVOCATUL *(se scoală repede-n picioare şi se duce într-un colţ al biroului unde s-apleacă puţin asupra unui castronaş cu nisip).*

COCOANA *(care i-a urmărit mişcarea)*: Ai şi d-ta de dimineaţă arsuri la stomac; să-mi dai o sticluţă, să-ţi aduc şi dumitale niţică anghelică... de casă...

AVOCATUL *(coborând înapoi la birou, ştergându-se la gură cu batista; către tânărul client)*: Şi ce motive putem invoca?

TÂNĂRUL: Nu-mi mai convine, domnule, pentru ca să trăiesc cu dumneei.

AVOCATUL: Apoi asta nu-i un motiv... Trebuiesc motive...

COCOANA: Parcă dumneatale ce treabă ai? să le găseşti, nu mai vrea să trăiască cu ea şi pace bună! bărbat e! de unde nu, îşi ia căciula şi pleacă... Iaca.

AVOCATUL: Bine, pleacă; dar femeia îl urmează, trebuie, are chiar datoria să-l urmeze.

COCOANA: Să poftească!... Iacă-i vine lui pofta să meargă unde a-nţărcat mutu iapa, tocma colo unde tot spune la „Universul" că se bate, zice, cu

englezii... boierii ăia, *(răzând)* ce fel de boieri ai dracului or fi şi ăia! încinşi cu tei ca la Fefelei! *(Râzând crescendo.)* Să meargă după el!... să vază ea pe dracu!... război e ala! ce? te joci, ţaţo? nu-i caută că e fata lui Popa Petcu! *(Râde cu multă poftă, s-apleacă s-apuce de gât pe avocat şi să-l tragă cu urechea la gura ei. Avocatul face la vreme o mişcare inteligentă şi scapă. Ea face mişcarea ei graţioasă cu cele trei deşte, întâi pe buze, apoi la stomac.)* Ei! Da, uitasem!... Anghelica!... Da' *(inchide ochiul stâng şi cu un zâmbet plin de intenţie)* ai înţelegut unde bate vorba Tarsiţii priotesii! *(Face mare haz şi fumează cu multă poftă.)*

AVOCATUL: Lasă, te rog, cocoană; lasă-l pe dumnealui să răspunză la întrebări; altfel nu pot sezisa speţa. *(Către tânărul:)* Mă rog, să vedem... Ce plângeri pozitive şi întemeiate pe probe putem s-aducem contra soţiei noastre?

COCOANA: Berechet!

AVOCATUL: Cum?

COCOANA: Cu martori.

AVOCATUL: Ce-or să spuie, de exemplu, martorii?

COCOANA: Ei, bravos! dumneata ce treabă ai? să-i înveţi ce să spuie... Martori găsim noi.

TÂNĂRUL: Mai întâi, domnule avocat, eu vreau să dau divorţ fiindcă n-o mai iubesc pe dumneei...

AVOCATUL: Dar dacă dumneei te iubeşte pe dumneata?

COCOANA *(pufnind)*: Em... p'! *(face din buze un zgomot onomatopeic)*.

TÂNĂRUL: Şi este luxoasă... şi...

AVOCATUL: Da, amice, te cred; dar astea nu sunt motive...

COCOANA: Jur eu ca mama lui!

AVOCATUL: Em... p'! *(Face acelaşi zgomot din buze ca preoteasa mai sus; apoi către tânărul:)* Putem să dovedim un adulteriu? înţelegi ce va să zică un adulteriu...

COCOANA: Ştii că mi-ai plăcut aici?

AVOCATUL: Apoi nu e aşa, cocoană. Ştii cât e de greu să stabileşti elementele pentru proba legală a adulteriului?

COCOANA: Ei, bravos! *(Se repede râzând la urechea avocatului; acesta se dă degrabă într-o parte. Mişcarea graţioasă a cocoanii.)*

TÂNĂRUL: Dumneei, domnule avocat, am martori, umblă toata ziulica pe la tanti ale dumneei; ştiu eu ce face dumneei pe la tanti ale dumneei? că dumneei are vreo patru tanti.

COCOANA: Olio! ce spui, ţaţo? nu zici cinci?... ba încă şase! *(volubil)* pe Răduleasca, pe Popeasca, pe Ioneasca, pe Otopeanca, pe Hurdubiloaia, pe Popeasca ailaltă a lui Mache al Popii Zamfirache, de-i mai zice şi Ampotrofagu, că a băgat spaima în maalà! uite aşa umbla cu patacele şi cu basamacu-n cap, când fu la alegeri, de-a spart capu lu' bietu Guţă Băncuţă *(cu volubilitate crescândă),* fincă nu vrea să fie cu oţii ăştia de-a venitără la putere, fi-s-ar fi stârpit sămânţa de ... liberali! auzi liberali! să nenorocească o lume de se hrănea...

AVOCATUL *(plictisit)*: Ţţ!... Ce-are a face acuma politica?

TÂNĂRUL *(rugător)*: Lasă, mamă!

AVOCATUL: Lasă, cocoană!

COCOANA *(cu forţă)*: Nu las! nu vreau să las! *(trântind ţigareta în scrumieră şi, foarte sentimentală, obidindu-se treptat până la lacrimi)* că dacă nu am mai avut alţi copii, şi să-l văz nenorocit, care numa pe el îl am! *(Îşi suflă foarte zgomotos nasul, apoi îşi sterge ochii şi aprinde ţigareta.)*

AVOCATUL: E vorba dar de a proba că lipseşte de la cea mai sacră datorie conjugală, dacă...

COCOANA: Apoi ai cunoscut-o dumneata pe mă-sa ce pramatie, ce catifea? *(Se dă la ureche fără succes; apoi, pufnind de râs:)* M-ai înţelegut, care va să zică? *(taie cu mâna dreaptă de două-trei ori aerul în mişcări scurte şi dese, bleojdind buzele, pufnind din nări şi ţinând închis ochiul stâng — semnul unei idei superlative.)*

AVOCATUL: Mai rămâne să găsim altceva... Te insultă vreodată?

TÂNĂRUL: Aplică, domnule, totdeauna aşa vorbe triveale, care nu aş putea pentru ca să vi le zic în persoană în prezenţa mamiţii.

COCOANA *(se repede la ureche iar fără succes; apoi, râzând, către avocat)*: Destul!

TÂNĂRUL: Şi, pe urmă, să vă spun drept... nu-mi mai dă nici mâna pentru ca să ţin o nevastă fără zestre...

AVOCATUL: N-ai luat zestre?

COCOANA: Zestre? de la cine? de la Popa Petcu? să-i rămâie clironomie, când o muri beţivul, căldăruşa şi datoriile de la „Moartea Vânătorului”, unde bea toată ziua şi toată noaptea pe catastif şi joacă tabinet cu gineri-său şi cu alţi spânzuraţi... cu gineri-său, de! cu Tache Hengheru, care are antipriză de flaşnete în Popa Tatu şi iarna vicleimuri cu olteni!

TÂNĂRUL: Lasă, mamiţo!....Nu-mi mai dă mâna pentru ca să ţiu nevastă fără zestre; mai ales că a fost o nenorocire acu, cu ocazia bugetului, care am devenit suprimat pe întâi aprilie.

AVOCATUL: Şi ce salariu aveaţi?

COCOANA: Marea cu sarea! Avea şi el o sută cinzeci de lei pe lună... şi l-a suplimatără; cu o sută cinzeci de lei ai lui o să se procopsească statul! În maţe să le stea ăi o sută cinzeci de franci! L-a suplimatără, că l-a-nsemnat Ampotrofagu, suplima-le-ar Dumnezeu luminiţele ochişorilor din cap, s-ajung să-i văz orbeţi pe toţi, cu mânuşiţa întinsă pe strada Clemenţii la colţul lu’ Butculescu! L-a supl...

UN FECIOR *(intră şi, intrerupând imprecaţiunea mamei)*: Conaşule, poftiţi la dejun.

AVOCATUL *(se scoală)*: În sfârşit, mai veniţi în zilele astea pe la mine; ne vom mai consulta; poate că găsim ceva... A! nu cumva ai vreo scrisoare de la soţia dumitale?...

COCOANA: Hehei! câte! de când trata amor. *(Iar la ureche; dar avocatul e prea nalt şi cocoana nu-l ajunge din picioare.)*

TÂNĂRUL: Ba, am vreo trei, de când eram astă-toamnă cu domnul inspector trimis în anchetă în Dobrogea... Am stat vreo trei săptămâni, şi dumneei era straşnic de supărată că nu-i trimeteam mereu parale...

AVOCATUL *(ca având o idee luminoasă)*: Bravo! vino mâine, poimâine dimineaţă cu scrisorile... poate să avem şansă... cine ştie? poate să avem mare şansă!

FECIORUL *(intrând iar)*: Conaşule, se răceşte.

*(*Avocatul, *mânând pe cei doi clienţi cu binişorul până la uşă, îi scoate afară din birou; în vestibul, cocoana, râzând, vrea să-i spuie ceva la ureche; avocatul o depărtează şi apucă spre sufragerie. Cocoana pleacă, făcând cu ochiul.)*

TÂNĂRUL *(urmând-o şi netezindu-şi jobenul cu mâneca)*: Stai, mamiţo, nu aşa iute!

II

Acelaşi birou de avocat. În aceeaşi zi, orele patru d. a.

Avocatul intră cu servieta subsuoară, urmat de fecior.

AVOCATUL: Afară de ăştia, nu m-a mai căutat nimeni?

F E C I O R U L *(gândindu-se mai bine)*: Ba da, conaşule, un popă şi o damă tânără; a zis popa că vine mai târziu.

(S-aude soneria zbârnâind cu insistenţă.)

AVOCATUL: Vezi cine e.

(Feciorul aleargă. Avocatul se aşază la birou, îşi desface servieta şi deschide un dosar.

Un popă venerabil intră. E un om de vreo şaizeci şi cinci de ani; barbă şi păr mai mult albe; faţa foarte roşie, mai ales la pomete şi alte proeminenţe; ochii spălăciţi, albaştri, dulci şi lăcrimoşi. Poartă în mâna dreaptă baston înalt, negru, cu măciulie de os alb; mâna stângă o ţine în buzunarul giubelii; cu toate că părintele păşeşte cu multă metodă aplecându-se-ntr-o parte, tot se denunţă aproape sigur unui ochi deprins că mâna stângă a părintelui, disimulată sub giubea, duce o greutate considerabilă.

În urma părintelui, o tânără persoană, ca de vreo optsprezece ani: o frumuseţe de fată; ochi verzui mari, sub gene şi sprâncene negre ca şi părul buclat al capului; naltă şi mlădioasă, mergând, pare că pluteşte — la grâce plus belle encore que la beauté. E foarte cochet îmbrăcată: o pălărie de pâslă în tricorn, de coloare gris-fer, tivită pe margini cu şiret de fir, ca şi manteluţa de aceeaşi coloare — şic de tot.)

AVOCATUL: Blagosloveşte, părinţele!

POPA: Domnul, taică!

AVOCATUL: Ia poftiţi, luaţi loc.

TÂNĂRA: Mersi.

(Părintele şi tânăra se asază lângă birou în faţa avocatului. Părintele se asază, cu metodă, aşa că ajunge cu mâna stângă la potrivită distanţă ca să

poată lăsa binişor jos pe covor sarcina purtată pe sub giubea. Şezând jos părintele, poalele giubelii se dau într-o parte, aşa că jos lângă scaun se vede acum bine ce ţinuse părintele-n mână: o legătură de basma roşie cadrilată în stil scoţian. Legătura stă ţapănă-n picioare într-o formă cono-piramidală prelungă şi coronată cu două funde-nnodate crucis — o siluetă foarte zveltă.)

AVOCATUL *(care priveşte adânc şi foarte distrat la tânăra persoană)*: D-voastră sunteţi fiica părintelui, domnişoară?

TÂNĂRA: Nu sunt domnişoară, domnule...

POPA *(cu duios regret patern şi foarte răguşit)*: Nu mai e de trei ani domnişoară, biata fată!... s-a dus de mult bunul ei!... Acu încă, gândim, dacă o vrea Maica Precistă, să devorţăm...

AVOCATUL *(care priveşte cu multă stăruinţă la tânăra clientă, fără s-asculte îndestul vorbele părintelui)*: Damă, care va să zică?... damă?

TÂNĂRA: Da, domnule, damă...

(Părintele se uită la legătură, să vază dacă şade bine; legătura îşi ţine mândră fundele-n sus.)

AVOCATUL: Aşa tânără!... De câţi ani, doamna mea?

TÂNĂRA: Am împlinit optsprezece ani la două dechemvrie trecut.

AVOCATUL *(din ce în ce mai dus)*: La două dechemvrie!... Aşa tânără!!

POPA: La sfântul prooroc Avacum...

AVOCATUL *(şi mai dus)*: Avacum!... Aşa tânără!

TÂNĂRA *(tristă)*: ...şi fără noroc!

AVOCATUL: Fără noroc! dumneata?...

POPA: Uite, ea! Dacă n-a vrut Maica Domnului!

TÂNĂRA: De-aia am venitără la dumneatale. *(Roşeşte.)*

AVOCATUL *(fericit)*: La mine...

POPA: Pentru ca s-o devorţezi.

AVOCATUL: O devorţez.

POPA: Şi helbet! cunoaştem şi noi filotimia obrazului... Al dracului am răguşit... sfintele sărbători!...

AVOCATUL: Slujbă multă...

POPA: Al dracului... Şi lumânările proaste... fac fum...

AVOCATUL: Părinte, nu luaţi o cafea?... Doamna nu ia o dulceaţă, bomboane?

TÂNĂRA: Mersi... *(Roşeşte.)*

POPA: Ba, dac-ai fi bun, mai bine un pahar de vinişor; mâncai nişte afurisiţi de ţâri.

(Avocatul sună. Feciorul intră; apoi, după ce a primit de la stăpân un ordin discret, iese.)

AVOCATUL: Dar, pardon, am uitat să întreb cum se numeşte doamna...

TÂNĂRA: Acriviţa Popescu. *(Roşeşte.)*

AVOCATUL: Acriviţa?! Frumos nume!... Acriviţa!

(Feciorul intră cu o tavă, pe care poartă o sticlă de vin, pahare, apă şi dulceaţă. Avocatul se scoală, apropie un gheridon lângă birou între părinte

şi tânăra clientă. Feciorul aşază pe gheridon tava şi, la un semn al stăpânului, se duce. Avocatul serveşte părintelui un pahar de vin şi damei dulceaţă.)

PĂRINTELE *(punând mâna pe pahar)*: Nu-i vorba, am mai băut un păhărel; fusei adineaori pe la Hanu Roşu, de gustai un pelin *(se uită iar la legătură)* la Bărăţie... la Andrei, de!

AVOCATUL: A!... la Andrei...

POPA: Luai de probă pentru casă vreo trei chile. *(Iar se uită la legătură.)*

TÂNĂRA *(după ce a luat dulceaţă şi a băut puţină apă, se caută să-şi găsească batista)*: A! mi-am uitat batista... *(Roşeşte.)*

AVOCATUL (scoate pe a lui neatinsă din buzunarul redingotei şi o dă clientei): Poftiţi, doamnă...

TÂNĂRA *(ia batista, se şterge la guriţă; apoi dând-o înapoi)*: Opoponax?

AVOCATUL: Da, parfumul meu favorit.

TÂNĂRA: Ş-al meu! *(Roşeşte.)*

AVOCATUL *(încântat)*: Ş-al dumitale... *(Se apropie mai tare de ea şi o priveşte adânc, punând apăsat batista pe buzele lui.)*

PĂRINTELE *(care a băut paharul)*: Straşnic vinişor, taică! *(Îşi mai toarnă un pahar.)*

(Pe când avocatul pledează cu multă volubilitate foarte încet şi de aproape Acriviţii, şi dânsa se face din ce în ce mai roşie la obraz fără să răspundă, părintele scoate din buzunar un ţâr; pe urmă ia de pe masă un presse-papier care reprezintă bustul lui Ciceron în bronz; ţine ţârul de coadă culcat pe marginea biroului şi-l bate bine cu capul bustului, să-l frăgezească.)

AVOCATUL *(mai tare, aşa încât se aude)*: ...care merită a fi fericită!

TÂNĂRA: Eu fericită? *(Roşeşte.)*

PĂRINTELE *(la al treilea pahar)*: Straşnic vinişor!

AVOCATUL: Aşadar, să vedem ce motive putem invoca.

PĂRINTELE: Ce motive? ce motive? Iacă, o despart eu, că-i sunt tată, şi pace bună! nu mai vreau s-o las să trăiască cu un pârlit *(goleşte paharul)*, cu un fecior de...

AVOCATUL *(turnându-i încă un pahar)*: Apoi nu merge aşa, părinţele. Trebuie să găsim motive şi (cu hotărâre) le vom găsi! trebuie să le găsim!

PĂRINTELE: Găseşte-le, taică! de ce eşti dumneata avocat?

AVOCATUL *(sună nervos; feciorul intră)*: Stăi la uşă: să nu intre nimeni fără să m-anunţi... *(şi mai nervos:)* Ai înţeles?

FECIORUL: Am înţeles. *(Iese.)*

AVOCATUL *(către tânăra)*: Să vedem... *(ia un scaun şi se aşază, cam cu spatele la părintele, şi cât permit genunchii mai aproape, faţă-n faţă de clientă, care roşeşte tare. Părintele bate cu bustul oratorului alt ţâr.)* Să vedem... Se poartă nedelicat cu d-ta?

TÂNĂRA: Prea nedelicat.

AVOCATUL: Te insultă vreodată?

TÂNĂRA: Numa o dată?...

POPA: O-njură de părinţi...

AVOCATUL: Mizerabil! Faţă cu martori?

POPA: Nu! în particuler... zice că e-n glumă... Ce fel de glumă?... vorba aia: glumă-glumă... *(Goleşte paharul.)*

AVOCATUL: A părăsit vreodată domiciliul conjugal?

TÂNĂRA: De câte ori!... Mergea p-afară... zicea că cu inspectorul... când era în slujbă...

AVOCATUL: Când era în slujbă?... Acum nu mai e?

POPA: Acum l-a luat dracul! l-a suplimatără... de la Paşti!

TÂNĂRA: Odată, astă-toamnă, m-a lăsat fără un santim acasă şi a stat vreo trei săptămâni în Dobrogea; i-am scris de zece ori şi nici nu mi-a răspuns.

AVOCATUL: ...În Dobrogea?

TÂNĂRA: Şi, toată ziua şi toată noaptea, la Berăria Cooperativă, cu actori şi... cu actriţe!

AVOCATUL: Şi... am uitat... cum îl cheamă pe bărbatul dumitale?

TÂNĂRA: Lae Popescu.

AVOCATUL: Lae Popescu!

POPA: Feciorul Tarsiţii Popeaschii, văduva lui Popa Sava de la Caimata, care a dărâmat-o răposatul Pache, Dumnezeu să-l ierte! când a făcut bulivardu ăl nou.

AVOCATUL *(foarte vesel)*: Doamnă, afacerea dumitale e ca şi terminată; motivul este găsit! eşti ca şi divorţată; îţi dau parola mea de onoare... *(Se apropie şi îi spune ceva foarte încet, cu multă căldură.)*

CLIENTA *(roşind grozav, şopteşte)*: Mersi!

(Se aude un zgomot afară şi râsete. Feciorul intră şi spune o vorbă stăpânului.)

AVOCATUL *(repede către părintele şi către tânăra clientă:)* Părinte, doamnă, vă rog, iute treceţi dincoace în salon! iute, vă rog! e cineva care are o afacere...

(Părintele s-apleacă, îşi ia legătura, se ridică de pe scaun; asemenea şi tânăra; părintele trece întâi, apoi tânăra condusă la braţ foarte strâns de avocatul. Când acesta închide după el uşa salonului, se deschide uşa biroului şi apare coana Tarsiţa, urmată de fiu-său, Lae. Cocoana e şi mai veselă ca dimineaţa.)

III

COCOANA: Eu sunt şi cu mine, ţaţo! Bonjur!

LAE: Bonjur.

AVOCATUL: Bine c-aţi venit! vă aşteptam; chiar acu am pomenit de d-voastră.

COCOANA: Să mă-ngropi!... De-aia sughiţam eu adineaori! *(S-apleacă la urechea avocatului, îi şopteşte ceva şi râde; după ce i-a vorbit, îi duhneşte în faţă.)* Aşa-i că acum nu mai miros?... Vezi... de dimineaţă, pe stomacul

gol... se simte... Ei! ce ne facem?... Băiatul n-a găsit scrisorile alea... pesemne că i le-a furat dumneei.

(Se aud în salon bufnituri înfundate parc-ar pisăgi cineva ceva pe o masă.)

LAE: E capabelă!

AVOCATUL: Cocoană, nu mai este nici o nevoie de scrisori, am găsit eu alt motiv mai puternic decât toate... Afacerea fiului d-tale este ca şi terminată; e ca şi divorţat, pot să-ţi dau parola mea de onoare... *(Râzând.)* Ce-mi dai?

COCOANA *(s-apleacă la ureche; avocatul se fereşte)*: Parol! să mor! *(Râde tare, îşi udă pe buză buricul degetului mare de la mâna dreaptă şi-l arată în sus.)*

AVOCATUL *(către Lae)*: Mă rog, d-ta eşti un caraghios? *(Cocoana râde.)*

LAE: Cum, domnule?

AVOCATUL: Lasă-mă să isprăvesc! eşti un caraghios, ori eşti serios hotărât să te desparţi?

LAE: Serios, domnule!

(Se aud bufnituri pe masă în salon.)

AVOCATUL (foarte nervos): Bine... Staţi puţin. *(Trece din birou în salon.)*

COCOANA *(căutând chibrituri pe masă, dă de pieile şi şira ţârului)*: A mâncat cineva ţâri...

(Lae îşi netezeşte pălăria cu mâneca.)

AVOCATUL *(se întoarce)*: Uite ce e?... Dacă eu aş putea convinge pe soţia şi pe socrul dumitale să vă despărţiţi de bunăvoie, ce ai avea de zis?

COCOANA: Bucuros!

AVOCATUL *(către Lae)*: D-ta... d-ta ce zici? că d-ta eşti interesat în cauză!

COCOANA: Ce să zică el? el zice ce zic eu...

LAE: Eu zic ce zice mamiţa.

AVOCATUL: Atunci... *(Se gândeşte o clipă)*. Atunci... *(Merge la uşa salonului.)* Poftim, doamnă; poftim, părinţele.

(Tânăra apare urmată de popă. Dând unii cu ochii de ceilalţi, de o parte şi de alta, exclamaţie de surpriză. Tablou.)

COCOANA: Ehei! sabalaerosu, taică părinte!

POPA: Cocoana prioteasa! Ptiu! bată-te mama Ana!

COCOANA *(cu humor)*: Care va să zică v-aţi hotărâtără şi d-voastră.

POPA *(asemenea)*: Slobod!

COCOANA: Lac să fie, că broaşte...

POPA: Lasă, că-ţi cunoaştem guriţa...

COCOANA: Ce spui, ţaţo?

LAE: Lasă acu, mamiţo!...

COCOANA *(tânărului)*: Taci, prostule!... *(Popii:)* Guriţa mea, ai?

POPA: Guriţa d-tale.

AVOCATUL: Ei, acum ne-am înţeles! lăsaţi mofturile. *(Cocoana, privind lung la popa, face semn avocatului ca de tras la măsea; popa, privind la ea, face acelaşi semn avocatului; Lae îşi netezeşte pălăria; Acriviţa roşeşte.)* Care va să zică, este hotărât: fiecare soţ dorind deopotrivă să se despartă,

vom face cererea împreună, întemeiată pe art. 214... consimţământ mutual. Poftiţi, şedeţi.

(Toţi şed. Popa îşi toarnă un pahar; cocoana fumează; Lae îşi netezeşte pălăria şi Acriviţa roşeşte.)

AVOCATUL *(către Lae)*: D-ta şezi colea şi scrie. Să facem petiţia. *(Lae se aşază la birou cu pana-n mână. Avocatul către prioteasa Tarsiţa, prezentându-i un chibrit aprins pentru ţigară)*. Ai văzut? *(Încet şi serios:)* Ei! ce-mi daţi?

COCOANA *(râzând şi aruncându-i fum în obraz)*: Bravos! Tot noi să-ţi dam?... Să-ţi dea... *(Face cu ochiul arătând pe tânăra: apoi vrea să s-aplece la ureche, dar se opreşte aducându-şi aminte de ceva:)* ...U! Bată-te norocul! uitasem! *(Scoate din buzunar o sticlă de spiţărie şi o dă avocatului.)* Anghelica! teribelă pentru stomac şi... *(Râzând, se apropie de urechea avocatului şi, făcându-i cu ochiul, îi şopteste o vorbă, apoi iar cu degetul ud.)* Parol! Să mor, e lucru mare!

AVOCATUL *(către Lae)*: „Domnule Preşedinte... subsemnaţii...” numele d-tale întreg...

(Avocatul şade la spatele scriitorului, aproape de tot de tânăra clientă, şi dictează petiţia, pe când părintele Petcu bate un ţâr, iar cocoana Tarsiţa aprinde o ţigaretă militară.)

1901

BÙBICO...

Nouă ceasuri şi nouă minute... Peste şase minute pleacă trenul. Un minut încă şi se-nchide casa. Repede-mi iau biletul, ies pe peron, alerg la tren, sunt în vagon... Trec de colo până colo prin coridor, să văz în care compartiment aş găsi un loc mai comod... Aci. O damă singură, şi fumează, atât mai bine! Intru şi salut, când auz o mârâitură şi văz apărând dintr-un paneraş de lângă cocoana capul unui căţel lăţos, plin de funde de panglici roşii şi albastre, care-ncepe să mă latre ca pe un făcător de rele intrat noaptea-n iatacul stăpânii-sii.

— Bùbico! zice cocoana... ţezi mumos, mamă!

„Norocul meu, gândesc eu, să trăiesc bine!... Lua-te-ar dracul de javră!”

Bùbico se linişteşte puţin; nu mai latră; îşi retrage capul în paneraş, unde i-l acopere iar cocoana cu un tărtănaş de lână roşie; dar tot mârâie înfundat... Eu, foarte plictisit, mă lungesc pe canapeaua din faţa cocoanii şi-nchiz ochii. Trenul a pornit... Prin coridor umblă pasageri şi vorbesc. Bùbico mârâie arţăgos.

— Biletele, domnilor! zice conductorul, intrând cu zgomot în compartimentul nostru.

Acum Bùbico scoate capul foarte sus şi, vrând să sară afară de la locul lui, începe să latre şi mai grozav ca adineaori. Eu întind biletul meu conductorului, care mi-l perforează. Conductorul face un pas către cocoana, care-şi caută biletul ei în săculeţul de mână, pe când Bùbico latră şi chelălăie desperat, smucindu-se să iasă din paner.

— Bùbico! zise cocoana... ţezi mumos, mamiţo!

Şi-ntinde biletul. Când mâna conductorului s-a atins de mâna cocoanei, Bùbico parc-a-nnebunit. Dar conductorul şi-a terminat treaba şi iese. Cocoana îşi înveleşte favoritul mângâindu-l „mumos”; eu mă lungesc la loc închizând ochii, pe când Bùbico mârâie înfundat, ca tunetul care se tot depărtează după trecerea unei grozave furtuni. Acum nu se mai aude deloc. Dar auz hârşiitul unui chibrit: cocoana îşi aprinde o ţigaretă... Încă nu mi-e somn. De ce n-aş aprinde şi eu una? A! degrabă să nu pierz trenul, am uitat să-mi iau chibrituri. Dar nu face nimic... S-o rog pe mamiţa lui Bùbico... Scot o ţigaretă, mă ridic şi dau să m-apropii de cocoana. Dar n-apuc să fac bine o mişcare, şi Bùbico scoate capul lătrându-mă mai furios decât pe conductor; latră şi chelălăie şi tuşeşte şi...

— Bùbico, zice cocoana, ţezi mumos, mamiţico!

„Lovi-te-ar jigodia, potaia dracului!” zic în gândul meu. N-am văzut de când sunt o javră mai antipatică şi mai scârboasă... Dacă aş putea, i-aş rupe gâtul.

În zbieretele desperate ale lui Bùbico, mamiţica îmi dă s-aprind. Îi mulţumesc şi m-aşez în locul cel mai depărtat din compartiment, de teamă

că n-am să mai pot rezista pornirii şi am să-i trag la cap când şi l-o mai scoate din paner.

— Frumuşel căţel aveţi, zic eu cocoanii, după câteva momente de tăcere; da' rău!

—Aş! nu e rău, zice cocoana; până se-nvaţă cu omul; dar nu ştiţi ce cuminte şi fidel este, şi deştept! Ei bine! e ca un om, frate! doar că nu vorbeşte...

Apoi către paner, cu multă dragoste:

— Unde-i Bùbico?... Nu e Bùbico!...

Din paner se aude un miorlăit sentimental.

— Să-i dea mama băieţelului zăhărel?... Bùbico! Bùbi!!

Băieţelul scoate capul cu panglicuţe... Mamiţa-l degajează din ţoalele în care dospeşte-nfăşurat şi-l scoate afară. Bùbico se uită la mine şi mârâie-n surdină. Eu, apucat de groază la ideea că nenorocitul ar încerca să mă provoace, zic cocoanei:

— Madam! pentru Dumnezeu, tineţi-l să nu se dea la mine! eu sunt nevricos, şi nu ştiu ce-aş fi în stare... de frică...

Dar cocoana, luând în braţe pe favorit şi mângâindu-l cu toată duioşia:

— Vai de mine! cum crezi d-ta?... Noi suntem băieţi cuminţi şi bine crescuţi... Noi nu suntem mojici ca Bismarck...

— Ha? zic eu.

— Bismarck al ofiţerului Papadopolinii.

Dându-mi această explicaţie, cocoana scoate din săculeţul de mână o bucăţică de zahăr:

— Cui îi place zăhărelul?...

Bùbico (făcând pe bancă sluj frumos, cu toată clătinătura vagonului): Ham!

— Să-i dea mamiţica băiatului zăhărel?

Bùbico: Ham! Ham!

Şi apucă bucăţica de zahăr şi-ncepe s-o ronţăie... Cocoana scoate din alt săculeţ o sticlă cu lapte, din care toarnă într-un pahar; apoi:

— Cui i place lăptic?

Bùbico (lingându-se pe bot): Ham!

— Să-i dea mamiţica lăptic băiatului?

Bùbico (impacient): Ham! Ham!

„Ah! suspin eu în adânc; lua-te-ar hengherul, Bùbico!"

Dar cocoana apropie paharul aplecat de botul favoritului, care-ncepe să lăpăie, şi lăpăie, şi lăpăie, până când un pasager se arată la uşa compartimentului nostru, uitându-se-năuntru. Bùbico se opreşte din lăpăit şi se porneşte să latre ca o fiară, cu ochii holbaţi şi muşcând în sec şi clănţănind din dinţi, şi tuşind şi...

„Vedea-te-aş la Babeş, jigăraie îndrăcită!" gândesc eu, şi prin mintea mea încep să treacă fel de fel de idei, care de care mai crudă şi mai infamă.

Pasagerul s-a retras de la geam. Bùbico s-a potolit. Cocoana toarnă iar lapte-n pahar şi bea şi dumneei. Eu simt cum mă năvălesc, din ce în ce mai irezistibile, ideile negre.

— *À propos,* zic eu, madam, vorbeaţi adineaori de Bismarck... al...

— Al ofiţerului Papadopolinii...

— Ei! Ce e Bismarck?

— Un dulău de curte... Era să mi-l omoare pe Bùbico... Papadopolina are o căţeluşă, Zambilica, foarte frumuşică! şade alături de mine; suntem prietene; şi dumnealui (arată pe Bùbico), curte teribilă! (Către Bubico:) Craiule!... (către mine:) Mizerabila de servitoare, o dobitoacă! i-am spus, când l-a dus afară de dimineaţă — că nu ştii ce curat e! — zic: „Bagă de seamă să nu scape, să se ducă iar la Papadopolina, că-l rupe Bismarck... dulăul ofiţerului, care şade cu chirie la ea (tuşeşte cu mult înţeles). Eu nu ştiu ce faceam pîn casă, când auz afară chelălăituri şi ţipete... Strig: ”Bùbico! Bùbico! unde e băiatul?!„ Alerg... Mi-l aducea dobitoaca pe braţe; d-abia-l scoseseră ea şi Papadopolina şi soldatul ofiţerului din gura dulăului. Ce să-l vezi?... tăvălit, leşinat şi moale ca o cârpă. Zic: ”Vai de mine! moare băiatul!” Stropeşte-l cu apă! dă-i cu odicolon la nas!... Ce-am pătimit, numai eu ştiu... Două săptămâni a zăcut... Am adus şi doftor. Da-n sfârşit, slavă Domnului! a scăpat... (Către Bùbico:) Mai merge la Zambilica băiatul?

Bùbico: Ham!

— Să te mănânce Bismarck..., craiule!

— Ham! ham!

Şi sare de pe bancă jos, în vagon, şi apucă spre mine.

— Cocoană! strig eu, ridicându-mi picioarele; eu sunt nevricos, să nu se dea la mine, că...

— Nu, frate! zice cocoana, nu vezi că vrea să se-mprietenească? Aşa e el: numaidecât simte pe cine-l iubeşte...

—A! zic eu, având o inspiraţie infernală; a! simte pe cine-l iubeşte... vrea să ne-mprietenim?... Bravo!

Şi pe când căţelul se apropie să mă miroasă, iau un pacheţel de bomboane, pe care le duc în provincie la un prieten; îl deschid, scot o bomboană şi, întinzând-o în jos, cu multă blândeţe:

— Cuţu, cuţu! Bùbico băiatul! Bùbi!

Bùbico, dând din coadă, se apropie mai întâi cu oarecare sfială şi îndoinţă, apoi încurajat de blândeţea mea, apucă frumos bomboana şi-ncepe s-o clefăie.

— Vezi că v-aţi împrietenit! zice cocoana cu multă satisfacţie de această apropiere.

Apoi îmi spune genealogia favoritului... Bùbico este copilul lui Garson şi al Gigichii, care era soră cu Zambilica a Papadopolinii, ceea ce, care va sa zică, însemnează că Zambilica este mătuşa lui Bùbico după mamă... În timp ce cocoana-mi povesteşte, eu, înfrângându-mi aversiunea şi dezgustul în favoarea unui scop înalt, întrebuinţez cele mai înjositoare mijloace spre a intra în bunele graţii ale nepotului Zambilichii. Şi-n adevăr, Bùbico se tot

apropie de mine, până se lasă să-l iau în braţe. Simţ că mi se bate inima de teamă ca nu cumva, printr-o mişcare ori privire, să trădez un plan mare ce l-am croit în adâncul conştiinţei mele. Cocoana nu se poate mira îndestul de prietenia ce-mi arată Bùbico, pe când eu cultiv cu stăruinţă această prietenie atât de scumpă mie, prin mângâieri şi bomboane.

— Ei vezi! cum v-aţi împrietenit... Ce e, Bùbico? ce e, mamă? iubeşti pe domnul? da?

Şi Bùbico răspunde, gudurându-se în braţele mele:

— Ham!

— Aşa? ai trădat-o, care va să zică, pe mamiţica?... craiule!

Bùbico: Ham! Ham!

— Trebuie să fii om bun! Nu trage el la fitecine...

— Fireşte, coconiţă; simte câinele; are instinct.

Când zic acestea, iată că trenul se opreşte în Crivina. Pe peron se aud lătrături şi ceartă de câini. Bùbico dă să se smucească din braţele mele; eu îl ţiu bine; el începe să latre îndârjit către fereastra vagonului. Trenul porneşte iar, şi Bùbico, întorcând capul către partea de unde s-aude depărtându-se cearta semenilor lui, latră mereu! eu îl mângâi să-l potolesc; el, când nu se mai aude nimic, ridică botul spre tavan şi începe, în braţele mele, să urle... în braţele mele!

„Ah! Bùbico, zic eu în sine-mi, mângâindu-l frumos; de capu-ţi!... vedea-te-as mănuşi!”

Dar Bùbico urlă mereu.

— Doamnă, zic eu, rău faceţi că-l ţineţi aşa de aproape pe Bùbico şi acoperit aşa în caldură, poate să turbeze... Chiar aşa, aici e prea cald.

Şi zicând acestea, mă scol cu Bùbico-n braţe şi m-apropii de fereastra vagonului. Pun pe Bùbico binişor jos lângă mamiţa lui şi cobor geamul, aplecându-mă să respir. Afară, noapte neagră ca şi ideile mele.

— Bine faci! să mai iasă fumul de ţigară, zice cocoana. Intrăm pe podul Prahovii... Mă-ntorc, iau o bomboană, i-o arăt lui Bùbico, care s-apropie de mine bâţâind frumuşel din coadă.

— Pe memoria lui Plutone şi a fidelului său Cerber! zic eu în gând; jur că au minţit acei care au cântat instinctul câinilor! E o min-ciună! Nu există!

Bùbico îmi ia bomboana; îl iau iar în braţe şi mă dau lângă fereastră, ridicându-l în dreptul deschizăturii. Aerul răcoros, trecându-i pe la bot, face mare plăcere lui Bùbico. Scoate limba şi respiră din adânc.

— Să nu-l scapi pe fereastră!... pentru Dumn...

Dar n-apucă mamiţica să rostească-ntreg sfântul nume al Creatorului, şi Bùbico dispare ca un porumbel alb în neagră noapte, înapoi spre Bucureşti, zburând — la Zambilica, probabil. Mă-ntorc cu faţa spre cocoana şi, prezentându-i mâinile goale, strig exasperat:

— Doamnă!

Un răcnet!... A-nnebunit cocoana!

— Repede, doamnă, semnalul de alarmă!

O duc la semnal şi o-nvăţ cum să-l tragă. Pierdută de durere, execută mişcarea cu o supremă energie. Trenul, stop! pe loc. Cletinătură colosală. Emoţie generală-ntre pasageri.

— Cine? cine a dat alarma?

— Dumneaei! zic eu către personalul trenului, arătând pe cocoana leşinată.

Trenul se pune din nou în mişcare. La Ploieşti, cocoana s-a deşteptat din leşin; zdrobită de nenorocire, trebuie să răspunză la procesul-verbal ce i se dresează pentru întrebuinţarea semnalului. Pe când, în mijlocul pasagerilor grămădiţi, cocoana se jeleşte, eu m-apropii de urechea ei şi, c-un rânjet diabolic, îi şoptesc răspicat:

— Cocoană! eu l-am aruncat, mânca-i-ai coada!

Ea leşină iar... Eu trec ca un demon prin mulţime şi dispar în noaptea neagră...

1901

CĂLDURĂ MARE

Termometrul spune la umbră 33° Celsius... Sub arşiţa soarelui, se opreşte o birje în strada Pacienţei, la numărul 11 bis, către orele trei după-amiaz'. Un domn se dă jos din trăsură şi cu pas moleşit s-apropie de uşa marchizei, unde pune degetul pe butonul soneriei. Sună o dată... nimic; de două ori, de trei... iar nimic; se razimă în buton cu degetul, pe care nu-l mai ridică... În sfârşit, un fecior vine să deschidă.

În tot ce urmează, persoanele toate păstrează un calm imperturbabil, egal şi plin de dignitate.

DOMNUL: Domnu-i acasă?

FECIORUL: Da; dar mi-a poruncit să spui, dacă l-o căuta cineva, c-a plecat la ţară.

D.: Dumneata spune-i c-am venit eu.

F.: Nu pot, domnule.

D.: De ce?

F.: E încuiată odaia.

D.: Bate-i, să deschidă.

F.: Apoi a luat cheia la dumnealui, când a plecat.

D.: Care va să zică a plecat?

F.: Nu, domnule, n-a plecat.

D.: Amice, eşti... idiot!

F.: Ba nu, domnule!

D.: Zici că nu-i acasă.

F.: Ba-i acasă, domnule.

D.: Apoi, nu ziseşi c-a plecat?

F.: Nu, domnule, n-a plecat.

D.: Atunci e acasă.

F.: Ba nu, da' n-a plecat la ţară, a ieşit aşa.

D.: Unde?

F.: În oraş.

D.: Unde?

F.: În Bucureşti.

D.: Atunci să-i spui c-am venit eu.

F.: Cum vă cheamă pe d-voastră?

D.: Ce-ţi pasă?

F.: Ca să-i spui.

D.: Ce să-i spui? de unde ştii ce să-i spui, dacă nu ţi-am spus ce să-i spui? Stăi, întâi să-ţi spui: nu te repezi... Să-i spui când s-o întoarce că l-a căutat...

F.: Cine?

D.: Eu.

F.: Numele d-voastră...

D.: Destul atâta! mă cunoaşte dumnealui... suntem prieteni...

F.: Bine, domnule.
D.: Ai înţeles?
F.: Am înţeles.
D.: A!... Spune-i ca să ne-ntâlnim negreşit.
F.: Unde?
D.: Ştie dumnealui... Da’ să vie neapărat.
F.: Când?
D.: Când o putea.
F.: Prea bine.
D.: Ai înţeles?
F.: Am înţeles.
D.: A!... şi dacă vede pe amicul nostru...
F.: Care amic?
D.: Ştie dumnealui!... să-i spuie că nu s-a putut reuşi cu afacerea ştiută nimic, fiindcă am vorbit cu persoana... Nu uita!
F.: Se poate să uit?
D.: ...şi zice că acuma e prea târziu, dacă n-a venit la vreme; căci dacă venea măcar cu câteva zile înainte, altă vorbă!... poate că s-ar fi putut... Ţine minte!
F.: Ţiu, domnule...
D.: ...deoarece nu plecase încă mătuşa persoanei care s-a dus pentru ca să dea arvună tutorelui minorilor, şi el nu aflase încă, deoarece nu-i spusese nepotul cocoanei, cu care era afacerea ca şi terminată, dacă mai avea răbdare până luni seara, când trebuie neapărat să se întoarcă avocatul, fiindcă s-a dus cu o hotărnicie; dar acuma, cu regret, este imposibil din mai multe punte de vedere, care le ştie dumnealui... Aşa să-i spui.
F.: Bine, domnule.
Domnul pleacă... Feciorul dă să închiză... Domnul se-ntoarce.
D.: A!... ştii ce? nu-i spune nimic, fiindcă poate nu ţii minte exact persoanele. Trec eu mai bine deseară să-i spui... La câte vine d. Costică seara la masă?
F.: Care d. Costică?
D.: Stăpânu-tău.
F.: Care stăpân, domnule?
D.: Al tău... d. Costică.
F.: Pe stăpânu-meu nu-l cheamă d. Costică; e propitar...
D.: Ei! şi dacă-i propitar?
F.: Îl cheamă d. Popescu.
D.: Şi mai cum?
F.: Cum mai cum?
D.: Fireşte... Popescu, propitar, bine... şi mai cum?
F.: Nu pot să ştiu.
D.: Nu-l cheamă Costică Popescu?
F.: Nu.
D.: Nu se poate.

F.: Ba da, domnule.
D.: Apoi, vezi?
F.: Ce să văz?
D.: Îl cheamă Costică!
F.: Ba, Mitică.
D.: Mitică?... peste poate!... Ce stradă e aici?
F.: Numărul 11 bis.
D.: Nu e vorba de 11 bis.
F.: A zis domnul că nu vrea să puie 13, că e fatal.
D.: N-are a face 13... eu te întreb de stradă. Ce stradă e asta?
F.: Strada Pacienţii...
D.: Strada Pacienţii?... imposibil!
F.: Nu, domnule, e strada Pacienţii.
D.: Atunci, nu e asta.
F.: Ba-i asta.
D.: Nu.
F.: Ba da.
D.: Eu caut din contră strada Sapienţii, 11 bis, strada Sapienţii, d. Costică Popescu.
F.: Aşa?
D.: Aşa.
F.: Atunci, nu e aici.
D.: Foarte bine.
Domnul pleacă şi merge la birje. Birjarul doarme pe capră. Caii dorm la oişte.
DOMNUL: Haide, birjar!
BIRJARUL: Nu slobod... este muştiriu, mo roc...
D.: Care muştiriu?
B.: Nu ştii la mine, mo roc...
D.: De unde l-ai luat?
B.: Ghe acolò, mo roc.
D.: Apoi, nu sunt eu?
B.: Iè! la domnu este, mo roc.
Domnul suie... Birjarul trage bice... Caii se deşteaptă şi pornesc. Domnul se ridică-n picioare, la ceafa birjarului.
D.: Ascultă-mă; ştii dumneata unde e strada Pacienţii?
B.: Ala nu ştii, mo roc.
O babă trece. Domnul opreşte birja.
DOMNUL: Mă rog, jupâneasă, ştii dumneata unde e strada Pacienţii?
BABA: Asta e, măiculiţă.
D.: Ei, aş!... Teribil e de ramolită!... Mână-nainte, birjar!
Birja porneşte. Domnul face semn să oprească la o băcănioară în colţ, unde pe prag moţăie la umbră un băiat cu şorţul verde.
DOMNUL: Tânărule, ce stradă e asta?
BĂIATUL: Strada Pacienţii...

D.: Eşti un prost!... Înainte, birjar!

Birja merge încă o bucată bună... Un sergent de stradă stă pe o bancă la poarta unei curţi mari. S-a descălţat de cizme să-şi mai răcorească picioarele. Domnul face semn: birja opreşte.

DOMNUL: Sergent!

SERGENTUL: Ordonaţi.

D.: Mă rog, nu ştii dumneata unde e strada Pacienţii?

S.: Chiar asta e.

D.: Imposibil.

S.: Da, domnule, asta e.

D.: ...la d. Popescu, numărul 11 bis...

S.: Ei, da, mai în sus, pe mâna stângă, nişte case galbene-n curte, cu marchiză...

D.: A!... Atunci feciorul e un stupid!... Mersi!... Întoarce, birjar!

1901

MOŞII

(Tablă de materii)

Turtă dulce — panorame — tricoloruri — bragă — baloane — soldaţi — mahalagioaice — lampioane — limonadă — fracuri — decoraţiuni — decoraţi — doniţe — menajerii — provinciali — fluiere — cerşetori — ciubere — cimpoaie — copii — miniştri — pungaşi de buzunare — hârdaie — bone — doici — trăsuri — muzici — artifiţii — fotografii la minut — comèdii — tombole — ,,Moftul Român„ nr. 8 — oale — steaguri — flaşnete — îngheţată de vanilie — fleici — stambă — căni — pelin — căluşei — scrâncioB.: *cele din urmă invenţii care era şi la expoziţia americană* — pinteni — biciclete — cai — vite — jandarmi — basmale — telegrafişti — nepoate — mătuşi — ţaţe — neni — unchi — veri — văduve — orfani — portretul ţarului – ”Moartea Vânătorului„ — icoane — bricege — săpun — lumânări — panglici — prescuri — măcelari — grâu — cofeturi pentru colivă — beţivi — căciuli — cojoace — căpestre — boi — hârâitori — ”Prima societate de bazalt şi teracotă„ — *Stella* — sticle — fân — cercuri — doage — buţi — plăpumi — saltele — perne — flori — scaune — paturi — mese — beteală — oglinzi — cercei — inele — ibrice — turci — lighene — doftorii de bătături — săpun de pete — madipolon — ace englezeşti — mere — portocale — năut — floricele — şerbet — răcoreală — *Marsilieza* — lulele — luleaua neamţului — ”Deşteaptă-te, române!„ — sacâz — sifoane — ciucalată — acadele — plesnitori — tunuri — căluşari — smochine — păpuşi — poame — capul vorbitor — Leul de mare — ”Vasilache„ — copilul cu trei picioare — încercarea puterii — distracţia americană — belciuge — fonografe — războiul român pentru ţesut — mingi — urcioare — bere — cruci — dumnezei — fluiere — alune prăjite — Bragadiru — fisticuri — Luther — beigălă — Opler — călăreţi — orbeţi — birji — schilozi — automobile — zamparagii — guvernamentali — opozanţi — ”Visul Maichii Precistii„ — ”Minunile lui Sf. Sisoe„ — ”Alexe, omul lui Dumnezeu„ — borangic — ţâri — sardele — lămâi — brânză — urdă — caşcaval — slănină — roabe — velinţe — altiţe — bibiluri — fote — perdele — ştergare — marame — furci — căldări — pirostrii — lopeţi — ălbii — copăi — fedeleşuri — porci — mătănii — paiaţe — rogojini — parfumuri — ciorapi — iminei — ghete — cizme — papuci — mătăsării — piepteni — drâmburi — darace — cobze — pomadă — clarinete — maimuţe — orice obiect 30 de bani — certuri — chefuri — aldămaşuri — tămbălăuri – ”Numai 40 de bani ocaua de Drăgăşani, vechi veritabil!„ - ”5 bani cafea gingirlie!„ — nuci — sare — salam de Sibiu — ”Hop şi eu cu Ţaţa Lina! adevărata plăcintă română şi cozonaci moldovineşti!” — prafuri de pureci — covrigi — roşcove — frânghii — stafide —curele – şei — hamuri — clopote — căruţe — coşuri — bomboane — rahat — muzici — gogoşi — pălării — testemele — muşte — popi — cocoane — mateloţi — impiegaţi — pensionari — suprimaţi — popor — seniori —

dame — MM. LL. — AA. LL. — târgoveţ — târgoveţe — ţărani — ţărance — intelectuali — artişti — poeţi — prozatori — critici — burgheji — tramcare — tramvaiuri — capele pârlite — jupe călcate — bătături strivite — copii pierduţi — părinţi beţi — mame prăpădite — guri căscate — praf — noroi — murdărie — infecţie — lume, lume, lume — vreme frumoasă — dever slab... — Criză teribilă, monşer!

1901

LANŢUL SLĂBICIUNILOR

Am şi eu o slăbiciune, şi eu sunt om! dorinţele graţioasei mele prietene domnişoara Mari Popescu sunt pentru mine porunci, la care mă supun, cu atât mai bucuros cu cât văd că prietena mea nu abuzează niciodată de influenţa nemărginită ce ştie bine că exercită asupră-mi. De astă dată, ce mare lucru-mi cere?

„Stimate amice,

Ştiu ce prieten eşti cu profesorul Costică Ionescu şi cât nu e în stare să-ţi refuze o rugăminte. Mă-ndatorezi până-n suflet, dacă obţii de la el pentru elevul Mitică Georgescu din clasa IV liceul X... la latină nota 7, fără de care, băiatul, care mi-e rudă de aproape, rămâne şi anul acesta repetent, ceea ce ar fi o mare nenorocire pentru familia lui - o familie dintre cele mai bune — şi pentru mine o mare mâhnire.

Cu cele mai afectuoase salutări, a dumitale bună prietenă

Mari Popescu”.

A! irezistibilă graţie, cum ştii de frumos sa porunceşti! Şi ce bine s-a nimerit! Ionescu are şi el o slăbiciune, şi el e om! ţine la mine şi nu e în stare să mă refuze. Repede mă arunc într-o birje şi alerg la Ionescu, profesorul de latineşte.

— Dragă Costică, viu la tine sigur că n-ai să mă refuzi; ştiu cât pot conta pe amiciţia ta şi nu-mi permit a mă-ndoi un moment că în cazul de faţă, fiind vorba, mă-nţelegi, de o chestiune care mă interesează în aşa grad, încât dacă n-aş fi pe deplin convins că tu, care mi-ai dovedit totdeauna, fără să dezminţi niciodată o afecţiune, ce pot zice că la rândul meu... în fine...

— În fine, zice Ionescu, am înţeles... Nu trebuia să mă iei aşa pe departe. Vii să mă rogi pentru vreo loază de elev de-ai mei!

— Nu e loază, Costică; e un băiat dintr-o familie dintre cele mai bune: mi-e rudă.

— Cine ştie ce leneş, ce dobitoc!

— Nu-i adevărat, dragă Costică; este un băiat prea cumsecade... Să nu mă laşi!... Viu la tine sigur că n-ai să mă refuzi; ştiu cât pot conta pe amiciţia ta şi nu-mi permit a mă-ndoi un moment că în cazul de faţă, fiind vorba, mă-nţelegi, de o chestiune...

— Ei, lasă astea! ştii că ţiu la tine; ce mai încap între noi astfel de fraze banale?... Ce notă vrei să-i dau pârlitului tău de protejat?

— 7, dragă Costică!...

— Apoi, dacă n-o fi ştiind nimic animalul!

— Ei, acum şi tu! zi că nu ştie; parcă el o să fie cel dintâi şi cel de pe urmă care să treacă fără să ştie...Te rog, dragă Costică! dacă rămâne băiatul repetent încă un an, e o nenorocire pentru familia lui — o familie dintre cele mai bune — şi pentru mine o mare mâhnire...

— A! irezistibilă milogeală prietenească! zice Costică; ce bine ştii tu să porunceşti! Aide! să-ţi fac hatârul şi de data asta... să-i dau nepricopsitului 7.

— *Merci*, dragă Costică, mare pomană-ţi faci!

— Cum îl cheamă?

Eu caut repede-n buzunare scrisoarea drei Mari Popescu... Nu e... Zic lui Costică:

— Un moment!

Şi ies ca din puşcă, sar în birje şi alerg acasă... Acasă, scrisorica nicăieri... Fuga la dra Popescu.

— Prea graţioasa mea prietenă, lucrul merge bine; am obţinut de la profesor nota dorită; decât, acuma am nevoie să ştiu numele protejatului matale... Cum îl cheamă pe tânărul?

— Ţi-am scris numele în scrisoarea mea.

— Da, dar scrisoarea dumitale am rătăcit-o acasă printre alte hârtii, şi lucrul este urgent: ca să nu pierd vremea căutând-o, am venit la d-ta... Cum îl cheamă?

— Zău, nu mai ţiu minte, zice dragălaşa mea amică; pentru că, drept să-ţi spun, madam Preotescu, o bună prietenă a mea, la care ţiu foarte mult, — nu sunt în stare să-i refuz nimica — m-a rugat să-ţi scriu, că ştie că ţii foarte mult la mine şi nu mă refuzi niciodată, şi eşti prieten cu d. profesor Costică Ionescu, care ţine foarte mult la d-ta şi nu e-n stare să-ţi refuze nimic.

— Atunci, ce e de făcut? zic.

— Du-te d-ta la madam Preotescu şi întreabă-o cum îl cheamă pe băiatul pe care mi l-a recomandat ca să ţi-l recomand d-tale.

— Sărut mănuşiţele!

Şi alerg la Preoteasca... Zic:

— Madam Preotescu, uite la ce am venit să vă deranjez: aţi recomandat amicei mele drei Mari Popescu pe un tânăr, să mi-l recomande mie, să-l recomand amicului meu Costică Ionescu, profesorul...

— Da!

— Ei! cum îl cheamă?

— Nu ţi-a scris Mari?

— Ba da, dar am rătăcit scrisoarea, şi dra Popescu a uitat cum îl cheamă şi m-a trimis să-mi spuneţi d-voastră.

— Eu... drept să-ţi spun... nu mai mi-aduc aminte, pentru că i-am avut numele pe o însemnărică, pe care am lăsat-o la Mari; dar putem afla de la Diaconeasca, — şade aci aproape, — ea m-a rugat, că ştie cât ţine Mari la mine şi d-ta nu refuzi nimic lui Mari şi dl Costică Ionescu, profesorul, pe d-ta nu te refuză niciodată.

— Atunci, zic, cum facem?

— Stăi niţel, să trimiţ să cheme pe Diaconeasca; este aci alături.

N-aştept mult. Madam Diaconescu vine. Dar, fatalitate! şi dumneaei se află în aceeaşi necunoştinţă despre numele junelui nostru protejat: însemnărica i-a dat-o amicei sale madam Preotescu.

— Ce-i de făcut?

— Aleargă la Iconomeasca!

Alerg la Iconomeasca... De acolo, la Sachelăreasca... Pe urmă la Piscupeasca... În sfârşit, am dat de izvor... Tânărul este nepoţelul lui madam Piscupescu, băiatul surioarei dumneaei, al lu' madam Dăscălescu: Mitică Dăscălescu.

Nimic nu refuzăm — madam Piscupescu lu' madam Dăscălescu, madam Sachelarescu lu' madam Piscupescu, madam Iconomescu lu' madam Sachelarescu, madam Diaconescu lu' madam Iconomescu, madam Preotescu lu' madam Diaconescu, dra Popescu lu' madam Preotescu, eu drei Popescu, şi mie amicul Costică Ionescu... Alerg la Costică Ionescu.

— Dragă Costică, să nu mă laşi... Viu la tine sigur că n-ai să mă refuzi, ştiu cât pot conta pe amiciţia ta şi nu-mi permit a mă-ndoi un moment...

— Lasă, omule, fleacurile...

— Să-i dai nota 7, cum mi-ai promis...

— Cui, frate?

— Lui Mitică Dăscălescu!

— Mitică Dăscălescu!... Nu ţiu minte să am vreun şcolar cu aşa nume.

— Nu se poate!

— Să vedem!...

Şi se uită în cataloage.

— Nu; n-am nici unul Mitică Dăscălescu, în cursul inferior; ai făcut confuzie; trebuie să fie în cursul superior.

Alerg... de astă dată drept la madam Piscupescu.

— Madam Piscupescu, de ce clasă dă examen nepoţelul matale?

— De clasa VI!

— A! zic eu... Bine!

Şi dau fuga-napoi la Ionescu; zic:

— E în clasa VI Mitică Dăscălescu al meu.

— Atunci nu e la mine, e la Georgescu; îl cunoşti pe Georgescu?

— Nu. Tu nu-l cunoşti? ţi-e coleg.

— Ba da, ţine foarte mult la mine, nu e-n stare să-mi refuze nimic.

— Atunci, zic eu, mă rog ţie, nu mă lăsa!... ştiu că pot conta pe amiciţia ta şi nu-mi permit...

— Iar?... eşti cu birja... hai de mă du degrabă la Georgescu.

— Haide.

— Ajungem... Aştept în birje pe Ionescu. Peste câteva momente iacătă-l.

— Ai avut mare noroc c-am venit tocmai la pont; dacă mai întârziam un sfert de ceas, până la două, mergea cu cataloagele la şcoală şi trecea notele în matriculă: protejatul tău avea un 3.

— Şi acuma?

— Are 7.

Uită-te, am gândit eu, ce va să zică o întârziere de câteva minute: cum poate nenoroci pe un tânăr! Rămânea Mitică Dăscălescu iar repetent, cu toate că ţine la el atâta mamiţă-sa Dăscăleasca, la care ţine Piscupeasca, la

care ţine Sachelăreasca, la care ţine Iconomeasca, la care ţine Diaconeasca, la care ţine Preoteasca, la care ţine mult graţioasa Popeasca, la care ţiu foarte mult eu, la care...

1901

LA PELEŞ

— Doăsp’ce trecute, Măndico! ce naiba faci, soro? Aşa striga cocoana Lucsiţa foarte nervoasă, intrând în odaia unde-şi face toaleta madam Piscopesco.

Iar madam Piscopesco, din faţa oglinzii, răspunde şi mai nervoasă:

— Uf! lasă-mă dracului şi dumneata, mamiţo! nu vezi cum m-a pocit dobitoaca? fir-ar afurisită să fie!

Dobitoaca este guvernantă la copii, şi piaptănă şi pe madam Piscopesco; cocoana Lucsiţa este mama lui madam Piscopesco, iar madam Piscopesco este soţia lui d. Piscopesco, proprietarul uneia dintre cele mai elegante şi mai confortabile vile din Sinaia, vilă care poartă frumosul nume al fiicei cocoanei Lucsiţii, vila „Esmeralda”.

De la şase ceasuri dimineaţa, pe când soarele nu s-a ridicat bine peste Piscul Câinelui, locuitorii vilei „Esmeralda” umblă de colo până colo, cuprinşi toţi ca de nişte friguri.

Ce este? ce s-a întâmplat în familia Piscopesco pentru ca toată lumea din vila ,,Esmeralda” să fie aşa de emoţionată şi de nervoasă?

O bucată de bristol, care străluceşte dasupra cărţilor de vizită lăsate de amicii din lumea mare la vila „Esmeralda”, ne va răspunde la această întrebare. Să ne aruncăm ochii pe acea bucată de bristol şi vom afla că din înaltul ordin al Maiestăţilor Lor, doamna şi domnul Zefir Piscopesco sunt invitaţi pentru astăzi, la ora 1 d. a., a lua dejunul la castelul Peleş!

— Unde-i dobitoaca, mamiţo? trăsni-o-ar Dumnezeu s-o trăsnească! zice madam Piscopesco ciufulindu-şi tare necăjită cârlionţii de la ceafă, care nu vor să stea cum vrea dumneaei.

— Lasă-mă, soro, să te potrivesc, îi zice coana Lucsiţa.

Şi trage lângă fereastră-n lumină pe frumoasa ei fiică; ia fierul de frizat de dasupra flăcării de spirt, îl apropie de buze, suflă-n el, şi-l vâră apoi în cârlionţii rebeli.

— Eşti nebună, soro! ţipă madam Piscopesco, ce dracu! chioară eşti?... m-ai fript!

— Dacă te mişti! dacă bâţâi mereu din picior! Fie, soro, la naiba! că prea eşti nevricoasă!... A’ să văz.

Şi coana Lucsiţa se uită-n ceafa grăsulie a lui madam Piscopesco şi o scuipă, pe de-o parte să-i mai potolească ustureala, pe de alta să n-o deoache: în adevăr, are de ce să se mândrească o mamă.

Apoi, cu mai multă atenţie, supune şi aranjează cârlionţii rebeli aşa de frumos că madam Piscopesco a şi uitat de arsură.

— Doăsp’ce şi un sfert, soro! ce dracu faceţi? tot nu te-ai mai isprăvit?... vrei să întârziem? nu face pentru ca să ne aştepte, mai ales întâia oară!

Dar madam Piscopesco, fără s-asculte vorbele domnului Zefir Piscopesco, şi încovoindu-se de talia ei elegantă în faţa oglinzii, aşa ca să-şi poată vedea turnura, întreabă:

— Sunt bine la spate, mamiţo?

— Eşti surdă, soro? zbiară cu severitate d. Piscopesco; vrei să ne atârne lingurile de gât? nu face pentru ca să ne aştepte! întâia oară, înţelege-mă!

— Uf! fir-ar a dracului şi-afurisită de viaţă! zice madam Piscopesco. Unde-mi sunt mănuşile?

Caută cocoanele-n sus... caută-n jos...

— Cheamă pe dobitoaca... Unde-i dobitoaca? fir-ar a dracului să fie, ea ştie unde le-a pus.

— Uite-le! strigă coana Lucsiţa.

— Haide odată, soro! că te las şi merg singur!

Sunt douăsprezece şi jumătate.

Încă o privire-n oglindă.

În sfârşit, madam Esmeralde Piscopesco suie în trăsură cu soţul său.

— La Peleş! şi mai iute! zice către birjar d. Piscopesco, după ce şi-a încrucişat braţele şi s-a aşezat bine.

Birjarul mână.

— Mamiţo! strigă madam Piscopesco, uitându-se-napoi către coana Lucsiţa, care de pe verandă o scuipă, să n-o deoache: mamiţo, bagă de seamă la cheile dulapului, că iar fură zahăr dobitoaca, fir-ar a dracului să fie!

1907

INFAMIE...

Mi s-a întâmplat să pierz un amic, un bun amic, şi nu mă pot căi îndestul de această nereparabilă pierdere; de aceea trebuie să spun, oricui vrea să m-asculte, trista mea întâmplare. Iată.

Ştiam că amicul meu, bunul meu amic, are multă influenţă asupra unei persoane, de care atârnau la un moment nişte interese ale mele de extremă importanţă. Am alergat la el.

— Amice, bunul meu amic, zic eu, te rog, nu mă lăsa! contez pe tine să mă salţi în această ocazie; o vorbă bună din partea ta către persoana, pe care o ştii, poate să-mi facă norocul... Dă-mi o scrisoare călduroasă de recomandaţie... te rog, faci un mare bine pentru mine şi pentru familia mea... copiii mei...

— Vai de mine! zice bunul meu amic, jenat de tonul meu din cale afară milos... Ce trebuie atâta insistenţă?

Şi, după ce-i explic bine de ce e vorba, se aşază la biroul său şi începe să scrie.

După ce termină, se ridică şi, cu scrisoarea în mână, îmi zice:

— Iată ce am scris.

Apoi citeşte scrisoarea lui:

„Iubite amice,

Amicul meu, aducătorul acesteia, vine la dumneata să-ţi ceară un serviciu şi mă roagă să pun o vorbă bună în favoarea lui. Nu ştiu cu cât mai multă căldură să ţi-l recomand. Contez pe amiciţia d-tale, că ai să-l tratezi ca pe mine însumi, pe amicul meu, pe bunul meu amic. Aş fi fericit să aflu că acest om, pe care-l iubesc ca pe un frate, cunoscându-l ce om de treabă şi capabil este, a obţinut de la dumneata ce a dorit şi ce, desigur, merită.

Mulţumiri anticipate etc.”

Pe când eu nu ştiu cum să mai mulţumesc bunului meu amic pentru atâta bunăvoinţă, el pune scrisoarea-n plic, lipeşte plicul şi scrie adresa; apoi îmi dă plicul...

Iau plicul şi încântat plec, după ce îmbrăţişez cu multă efuziune pe bunul meu amic.

Mă duc degrab’ la locuinţa persoanei în chestiune. Pentru moment omul meu nu e acasă; dar după-amiaz, îl găsesc negreşit — aşa a lăsat vorbă feciorului.

Sunt unsprezece ore înainte de amiază. Ce să fac până la două, când pot vedea pe omul de la care atârnă viitorul meu şi al copiilor mei?

Intru într-un birt modest să gust ceva şi, aşteptând pe băiat să mă servească, privesc cu ochii plini de speranţă plicul ce mi l-a dat bunul meu amic şi clădesc mii de castele strălucite...

A! ce afacere!... ce caldă recomandaţie! ce amic! ce bun amic!

Pun plicul, pe care nu mă pot sătura să-l privesc, alături de farfuria mea şi mă uit la el ca la o lumină conducătoare în calea vieţii mele.

Pe masă, în faţa mea, stă într-un peş un serviciu şchiop de salată.

Băiatul mi-aduce un borş... Nenorocitul! Vrea să-mi toarne borşul din ceaşcă în farfurie şi, stângaci, face o mişcare cu cotul şi răstoarnă peste plicul meu serviciul cel şchiop.

— Piază rea! zic eu în gândul meu... S-a vărsat undelemnul!

Dar n-apuc să gândesc bine, şi prostul de băiat, întorcându-se brusc să vază ce a răsturnat, apleacă ceaşca şi varsă şi ciorba pe masă.

Plicul! plicul meu!

Îl iau repede şi-l şterg... Din nenorocire, hârtia plicului a înghiţit destul undelemn şi destulă zeamă caldă.

Ce e de făcut? să-l mai şterg! Tot ştergându-l în amândouă palmele cu şervetul... altă nenorocire... plicul se dezlipeşte!

E peste putinţă să duc persoanei o scrisoare în aşa hal.

Să alerg la amicul meu, să-l rog a-mi da o a doua ediţie, revăzută poate şi considerabil augmentată.

Maltratez încă o dată pe secătura de chelner şi plec furios, cu plicul în mână, pe bulevard.

Pe drum, dracul — că nu pot zice altfel — n-are de lucru? Ce-mi şopteşte? Plicul e dezlipit... Ia să mai citesc o dată călduroasa scrisoare a bunului meu amic.

O scot frumuşel din plicul soios... Undelemnul şi grăsimea borşului au pătruns până la hârtia dinăuntru, pe care au făcut-o transparentă; pe dos, într-o parte, se pot citi câteva vorbe de-a-ndăratele... Mă uit d-aproape, şi văz bine literele... *ragăm nu*. Citite pe dos, cum este scris pe faţă, aceste litere fac vorbele *un măgar...*

Un măgar!... zic eu fără să-nţeleg... Ce caută vorbele astea aci?... *Un măgar!...* Mi-a citit amicul meu adineaori scrisoarea: n-am auzit aşa vorbe... Şi-apoi, ce noimă? cum s-ar putea potrivi?... Ce-i asta?

Aiurit, dezdoiesc scrisoarea, şi cu ochii mei citesc:

„Stimate amice,

Moftangiul, care-ţi aduce această scrisoare, mă roagă cu insistenţă să ţi-l recomand: e vorba de o afacere, pretinde el, de la care ar atârna viitorul lui şi al copiilor lui, o afacere cu tine. Îmi fac o datorie amicală să-ţi atrag atenţia asupra acestui caraghios, şi de aceea m-am şi grăbit a-ţi scrie, nu cumva să alerge la altă intervenţie pe lângă tine şi să te încurce.

Ia seama, nu-i acorda nici un crezământ. E un măgar şi jumătate. Atât, în privinţa caracterului. Cât despre inteligenţă, poate că ar avea câteodată ceva spirit, dar foarte superficial şi cu deosebire zevzec.

Primeşte-l dar, pe acest stimabil amic, în consecinţă.

Al tău etc.”

Mă şterg bine de sudoare pe frunte şi m-arunc într-o birje. Când să intru în strada unde locuieşte amicul meu, iată-l, îmi iese în faţă. Opresc birja şi sar jos vesel.

— Ei! mă întreabă amicul meu. Ai fost? L-ai găsit pe omul d-tale?

— Da, zic eu râzând.

— Ei! ai reuşit? ce ţi-a zis?

— Ce să-mi zică? că sunt un moftangiu, un caraghios, cu care nu vrea să se-ncurce... că sunt un măgar... şi jumătate... Atât în privinţa caracterului... Cât despre inteligenţă, a zis că am câteodată ceva spirit, dar superficial... că adică sunt un zevzec...

— De unde ştie astea?

— Din scrisoarea d-tale.

— Ţi-a spus el că din scrisoarea mea?

— Nu! ştiu eu că din scrisoarea d-tale.

— Cum?

— Am deschis-o.

— A! domnule, strigă indignat amicul... Ai deschis scrisoarea!... Asta e o infamie!

Eu, drept orice răspuns, îi trag două perechi de palme, mă sui şi... mână birjar!

Se-nţelege că după infamia ce am comis, orice legătură între mine şi amicul meu a trebuit să se rupă...

Ah! cât de rău îmi pare! am pierdut un atât de bun amic!...

1901

REPORTAJ

Revolta Naţională apărea sub direcţia mea acu vreo cinsprezece ani, pe vremea cabinetului Brătianu. Era o gazetă eminamente combativă, făcând crâncenă opoziţie.

Tăria noastră nu stetea atât în articole de fond sau în polemice, cât în informaţiuni de senzaţie ţesute cu observaţiuni veninoase. Turbasem şi pe public, şi pe politicieni, şi mai ales pe confraţi, cu descoperirile celor mai intime secrete ale culiselor politice, sociale şi chiar familiale. Poliţia înnebunea căutând în zadar să afle izvorul ştirilor *Revoltei*.

Şi ce simplu lucru! Toate le aflam de la o damă din societate, care le lua într-adins pentru noi de la un stâlp al puterii, un om foarte de sus. Câtetrele părţile erau interesate să lucreze cu cea mai perfectă discreţiune: bărbatul de stat îşi exercita prin canalul nostru micile răutăţi şi marile intenţiuni; dama câştiga frumos de la noi, iar noi ţineam recordul gazetelor bine informate. Oricine ar fi citit însă cu destulă luare aminte foaia noastră ar fi trebuit măcar să bănuiască: pe câtă vreme pe toţi oamenii de la putere îi tratam cu ou şi cu oţet, pe bărbatul nostru de stat îl maltratam cu zahăr şi cu apă de trandafir.

Dar, din nenorocire, izvorul informaţiilor a trebuit să ne sece odată. Bărbatul de stat a căpătat misiunea pe care o vâna de mult şi a părăsit capitala; astfel, am rămas — dama, dezolată fără bunul ei amic, iar noi, şi mai dezolaţi, fără informaţii. A voit dama să ne servească cu ştiri din alte izvoare; dar au început să plouă dezminţirile, şi confraţii s-au pornit să-şi verse focul asupra *Revoltei,* care „fără nici un scrupul”... „mincinoşi!... infami!... caraghioşi!”... în fine toate graţiozităţile de care sunt capabili nişte confraţi geloşi de un îndelungat succes.

Atunci, am luat un reporter special.

Câteva zile am scăpat de dezminţiri şi de invectivele confraţilor... Da! dar ce informaţii, Dumnezeule! Judecaţi singuri:

„Azi s-a ţinut un consiliu de miniştri, la Ministerul de Interne”.

* * *

„Primul-ministru va pleca mâine sâmbătă la Florica. Probabil că se va întoarce luni sau marţi, dacă nu se va hotărî să rămână acolo mai multe zile”.

* * *

„Dl ministru al cultelor a lucrat ieri, miercuri, cu M. Sa Regele”.

* * *

„Aflăm cu plăcere logodna dlui Alexandru Popescu, vechi funcţionar, cu doamna Alexandrina Ionescu, mama tânărului poet Horaţiu Ionescu, impiegat la biroul de servitori de pe lângă Prefectura Poliţiei Capitalei. Toate urările noastre de fericire junei perechi”.

* * *

„După cererea doamnelor Tudoriţa Ştefănescu şi Fani Teodorescu, s-au permutat, întâia în postul de moaşe la plasa Z... în locul celei de-a doua, iar cea de-a doua în aceeaşi calitate la plasa X.... în locul celei dintâia”.

Când a intrat reporterul meu de dimineaţă, l-am întâmpinat spunând:

— Domnule Caracudi, nu merge aşa! Cu informaţiuni ca ale dumitale, dăm de mal gazeta. Informaţii sunt astea? Fireşte că s-a ţinut azi un consiliu de miniştri, fiindcă acolo în fiecare joi se ţine câte unul!... Fireşte că primul-ministru va pleca sâmbătă, după regulă, la Florica, ca în toate sâmbetele, şi se va întoarce, iar după regulă, ori luni, ori marţi, ori miercuri, ori în altă zi!... Fireşte că ministrul cultelor a lucrat ieri la palat, fiindcă miercurea este ziua fixă de lucru a acestui secretar de stat cu Regele!... Şi pe urmă... ce-mi pasă mie de logodna junei Alexandrina!... ce interes poate avea pentru cititorii noştri permutarea moaşelor d-tale!... Ce? vrei să omori *Revolta,* nene?... spune!

— Ba nu!

— Atunci!... Mie îmi trebuiesc, domnule, informaţiuni politice de senzaţie.

— Dacă nu sunt, domnule director...

— Trebuie să fie!... Altfel, cu regret, amice, nu eşti bun de noi!

— Am înţeles, domnule director.

— Pleacă, aleargă! Vârâ-te peste tot, în lume, în localuri publice şi oficiale, în cercuri politice; scotoceşte, miroase, află, află, află!

D. Caracudi a plecat foarte hotărât. Peste câteva ceasuri, pe seară, se întorcea mândru. Avea de ce. Aflase lucruri cu deosebire interesante de la un personaj politic, al cărui nume nu vrea să-l spună. Între altele iată:

1. O mare neînţelegere în sânul consiliului de miniştri;
2. O criză ministerială iminentă;
3. Intenţia guvernului de a spori efectivul armatei şi anii de serviciu;
4. Zgomote despre un grav incident diplomatic;
5. Un divorţ scandalos în lumea mare.

— Ei, ai văzut?... Cine e amicul care ţi-a comunicat toate astea?

— Asta nu se poate, răspunde Caracudi; am dat parola de onoare să nu-i spun numele. De alminteri, dacă ar afla că l-am trădat, nu mi-ar mai spune nimic aldată.

— Bravo, domnule Caracudi! frumoasă recoltă. Aşa da! dă-i înainte! dumneata ai apucături americane; vei avea un frumos viitor ca ziarist român.

Şi în adevăr, pe fiece zi reporterul a mers progresând, aşa încât, în scurt timp, *Revolta*, compromisă oarecum în ultimele două săptămâni, se ridică la

vechiul ei nivel de popularitate, ba chiar mai sus. Niciodată atâta succes... Bravul meu Caracudi! De exemplu:

„Putem spune, din sorginte autorizată, că ieri s-a petrecut la palat o scenă, care caracterisează situaţiunea întreagă ca imposibilă de susţinut. Guvernul e pe ducă. La ediţia de seară amănunte."

Apoi, la ediţia de seară:

„Se ştie că Regele de mult îşi dă seama de starea nenorocită în care a ajuns ţara, şi nu pierde nici o ocazie pentru a-şi manifesta nemulţumirea faţă cu guvernul vizirului. Regele pândea de mult momentul când să spună verde şefului colectivităţii ce crede despre această politică descreierată. Astfel, ieri, când vizirul a mers la obicinuita audienţă, Regele s-a închis cu dânsul în cabinetul de lucru, luând cele mai stricte precauţiuni a nu fi auzit de nimeni, şi i-a tras vizirului o săpuneală numărul unu, făcând critica amănunţită şi foarte aspră a acestei politice, care consistă în a tolera "jafuri, asasinate şi procese scandaloase", după propria expresie a vizirului.

Tot timpul, vizirul a tăcut cu ochii în pământ, galben la faţă ca un cadavru.

La sfârşit, Regele, arătând că situaţia a devenit intolerabilă pentru ţară şi pentru Coroană, a spus răspicat:

Nu mai merge, domnilor, nu mai merge!

S-a observat chiar de servitori aerul plouat al vizirului la ieşirea din palat."

De prisos a mai spune ce succes a avut gazeta noastră seara. Ediţia pentru capitală s-a epuizat în câteva momente, aşa că am fost siliţi să tragem încă o mie de exemplare (încă trei, am spus noi a doua zi).

— Al dracului Caracudi! gândeam eu. De unde le află? Trebuie numaidecât să ştiu de unde le află.

Toate stăruinţele mele pe lângă el au rămas infructuoase; peste putinţă să aflu sorgintea de unde căpăta atâtea ştiri. Încăpăţânarea lui m-a scos din răbdări. M-am hotărât să-i dejoc resistenţa, smulgându-i secretul într-un mod fie chiar nedemn.

A doua zi, o zi încântătoare de toamnă, reporterul mi-a spus de dimineaţă:

— Mi se pare că pentru ediţia de seară o să am o informaţie în legătură cu cea de ieri, cu scena dintre Rege şi vizir. Adineaori, când veneam încoace, am văzut pe vizirul intrând iar la palat... Să vedem... Mă duc... Mă-ntorc într-un ceas cu informaţia...

„De astă dată trebuie să te prinz!" am zis în gândul meu, şi imediat mă luai pe urmele lui mai discret decât un bătrân detectiv.

Caracudi, fără a bănui câtuşi de puţin, ieşi pe bulevard în Calea Victoriei. Un moment, se opri la fereastra unei prăvălii de galanterie; apoi, urmă înainte cu pas potolit. Ajungând în colţul stradei Nouă, se opri la Capşa, aşezându-se afară la o mesuţă. Eu stam în colţul otelului de Boulevard. Vreo douăzeci de minute m-a ţinut aşa, el pe scaun şi eu în picioare... S-a sculat şi a apucat spre palat. După el... Dar, din nenorocire... în dreptul lui Oteteleşeanu, la deschizătura largă a Pieţei Teatrului, l-am pierdut din ochi în mulţime... Caut în sus, caut în jos: nicăieri... S-a suit desigur în vreun

otel, unde are întâlnire cu omul lui — vreun deputat, senator... ori ştiu eu? Când mă desperasem şi porneam să mă-ntorc la redacţie, cu gândul a reîncepe jocul la prima ocazie, iată-l pe omul meu că iese din prăvălia de specialitate a Regiei cu un pacheţel în mână... Şi-a luat tutun!... Apucă tot în sus spre palat... După el... Dar, trecând pe dinaintea tutungeriei, mi-arunc ochii să văd dacă nu e cineva acolo cu care să fi comunicat... În prăvălie, nimeni, afară de vânzătoarea şi impegatul. Trecând pe la palat, Caracudi taie drumul, salută pe cineva de la fereastră şi urmează domol înainte. Ajungând şi eu în faţa palatului, trag cu ochiul şi văd la geam un tânăr ofiţer de roşiori... Caracudi îşi ia seama mai încoa de Episcopie; se întoarce în loc şi porneşte înapoi... Mă ascunz repede într-un gang. Trece la vale... ies după el la potrivită distanţă, ţiind ochii la pălăria lui cenuşie ca argintul. În dreptul palatului pălăria cenuşie salută iarăşi... Iar ofiţeraşul...

„Nu cumva?...” gândesc eu.

Reporterul apucă la dreapta pe lângă grădiniţa palatului... în strada sf. Ionică... După el... În intrarea Rosetti... În Cişmegiu... Trece puntea... Merge drept la bufet... Eu stau ascuns lângă movilă şi nu-l iert din ochi... Bea cafea şi fumează din tutunul cel proaspăt. Desigur aci are întâlnire cu omul de la care ia informaţiile... Îl aşteaptă... Îl aştept şi eu... Reporterul scoate blocul din buzunar şi scrie... E o vreme splendidă, şi grădina, sub cerul limpede de toamnă, e mai frumoasă ca totdeauna. În aer linişte; ici şi colo pică încetinel frunze galbene, învârtindu-se-n clipe largi până la pământ în jurul coadelor veştejile, şi de departe s-aude glas de lebădă...

Dar omul meu a isprăvit de scris; plăteşte, se scoală şi apucă spre locul unde mă aflu... Mă dau binişor pe după movilă. Porneşte spre intrarea Rosetti înapoi... După el... Iese prin strada Brezoianu... Suie bulevardul... Acum grăbeşte pasul... şi eu pe al meu... Unde mă duce?... Să vedem...

La redacţie... Intră... Dau fuga. Când intru, Caracudi scoate blocul.

— Ei? întreb eu.

— Stăi să vezi! răspunde cu un zâmbet triumfător, şi-mi pune îndată sub ochi, cu indicaţia caracterelor „compacte” de întrebuinţat, următoarea informaţie:

Am dat aseară o informaţiune relativă la scena petrecută ieri la palat între Suveran şi vizirul. Astăzi suntem în poziţiune a da, din acelaşi izvor autorizat, amănunte asupra urmării acelei scene, cari stau în legătură cu zgomotele înregistrate de noi despre o iminentă criză ministerială.

Astazi, vizirul, cu aerul foarte abătut, a urcat treptele palatului pe la 9 dim. Regele l-a făcut s-aştepte mai mult de o jumătate de oră în anticameră. În vremea aceasta, servitorii şi ofiţerii de serviciu au observat că vizirul ofta adânc, gândindu-se la frumoasele zile de la Aranjuez, când tăia şi spânzura, bucurându-se de încrederea fără margini a Suveranului, care acuma, domirit — mieux vaut tard que jamais — îi întoarce spatele ca unui lacheu, de serviciile căruia stăpânul este absolut nemulţumit, şi pe care vrea să-l dea afară, ca pe orice lacheu netrebnic.

În fine, Suveranul, primind pe vizir în cabinetul de lucru, i-a repetat aceleaşi imputări asupra intolerabilei situaţiuni. Vizirul, tremurând şi cu glasul plin de lacrimi, a zis:

— Atunci, Sire, nu mai rămâne alta de făcut decât...

— Decât? a întrebat Suveranul.

— Decât...

Şi neputând pronunţa cuvintele: „...să-mi dau demisia şi să mă retrag în viaţa privată...", s-a pornit pe plâns, ca o babă bătrână copleşită de parapon.

Precum se vede, zilele politicii *de jafuri, asasinate* şi *procese scandaloase* sunt numărate. Nu va mai fi vorba de astă dată de o remaniere ministerială parţială, de o cârpeală după cunoscuta sistemă vizirială, ci de prăbuşirea completă a şandramalei colectiviste.

— Bravo, dragă Caracudi! am strigat eu. Eşti mai tare decât puteam să-mi închipuiesc! Tu eşti norocul *Revoltei Naţionale!...* Decât... să-mi dai voie să-ţi spun că acuma ştiu...

— Ce?

— Izvorul de unde capeţi informaţiile... Îl cunosc...

— Aş!

— Pe ce te prinzi?

— Pe ce pofteşti.

— Pe un dejun la Iordache... Primeşti?

— Primesc, zise Caracudi, sigur că mă bea.

— Vrei să-ţi spun de unde?

— De unde?

— Vino-ncoace...

Îl trăsei atunci la o parte, în cabinetul meu de director, închizând uşa cu mai multă precauţie ca Regele când vrea să vorbească vizirului, şi-i şoptii răspicat privindu-l diabolic până-n fundul ochilor:

— Din Ciş-me-giu!

Caracudi se făcu mai galben ca vizirul din informaţia lui. Dar... *si augur augurem*, strângându-i mâna cu efuziune, mă grăbii să-i adaug:

— Nu face nimic asta!... Sunt foarte mulţumit de serviciile tale... *Revolta* fără ele n-ar plăti o para chioară, cu toate articolele şi foiletoanele noastre... Hai să dejunăm!

Am dejunat minunat. Caracudi clipea din ochi foarte mulţumit.

— Mă rog ţie, l-am întrebat eu la cafea, după ce-i spusesem itinerariul lui de dimineaţă în toate amănuntele — mă rog ţie, când e vremea bună ca astăzi, înţeleg; dar cum faci când e vreme rea?

— Când e vreme rea?... stau acasă.

— Mai bem o înfundată?... Asta o plătesc eu.

Ştiu c-am râs!... Am plătit, el dejunul şi eu suplimentul, şi ne-am întors foarte veseli la redacţie.

— Trei ceasuri!... Caracudi! strig eu; repede după informaţii! Caută-le cât mai „senzaţionale!"

— La moment! răspunde bravul meu reporter şi pleacă grabnic spre palat.

Eu rămân în odăiţa umbroasă a redacţiei să-mi scriu articolul de fond: *Ce gândeşte Suveranul?...* Să vedem, ce poate gândi Suveranul?...

Moi pana în călimări şi, picotind cu capul plecat pe masă, mă gândesc... mă gândesc...

Ce vreme splendidă! Ce frumoasă trebuie să fie gradina acum către seară sub cerul limpede de toamnă... Ce linişte în aer... Parcă văd cum pică încetinel ici şi colo frunzele galbene, învârtindu-se în clipe largi până la pământ în jurul coadelor veştejite... şi parcă de departe auz glas de lebădă...

Al dracului Caracudi!...

Ia să vedem acum: *ce gândeste Suveranul?*

1901

ANTOLOGIE...

Sunt în lume amatori de fel de fel de colecţiuni curioase, — şi multe am văzut, de valori incalculabile.

În clasele primare, odinioară, cunoşteam un băiat care avea o colecţie de peste cinci mii de nasturi; mai târziu, am admirat la un tânăr zeci de albumuri pline de fotografii de femei frumoase; apoi, la un bărbat două colecţiuni: una, de cărţi poştale ilustrate, şi alta, de cărţi de citit, strânse încet-încet, de pe la prieteni uituci, unele neilustrate.

Acum, în urmă, am făcut cunoştinţa unui domn care posedă o colecţie de scrisori anonime — cea mai preţioasă desigur din câte, felurite, mi-a fost dat să văd... De la soaţă pe ale soţului, de la parinţi pe ale copiilor, de la soacră pe ale ginerului, de la stăpâne pe-ale slujnicelor — ori, viceversa; unele cumpărate, altele daruite, altele subtilizate; în fine — de unde, cum, cu ce răbdare, cu câte sacrificii le-a adunat — numai el ştie... Cunoscându-i slăbiciunea, i-am dus şi eu o anonimă, primită zilele trecute, în care o veche prietenă (indubitabil e dumneaei), iscălind „câţiva admiratori de odinioară", mă picneşte, vorba de pe vremuri, la coada işlicului... Posesorul colecţiei mi-a mulţumit; dar, deşi l-a primit, n-a rămas, cum m-aşteptam, destul de încântat de specimenul meu...

— Ei! mi-a zis; în genul ăsta, am mult mai picante.

— Tocmai d-aceea doresc să văd şi eu mai de aproape colecţia d-tale şi, dacă-mi permiţi, să copiez câteva...

— Bucuros, îmi răspunse el; trebuie însă să te ajut, fiindcă d-tale, mai puţin cunoscător în materie, ţi-ar veni greu să faci repede o bună selecţie din atâtea pachete.

— Domnul meu, îl întreb, după ce-i mulţumesc de atâta amabilitate, cum îţi explici d-ta obiceiul ăsta de a scrie scrisori anonime?

— E foarte uşor de explicat... Pe de o parte, lipsa de ocupaţie serioasă şi de griji proprii; pe de alta, ceva mai adânc... Exigenţele sociale paralizează adesea francheţa onestă; un individ nu le poate uşor înfrânge în orice moment; în faţa lor devine laş; poate însă avea curaj să fie franc pe ascuns. E greu să arunci cu noroi în obrazul cuiva când îl întâlneşti ziua-n amiaza mare faţă-n faţă în lume; noaptea însă, după spartul luminaţiilor, pîn îmbulzeală, poţi să-l murdăreşti pe la spate de sus până jos... Va bănui aproape sigur pe cine l-a murdărit, atât mai bine! te ştie fără a-ţi putea cere socoteală... Şi mai ales sexul slab, mai delicat, are nevoie de anonimat, ca să-şi poată descărca sincer şi leal tot fundul sufletului...

Nu i-am prea înţeles bine explicaţia, şi, fără a mai discuta, m-am mărginit a lega câteva flori din grădina lui într-un buchet... Îl dedic blondei anonime care mi-a scris sâmbătă, în ajunul Învierii; i-l dedic, în speranţa că, după modelele acestea, îmi va scrie în curând mai picant ca la prima încercare —

încai, nu numai dumneaei şi eu să avem mulţumire, ci şi posesorul colecţiei clasice, atât de cunoscător şi, prin urmare, de pretenţios în materie... Iată.

* * *

Prea stimată doamnă, nu toate mamele sunt devotate cum sunteţi d-voastră, ceea ce ar trebui să le fie tot ce e mai sacru. Şi eu sunt tată de familie, vă-nţeleg şi vă admir. De aceea, în interesul scumpei d-voastre copile, aşa de castă, dar totuşi orbită de un amor nenorocit, mă grăbesc a vă pune în vedere că acela căruia vreţi să-i încredinţaţi viitorul ei este un om pierdut. Pe lângă viţiul alcoolismului şi al variaţiei în ultimul grad, a fost şi în spital şi are patima foiţelor, care, în calitatea sa de mânuitor de bani publici, poate, desigur, îl va duce la ultima treaptă, pe banca infamiei, condamnat de justiţie pentru atât de colosale delapidări, ca mulţi alţi nenorociţi de această tristă speţă. Mi-am împlinit misiunea în conştiinţă. Rămâne ca d-voastră, ca mamă devotată, înainte de a face pasul fatal, să avizaţi cu perspicacitate. (iscălit) *Un bun tată de familie.*

* * *

(De aceeaşi mână, pe acelaşi fel de hârtie şi cu aceeaşi cerneală; cu aceeaşi dată pe stampila poştei.)

Tânărule, eşti în vârsta frumoasă a iluziunilor, când inima se deschide ca o floare cu toată sinceritatea... Onest, activ, fără nici un viţiu, virtuos, apreciat de superiori, iubit de inferiori, viitorul îţi surâde. Nu mai poţi trăi singur; doreşti, după ce ţi-ai cucerit o frumoasă situaţie prin propriile merite, ca fiu al operelor d-tale, şi eu cel dintâi te stimez pentru asta, să ai o soţie dulce spre a împărtăşi, la căldura căminului conjugal, bucuriile senine, şi, ca într-un mic paradis intim, a avea în jurul d-tale fructul amorului onest, micul îngeraş, care să te încânte cu zâmbetele şi cântecele sale... Iată un sublim ideal; dar... este un dar... de la paradisul închipuit şi până la infernul real, nu este, vai, decât un pas! Gândeşte bine în ce familie intri. Mama, o bătrână cochetă, care a ruinat doi bărbaţi. Zestrea promisă, o minciună sfruntată, nemaiavând decât şandramalele îngropate la credit şi pensia nenorocitului căzut victima luxului şi desfrâului lor; căci mama denaturată a încurajat apucăturile fiicei — ce naşte din pisică — iar aceasta mai poate în orice caz face carieră romantică, dar nu copii. Întreabă pe omul ştiinţei, un mamoş, dacă o pretinsă demoazelă de 28 de ani, care până azi are la activul ei trei-patru avorturi clandestine, cunoscute de toată lumea, mai are şanse a deveni mamă. Ia bine seama! Luxul şi devergondajul atâtor femei de această tristă speţă au aruncat pe mulţi mânuitori de bani publici, naivi ca d-ta, în braţele prăpastiei dezonoarei! Mi-am împlinit misiunea în conştiinţă. Rămâne ca d-ta, tânăr luminat, înainte de a face pasul fatal, să avizezi cu perspicacitate. (iscălit) *Un binevoitor matur.*

* * *

Stimate domnule, d-ta munceşti la ţară pe ploaie şi pe arşiţă, asudând ca un biet hamal; iar consoarta d-tale îi trage la Franţişbat checocuri apilpisite cu baronii cu pinteni, şi pe urmă noaptea pe lună, în otomobil, sus la munte... Să vă dea Dumnezeu şi copii, că stare v-a dat destulă! (iscălit) *Un chelner de la Kurhaus din Franţişbat.*

* * *

(Mână, hârtie, cerneală, stampilă, aceleaşi.)

Stimată doamnă, d-ta te canoneşti la cură de apă minerală, exilată în Franţişbat, iar boierul d-tale face cură de şampanie la Lăptărie, cu marchizele apilpisite, cu taraful lui Ristache Ciolacu şi cu cinci muscali cu cauciuc cu zece franci pe ceas până la ziuă... Să-ţi trăiască scumpul bărbăţel! (iscălit) *Un chelner de la Lăptărie.*

* * *

Cher Monsieur, est-ce que les superbes cornes dont votre charmante épouse, la petite Esméralde, vous coiffe, avec la collaboration si assidue de votre brave neveu, Monsieur le sous-lieutenant de Petits-Rouges, Arthur, ne vous gênent point lorsque, le soir, vous vous mettez au lit? Dites-nous, s'il vous plaît. Si elles ne vous gênent pas du tout, tant mieux! Nous vous souhaitons un doux dodo! (iscălit) *Plusieurs voisins curieux.*

(Pe româneşte: Dragă domnule, spune, rogu-te, când te aşezi seara în pat nu te supără mândrele coarne cu care te împodobeşte iubita soţie, Smărăndiţa, cu colaborarea atât de stăruitoare a bravului d-tale nepot, d. sublocotenent de roşiori, Artur? Dacă nu te supără deloc, atât mai bine! Îţi dorim să faci nani frumos! (iscălit) *Mai mulţi vecini curioşi.)*

* * *

Ilustre fruntaş, eu nu umblu niciodată cu plosca minciunilor; mi s-a părut degrădător să scrie un cetăţean independent anonime. Totuşi, azi trebuie să recurg la asta, ceea ce în principiu detestez; dar ţiu, ca român, la d-voastră, gloria partidului şi a ţării. Vă atrag deci atenţia asupra unui individ periculos care vă-nconjoară; acesta este d. Mandalache, ce-i mai zice şi Capsomanul, şi, în interesul partidului nostru, vă sfătuiesc a nu-i mai acorda încrederea nelimitată de care se bucură astăzi, jucând pe devotatul fidel; căci vă garantez că este spionul partidului contrar, plătit din fondurile secrete (ruşine!), o pot proba oricând cu documente zdrobitoare. Până atunci, trăiască partidul nostru! (iscălit) *Un fanatic partizan al d-voastră, alegător colegiul I de Cameră şi Senat.*

* * *

Doamnă Directoare, eleva Lucy N., din clasa V, are o purtare urâtă în societate, conversând totdeauna intim cu ofiţeri şi elevi din şcoala militară pe Calea Victoriei chiar târziu; şi primeşte mereu poezii şi cărţi poştale cu

poze de amor, etc., etc. Pentru prestigiul şcoalei dar, vă denunţăm ca să luaţi urgent măsuri severe, aminteri, cu regret, vom fi silite a face reclamă ministerului relativ la tristul exemplu de imoralitate. (iscălit) *Mai multe mame îngrijate.*

* * *

Prea cuvioase părinte Matache, ca să ştii cât ţi-a zburat din căldăruşă la 1 aprilie, întreabă pe Tănase rahagiul de câţi gologani a vândut rahat şi bastonache lui Giugică, băiatul care ţi-a purtat căldăruşa; şi să întrebi şi pe tat-său, paracliserul: cine ţi-a sters basmaua cu ouă roşii, care a zburat când v-aţi încurcat la pelin, a treia zi de Paşti, cu partidul, în colţ la Savu, în odăiţă, pe-nfundate? (iscălit) *Un creştin enoriaş.*

* * *

Sărut mâna, coconiţă; prin această mica epistolă, venim să vă facem un denunţ, că alaltăieri, când a îngropat-o pe răposata cocoana mare, d-voastră nu ştiţi, c-aţi plecat cu cupeaua de la cimitir, şi aţi lăsat lui Ioniţă, feciorul d-voastră de încredere, parale să dea la sărmanii cerşetori, şi el a luat toate paralele, şi, la sărmanii cerşetori i-a înjurat şi nu s-a îndurat să le dea nici măcar un franc de parale. Să ştiţi cine e domnul Ioniţă şi cum ţine la onoarea d-voastră. (iscălit) *Mai mulţi care au asistat.*

* * *

Domnule Jorj, desigur nu vei declara unde ai petrecut noaptea de vineri spre sâmbătă, căci ţi-e teamă, ca un laş, să nu-ţi spulbere creierii protectorul tău, a cărui casă o dezonorezi cu infama complice. Dar ai aflat, poate, că în aceeaşi noapte s-a întâmplat nenorocirea junei orfane Matilda G., cu a cărei mătuşe şi tutoare se ştie ce prietenie strânsă ai cultivat până la scandalul actual cu soţia maiorului... Sunt o persoană leală; nu voi a-ţi ascunde nimica; află dar că, tot astăzi, am înaintat parchetului alăturata scrisoare. Cred că de astă dată ţi s-a înfundat! nu-ţi mai rămâne decât să-ţi tragi singur un glonţ!

„Domnule procuror, un cetăţean care doreşte să aducă un serviciu justiţiei imparţiale a ţării sale vă atrage serioasa atenţie asupra faptului că, în afacerea cadavrului Matildei G., dl Jorj P... n-a fost până acum citat nici ca informator, deşi sunt de notorietate publică relaţiile sale de până ieri cu tutoarea nefericitei victime. Vă asigur totuşi că numitul domn n-ar putea răspunde clar unde a petrecut în noaptea crimei misterioase; căci acasă n-a fost; a plecat de cu seară, afirmând că merge la Ploieşti pentru afaceri; dar desigur nu va putea dovedi că a fost acolo, căci a fost... în altă parte, de unde s-a întors a doua zi, foarte emoţionat, în dezordine şi confuz, cum poate mărturisi chiar bătrâna lui mamă, care s-a speriat când l-a văzut; şi n-a ieşit trei zile din casă, dând ordine stricte să nu primească pe nimeni, că

trage cu revolverul. În interesul instrucţiunii mă abţin deocamdată de a da acestea la lumina publicităţii. (iscălit) *Un om de bine.”*

* * *

Domnule Nădrăgilă, suntem nişte persoane de gust, care te cunoaştem din vedere şi cărora ne erai oarecum simpatic până-n zilele trecute, când te-ai înţolit în costum complet de Paşte. Să crezi, domnule Nădrăgilă, că cu mult regret venim a-ţi scrie că eşti chiar ridicul în acele haine, şi că o singură iluzie ne mai rămâne despre gustul d-tale: cum te ştim pârlit, poate nu l-ei fi cumpărat din biata lefşoară; ţi le-o fi dat cineva de pomană, de sărbătorile Paştelui... Să-i zici bogdaproste şi să le porţi sanătos; dar să ştii că faci cu ele un efect caraghios, de care te deplângem, dragă domnule Nădrăgilă... Tot mai bine ai face să le păstrezi în gardirop, să aibă la vreme cu ce să te-ngroape! (iscălit) *Câteva dame cărora le-ai fost odinioară simpatic.*

* * *

Respectabile domnule Mache, băiatul d-voastră Lache, din clasa II gimnazială, am onoare a vă spune că o să aibă notă rea la conduită ca să rămâie repetent, pentru că înjură de grijanie şi de ceară foarte trivial, şi e dator la bragagiu, şi vinde cărţile la ovrei pe bulevard, scriind scrisori anonime la şcoala profesională de fete, şi fumează intim-club. (iscălit) *Un bătrân amic sincer.*

1907

O CRONICĂ DE CRĂCIUN...

Într-o urâtă dimineaţă, pe la sfârşitul lui noiemvrie — ploaie, ninsoare, vifor, să nu scoţi un câine afară din bordei — chem pe cel mai încercat colaborator al „Revoltei Naţionale” şi-i zic:

— Stimate domnule Caracudi, dumneata, care de atâta timp ne-ai dat ca reporter dovezi de strălucită imaginaţie, eşti designat să faci ziarului nostru un important serviciu.

— Care, domnule director?

— Scoatem de Crăciun un număr „literar, ştiinţific şi artistic”. Avem în sertare destulă materie; vom face o frumoasă selecţiune. Ne lipseşte numai cronica specială pentru sărbătoarea Naşterii... Ce zici?

— Cu plăcere...

— Crăciunul cade luni, trebuie să apărem cel mai târziu joi la 21 de dimineaţă... Un număr de lux îngrijit, nu rasolit ca numerele cotidiane; bine aranjat, tipărit frumos şi nu ciuruit de greşeli...

— Bine-nţeles;... dar...

— Dar ce?

— ...Ia priviţi afară, ce vreme!

În adevăr, e un vifor straşnic.

— Ce are a face vremea, zic eu, cu cronica noastră?

— Nu prea are; dar... mă cheamă părintele la masă; mereu îmi face semne: i-e foame — s-a sculat de dimineaţă.

Părintele este socrul confratelui. Domiciliază împreună, tocmai peste drum de redacţia noastră, în curtea bisericii Sf. Ion. De pe prispa caselor se vede drept în redacţia noastră, şi vice-versa, fireşte. Vara, când ţinem ferestrele deschise, îl cheamă reverendul pe ginere-său: „Ignate, gata!”. Iarna, îi face semne. De aceea, Caracudi lucrează totdeauna la masa de la fereastră.

— Prin urmare, zic, nu te mai ţiu... ne-am înţeles: o cronică de Crăciun — „Betleemul, staulul, ieslea, steaua. Magii ş.c.l.” — nici mai lungă de trei, nici mai scurtă ca două coloane... Mi-ai luat măsura, ca un bun ciubotar ce eşti, calapodul mi-l cunoşti... Încalţă-mă, iubite confrate, încalţă-mă frumos!

Drept orice răspuns, iubitul confrate deschide fereastra, pe unde dă năvală-năuntru ca un vrăjmaş viforul d-afară, şi strigă tare peste drum:

— La moment! să puie ciorba!

Apoi mă salută şi iese.

De prisos să fac istoricul căsniciei excelentului nostru colaborator. Mă mărginesc a reproduce câteva documente, după „Revolta Naţională”, în ordinea lor cronologică; sunt ieşite toate din pana interesatului, prin urmare mai presus de orice bănuială de parţialitate:

„Aflăm cu deosebită plăcere că aseară, 11 ianuarie, s-a celebrat, în biserica Sf. Ion, căsătoria valorosului nostru colaborator Ig. Caracudi cu

gentila domnişoară Florica, eminenta profesoară de istorie, fiica sf.-sale părintelui stavroforul Pantelie Bârzescu.

Nuni au fost simpaticul şi iubitul nostru maestru, directorul „Revoltei Naţionale”, cu graţioasa sa consoartă.

Felicitările noastre cele mai călduroase”.

Către finele aceluiaşi an, la 21 dechemvrie, a doua zi de sf. Ignat, „Revolta” inserează în fruntea informaţiunilor:

„Aflăm cu deosebită plăcere că gentila doamnă Florica Ig. Caracudi, eminenta profesoară de istorie, a dat aseară naştere unui drăgălaş băieţel Traian.

Fericită coincidenţă! În aceeaşi zi, norocosul tată, valorosul nostru colaborator, d. Ig. Caracudi, a împlinit 35 de ani.

Felicitările noastre cele mai călduroase”.

Peste un an şi două luni, iar aflăm „cu deosebită plăcere”, minus „fericita coincidenţă”, şi-n loc de Traian, *Decebal.*

După un an şi o lună, întocmai; dar, în loc de Decebal, *Aurelian.*

La anul în cap, asemenea; însă în loc de Aurelian, *Mircea.*

Nu trec bine unsprezece luni, şi iar „aflăm”; numai, în loc de Mircea, *Dan*.

Pe toţi, de la Traian până la Dan inclusiv, eu i-am botezat. Care va să zică, vine că suntem rude prin alianţă cu familia Caracudi şi cu părintele stavroforul; de aceea, sf.-sa îmi zice: „n’ne Iancule!”.

* * *

După plecarea valorosului, caut să-mi aranjez materiile din sertare pentru numărul de lux... Ia să vedem ce putem stoarce cu foarfeca, această presă idraulică a redacţiei.

Artă fără tendinţă şi tendinţă cu artă, sau *Artă cu tendinţă şi tendinţă fără artă*, — 65 de file, cu *va urma* — studiu estetic de palpitantă actualitate!

Rolul presei ca a patra putere în statul constituţional modern (Sfinte Ignate!) — 77 de file, şi fireşte cu *va...*

În pustiul lumii mari, novelă; o sută de file, format ministerial foarte mărunt şi clar scrise, fără cea mai mică ştersătură sau îndreptare... Asta nu poate fi supusă presei idraulice: totul, silabă după silabă, trebuieşte cu scumpătate respectat... Vom da numai începutul în numărul special, şi *va urma* în numerele cotidiane, vreo treizeci de foiletoane duble — un noroc pentru *Revolta!...* Admirabilă povestire!

În pustiul lumii mari este istoria unui băiat de la ţară care, după ce face studii înalte, la noi şi-n Europa, ajunge profesor în mare vază la Bucureşti. Suflet curat, plin de avânt, de iluziuni şi de ideal, ca orice copil sănătos din popor, caută în lumea mare, unde este introdus de un coleg sceptic — lume putredă de corupţie — un suflet, să-l înţeleagă... În zadar!... Măşti pe obrazuri; în inimi, perfidie! fard şi minciună! chloroză şi parfum! putregai în poleială!

Dezgustat de acest „pustiu”, se duce-n vacanţa mare acasă, la ţară, de unde a plecat aşa de demult. Acolo, i se redeşteaptă toate amintirile sfintei copilării; i le povestesc cu drag şi pe rând, fiecare cu glasu-i particular, căsuţa părintească, hanul, aria, pătulul, moara, pârâiaşul, clopotele de la biserică şi de la gâtul vitelor ce se-ntorc seara-n sat; apoi, potecuţele, păduricea, dealul, valea, soarele, luna, stelele, cântecul păsărilor sălbatice şi domestice; în fine, picăturile de ploaie, adierea vântului, miresmele fâneţelor ş.cl.

Încântat de atâtea tainice povestiri, el se-ntâlneşte la horă, într-o duminică, cu Neacşa, fată vânjoasă, roşie ca un bujor şi „nefardată”, care nu ştie franţuzeşte, nici nu dansează bostonul şi cake-walk, dar care vorbeşte o românească pură, plină de farmecul originalităţii folklorice, şi joacă hora şi bătuta, brâul şi chindia, de dârdâie pământul, până dă de mal pe toţi flăcăii satului, ba şi pe alţii veniţi de prin satele vecine de dor să joace cu dânsa...

El, transportat, supunându-se unei mişcări „lăuntrice”, îi face un compliment — ea, asudată, îi arde o palmă; el se vâră s-o ia-n braţe — ea îi trage un pumn în falcă; el se-ndeasă mereu s-o sărute — ea îi zice: „O! călca-te-ar!” şi-i dă un brânci de-l aruncă grămadă în sanţul drumului... El se scoală d-acolo zdruncinat, oftează din adânc, se scutură frumos, merge drept la tatăl Neacşei — moş Oancea Tureatcă, un bătrân român neaoş, cuminte şi vesel, vestit pentru păcăliturile şi glumele lui, şapte poştii de jur împrejur — şi... cere mâna bujorului de fată.

E estetic, fiind natural şi logic... Ceea ce se numeşte *le coup de foudre* (dragoste ca trăsnetul) se explică mai mult decât la oraşe la ţară, unde nu se pomeneşte încă de paratonere. Mâna cerută este, după nazurile de rigoare ale copilei, acordată... Nuntă mare cu descripţia amănunţită a tuturor străvechilor datine române, atât de originale şi de pitoreşti... Şi eroul e fericit.

— Uf! am scăpat de pustiul lumii!

Zicând acestea, dă să-şi îmbrăţişeze nevasta, de faţă cu atâţia veseli nuntaşi.

— Astâmpăr’ te, mă! loi-te-ar!... zice pudică Neacşa, ferindu-se de indiscreta pornire a legitimului şi repezindu-l cât colo...

Toţi nuntaşii fac mare haz, iar înţeleptul bătrân, moş Oancea Tureatcă, un fel de „povestea vorbei” în carne şi-n oase, zâmbind cu adânc înţeles, şopteşte:

— Vezi ce face pustia de dragoste, vere?... Aolică, ce-am ajuns, să iubim pe subt ascuns!

Şi aşa se sfârşeşte frumoasa povestire la fila o sută — prea degrabă... păcat.

Desigur, nu sunt un om mulţumit de sine însuşi!... Înţeleg destul de bine cu cât de nesuficiente mijloace m-au înzestrat zânele ursin-du-mă carierii pline de înalte răspunderi, nobilei misiuni de publicist român. Cu toate astea, niciodată n-am simţit sub coastele din stânga dureroasa (după cât văd la alţii) rozătură a viermelui invidiei. Slavă ţie, Doamne! în inima mea

destule rele au putut încăpea; dar n-a fost locşor într-însa şi pentru groaznicul parazit verde!... Şi totuşi, simt nespusă mâhnire la vederea unui pachet de atâtea file format ministerial, curat şi mărunt scrise... A! de ce nu poate şi pana mea, alergând făr-a se poticni, străbate întinsele albe câmpii?... Cum nu ştiu şi eu birui pe nerăsuflate candoarea câtorva testele de hârtie?... Pentru ce, crude ursitoare, nu e-n stare şi mâna mea seacă să toarne atâtea generoase torente şi cascade de proză?

Pe când fac tristele mele reflexiuni, intră plouat ca un căţeluş lăţos tânărul şi simpaticul nostru colaborator literar, pseudonimul Piccolino — un copil care a primit de mic o distinsă educaţie literară franceză în casa părintească; la anul, termină liceul; e încă minor; dar ce talent! cu ce facilitate şi personală apucătură îţi aruncă rima!

L-am întrebat, când, sfios, mi-a adus întâia oară câteva poezioare, nişte adevărate perle: „*Enseigne-moi, jeune homme, où trouves-tu ta rime*”?... El mi-a răspuns îndată, modest, dar sigur: „*La rime, cher patron, est mon souci minime*”.

— Piccolino drăguţă, tocmai la dumneata mă gândeam... Un număr special de Crăciun numai cu proză e ca un cozonac fără stafide. Poţi, te rog, să-mi dai curând două-trei poezioare?

— Vi le aranjez îndată, maestre, le am aproape gata.

Şi mititelul bard, după ce-şi atârnă pălăria şi paltonaşul, îşi suflă în degetele-i delicate, se ghemuieşte la un colţ de masă cu spatele spre sobă, şi-ncepe să lucreze... I-auz pana scârţâind ca un şoricel care ronţăie pripit în taină.

În mai puţin de o jumătate de ceas, minorul îmi prezintă trei pumni de stafide şcoală-modernă, pline de savoare.

— Bravo, tinere favorit al graţioasei Erato! Versurile dumitale sunt delicioase. Sper să scoatem un cozonac *hors concours*.

* * *

Au trecut peste două săptămâni de la acestea: vine Crăciunul. În fiecare zi, îl întreb pe amicul Caracudi:

— Dar cronica?

— E ca şi gata.

— Când mi-o aduci?

— Mâine.

Tot aşa de azi pe mâine, am ajuns marţi în ajunul lui Ignat: poimâine dimineaţă trebuie să apară numărul... Materia cealaltă e gata.

Aştept toată ziua — degeaba.

Îi trimit vorbă acasă peste drum — îmi dă răspuns să n-am grije.

Deschid fereastra; îl strig — nimic.

Se-nserează bine... Un gând neplăcut îmi flutură prin cap la amintirea proastei glume ce i-am făcut-o; să ştii că am rămas fără cronică de Crăciun — m-a-ncălţat!... Cârpaciul tot cârpaci!

D-abia a zburat gândul meu, şi iată d. Caracudi... Cum îl văd:

— Cronica, unde e cronica, nene?

— E dată la tipografie.

— Adevărat?

— Pe onoarea mea!...

Şi zicând acestea, mă priveşte cu acel zâmbet şi acea clipire din ochi caracteristice, care, de câte ori le întâmpini, te fac să gândeşti: dacă ăsta nu este imbecil, atunci mă crede pe mine că sunt.

De vreo câteva zile se-ndreptase vremea; se zbicise bine; speram, după semne, s-avem zile frumoase de sărbători — când colo, peste noapte spre Ignat, se schimbă deodată vântul, şi ţin' te iar!... Plouă, ninge, îngheaţă, se topeşte; vifor orb; o vreme — să nu scoţi un reporter afară din redacţie.

Mă scol dis-de-dimineaţă cu grije. Cum mă deştept, îmi dă servitoarea o scrisoare; e de la d. Costică, paginatorul ziarului.

„Domnule Iancule, cronica dată de d. Caracudi am oprit s-o culeagă; acuma nu merge; trebuie amânată pân' la primăvară. Stăm pe loc cu numărul. Ce e de făcut? Vă rugăm, veniţi cât se poate mai curând".

— Nu înţeleg... Ce să fie?

Iute, mă sui într-o birje... Ce vreme, Dumnezeule!... Am ajuns.

— Ce e, domnule Costică?

— Uite, domnule Iancule.

Citesc, ca dus de pe lume:

„Christos a-nviat!!

De la un capăt al globului la celălalt, din răsărit până-n apus, de la miazănoapte pân' la miazăzi, pe când natura se-mpodobeşte în strălucitele vestminte ale primăverii, în sunetele triumfale a mii şi milioane de clopote de la mândrele catedrale ale celor mai splendide capitale de imperii, până la umilele bisericuţe din cele mai sărmane cătune, popoarele creştine se salută vesele cu magicele cuvinte: *Christos a-nviat!*".

— A! infamul! asasinul! strig eu. M-a omorât. M-a omorât Caracudi, frate Costică!... ce e de făcut?

— Faceţi d-voastră ceva la iuţeală.

Fuga, la redacţie... Nu voi nici să-mi arunc ochii peste drum... Scriu şi şterg, şi iar încep şi iar şterg... tremur şi m-apucă un cârcel la deget... nu mai pot ţinea condeiul... Şi ceasurile sunt aproape zece!... şi iar îmi blestem ursitoarele!... când — apare pe uşe cine!... cine? — asasinul! D-abia pot ridica privirea şi, cu glasul leşinat ca de lehuză după grea facere, îi zic:

— Mersi, nene Garacudi!... Bine ţi-ai bătut joc de mine, drăguţule!

— Cum joc, domnule director!

— Poftim.

Şi-i întind filele mototolite. Le priveşte şi-ncepe să râză.

— Scuzaţi; a fost o mică eroare... Eu le am cronicele astea gata... Dar, prin ce am trecut de ieri până adineaori — dac-aţi şti! am greşit; n-am luat seama când am scos-o din sertar... (şi cât îmi vorbeşte foarte volubil, mereu se uită pe fereastră). Merg să v-aduc una de Crăciun... ştiu sigur că am şi

una de Crăciun... trebuie să am şi una de Crăciun. Numa s-o găsesc... fiindcă acuma e un deranj la noi... Nu v-am spus... A născut Florica...

Eu, din ce în ce mai leşinat:

— Când?

— Adineaori, pe la şapte dimineaţa...

— ...Cum?

— E fată... dar are încă dureri.

— Atunci, nu mai trebuie să te duci, frate Caracudi. Tot ce te rog e să iei un condei, că eu nu pot scrie, am un cârcel la degete...

Scot din raft tomul 11 din *Larousse*, îl deschid şi zic blând valorosului tată:

— Scrie, te rog.

El s-aşază la locu-i lângă fereastră, pe care o şterge bine de abureală cu căciula. Eu dictez:

„Sărbătoarea Crăciunului este una dintre cele mai vechi ale creştinătăţii. Ca să ajungem la epoca instituirii ei, trebuie să suim până aproape de leagănul Bisericii. După unii autori, această sărbătoare a fost statornicită, la anul 138 al erei noastre, de către episcopul Telesfor...”

Văd pe Caracudi scriind cu ochii pe fereastră, fără să se uite la condei.

— Ce-am zis? îl întreb.

— „...anul 1883 al erei noastre de către episcopul Telefon...”

Şi până să-i strig eu „ieşi afară!” trânteşte condeiul, pune mâna pe căciulă şi iese ca din tun, bufnind uşa.

Peste un moment, Piccolino... Îi dictez articolul. După-amiazi tirajul a patru pagini e aproape gata...

Şi iată iar d. Caracudi — foarte radios.

— Domnule director, am o informaţie care trebuie să treacă neapărat în numărul de lux. Ştiu că o să vă facă mare plăcere...

Şi-mi citeşte:

„Aflăm cu deosebită plăcere că gentila doamnă Florica Ig. Caracudi, eminenta profesoară de istorie, a dat azi dimineaţă, 20 dechemvrie, naştere la două fetiţe, *Despina* şi *Kiajna*.

Fericită coincidenţă! În aceeaşi zi, norocosul tată, valorosul nostru colaborator, d. Ig. Caracudi, a împlinit 40 de ani.

Felicitările noastre cele mai călduroase”.

Numărul nostru a ieşit tare frumos. Au făcut mult efect şi articolele ştiinţifice şi poeziile şi începutul nuvelei; dar mai ales au impus un vădit respect confraţilor informaţia cu „fericita coincidenţă” şi savantul meu articol despre instituţia sfântului episcop Telefon.

Duminică, în ajunul Crăciunului, primim la redacţie vizita părintelui stavrofor Pantelie Bârzescu, care vine să ne heretisească cu Naşterea, însoţit de valorosul nostru colaborator — straşnic de veseli amândoi.

— Naşterea ta, Christoase, Dumnezeul nostru, răsărit-a lumii lumina cunoştinţei... ş.cl.

Şi după ce isprăveşte cântarea:

— La mulţi ani, nene Iancule!

Eu mă închin smerit, sărut icoana şi, aruncând ginerului o privire dulceagă, răspund socrului:

— Adevărat a-nviat, taică părinte!

Ş-afară-i grozav... şi plouă şi ninge şi pică şi-ngheaţă... o zloată cumplită... un vifor nebun... o vreme, prăpăd! să nu iasă un popă afară din casă.

1907

O CONFERENŢĂ

S-a hotărât! trebuie sâmbătă să ţiu la S.P.M.D.R. o conferenţă în şedinţă plenară. Imposibil să scap: am apucat, într-un moment de slăbiciune, să promit junei mele amice din tinereţe, madam Parigoridi — este pentru mine o chestiune de conştiintă, de onoare, de inimă.

Eu ţiu la madam Parigoridi, fiindcă şi dumneaei ţine la mine. De atâta vreme suntem buni prieteni, şi nici un nor n-a venit să întunece... în sfârşit ce să mai vorbim? îmi zice: „nene Iancule”.

Asta, ce-i drept, nu-mi prea place...

Când eram sufler la teatru, acu vreo patruzeci de ani, damele aveau obiceiul să-mi zică „Iancule”, ba, unele, chiar „ mă Iancule” — nici un respect! Apoi, au mai trecut aşa cam douăzeci de ani, îmi ziceau „domnule Iancule”. Când am ajuns director, îmi ziceau „stimate domnule director...” Acu, după alţi vreo douăzeci, toate — adică toate câte-mi mai sunt prietene — din „nene Iancule” nu vor să mai mă scoată.

Toată lumea în serviciu public înaintează — numai eu, din zece-n zece ani, regulat, degradat! De la „mă” de odinioară (uneori chiar cu ghionturi şi fel de fel de alte maltratări... odată o prietenă a mers cu îndrăzneala până chiar să-mi tragă palme, şi, pe onoare, degeaba... cine ştie ce i se păruse!), cum zic: de la „mă” de odinioară, am ajuns acum la „nene” — şi totdeauna cu mult respect.

Fireşte că asta nu-mi convine, fiindcă eu n-am fost în viaţa mea mândru, să ţiu atâta la respectul prietenelor. Dar, în sfârşit! aşa e lumea noastră, n-ai ce-i face! dacă nu se poate altceva decât respect, trebuie să ne mulţumim şi cu atâta — cu respect! Tot e bine; încai nu mai căpătăm palme — lucru care, putem zice, nu e frumos de loc; cu toate că... nu face mare rău, dacă ne putem exprima aşa.

Dar să lăsăm astea, care sunt — adică, au fost — nimicuri trecătoare, şi să ne gândim la viitor: ce fac eu cu madam Parigoridi? Azi e joi; poimâine, sâmbătă, trebuie să mă-nfiinţez la S.P.M.D.R... la 2 d. a. pentru...

O să mă-ntrebaţi însă: ce însemnează S.P.M.D.R.?

— S.P.M.D.R. însemnează „Societatea protectoare a Muzelor Daco-Romane”. Amica mea, madam Parigoridi, este viceprezidentă la S.P.M.D.R.; dar, la drept vorbind, este chiar prezidentă, fiindcă titulara, venerabila madam Trahanache, trăieşte mai mult la Paris, şi afară de asta este, cum zice viceprezidenta, „ramolisită”; şi, dacă madam Parigoridi nu s-ar ocupa de toate, „s-ar duce dracului S. P...” Şi dacă s-ar duce S.P., ce s-ar face M.D.R.?

Doua săptămâni de când afişe, gazete, scrisori, persoane anunţă mereu că eu am să ţin la S.P.M.D.R. o conferenţă: „Ce este arta?”, iar eu parcă trăiesc pe subt pământ — parc-aş fi sigur că-nainte de ziua de poimâine se-ntâmplă

sfârşitul lumii... Dar îmi vin odată în fire. Azi e joi... mai am numai două nopţi de dormit, şi, înainte de a treia, trebuie să mă execut... trebuie!

Noaptea de joi spre Vineri o petrec rău... simţ că am friguri... Vineri, umblu de colo până colo, fără să ştiu încotro... Nu pot mânca; am pulsul neregulat; mă încovoaie o frică ne-nţeleasă; călcând, mi se pare că pun piciorul în gol... Îmi vine să merg la gară, să mă sui în primul tren şi să fug la Canada, unde, obscur, cu munca braţelor mele, departe de orice S. P. etc... să-mi câştig existenţa într-un onorabil... Dar n-am curajul să fug.

Umblu toată ziua să găsesc un colţişor pe care să nu văd afişul cu „Ce este arta?”... Imposibil!... Mă-ntorc zdrobit acasă...

Vineri noaptea spre sâmbătă...

Nu pot închide ochii. La patru despre ziuă, sar din pat în culmea iritaţiunii... Care? care este cel mai puţin dureros şi cel mai expeditiv mod de sinucidere? Să vedem...

...Să mor aşa de tânăr? Dumnezeul meu! ce are să zică amica mea madam Parigoridi când va citi în „Universul” tragica sinucidere a lui nen’su Iancu?

— Nu!... Să ai aşa curaj va să zică să fii laş! şi, pentru nimic în lume, nu vreau să zică madam Parigoridi că nen’su Iancu a fost un laş! Ţiu la opinia amicei mele mai mult chiar decât la moartea mea, dacă mă pot exprima astfel... Nu! omul nu trebuie să abdice de la viaţă; el este regele creaţiunii; trebuie să aibă răbdare, să aştepte cu demnitate până va fi detronat.

Sunt şase ceasuri dimineaţa... În sfârşit, Aurora cu degetele ei de roză a deschis porţile orientului. Mă îmbrac şi plec degrabă către prăvălia meşterului meu, d. Florian, care mi-a promis că astăzi, negreşit, îmi dă gata ghetele de lac, pentru conferenţă.

Aerul dimineţii îmi face bine... Iar un afiş! „Ce este arta?”. Intru repede la d. Florian, care a deschis prăvălia înainte ca Aurora cu degetele ei de roză...

Ghetele sunt gata şi-mi vin de minune; foarte potrivite: cât mă strânge una-n dreapta, ailaltă tocm-atâta mi-e largă-n stânga; dar „elegant ceva”.

— Frumos meşteşug este meşteşugul dumitale, nene Floriene!

— Este, nu pot pentru ca să zic; dar greu şi migălos...

— Ei! care meşteşug nu e greu şi migălos? zic eu.

— ...Şi cere multe... Ştii d-ta, domnule, câte şi mai câte trebuiesc pentru ca s-ajungem la o pereche de ghete elegante ca astea?

— Îmi închipuiu...

— ...Ne trebuiesc: o cireadă de boi şi de viţei, o pădure de stejar şi una de plută, un pogon de cânepă şi altul de in, un lan de grâu, o mină de fier şi câte altele.

— Nu-nţeleg...

— Cum nu-nţelegi? nu ne trebuiesc calapoade, tălpi, faţă, căptuşeală, aţă, pap, cuie, scule?... şi pe urmă, ce ne mai trebuie? să vedem, ghiceşti?

Am stat puţin la gânduri şi apoi, privind în ochii amicului Florian, care aştepta zâmbind răspunsul meu, am zis:

— Pe urmă, fireşte, ne mai trebuiesc mintea şi puterea care, din toate celea risipite-n lume, să ne pregătească materialele...

— Şi pe urmă?

— Pe urmă... pe urmă, ne trebuie neapărat meşterul cizmar, amicul nostru Florian, care din toate, cu dibăcie, să ne facă o pereche de ghete elegante.

Şi zicând acestea, am sărit din loc, l-am luat în braţe pe amicul meu şi, sărutându-l cu multă căldură, i-am strigat:

— Meştere Floriene, destul! am înţeles! să trăieşti! eşti mântuitorul meu, dacă pot pentru ca să mă exprim astfel. Foarte calm, la 2 d.a., mă-nfiinţez la S.P.M.D.R. Acolo, damele din comitet, cu viceprezidenta în frunte, mă primesc foarte amabil.

Sala este arhiplină.

Mă suiu la tribună, pe o estradă, cu spatele la un perete pe care sunt reprezentate cele nouă muze în pitoreştile costume naţionale româneşti. Dacă ştiam mai dinainte, veneam şi eu în costum de ciobănaş doinaş, cu trei fluiere — unul de soc ce zice cu foc, unul de os ce zice frumos şi altul de fag ce zice cu drag — Apollo naţional.

Madam Parigoridi, din rândul întâiu de jeţuri, îmi face un semn graţios cu mănuşa — adică: suntem gata să te ascultăm: poftim, nene Iancule, începe!

„Doamnele mele, zic eu, iertaţi-mă dacă îndrăznesc, în faţa unui auditoriu atât de select, să încerc, în marginele slabelor mele puteri, a răspunde la una din cele mai grele chestiuni, pe care de-atâtea secole şi-o pune spiritul uman, şi anume: ”Ce este arta?”. *(Aplauze.)*

Celebrul discipol al nemuritorului Platone, Aristotele — genialul filosof, născut la Stagyra, astăzi Stavros, în Macedonia, anul 384, mort la Chalcis, în Eubea, la 322 înainte de Christos; supranumit „prinţul filosofilor”; întemeietorul vestitei şcoli a Peripateticienilor; preceptorul, educatorul prodigiosului Alexandru cel Mare; — Aristoteles, zic, s-a întâlnit odată cu un tânăr zevzec dintre aceia care dispreţuiesc învăţăturile înalte şi caută totdeauna să-şi bată joc de bărbaţii serioşi şi luminaţi, — unul din acel soiu de coconaşi, cum se găsesc în toate vremurile şi locurile, care se fac blazaţi înainte de a se fi bucurat de bunătăţile lumii, ca nişte pântece *(iertaţi-mi expresia!)* care simt greaţă nu fiindcă sunt prea sătule, ci fiindcă nu sunt deloc hrănite. *(Aplauze. Mare ilaritate.)*

Şi aşa, coconaşul zevzec, vrând să tachineze pe „prinţul filosof”, l-a întrebat:

— Spune-mi, ilustre, ce este frumuseţea?

Iar ilustrul i-a răspuns:

— Amice, asta e o-ntrebare pe care numai un orb trebuie s-o facă.

(Aplauze furtunoase. Ovaţiuni, nu pentru prinţul filosofilor.)

„Să venim dar, prea stimate doamne, după această mică introducţiune, la obiectul conferenţei noastre şi să ne întrebăm:

„Ce este arta?”

Aci, spaţiul măsurat nepermiţându-mi a reproduce pe larg conferenţa mea, mă mărginesc a o da în liniamentele generale:

„O cireadă de boi şi de viţei... Pasc... Iarbă...

...Pădure de stejar, unde raza soarelui nu poate pentru ca să-ndrăznească...

...Un lan de grâu... Frumoasă e natura patriei noastre, când nu-şi dezlănţuieşte elementele cu furie, căci atunci este grozavă, dacă putem pentru ca să...

...O recoltă de cânepă, alta de in... să nu uităm că suntem o ţară eminamente agricolă...

(Aplauze. Bravo repetate.)

... Un munte, Carpatul, care-n profunzimile sânului său ascunde comori de fier... Dar petroleul? acest cărbune-sirop, dacă putem pentru ca să...

Atunci mi se va spune că industria naţională nu trebuie încurajată... *Il ne nous manquerait plus que cela!* (adică, pe româneşte: atât ne-ar mai trebui!) *(Aplauze zguduitoare.)*

... Să luăm un exemplu concret, doamnele mele, un lucru de care ne lovim la fiecare pas... să luăm o pereche de ghete de lac, cum sunt ale mele...

(Oratorul se dă jos de pe tribună, la rampă, şi, ridicând unul după altul picioarele, îşi arată ghetele nouă, apoi iar urcă la tribună. Râsete. Aplauze entuziaste.)

...Ei bine, prea stimatele mele doamne, ştiţi dv. câte şi mai câte trebuiesc, afară de răbdare, spre a ajunge să obţinem o pereche de ghete de lac elegante? căci, orice s-ar zice, e lucru greu şi migălos, dintr-atâtea materii risipite, cum a vrut Creatorul, în natură, noi, graţie geniului nostru, să ajungem, după nevoia şi intenţia noastră, să obţinem...

(Aplauze asurzitoare. Oratorul se opreşte, se şterge pe frunte şi aşteaptă, zâmbind, ca ovaţiile să se potolească. Ovaţiile se potolesc.)

...În fine, ca să-ncheiem, doamnele mele, voi răspunde încă o dată scurt la întrebarea noastră:

... „Ce este arta?”

... Arta este, cum am putea zice mai bine? este încercarea spiritului omenesc de a satisface o mare nevoie a spiritului omenesc... care are nevoie, pentru a fi satisfăcut, de o satisfacere tot din partea unui spirit, care şi acela... în fine... da, în fine...

(Oratorul are, probabil din cauza oboselii spiritului prea încordat, un moment de ameţeală. Aplauze călduroase îl revivifică.)

...Mai mult decât atâta nici Aristotele nu cred să fi putut spune... Şi cine ar căuta să spună mai mult, desigur ar spune mofturi, ca tânărul zevzec, care încerca să-nfunde cu o întrebare neroadă pe ilustrul filosof, străbunul fraţilor noştri macedoneni!”

(Entuziasm la culme. Toate damele în picioare. Ovaţiuni nesfârşite. Fanatism.)

Uf! un ceas şi jumătate! Ce căldură! sunt leoarcă... La ieşire, damele din comitetul S.P.M.D.R. îmi mulţumesc călduros, dându-mi flori, şi care mai de care:

— Bravo, nene Iancule!

Iar viceprezidenta, amica mea, madam Parigoridi, îmi şopteşte:

— Fie! frumos ne-ncălţaşi, unchiule! Şi-mi întinde mâna. I-o sărut şi-i răspund şi mai încet:

— *Merci* de compliment, nepoţică!... decât... mâna mi-o întinzi? ce! eu sunt mănuşar? La cizmar, altceva se întinde.

— Tot obraznic ai rămas, nene Iancule!

1909

GREU, DE AZI PE MÂINE... SAU UNCHIUL ŞI NEPOTUL

„Nu trebuie, domnul meu, să aibă omul judecăţi extreme, fiindcă lumea trăieşte din pornire, nu prin judecată. Omul cuminte, mai cu seamă având norocul să fie sus-pus, este totdeauna îngăduitor cu lumea lui; de aceea, avem şi vorba veche foarte înţeleaptă: lumea n-o putem îndrepta cu umărul. Fiecare dintre noi vede lipsurile şi cusururile societăţii noastre; fiecare este dator a căuta să le constate, să acopere lipsurile şi să depărteze cusururile, şi-ncet-încet, fiecare luptând în sfera lui de acţiune, să realizăm cu toţii, dacă nu idealul unei societăţi, măcar o societate mai cioplită, mai cuminte şi mai morală. Fireşte, când vedem atâtea nedreptăţi, atâtea prostii şi greşeli, atâtea fapte urâte, unele deplorabile, altele ridicule, se revoltă în noi dreapta judecată, şi fiecare dintre noi, după putere, protestează şi-ncearcă să-nfiereze răul. Dar să nu credem vreodată că protestările şi opintirile noastre vor face să sară lumea din făgaş deodată, şi, de unde se zbătea-n mocirlă, să iasă curată şi să pornească pe calea cea bună şi dreaptă. Greu şi foarte încet, stimatul meu domn, se dezrădăcinează obiceiurile şi năravurile vechi... Cu toporul se curăţă pădurea; lumea se curăţă cu vremea şi cu răbdare... nu aşa, de azi pe mâine!...”

Cam astfel de predici am ţinut eu odată între patru ochi unui barbăt foarte sus-pus, şi — deşi, în naivitatea mea, credeam că am să-l ating şi să obţiu de la el, nu vreo nedreptate, ci dreptate — mi-am răcit gura degeaba...

Un bărbat excesiv de scrupulos — o adevărată anomalie într-o vreme şi într-o societate care, dacă ne putem exprima astfel... — în fine, scrupulos prea din cale afară!

Şi ce aşa de mare hatâr îi ceream?... Judece oricine.

Săptămâna trecută, venise la mine o vară bună a ilustrului meu... E o femeie foarte de ispravă; a rămas văduvă de tânără cu o pensioară de la bărbat, şi n-a mai vrut să se mărite, ca să-şi poată îngriji de copil, un băiat. A muncit, l-a crescut şi, după atâta necaz, l-a văzut flăcău mare cu... cariera lui. Ceea ce e ciudat e că femeia asta are toate calităţile de inimă (cum ar zice un autor de novele, iubitor de amănunte psihice), toate calităţile morale; dar despre cele intelectuale, dacă vrem să fim drepţi, trebuie să spunem că natura a fost foarte vitregă în privinţa-i... Şi cu toate astea, femeia şi-a crescut băiatul foarte bine; e un tânăr model; aplicat la-nvăţătură; examene strălucite — cam timid — asta nu face nimica: puţină timiditate nu şade rău unui tânăr când face în lume cei dintâi paşi.

Cum spusei, cocoana a venit să mă roage să merg la văru-său, bărbatul cel sus-pus, să-l rog a proteja pe băiatul ei, care de şase luni s-a întors din străinătate cu diploma de doctor în drept şi... nu poate căpăta o slujbă cât de mică.

— Bine, zic, de ce nu te duci d-ta în persoană? îţi este văr bun, şi ştiu cât datoreşte părinţilor d-tale, care l-au ajutat pe vremuri să ajungă aşa de sus.

— M-am dus de trei-patru ori; dar mă tot amână; şi drept să-ţi spun, o dată... nici n-a vrut să mă primească; nu mai îndrăznesc.

—De ce nu se duce tânărul? ca nepot.

— S-a dus o dată; dar l-a primit foarte brusc... şi cum e el timid, nu mai are curaj să meargă...

— Atunci lasă, zic, mă duc eu...

Şi m-am dus.

Ilustrul, care mă primeşte totdeauna bucuros, ca să mă bată pe umăr cu multă bunăvoinţă protectoare, de la primele mele cuvinte în favoarea nepotului său, mi-a răspuns:

— *Mon cher*, trebuie să isprăvim odată cu sistema asta nenorocită: care cum vine din şcoală cu un petec de hârtie, nici nu ştie să se şteargă bine la nas, şi pretinde a-nvăţa bărbieria pe capul statului, cu leafă şi diurnă din buget! Să meargă tânărul să muncească; să se lupte cu lumea! Până când, orice tânăr, cum iese de la ţâţa mamei, să treacă la ţâţa şcoalei, şi pe urmă, de la ţâţa şcoalei, la ţâţa bugetului? D-ta înţelegi că nu mai merge cu vechea sistemă: românul să se nască bursier, să trăiască funcţionar şi să moară pensionar... E vreme să isprăvim odată...

— Dar, în fine, zic, un băiat aşa de distins... şi nepotul dumitale...

— A! mă-ntrerupe ilustrul meu; un cuvânt mai mult... Trebuie să isprăvim odată şi cu nepotismul!... Am fost şi voi fi totdeauna contra nepotismului — este iar o bubă înveterată a societăţii noastre, o gangrenă a statului nostru, un dar funest pe care ni l-a lăsat epoca de neagră şi infamă memorie a fanarioţilor!... Nu pot face nimic pentru protejatul d-tale, tocmai că mi-e nepot... Iartă-mă, am scrupulurile mele de conştiinţă...

— O, Doamne! am exclamat.

Şi i-am ţinut predica arătată mai sus. Pe urmă nu m-am lăsat şi i-am adăogat:

— În fine, şi eu sunt contra nepotismului, contra acestui năravstrăvechi, de care este atât de bolnavă societatea noastră; şi nu pot decât aplauda pe un bărbat de stat care are, ca d-ta, în programul său, stârpirea acestui dar funest pe care ni l-a lăsat mizerabila epocă a infamelor domnii fanariote; dar dacă trebuie să fim cu toţii contra nepotismului, asta nu însemnează, cred eu, că trebuie să fim şi contra nepoţilor. Înţeleg, pe nepoţi să nu-i protejăm îndeosebi; dar să-i persecutăm fiindcă ne sunt nepoţi!... Atunci, la naşterea fiecărui român, părinţii ar trebui să se roage lui Dumnezeu: „Fereşte, Doamne, pe acest copil al nostru să n-ajungă vreun unchi al lui la putere!”.

— Nu zic asta! mi-a răspuns ilustrul.

— Apoi, atunci, poate că are acest nepot vreun cusur ca om; căci, din faptul că întâmplarea l-a făcut nepotul d-tale, nu-i poate face nimeni vreo vină... Şi fireşte, dacă are protejatul meu vreun cusur, atunci altă vorbă... Aş dori însă să ştiu...

— Nu! zice cam nehotărât ilustrul; nu pot spune că are vreun cusur... dar... dar... oarecare veleităţi şi pretenţiuni de personalitate... de independenţă... de autoritate... cum am zice, fumuri juvenile... fiindcă aşa sunt toţi tinerii din ziua de azi... îşi închipuiesc că-n faţa unei diplome, cu care vin de pe băncile şcoalei, are să le cază toată lumea-n genunchi şi să-i urce-n cap... Asta nu merge!... Un tânăr trebuie să fie modest... În fine, deocamdată nu sunt locuri... Mai e vreme... e tânăr, poate să mai aibă răbdare... om mai vedea... să ne mai gândim...

— A! zic eu în gândul meu... atunci, partida nu-i pierdută!... Şi, prezentându-mi umărul să mi-l bată cu bunăvoinţă protectoare, am salutat cuviincios pe ilustrul meu, şi imediat m-am dus drept la nepotu-său.

— Tânărule, i-am zis, viu acuma de la unchiul d-tale, pe care desigur d-ta l-ai cam supărat...

— Eu? cu ce?

— Cu ce? cu ce? ştiu eu?... poate cu... oarecare veleităţi, ori pretenţiuni de personalitate... de independenţă... de autoritate... cum am zice, iartă-mă, fumuri juvenile... căci aşa sunteţi toţi tinerii din ziua de astăzi... vă-nchipuiţi că-n faţa unei diplome, cu care veniţi de pe băncile şcoalei, are să vă cază toată lumea-n genunchi şi să vă urce în cap... Asta nu merge!... Un tânăr trebuie să fie, cum să zic?... modest...

— A! zice tânărul; am înţeles... Da! dumnealui, fiindcă dispune de putere şi este unchiul meu, ar voi să renunţ la scrupulurile mele de conştiinţă, să mă fac unealta oarbă a unor ranchiune de partid! În schimbul unui mizerabil salariu de magistrat inferior, să mă pretez la o infamie... la o înscenare contra unui adversar politic al regimului dumisale! Dar până când cu sistema asta a persecuţiunii? până când cu această bubă înveterată a societăţii noastre? cu această gangrenă a statului nostru? cu acest dar funest...

— ... pe care (îl întrerup eu) ni l-a lăsat epoca de neagră şi infamă memorie a fanarioţilor!...

— Neapărat!...

— Ia ascultă-mă, tânărule, zic eu... Ştii cât am ţinut la răposatul d-tale tată, bunul meu prieten, ştii cât ţiu la mama d-tale şi la d-ta, ascultă-mă...

Şi-i repet, cu mici modificări de circumstanţă, predica neroadă pe care am ţinut-o adineaori şi lui unchiu-său, începând cu: „Nu trebuie să aibă omul judecăţi extreme, fiindcă lumea trăieşte din pornire, iar nu prin judecată... lumea, n-o putem îndrepta cu umărul...” etc. sfârşind cu: „Greu şi foarte-ncet, tânărul meu amic, se dezrădăcinează obiceiurile şi năravurile vechi... Cu toporul, se curăţă pădurea... lumea se curăţă cu vremea şi cu răbdare, nu aşa, de azi pe mâine!...”

— În sfârşit, i-am adăugat, eu te povăţuiesc părinteşte să mai mergi pe la unchiul d-tale, care am înţeles că te iubeşte mult...

— Eu? la el?

— Da, d-ta, la dumnealui, fireşte; că aşa se cuvine: ăl mai mic la ăl mai mare... şi... să nu-l mai iei aşa de sus... cu darul funest de pe vremurile de

neagră memorie... Să-i dăm odată dracului pe fanarioţi, să nu mai pomenim de ei! Acu, slavă Domnului, suntem regat independent!...

— Niciodată, domnul meu!... sunt scrupuluri de conştiinţă peste care nu se calcă! Im-po-si-bil!

Care va să zică, şi cu nepotul mi-am răcit gura degeaba, ca şi cu unchiul...

Un tânăr excesiv de scrupulos — o adevărată anomalie într-o vreme şi într-o societate care, dacă ne putem exprima astfel... în fine, scrupulos prea din cale afară!

Am renunţat dar, cu părere de rău, a mă mai amesteca în această delicată afacere de familie... Cu oameni aşa de căpăţânoşi în privinţa scrupulurilor de conştiinţă, nu e nimic de făcut...

A trecut câtăva vreme după nereuşita tentativelor mele diplomatice, pe care aproape le uitasem — când...

Citim în micul „Ecoul Patriei", ebdomadar din urbea X..., titlu mare pe prima pagină:

„Panamaua de la noi!... Potlogăriile fostei administraţii!... Mişeliile ce se dau la lumină!... Jaf în avutul public !... În sfârşit!... Jos masca!... Hoţii la puşcărie!..."

Citim apoi în „Glasul Ţării", tot mic, tot ebdomadar, tot din urbea X..., titlu mai mare şi tot pe prima pagină:

„Mişeleasca înscenare!... Goana infamă contra cetăţenilor onorabili!... Regimul proscripţiunilor şi al terorii!... Cetăţeni fruntaşi închişi ca tâlhari în ajunul alegerilor!... Ministrul fără de lege!... Procurorul sbir!... Nedemnul nepot demn de unchiul nedemn!... Vom vedea!... Sunt judecători la Berlin!"...

N-am avut curiozitatea să văd cine or fi potlogarii, nici ministrul, nici procurorul... Mai la urmă, ce-mi pasă mie!... dacă sunt judecători la Berlin!...

1909

DUMINICA TOMII

M-am dus să fac o vizită confratelui şi amicului meu Tomiţa de ziua lui. L-am găsit într-o stare foarte proastă, plimbându-se de colo până colo ca o hienă în cuşca ei, şi văitându-se de durere; toată noaptea nu putuse închide ochii din pricina unei măsele.

L-am povăţuit să meargă la un dentist.

— Nu pot, *mon cher*.

— De ce nu poţi? ţi-e frică?... Cu metodele de astăzi, nu simţi nici cât o pişcătură de purice.

— Nu de frică; nu pot, că am de lucru; trebuie să dau până-n două ceasuri cronica mea la gazetă. La trei, vine băiatul de la tipografie să mă execute... Şi cu durerea asta sunt incapabil să scriu un rând măcar. De o sută de ori de aseară m-am aşezat pe scaun, am pus mâna pe condei; dar nu e chip să m-astâmpăr... o clipă nu-mi dă pace...

Şi iar începe bietul om să se vaite şi să se plimbe ca o hienă. La un moment se opreşte răcnind:

— E de nesuferit!... mă-mpuşc!

— Omule, zic cu, du-te la dentist!

— Ei! dar cronica mea cine o scrie?

— Ştii ce? zic; tu du-te fără frică, să-ţi scoţi măseaua; eu rămân aici: până te-ntorci îţi scriu eu o cronică... Ai vreun subiect anume, ori pot scrie despre ce mi-o da prin gând?

— Ba, chip, aveam un subiect...

— Despre ce?

— Despre Credinţă şi Ştiinţă... cum adică Ştiinţa distruge Credinţa şi nu o poate înlocui. Ştii, *á propos* de sărbători...

— Ceva nou de tot... Am înţeles, zic; du-te şi n-ai grijă; aibi curaj!... cu metodele moderne...

Şi pe când Tomiţa pleacă aiurit de durere, mă şi aşez liniştit la masă şi, pe nerăsuflate, torn următoarele:

CRONICĂ

Sună clopotele... E primăvară... Sună clopotele.

Duminica Tomii... Cu această duminică se încheie săptămâna luminată şi prima serie a celor mai mari sărbători creştine. Ce sublimă, ce providenţială ordonare în mersul divinei tragedii a Fiului!

Umilirea, suferinţa, patimile Tatălui întrupat în Fiul; pe urmă, supliciul infamant între doi tâlhari şi moartea; apoi, triumful asupra morţii, învierea... În fine spulberarea ultimei umbre de îndoială a nenorocitului, care nu poate crede minunea până nu pipăie.

„Iară Toma, unul din cei doisprezece, carele se chema geamăn, nu era cu dânşii când a venit Isus.

Deci zicea lui ceilalţi ucenici: *Am văzut pe Domnul,* iar el a zis lor: *De nu voi vedea în mâinile lui semnul cuielor, şi de nu voi pune mâna mea în coasta lui, nu voi crede.*

Şi după opt zile, iar erau înlăuntru ucenicii lui, şi Toma cu ei. Venit-a Isus, fiind uşile încuiate, şi a stat în mijloc şi a zis: *Pace vouă!*

După aceea a zis Tomii: *Adu-ţi degetul tău încoace şi vezi mâinile mele; şi adu mâna ta şi o pune în coasta mea, şi nu fi necredincios, ci crede.*

Răspuns-a Toma şi a zis: *Domnul meu şi Dumnezeul meu!*

Zis-a Isus lui: *Dacă mă văzuşi, Tomo, crezuşi; fericiţi cari nu au văzut şi au crezut...”*

Da, fericiţi; şi aşa fericit eram eu în copilărie! şi aşa era toată lumea împrejurul meu!

Cu adâncă pietate mi-aduc aminte de bisericuţa albă din mahalaua noastră! Ce limpede suna toaca de fier sub atingerea ciocanelor măiestre ale dascălului Haralambie! ce vuiet armonic făceau cele două clopote pe care le trăgeam de frânghii, noi, copiii, pe când, de jos, de la toaca de fier, fără să se-ntrerupă, el ne striga: „Mai încet, mă! că mi le dogiţi!” şi ne-njura de feştila moaşe-ni, după ce ne luase la fiecare câte doi gologani de trei parale şi ouă roşii, ca să ne lase sus în clopotniţă...

Dar venerabilul nostru preot, cuvioşia sa părintele Marinache! Îl am aci încă, dinaintea ochilor. Ce înfăţişare frumoasă! Barba lui străluceşte mândră ca un fuior de borangic alb pe patrahirul roşu. Şi ce glas! îl auz încă: „Veniţi de luaţi lumina!” Şi când năvăleau mahalagioaicele credincioase să ia, care mai de care, lumina, cu ce ton demn de autoritate, le striga: „Ho! că nu sunteţi la cocină!”

Pe urmă, evlavia aceea adâncă şi caldă, de care erau pătrunse sufletele tuturor enoriaşilor noştri, de la cel mai bătrân fără un dinte în gură, până la cel mai tânăr încă fără dinţi!...

Ce frumos erau împodobite sfeşnicele, de la cele de aur până la cele de pacfon, cu zambile în feluri de feţe... şi un miros !... Ţiu minte cum un nepoţel al mamei Zamfiăi, văduva lui Papaiani, arnăut domnesc la pensie, a greşit odată, şi-n locul sfeşnicelor umile ale bunică-si, a luat sâmbătă, de la epitaf, nişte sfeşnice mari de argint masiv ale lui jupân Sfetcu lumânărarul, ctitorul bisericii. Când a băgat de seamă această confuziune, dascălul Haralambie i-a tras băieţelului o feştilă şi două palme; după care, băieţelul a explicat dascălului cauza confuziunii: la amândouă perechile de sfeşnice, zambilele erau pembè... Chiar un om în vârstă putea greşi; darmite un copil nevinovat!

Dar apoi, cozonacii şi plăcinta de drob, şi căpăţânile de miel la tavă pe orez, cu iaurt, cu caimac, după opt săptămâni de fasole sleită şi de varză acră!

Şi părintele Marinache cu dascălul Haralambie cărând în curtea bisericii toată ziua, în nişte basmale mari cadrilate, recolta de ouă roşii şi de pască!

Sărmanul nostru bun protector, dascălul Haralambie! I s-a stins şi lui feştila chiar într-o săptămână luminată din cauza unei excesiv de bogate

recolte de ouă răscoapte! El trebuie să fie acuma, colo, sus, alături cu drepţii, şi, desigur, când micii cheruvimi fac prea multe nebunii,... „feştila !”

Şi, pe deasupra tutulor acestor duioase amintiri, primăverile acelea dulci, pline de speranţe-n viitor, când, precum zice aşa de frumos poetul, „natura, ca o mireasă răpită, care a dormit, vrăjită în lanţurile de gheaţă ale unui crud uriaş răpitor, se deşteaptă fericită, graţioasă, mândră, la mângâierile dulci, duioase, molcome ale tânărului şi fierbintelui său mire, care o căuta de mult, şi care vine de departe să dezlege vraja de gheaţă cu farmecul unei sărutări de foc... el, tânărul şi zburdalnicul copil al lui Paşte-împărat; el, minunatul Făt-Frumos April, cu părul auriu, care o ia în braţe pe adormita fecioară, o alintă, o leagănă, o mângâie şi, cu mii şi mii de sărutări, una mai înflăcărată decât alta, o recheamă la o nouă şi strălucitoare viaţă!”

Şi-ntr-un rând, când am ieşit de la înviere dimineaţa, un vânt şi o ploaie!... n-a fost chip să ne-ntoarcem cu lumânărelele aprinse acasă; ne-a făcut leoarcă pe toţi; însă dascălul Haralambie, — asta era înainte de recolta prodigioasă — zice: ,,Maica ta Cristache! ce vreme!... feştila„, ba, pare-mi-se c-am auzit şi ”anafura!” Da’ nu pot să jur, că e foarte demult de atunci.

Unde sunteţi, voi, sfinte vremuri ale copilăriei, când credeam? când totul mă făcea să cred?

„Cred tocmai că e absurd!” aşa a zis ilustrul fiu al sfintei Monica, el însuşi sfânt, stâlp neclintit al bisericii, sfântul Augustin... Asta va să zică a crede;... nu ca Toma geamănul, numai după ce pipăi şi pui degetul.

Da, credeam... şi eram fericit.

Astăzi? O! astăzi...

Aţi venit voi, oameni noi, cu ştiinţa, să smulgeţi din rădăcini acea plantă divină, ce-şi trăgea seva din fundul inimii noastre! Şi nu v-aţi mulţumit cu atâta! peste rană, în adâncul inimilor, de teamă să nu mai fi rămas acolo un germene cât de infim, din care să poată reîncolţi, aţi turnat leşia caustică, otrăvitoare, distrugătoare, otrava scepticismului, pesimismului, ateismului!

Onoare vouă, distrugători ai fericirii umane!

Dors-tu content, Voltaire...? — întreb şi eu, împreună cu gingaşul, duiosul poet de zahăr al Namunei , el care a dat cel dintâi strigătul de durere când a simţit că se smulge cu atâta cruzime rădăcinile credinţei din sufletele oamenilor. Şi cu multă dreptate zice nemuritorul academician francez Ernest Legouvé, în nepieritoarele sale „*Soixante ans de souvenirs*”:

„Victor Hugo şi Lamartine sunt, în câmpul poeziei, glasul epocii lor; Alfred de Musset i-a fost ţipătul!”

Da! da! în noianul de necredinţă în care ne afundăm, când mi-aţi luat credinţa mângâietoare fără să-mi daţi nimic alt în schimb decât scepticismul deprimant, îndoiala distrugătoare, ţipă şi sufletul meu ca al lumii întregi, împreună cu poetul... împreună cu poetul... ţipă...

. . . . . .

. . . . . .

Aci, sunt întrerupt: iată confratele Tomiţa; se-ntoarce radios de la dentist... cu o măsea în mână.

— Triumf! trăiască ştiinţa modernă!

Încordat asupra lucrului meu, ţip:

— Nu mă-ntrerupe, Tomiţo!

Şi urmez a scrie mai departe încheierea:

„...Mi-aţi luat cu ştiinţa voastră măseaua!... ce mi-aţi dat în schimb?... redaţi-mi măseaua!... îmi trebuie!...”

Pun puncturile şi linie de sfârşit şi, după ce Tomiţa, vesel, m-asigură că n-a simţit nici ca o pişcătură de purice, îi citesc cronica. Confratele meu îmi mulţumeşte încântat; decât — pretinde să facem numai o foarte mică modificare la încheiere; în locul măselei, să punem credinţa.

Conviu bucuros, şi cronica noastră e trimisă la tipografie.

1909

ŢAL!...

Ţal... Ce este *ţal*?

Este un substantiv român împământenit; înainte de împământenire, era verb german; însemna *a plăti* — se scria *zahlen* şi se citea *ţal' n*.

Foarte des se întrebuinţează acest verb în lumea noastră, unde, cumpărându-se toate, trebuiesc toate plătite.

Când s-au înfiinţat şi la noi în ţară berăriile, în secolul trecut, fiindcă la-nceput toţi berarii şi chelnerii erau nemţi, s-a introdus şi acest verb *ţal' n*, dar numai în formă de infinitiv imperativ, cu însemnarea: *să plătesc! să plătim!*

În multe limbi europene, între care şi franceza şi germana, infinitivul se întrebuinţează ca imperativ impersonal, şi la pozitiv şi la negativ; dar, în limba noastră, forma infinitivului, şi numai prescurtată, se-ntrebuinţa, mai-nainte, ca imperativ, numai la persoana a doua singulară şi numai cu negaţiune. Exemple:

„*Taci,* domnule! *Nu ţipa,* cocoană!"

„*Plăteşte,* nene! *Nu plăti,* ţaţo!"

Ce se-ntâmplă însă?

De la o vreme, graţie dezvoltării necontenit crescânde a agriculturii, industriei şi comerţului României (pentru care totuşi, trebuie să mărturisim, rămâne încă destul de făcut), luând căile noastre de comunicaţiune un aşa de-mbucurător avânt, Onor. Direcţiune generală a C.F.R. a avut ocaziunea să constate sărăcia limbii române, şi a trebuit să recunoască necesitatea introducerii, prin regulamente, a infinitivului ca imperativ impersonal, *fără* ca şi *cu* negaţiune; şi asta (onoare ei!) pentru *toţi* călătorii, fără excepţie de clasă sau de distanţă de parcurs, la toate trenurile, fie accelerate, fie de persoane, mixte sau de marfă.

Astfel, în toate vagoanele noastre de călători citim:

pe uşi: „A nu se deschide până trenul opreşte";

pe ferestre: „A nu se pleca în afară";

pe semnalul de alarmă: „A nu se trage decât în caz de mare pericol";

în altă parte: „A nu se întrebuinţa în timpul opririi în staţiuni";

în clasa III: „A nu se scuipa pe covoare".

Iar în vagoanele de marfă, afară binenţeles de cele cu încărcătură inflamabilă neasigurată: „A nu se fuma".

Critica istorică modernă ne învaţă că mersul înainte sau înapoi al omenirii este stăpânit de legi fatale; progresul o dată urnit, ori într-un sens, ori într-altul, nu poate fi oprit de nimeni, de nimic! Aşa, inovaţia Onor. Direcţiunii generale a C.F.R. a prins: încet-încet, pretutindeni la noi se introduce infinitivul ca imperativ chiar *fără* negaţie, pentru orice persoană şi ocaziune.

Astfel, pe o sticluţă de doftorie cu prafuri care s-aşează la fund, citeşti: „A se scutura înainte de a se întrebuinţa”, iar pe o cutiuţă de alifie: „A se spăla întâiu bine cu săpun partea, apoi a se unge şi a se lega cu o cârpă curată — după povaţă”.

La colţul unei case trase mai înăuntru de linia veche a stradei, citim, sub o ferestruică cu brizbize: „A nu se face murdării pe zidul casei mele”.

Mergem mai departe, după legea progresului, şi citim: „A nu se lipi afişe şi orice alte necurăţenii”.

La Moşi, pe stâlpii unui mare umbrar de berărie: „A se plăti la moment. A nu se vorbi vorbe proaste. A nu se face scandal. A nu se pleca cu paharele şi alte obiecte”.

În şcolile primare, chemate, afară de instrucţiune, să dea şi o educaţiune civică tinerelor noastre generaţiuni, adică nu numai să le lumineze spiritul, dar totodată să le cultive inima şi să le formeze caracterul, fiindcă o naţiune are nevoie, ce e drept, de ridicarea nivelului intelectual, dar iarăşi fără caractere nu merge — în şcolile primare, zic, citim pe toţi pereţii: „A nu se sufla nasul cu degetele. A se purta batistă curată”.

Iar când trage clopotul de ieşire, d. profesor se coboară de pe catedră şi zice elevilor, care fac zgomot, ridicându-se nerăbdători din bănci:

— A se tăcea! A se asculta!... Mâine vine d. revizor: a se şti bine Mircea cel Bătrân şi Revoluţia de la 48, Unirea Principatelor Unite şi Ştefan cel Mare!...

Băieţii pornesc ca nişte mici dorobanţi ce sunt, bătând din talpă ostăşeşte, foarte mândri — onoare lor! — pe când d. profesor strigă după ei, până ce ies pe poartă:

— A se ieşi în ordine! A nu se face măgării pe stradă! A nu se-njura! A se păstra igiena! A nu se mânca mult rahat!

D. profesor, pedagog învăţat, este nu numai infinitiv, este categoric imperativ.

Atâta destul despre imperativ! să ne întoarcem la substantiv, de unde am pornit.

Vom citi, la vreme, în Dicţionarul Academiei Române, când va apărea:

Ţal — substantiv comun, de genul masculin pentru amândouă sexurile, — impiegat comercial sau impiegată comercială; persoană însărcinată într-un local public de consumaţiune cu încasarea plăţilor de la consumatori. Declinare regulată:

Nominativ — *Ţalul* primeşte plata;

Genitiv — chiulurile *Ţalului*;

Dativ — i-a tras două palme *Ţalului*;

Acuzativ — a chemat *Ţalul*, sau: a-njurat pe *Ţal*;

Vocativ — *Ţal*!

În general, *Ţal* are numai singular; la ocaziuni de-mbulzeală însă (ca, de ex., sărbători naţionale, vreo înmormântare de lux, ori vreo manifestaţiune politică), în localurile mari, aşezate la vad bun, trebuiesc şi trei Ţali. Atunci, la pluralul provizoriu, se declină:

Nominativ — *Ţalii* sunt murdari;

Genitiv — obrăzniciile *Ţalilor*;

Dativ — li se trag chiuluri destule şi *Ţalilor*;

iar a doua zi, când nu mai e năvală şi „nu mai face trebuinţă”, patronul suprimă pluralul; dă afară (acuzativ) doi *Ţali*, şi rămâne numai cu singularul abitual — cu un *Ţal* — destul!

Dar să lăsăm chestiunile academice, şi să vedem cât înţeles filosofic, chiar din punctul de vedere al vieţii practice, poate cuprinde acest cuvânt de o singură silabă — *Ţal*.

Am un prieten care-mi zice totdeauna:

— Eu, nene Iancule, n-am avut noroc să dispun de părinţi care să-nţeleagă de ce fel de copil dispuneau, pe onoarea mea! Păcat că nu m-au dat să-nvăţ filosofia! eu ieşeam filosof, să nu crezi că spun mofturi! filosof: asta era nacafaua mea, nu negustor!

Şi-n adevăr, Mitică este un cap filosofic. Totdeauna când ne vedem, trebue să-mi toarne un aforism remarcabil. Cel din urmă, de exemplu, trebuie să-l comunic, având mai ales în vedere împrejurările interesante în care mi l-a spus.

Alaltăieri, întâlnindu-mă, zice:

— Nene Iancule, tocmai pe d-ta te căutam; deseară mănânci la noi — să nu zici nu! Avem un prânz!... şi pe urmă, o surpriză... mare!... În sfârşit, imposibil să refuzi! Graziella ţine foarte mult...

Pe consoarta amicului meu o cheamă din botez Nastasia, dar, de mult, toată lumea îi zicem Graziella... Este pseudonimul ei — o intelectuală... Multă activitate... A publicat, în diferite reviste de la noi şi din străinătate studii sociologice, importantisime, după cum susţin directorii respectivi... Graziella trebuie să fie cu un an mai tânără ca mine, dacă nu mai în vârstă; dar tot plăcută, plină de inimă, de avânt, de entuziasm... Nu putem zice că a fost frumoasă Graziella; dar graţioasă... şi... oameni cu dare de mână.

Nici cuvânt, prin urmare, să refuz invitaţiunea prietenului meu. Ne-am întâlnit seara la „Mercur” — a se lua un aperitiv imperativ! — şi apoi ne-am suit în sanie. Mitică, foarte vesel pe drum, mi-a debitat acest frumos aforism:

— Nene Iancule, toate mulţumirile în lumea asta trebuie plătite. Dacă le plăteşti cu anticipaţie, ţi se par mai ieftine; dacă le plăteşti după, ţi se par prea scumpe.

— Bravo, Mitică!

— Ei, nu, nene Iancule, pe onoarea mea, să fi dispus eu de părinţi care... Dar, în sfârşit!

Am ajuns. Casele lui Mitică luminate *a giorno...* Sunăm...

Graziella ne-ntâmpină radioasă...

— Gândeam că n-ai să vii, îmi zice.

— Se putea să nu ascult, scumpa mea amică, de ordinele d-tale? Suntem, cu toţii, invitaţi vreo doisprezece inşi, toţi lume aleasă din litere, ştiinţe, arte, dintre care vreo şase reporteri.

Uşile spre sala de mâncare se deschid.

La masă!... Dau braţul Graziellei...

Un prânz împărătesc! şi tot lucruri uşoare:

Mezeluri, salam, ghiudem, limbă, licurini, măsline, icre de ştiucă şi negre; supe de clapon cu patèle; pană de somn rasol; clapon ciulamà; chifteluţe marinate cu tarhon; pârjoală de nisetru; patricieni la grătar; un purcel la frigare; cataif, tortă; brânzeturi, fructe diverse; vin alb, negru, şampanie etc.

Am mâncat din toate; trebuia! ca mai în vârstă în litere, ştiinţe şi arte, eu stam la dreapta stăpânei casei.

După ce foarte greu m-am ridicat de la masă, pe la zece fără un sfert, am trecut în salon, unde ne aşteptau ţigări, ţigarete, cafele, *des bonbons et des liqueurs* — adică pe româneşte bomboane şi lichioruri... Îmi beau cafeaua şi zic amfitrionului meu încet:

— Dragă Mitică, am consumat frumos, n-am ce zice; îţi mulţumesc... Eu trebuie să mă retrag; mâine, foarte de dimineaţă, am treabă şi sunt şi cam rebegit de vremea asta; trebuie să mă culc mai devreme... Cum am face rost de o sanie?

— Ei, bravo, răspunde el, nene Iancule! Cum se poate să pleci aşa, fără ţal?

Şi râde...

— Vezi că mâine trebuie... zic eu.

Dar el mă-ntrerupe:

— Peste poate, nene Iancule! are Graziella să cetească un studiu nou al ei; nu ţi-am spus că, după masă, e şi o surpriză... mare?... Uite-o, te caută.

M-a găsit Graziella... La rândul ei, îmi dă braţul şi trecem, urmaţi de toată lumea, în alt salon, unde trebuie să ascultăm lectura studiului celui nou:

„*Femeia în istoria şi în poezia poporană a Românilor, în trecut, în prezent şi-n viitor...*”

Acest studiu va constitui subiectul a trei conferinţe ce se vor ţinea de către autoare la Ateneul român.

Ce mai încape vorbă?... s-a isprăvit!...

Ne aşezăm pe fotoliuri... Autoarea la masă, între două candelabre; eu, în faţa ei; lângă mine, cam la spate, Mitică; de jur împrejur, ceilalţi, mai tineri ca mine în litere, ştiinţe şi arte.

Şi începe...

„Tabla Capitolelor. — Introducţie: Ce a fost femeiea în timpii primitivi, în anticitate, în evul mediu, în timpii moderni... Ce are a fi, ce trebue să fie în timpii viitori. — Cap. I: Femeia la români, în istoria şi în literatura poporană, poezie, basme, proverbe, zicători, ghicitori, etc., ca bunică, mamă şi soacră, ca soţie, fiică, nepoată şi noră... în trecut...”

Şi aşa mai departe, în prezent şi-n viitor.

După cetirea tablei capitolelor, Mitică s-apleacă la urechea mea şi, râzând înfundat, îmi şopteşte:

— Ţal! nene Iancule...

Eu întorc gâtul să-i răspund ceva; iar autoarea, ridicând ochii de pe teancul de file, zice foarte graţios, dar destul de imperativ:

— Mă rog, a se asculta toţi când se citeşte!...

Şi citeşte...

Simt, la un moment, capul prietenului Mitică de la spate, căzându-mi dulce pe umăr... mă-ntorc şi-i zic ridicându-l:

— Ce faci, Mitică?

— Mă rog, a nu se conversa nimeni când se citeşte!...

... Şi citeşte...

...Voi, patruzeci şi nu ştiu câte mii de sfinţi mucenici!... Să spun pe larg chinul meu?... de ce?... Să-şi facă un martir din jertfa lui o glorie?... nu! asta i-ar întuneca aureola... A mea trebuie păstrată pură, luminoasă, strălucitoare!... N-am furat-o!... Totuşi, chinul mă biruie... Casc o dată, că s-aude peste masă, de unde, cu un zâmbet grozav:

— Mă rog, a nu se căsca!...

... Şi citeşte... Şi Mitică, de la spate, e fericit pe umerii bunului său amic, nenea Iancu.

... În sfârşit, la două şi zece antemeridiane, Introducţia şi două părţi ale primului capitol s-au citit... Rămân aşadar a se citi în viitoa-rele şedinţe, după masă, urmarea din primul, celelalte două capitole şi concluziunea, apoi notele...

Toţi s-au ridicat de pe fotoliuri. Aplauze...

S-au risipit straniile celeste visuri ale chinului trecut dincolo de marginile puterii de-nregistrare a conştiinţei!... Scutur din umărul meu pe Mitică... Voiu să mă ridic... Nu pot... Sunt amorţit... înţepenit... Amicul meu, reconfortat, mă ajută, făcând să-mi trosnească încheieturile... Sunt în picioare... Sărut mâna crudelei Grazielle... Mitică mă duce până la sanie.

— Dragă Mitică, mulţumesc din suflet pentru buna ta invitaţiune! am petrecut minunat — onoare ţie!... zic eu cu un ton pe care filosoful meu îl înţelege până-n fund...

— De! nene Iancule; eu ţi-am spus: aşa e în lumea asta — a se plăti orice consumaţie!

— Mână, birjar!

E un ger!... Sania se dezlipeşte cu greu din loc şi porneşte scrâşnind, pe când amicul meu îmi strigă, râzând, infinitiv:

— Ţal! nene Iancule!... a se revedea!

Mă-ntorc şi-i strig şi eu, categoric:

— A se slăbi, Mitică!

1909

REPAUSUL DOMINICAL

Petrecerile cu mult înainte pregătite rar se întâmplă să iasă bine; câtă vreme, cele încinse aşa din întâmplare, pe negândite, aproape totdeauna izbutesc frumos...

De ce oare? — De ce, de ne-ce — nu trebuie să ne batem mereu capul să filosofăm, să tot căutăm cauza la orişice... Destul să constatăm cum se petrec lucrurile, şi din constatarea asta să tragem învăţătura că: nici la petreceri de mult puse la cale să nu mergem cu prea mari închipuiri de veselie, şi nici să stăm la îndoială când, pe negândite, ni se iveşte prilej de petrecere — să mergem cu voie bună, dacă n-avem altă treabă mai serioasă de făcut — zic *mai* serioasă, fiindcă, în viaţa noastră scurtă şi trudită, nici petrecerea nu e ceva atât de neserios cum spun câţiva înţelepţi, unii ursuji şi alţii făţarnici.

Aşa cel puţin gândesc eu, şi de aceea am petrecut aşa de frumos alaltăieri noaptea.

Joia trecută, 21 mai, neavând treabă, mă plimbam încet pe Calea Victoriei, pe la şapte seara, privind la forfoteala aceea de caleşti, birji, automobile — ce mulţime! ce eleganţă! ce belşug!... cum rar se vede chiar în oraşele cele mai prospere — şi mă gândeam: cine or fi aceia care au scornit de la o vreme că-n ţară e sărăcie, că s-a scumpit traiul şi că suntem ameninţaţi de o criză agricolă? ce moftangii!

Pe când gândeam aşa, iacătă, dau piept în piept cu amicul meu Costică Parigoridi — care, contrariu felului său cunoscut de toţi, are acum aerul unui om prea puţin vesel.

— Monşer, îmi zice, nevastă-mea s-a dus la ţară cu copiii, la neamurile ei, tocmai în Muscel... Eu n-am vrut să merg... mai întâi mi-a fost lene să mă scol aşa de dimineaţă; şi pe urmă, drept să-ţi spun, nu-mi plac petrecerile patriarhale; eu sunt orăşean; mie-mi place oraşul... dar... nu duminicile şi sărbătorile... N-am văzut ceva mai urât pe lume decât un oraş mare în zilele de repaus dominical! Toate prăvăliile cu obloanele lăsate ca pleoapele în somn!... Ce somn! Peste tot închis!... Să vrei să te spânzuri, n-ai de unde să-ţi cumperi un ştreang... Lipsa asta de activitate, de viaţă, de mişcare comercială mă apasă pe umeri, mă trage şi pe mine la somn; şi nu pot dormi măcar — parcă sunt în stare de insomnie... Şi când mai văd şi toată mitocănimea asta parvenită, prostimea asta elegantă, învârtindu-şi roatele cu cauciuc în neştire, îmi vine fel de fel de idei... primejdioase... De un ceas umblu să dau de un prieten... parcă toţi au intrat în pământ!

— Iată, m-ai găsit pe mine, îi zic eu.

— Bine că te-am găsit, nene Iancule! Afurisit să fie repausul dominical!

— Dragă Costică, recunosc, în adevăr, că un oraş mare în repaus dominical nu este aşa de frumos ca în plină activitate; şi mie-mi face aceeaşi penibilă impresie ca şi ţie... Decât, ia să ne gândim şi la oamenii care

muncesc, o săptămână întreagă, de dimineaţă până seara târziu... Nu le trebuie şi lor o zi de odihnă?

— Da, răspunde amicul meu; dar în loc să se odihnească, îşi fac băşici pe tălpi umblând toată ziua gură-cască, şi seara cad morţi de oboseală.

— Bine; dar s-au recreat... au petrecut...

— Da! s-au îmbătat!

— Dar ce să facă?... să citească psalmii proorocului David?... Şi pe urmă, dă-mi voie să-ţi spun că-mi pare rău să te aud pe tine, spirit modern, suflet aşa de uman, vorbind astfel despre lumea muncitoare... şi asta numai de necazul urâtului... Să presupunem că se-mbată şi poporul... Ei! şi?... parcă...

— Înţeleg ce vrei să zici!

— ...Ei! apoi?

— Nu ştiu, monşer; dar sunt plictisit ca un căţel pe care stăpânul l-a uitat încuiat în casă... Îmi vine să urlu de urât... Ai treabă?

— Deloc.

— Unde mănânci astă seară?

— Indiferent.

— Vrei să mâncăm împreună?

— Mai ales.

— Unde zici?

— Unde pofteşti.

Pornim amândoi la vale. Pe drum, Costică, privind la obloanele prăvăliilor, bombăneşte mereu... În dreptul lui Capşa, întâlnim pe alt prieten; îl luăm, fără vorbă multă, ca de rechiziţie; la răspântia bulevardului, încă doi; îi înhăţăm; în dreptul legaţiunii ruseşti, încă unul; e prizonier... Curios lucru! toţi foarte plictisiţi de repausul dominical; şi cu cât banda sporeşte, cu atât dispare plictiseala! Toţi şase — oameni de condiţie frumoasă în societate — ajungem, aproape bine dispuşi, la Iordache, în Covaci.

Sus, pe terasă...

— Domnilor, zice Costică, trebuie să ştiţi că, graţie întâmplării fericite că v-am întâlnit, mi-au fugit din minte nişte idei foarte negre... Dacă, adineaori, nu întâlneam pe nenea Iancu, mergeam, cum eram de plictisit, drept la gară, să mă arunc sub roatele primului tren la-ndemână. Vă mulţumesc... Sunteţi salvatorii vieţei părintelui copiilor soţiei mele, care era să citească mâine, la Câmpulung, în „Universul”, încă o nouă tragică sinucidere la staţia B. M.!... Ei bine, faptul acesta, că, din fericire, v-am întâlnit, combinat cu faptul, nu mai puţin fericit, că astăzi este ziua mea onomastică, Sf. Împăraţi Constantin şi Elena, ne obligă: pe mine să vă rog, iar pe d-voastră să primiţi, a face eu cinste astă seară.

Îl sărutarăm cu toţii şi, care mai de care, îi urăm:

— La mulţi ani, Costică! cu noroc, sănătate şi veselie!... Şi cinstit socru, dragă Costică!

Pe urmă, din parte-mi, îi cer scuze că am uitat să-l felicit, fiindcă, necăzând sub prescripţiile legii repausului dominical, nu ţin niciodată socoteala sfinţilor.

Costică se-ntoarce-n loc şi deodată, vesel ca totdeauna, strigă:

— Băiete! aperitive, lista şi răcitori în lege! să vie!

Ştiu c-am petrecut!...

Ce chef!... şi, dacă trebuie să fim drepţi, Costică a plătit de două ori petrecerea improvizată — şi cu bani şi cu spirit — ce vervă!... Din când în când, constatând că lăsăm ,,să se răcească" paharele noastre pline, ne striga, ridicând pe al său:

— Jos repausul dominical!... Să lucrăm!... lucraţi, domnilor!

Iar noi, împărtăşind părerile lui, lucram cu stăruinţă... Ce activitate!

Cinci ore fără-ntrerupere, pe nerăsuflate...

Cam pe la deşteptatul rânduricilor – ţal!... Aperitive, 18; baterii, 8; şampanii, 12 şi 22 pachete de regale... şi 5 rânduri de marghilomane.

Foarte — cum m-aş putea exprima în termeni mai aleşi, adică mai potriviţi? — foarte... gata, coborâm frumos, însă pe tăcute — nu o tăcere lugubră, totuşi solemnă... Ne reculegem.

Ajungem jos, unde moţăie câţiva birjari, pândindu-şi prada matinală; ne oprim puţin, să aspirăm până-n adânc praful sănătos ridicat spre firmament de târnul municipal. Costică, după o sforţare eroică, întreabă:

— Un'e me'gem?

Noi medităm un moment... Eu ridic din umeri... Ceilalţi, ca şi mine.

— Bi' jar!

Şi câte doi, câte doi, binişor, ne-am aşezat frumuşel în trei birji. Eu cu Costică pornim în frunte... Zic, eu acuma, lui Costică:

— Un'e me'gem? Costică ridică din umeri, şi pe urmă mă sărută; îi plătesc prompt cu aceeaşi monedă.

Din Covaci, apucăm la dreapta-n sus pîn Şelari; din Şelari apucăm la dreapta pîn Lipscani; din Lipscani, la stânga — şi Costică mă sărută şi zice:

— Eş' du'ce, 'ne Iancule!

— Sun' tu'tă, Co'tică!

— Tu'tă du'ce, 'ne Iancule!

Şi râzi... Şi, dând să mă pupe încă o dată, nu ştiu cum face, că-mi ridică pălăria, care-mi zboară afară din trăsură, înapoi spre Iordache.

— Bi'jar!... pă'ria lu 'nea Iancu!

Oprim... Birjarul mi-aduce pălăria. Costică mi-o pune pe cap... mai îndesat... ca să nu-mi mai zboare... Şi râzi... Şi ne pupăm dulce. Dar unde ne aflăm? Pe bulevardul Colţei, aproape de Piaţa Victoriei.

— Un'e me'gem, mă, 'mboule?... ştii? întreabă Costică pe birjar.

— La Lăptărie, conaşule; cum să nu ştiu?

— E 'mb'avo! îi răspunde Costică; şi pe urmă către mine: auzi ce ide' f'umoasă a'vut' 'mbou!

Dar celelalte două birji nu se mai văd în urmă noastră.

— Ne-a t'ădat, ca nişte laşi, 'ne Iancule!

Aerul de la şosea ne face mult bine. Ajungem la Lăptărie. Plin!

Acolo, cei patru amici, care au sosit, prin Calea Victoriei, înaintea noastră, ne aşteaptă; ei nu puteau crede că i-am trădat ca nişte laşi. Câte un pahar de şampanie, la botul calului! — etc.!! etc.!!!

Se face ziuă... Rândurelele au şi plecat la vânătoare... Reintrăm în capitală, în căutarea unui jvarţ cu *cognac* fin... Am găsit...

Ciudat efect face cafeaua tare!... Ni s-a dezlegat limba... Ieşim... E lumină mare... O aglomeraţie... Un accident?... Să anunţăm „Salvarea”!... Ne apropiem...

Un cetăţean şade jos pe marginea trotuarului şi nu vrea să se scoale, cu toate insistenţele sergentului.

— Ce e? întreb pe sergent.

— E repausul dominical, domnule: nu mai poate umbla: trebuie să-l ridic de-aici, să nu-l calce vreo trăsură... Haide, sus!

Şi dă să-l ridice; cetăţeanul se lasă greu din balamale, scapă din braţele omului ordinii şi se aşază iar la loc. Îl privesc de aproape... îl cunosc... Este un excelent culegător tipograf, om în vârstă şi foarte cumsecade. Zic:

— Scoală, monşer, nu face pentru d-ta să te dai în spectacol... eşti om serios, tată de familie...

— Ba, pe tat’to! răspunde el.

— Îmi pare rău, adaug eu, că n-ai înţeles bine morala mea...

— Ba am înţeles; dar vorba mea e: unde găsim noi acuma ciorbă de burtă?

— D-tale ţi-ar trebui acuma un jvarţ cu *cognac* fin... nu ştii ce bine ţi-ar face!

— Moft!... am băut acuma jvarţ la Comşa... ciorbă de burtă! n-auzi?

Dar Costică, foarte-ncântat de vorbele acestea, zice:

— N’ne Iancule, schembea, ca’ va s’zică?... ştii că are o idee frumoasă! hai la o schembea!

L-am suit pe cetăţean în birjă şi am pornit la piaţă. Pe drum cetăţeanul dormea straşnic în braţele lui Costică.

— Uite la el, în ce hal! zice Costică... Uite, domnule, efectele nenorocite ale repausului dominical!

— Dragă Costică, zic eu, oricum, lumea noastră are nevoie şi de asta, de repaus dominical, după atâta trudă... Şi mai la urmă, toţi, toţi suntem nişte... stricaţi.

Şi cu toţii ne-am dus prin urmare să ne dregem lângă hală.

Adevărul e că schembeaua dreasă bine, cu puţin ardei roşu, este, la ocazie, superioară cafelei cu *cognac* fin — drege... lucru mare!

După schembea, pe la şapte de dimineaţă, în toiul halei, luăm seama că amicul nostru, culegătorul, a dispărut dintre noi.

— Ne-a trădat, zice Costică; amicul d-tale este un laş!

Dar n-apucă să isprăvească vorba, şi iată iar amicul meu, spălat şi dichisit, cât s-a putut mai bine... A fost la bărbier.

— Ei! acuma, unde mergem? îl întreabă Costică.

— Eu, răspunde omul nostru, mă duc la atelier... După repausul dominical începem la şapte... Sunt şef de echipă, nu pot să fac blau. S-a scuzat dacă

ne-a făcut cumva vreo necuviinţă, ne-a mulţumit frumos de cinstea ce i-am făcut şi a plecat la treaba lui.

Noi — am dejunat — mai devreme — la Lăptărie — până seara.

1909